

کد محصول
ES2065

آخرین بروزرسانی
۴ آبان ۱۴۰۵

درسنامه استخدامی

آستان قدس رضوی

- ✓ پوشش دهی مباحث مهم و پرکاربرد به زبان ساده و روان
- ✓ نسخه رایگان شامل ۱۳۵ صفحه (صفحات کمتر و بدون سوال)
- ✓ برای تهیه نسخه اصلی، حاوی ۴۹۸ صفحه به همراه سوالات خود آزمایی، به سایت ایران عرضه مراجعه نمایید.

لینک های مفید آزمون استخدامی آستان قدس رضوی

خرید سوالات آستان قدس رضوی	خرید درسنامه آستان قدس رضوی
خرید مصاحبه آستان قدس رضوی	خرید سوالات استخدامی ۲۰ سال اخیر
اخبار آزمون	منابع آزمون
	شبکه های اجتماعی ایران عرضه (فایل های رایگان + تخفیفات هفتگی + اخبار)
(برای مشاهده هر بخش روی آن بزنید)	
آخرین بروزرسانی های محصول: ۱۴۰۵/۰۸/۰۴ تالیف مجدد محصول	

فهرست مطالب

- ❖ فصل اول: معارف اسلامی (خلاصه) - صفحه ۴
- ❖ فصل دوم: معلومات عمومی و دانش مسائل روز (خلاصه) - صفحه ۳۸
- ❖ فصل سوم: هوش و توانمندی های ذهنی (خلاصه) - صفحه ۹۱
- ❖ فصل چهارم: فناوری اطلاعات (مهارت های هفتگانه ICDL) (خلاصه) - صفحه ۱۰۲

این جزوه، خلاصه ای از درسنامه استخدامی آستان قدس رضوی حیطه عمومی می باشد. در صورت تمایل به تهیه نسخه کامل آن به همراه سوالات خودآزمایی، می توانید این محصول را از سایت ایران عرضه خریداری نمایید.

خرید محصول

❖ فصل اول: معارف اسلامی (خلاصه)

◀ بخش اول: خداشناسی و جهان بینی توحیدی

قسمت اول: مبانی جهان بینی اسلامی

جهان بینی اسلامی، بر پایه اصل توحید بنا شده است؛ یعنی باور به خدای یگانه، حکیم، قادر و آگاه که آفریننده و تدبیرکننده جهان است. این نگرش، هستی را نظام مند، هدف مند و وابسته به خدا می بیند و از این رو، جهان بینی ای معنادار و زندگی ساز است.

- اهمیت جهان بینی در زندگی انسان:

جهان بینی، مجموعه ای از باورهای بنیادین درباره هستی، انسان و رابطه آن هاست. این باورها، نگاه ما را به زندگی، مرگ، خوشبختی، اخلاق، آزادی و مسئولیت تعیین میکنند. در تعریفی دیگر چنین گفته شده است که جهان بینی عبارتست از نگرش انسان به هستی و توجیه و تبیین آن در رابطه با انسان و یا نوع تفکر و برداشتی که یک مکتب و دینی نسبت به جهان و هستی عرضه داشته و در واقع تکیه گاه فکری همان مکتب حساب میگردد.

جهان بینی به معنی جهان شناسی است و به مسئله معروف "شناخت" مربوط میشود. شناخت از مختصات انسان است، بر خلاف احساس که از مشترکات انسان و سایر جانداران است، بنابراین جهان شناسی نیز از مختصات انسان است و به نیروی تفکر و تعقل او بستگی دارد.

- هدفمندی جهان خلقت:

قرآن در آیاتی چند به صراحت میگوید که دنیا بی هدف خلق نشده است. پس میتوان گفت که هدفمندی یعنی اینکه خلقت جهان، محصول تصادف کور نیست، بلکه براساس اراده و حکمت الهی آفریده شده است.

برای اثبات هدفمندی خلقت میتوان دلایلی را ذکر کرد که این دلایل به دسته های مختلفی تقسیم شده اند.

+ دلایل عقلی: این دلایل از عقل و اصول منطقی بهره میبرند و بدون نیاز به متن دینی، هدفمندی خلقت را اثبات میکنند:

قاعده حکمت # قاعده امکان و وجوب # استدلال نظم (نظم در خلقت) # نظام احسن

+ دلایل نقلی: این دلایل، همانطور که از نامش پیداست، بر پایه متون دینی (قرآن، حدیث) است.

آیات نفی عبث بودن خلقت # آیات هدفمندی خلقت انسان # روایات معصومین (ع)

+ دلایل فطری و وجودی: میدانیم که در آموزه های اسلامی، فطرت نقشی بنیادین دارد. قرآن بارها بر فطرت توحیدی انسان تأکید میکند و خود این فطرت میتواند از جمله دلایلی باشد که بر هدفمندی خلقت دلالت میکنند

میل به جاودانگی و بقا

حس اخلاقی و عدالت

میل فطری به معنا

نوع دلیل	مبنا	محور استدلال	نتیجه
عقلی	عقل و منطق	حکمت، نظم، علیت، کمال	عالم بدون هدف نمیتواند مخلوق خدا باشد
نقلی	قرآن و حدیث	نفی عبث، بیان غایت	خداوند هدف مشخصی در آفرینش دارد (عبودیت، قرب، آزمون)
فطری	درون انسان	گرایش به معنا، اخلاق، بقا	فطرت انسانی با خلقت هدفمند هماهنگ است

قسمت دوم: براهین اثبات وجود خداوند

در نگاه اسلامی، ایمان به وجود خداوند تنها یک احساس مذهبی یا عادت فرهنگی نیست، بلکه بنایی است که میتواند بر عقل، شهود، تجربه و نیاز فطری انسان استوار شود. برهان های اثبات وجود خدا متنوع و متعدد هستند و در طول تاریخ توسط فلاسفه و متکلمان مطرح شده اند.

بر اساس مبنا	
مبنا	برهان ها
عقلی / فلسفی	صدیقین، امکان و وجوب، علیت، معقولیت، اخلاقی
فطری / روانشناختی	فطرت، فسخ عزائم
تجربی / طبیعی	نظم، معجزه
نقلی / دینی	معجزه (از طریق قرآن، سنت و تاریخ انبیا)
بر اساس نقطه شروع استدلال	
نقطه شروع	برهان ها
از درون انسان	فطرت، فسخ عزائم، اخلاقی
از جهان خارج	نظم، علیت، معجزه
از وجود مطلق	صدیقین، امکان و وجوب
از عقل تفسیرگر	معقولیت

- **برهان فطرت:** برهان فطرت از درون خود انسان آغاز میشود. این برهان میگوید که گرایش درونی، طبیعی و همگانی انسان به خداوند، خود دلیلی است بر وجود او.

- **برهان نظم:** برهان نظم میگوید که نظم هدفمند و قانونمند در جهان هستی، نمیتواند نتیجه تصادف باشد؛ بلکه نشان از ناظمی دانا و توانا دارد. این برهان بر تجربه و مشاهده استوار است، نه صرفاً تحلیل فلسفی.

- **برهان علیت:** برهان علیت، یکی از استوارترین و قدیمترین براهین عقلی برای اثبات وجود خداوند است. این برهان مبتنی بر اصل فلسفی "علیت" است که میگوید «هر معلولی نیازمند علتی است که آن را پدید آورده باشد».

- **برهان امکان و وجوب:** این برهان بر پایه تحلیل «ماهیت موجودات» و «نیاز هستی به علت هستی بخش» بنا شده است.

- **برهان معقولیت:** به گفته برهان معقولیت، باور به وجود خدا، معقول ترین، منطقی ترین و توضیح دهنده ترین گزینه در برابر پرسش های بنیادین زندگی انسان است.

- **برهان معجزه:** بر اساس برهان معجزه، معجزه هایی که در طول تاریخ برای اثبات ادعای پیامبری ارائه شده و این معجزه واقعی و غیرقابل انکار هستند، پس وجود نیرویی ماورایی (یعنی خدا) که پشتیبان آن ها بوده، اثبات میشود.

- **برهان صدیقین:** برهان صدیقین بر خلاف سایر براهین، نه از نظم جهان، نه از فطرت و نه از انسان، بلکه مستقیماً از مفهوم وجود به خداوند میرسد.

- **برهان فسخ عزائم:** این برهان، ریشه در تجربه تاریخی و فردی بشر دارد. انسان همیشه میکوشد تا جهان را مطابق اراده خود شکل دهد؛ اما بارها پیش آمده که نقشه هایش شکست میخورند که نشان میدهد نیرویی فراتر از انسان در کار است.

- **برهان اخلاقی:** همگی به خوبی و بدی باور داریم. راست گویی و مهربانی را خوب و ظلم و بی عدالتی را بد میدانیم. این «خوب» و «بد» ها، در ما مطلق اند، نه نسبی. ملاک این خوبی و بدی چیست؟ اگر خدا نباشد، چه کسی گفته ظلم بد است؟

قسمت سوم: توحید و صفات خداوند

شناخت خداوند، تنها به دانستن اینکه «هست» ختم نمیشود؛ بلکه باید بدانیم چگونه هست. آیا خدا یکی است یا چند تا؟ چگونه میتوان صفات او را درک کرد؟ آیا خداوند در زندگی انسان حضور دارد و بر هستی تأثیر میگذارد؟

در پاسخ به این پرسش ها، مفهومی محوری در معارف اسلامی مطرح میشود: «توحید».

- مراتب توحید:

توحید نه فقط یک باور، بلکه ستون فقرات تمام دستگاه معرفتی، اخلاقی و عبادی اسلام است. یگانگی خداوند از جنبه های گوناگونی میتواند مورد بررسی قرار گیرد که از مهمترین آنها توحید ذاتی، توحید صفاتی، توحید افعالی و توحید عبادی است. برخی دیگر از اندیشمندان همچون مطهری، جوادی آملی و ... در یک تقسیم بندی دیگر، مراتب توحید را در دو شاخه قرار داده اند؛ شاخه توحید نظری که شامل مراتب توحید ذاتی، صفاتی و افعالی میباشد و شاخه توحید عملی که در برگیرنده توحید عبادی میباشد.

+ توحید نظری: مراتبی که در این شاخه از توحید وجود دارند، به شناخت صحیح خداوند در عقل و نظر مربوط میشود و به نوعی پایه عقیده توحیدی است.

توحید ذاتی اولین مرتبه توحید است و به معنی شناختن ذات حق به یگانگی و وحدت و نفی شریک، شبیه از ذات خداوند میباشد.

توحید صفاتی رده دیگری از مراتب توحید خداوند است و به معنی یکی بودن ذات الهی با صفات اوست. توحید صفاتی یعنی درک و شناسایی ذات حق به یگانگی عینی با صفات، و یگانگی صفات الهی با یکدیگر.

توحید افعالی در ساده ترین حالت بدین معنی است که خداوند تنها فاعل مستقل و حقیقی در هستی است. یعنی همه افعال، از جمله افعال انسان، به مشیت و اراده خداوند است.

+ توحید عملی: به رفتار انسان در پرستش، اطاعت و جهت گیری عملی مربوط میشود و بیانگر خلوص در بندگی است.

توحید در عبادت (الوهیت) یعنی یگانه پرستی، یعنی تنها خداوند شایسته عبادت، اطاعت مطلق و بندگی است. به عبارتی هیچ موجودی (از انسان و فرشته گرفته تا مال، شهوت، قدرت، ایدئولوژی و نفس) نباید جای معبود را بگیرد.

+ چهار توحید خالقیت، مالکیت، ربوبیت و ولایت بیشتر در قرآن شناسی و تفسیر مفهومی توحید مطرح میشوند و به جنبه های رفتاری، حقوقی و مدیریتی رابطه خدا با عالم و انسان میپردازند.

توحید در خالقیت یعنی اعتقاد به اینکه فقط خداوند خالق همه موجودات است

توحید در مالکیت یعنی خداوند مالک حقیقی همه هستی و آنچه در آن وجود دارد میباشد

توحید در ربوبیت چنین بیان میکند که خداوند رب العالمین است، یعنی صاحب اختیاری ست که تدبیر تمامی امور هستی به دست اوست. توحید در ربوبیت دو رکن دارد: تکوینی و تشریعی.

توحید در ولایت یعنی خداوند ولی حقیقی و سرپرست مطلق انسان هاست، و ولایت دیگران تنها با اذن و انتصاب الهی معنا دارد.

- صفات خداوند

در علم کلام، صفات الهی به دو دسته اصلی تقسیم میشوند: صفات ذاتی و صفات فعلی. این تقسیم بندی بر اساس نسبت صفت به ذات یا فعل خداوند انجام میشود. راه های شناخت خداوند متعال و صفات الهی به صورت زیر بیان شده اند:

راه عقلی # سیر در آفاق و انفس # قرآن و روایات # کشف و شهود

+ برخی متکلمان مسلمان برآنند که صفات الهی توقیفی هستند. دسته دومی نیز وجود دارند که به توقیفی نبودن صفات و اسماء حکم کرده اند به شرط آنکه معنای مورد نظر، موهوم نباشد. دسته سومی هم وجود دارد که میان صفات و اسماء فرق نهاده اند و اسماء را توقیفی و صفات را غیر توقیفی شمرده اند.

+ صفات الهی به دو دسته کلی تقسیم میشوند که این دسته ها عبارتند از:

صفات ثبوتی: بیانگر کمالات وجودی خدا هستند و همگی بی نقص، نامحدود، ازلی و عین ذات خدا میباشند و نبود آنها گونه ای نقص محسوب میشود.

! نکته: برخی متکلمان صفات ثبوتی خدا را ۸ صفت میدانند که عبارتند از عالم، قادر، حی، سمیع، بصیر، مرید، متکلم و غنی. صفات ثبوتی خداوند را میتوان به دو زیر دسته ذاتی و فعلی نیز تقسیم کرد.

صفات سلبی: صفاتی هستند که چون بر نقصان و فقدان کمال دلالت میکنند، از خداوند سلب میشوند و بیانگر این هستند که هر صفت نقص از خداوند منفی است.

در جدول زیر برخی از مهمترین صفات خداوند را بررسی میکنیم

نوع صفت	نام صفت	تعریف کوتاه	آیه یا منبع قرآنی
صفات ثبوتی - ذاتی	حیات	خداوند همیشه زنده است و حیاتش ذاتی و بی نیاز از غیر است.	بقره، ۲۵۵
	علم	آگاهی کامل و بی پایان به همه موجودات و امور آشکار و پنهان.	انعام، ۵۹
	قدرت	توانایی مطلق بر انجام همه امور ممکن، بدون محدودیت.	بقره، ۲۰
	غنا	بی نیازی مطلق از هر موجود و هر چیز.	محمد، ۳۸
	قدم	ازلی بودن خدا، بدون آغاز.	حدید، ۳
	بقا	ابدی بودن خدا، بدون پایان.	حدید، ۳
	وحدت	یگانگی ذاتی خداوند، بدون همتا یا شریک.	اخلاص، ۱
صفات ثبوتی - فعلی	خالقیت	آفرینش همه موجودات و هستی.	زمر، ۶۲
	رازقیت	روزی رساندن به همه موجودات، مادی و معنوی.	هود، ۶

انسان، ۳	هدایت تکوینی و تشریعی همه موجودات.	هدایت	
بقره، ۱۹۹	بخشایش گناهان و نادیده گرفتن لغزش ها.	غفران	
اعراف، ۱۵۶	مهرورزی عام و خاص به همه موجودات.	رحمت	
ابراهیم، ۴۷	کیفر دادن ستمکاران و باطل کنندگان حق.	انتقام	
شوری، ۱۱	خداوند شبیه هیچ موجودی نیست.	مخالفت با مخلوقات	صفات سلبی
شوری، ۱۱	خداوند جسم، مکان و شکل ندارد.	جسم نداشتن	
فاطر، ۱۵	بی نیاز از هر چیز و هر کس.	نیازنداشتن	
ق، ۱۵	ذات خدا دچار دگرگونی یا نقصان نمی شود.	تغییرناپذیری	
بقره، ۲۰	هیچ کار ممکن خارج از قدرت او نیست.	ناتوان نبودن	

- سنت های الهی:

بر اساس تقدیر الهی، جهان خلقت قانونمند است و پدیده های آن در دایره قوانین خاصی مسیر تکاملی خود را میپیمایند. این قانونمندی اختصاص به پدیده های طبیعی ندارد و زندگی فردی و اجتماعی انسان ها را هم در برمیگیرد. قرآن کریم از این قوانین با عنوان «سنت های الهی» یاد کرده که این سنن، جهان شمول، دائمی و غیرقابل تغییرند: «تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَبْدِيلًا وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّتِ اللَّهِ تَحْوِيلًا»

+ سنت ابتلا: ابتلا در لغت به معنی امتحان و آزمون میباشد و در اینجا به معنی قرار دادن انسان در تنگنا یا موقعیتی است که صفات درونی خود را بروز دهد و درستی یا نادرستی آنچه ادعا کرده را مشخص سازد.

+ امداد عام الهی: بر اساس سنت امداد عام الهی خداوند اسباب و امکانات زندگی را به طور عام در اختیار همه انسان ها، مؤمن و کافر، قرار میدهد.

+ امداد خاص (توفیق الهی): امداد خاص خداوند متعال نسبت به آنان که با نیت پاک قدم در راه حق میگذارند و سعادت دنیای آخرت و رضایت پروردگار را هدف خود قرار داده اند، توفیق الهی نام دارد.

+ سبقت رحمت بر غضب: اینکه خداوند به بندگان خود محبت دارد امری آشکار است و با همه آنان، چه نیکوکاران و چه گناهکاران، به لطف و مهربانی رفتار میکند.

+ سنت امداد و استدراج: سنت استدراج به این معناست که گاهی ممکن است خداوند به گناهکاران مهلت دهد و یا حتی نعمتی را برای وی بفرستد تا قدم به قدم از انسانیت فاصله بگیرد و به تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیک شود.

+ تاثیر اعمال انسان در زندگی او: رهنمود های اسلام بیانگر آن است که آینده هر فرد و اتفاقاتی که برای او رخ میدهند، در موارد بسیاری تحت تاثیر رفتار های گذشته او، چه خوب و چه بد، هستند.

قسمت چهارم: عدل الهی

عدالت، یکی از بنیادی ترین صفات الهی در معارف اسلامی است و آن قدر اهمیت دارد که در مذهب شیعه، به عنوان یکی از اصول دین مطرح شده است. عدل الهی به این معناست که خداوند در آفرینش، تشریع و جزا، بر اساس حق، حکمت و مصلحت عمل میکند و هرگز ظلم نمیکند.

- مفهوم عدل و جایگاه آن در اسلام:

عدالت در لغت به معنی قرار دادن هر چیزی در جای خود می‌باشد، اما در اصطلاحات دینی به معنی رعایت حق در آفرینش و تشریع، بدون هیچ گونه ظلم و تبعیض می‌باشد. عدل الهی از نظر حکیمان مسلمان آن است که خداوند در افاضه وجود و کمال به موجودات، قابلیت و لیاقت آنها را نادیده نیانگاشته است.

+ عدالت الهی اقسامی دارد دارد که در ادامه به بررسی آنها می‌پردازیم

عدالت تکوینی: معنای عدل در نظام تکوینی یا جهان خلقت این است که خدا در چنین نظامی به هر موجودی به اندازه شایستگی و قابلیت او از مواهب و نعمت‌ها ارزانی داشته است.

عدالت تشریعی: عدل تشریعی بدین معناست که تکالیفی که خداوند به وسیله پیامبران بر مردم نازل کرده است، بر پایه عدل و دادگری می‌باشد. خداوند توان و قابلیت انسان را در نظر گرفته و به اندازه ظرفیت وجودی اش، احکام را مقرر ساخته. # عدالت جزائی: عدل الهی اقتضا میکند که جزای الهی برای افراد مطیع و عاصی یکسان نباشد و افراد عاصی مستحق عقاب و افراد مطیع دارای پاداش باشند. به بیانی دیگر خداوند جزای هر انسانی را متناسب با اعمالش مقرر میکند.

- مسئله شر و پاسخ‌های اسلامی:

یکی از قدیمی‌ترین و مهم‌ترین پرسش‌ها در الهیات این است که «اگر خداوند قادر مطلق، عالم مطلق و خیر مطلق است، پس چرا در جهان شر و رنج وجود دارد؟».

+ انواع شر عبارتند از:

شر طبیعی: شری‌هایی که نتایج و آثار آفات، بلایا، رنج‌ها و آلام طبیعی هستند؛ بلایایی که از طرف طبیعت عارض میشوند.

شر اخلاقی: این دسته شامل شری‌هایی می‌باشد که از طرف انسان به طور اختیاری رخ میدهند.

شر متافیزیک (فلسفی): شری‌هایی که همه مخلوقات خداوند به آن مبتلا بوده و قابل انفکاک از آنان نمی‌باشند

+ شر به معنای واقعی مخلوق خداوند نیست: در نگاه فلسفی اسلامی، «شر» یک امر عدمی است، نه وجودی. به عنوان

مثال بیماری، نبود سلامتی است و فقر، نبود نعمت است. خداوند مخلوق را آفریده و هر چه آفریده خیر است؛ شر، حاصل فقدان کمال یا خروج چیزها از نظم طبیعی شان است.

شر‌های طبیعی وسیله آزمون و رشد هستند

شر اخلاقی نتیجه اختیار انسان است

چیزی که برای فردی شر است، ممکن است برای دیگری خیر باشد.

فلسفه اسلامی بر این باور است که جهان موجود، با همه خیرات و شر‌های ظاهری، بهترین نظام ممکن است.

بخش دوم: انسان شناسی و معاد

قسمت اول: انسان شناسی اسلامی

اسلام، برخلاف بسیاری از مکاتب مادی یا معنویت های ناقص، نگاهی متوازن به انسان دارد. نه او را صرفاً حیوانی پیچیده و محصول تصادف های زیستی میداند و نه موجودی جدا از جهان مادی که باید جسم را سرکوب کند. بلکه انسان در نگاه قرآن، ترکیبی از «خاک» و «روح الهی» است؛ موجودی دو بُعدی که هم نیازهای جسمانی دارد و هم ظرفیت های معنوی.

- خودشناسی و جایگاه انسان در هستی (کرامت انسان):

منظور از شناخت انسان، شناخت استعداد ها، نیروهایی برای فهم خود، جهان و تکامل انسانی میباشد. کسی که به خودشناسی دست میابد، به بزرگترین سعادت و کامیابی رسیده است. ضرورت خودشناسی از آن جهت میباشد که در معارف اسلامی، خود شناسی راهی برای رسیدن به خدا شناسی معرفی شده است

+ حقیقت انسان: قرآن کریم آفرینش انسان را با دو بعد معرفی میکند که این دو بعد به ترتیب بعد مادی و بعد روحانی میباشد.

۱- دیدگاه مادی: این دیدگاه حقیقت انسان را تنها در جسم او میبیند. مادی گرایان معتقدند انسان با مردن متلاشی میشود.

۲- دیدگاه روحانی: بعد روحی انسان تجزیه و تحلیل نمیپذیرد و متلاشی نمیشود؛ بعد از مرگ باقی میماند و آگاهی و حیات خود را از دست نمیدهد. حال که با ابعاد انسان آشنا شدیم، به بررسی دلایل وجود بعد روحانی و معنوی میپردازیم:

ثابت بودن خود: ثابت بودن خود به معنی این است که خود یک محور ثابت و تغییر ناپذیر است. با آنکه در طول زندگی شکل و قیافه و اندام بدن در حال تغییر است، میگوییم که انسان همان کسی است که در سالیان پیش متولد شده است. نتیجه کلی که میتوان گرفت این است که روح انسان از جسم او مستقل است و تغییرات مادی و استهلاک جسمانی ندارد.

رویای صادقانه: رویای صادقه، یا «رویای حسنه»، همان کشف و شهودی است که در عالم خواب رخ می دهد. بسیاری از خواب های صادقانه موجب کشف معارف شده اند. رویای صادقه نوعی خبر یافتن از آینده است که توسط خداوند بر روان انسان ها فرود می آید.

+ البته تنها فرشتگان نیستند که جایگاه و امتیاز خاصی دارند، انسان نیز از مواردی چنین برخوردار است که از جمله آنها میتوان به خلیفه خداوند بودن در زمین، داشتن ظرفیت علمی برتر و بالا، امانتدار الهی بودن، کارگزار بودن جهان برای آدمی، سجده فرشتگان بر آدمی و کرامت ذاتی انسان اشاره کرد.

- اختیار انسان و مسئولیت های او (جبر و اختیار):

وجود اختیار بدیهی است و هر انسانی آن را در خود احساس و درک میکند. حتی برخی از فلاسفه ای که طرفدار تفکر و عقیده مکتب جبر اند، در عمل، اصل آزادی اراده بشری را پذیرفته اند. ابتدا با دو عنوان جبر و تفویض آشنا میشویم:

+ جبر: اشاعره معتقدند که اراده ذات حق شامل جمیع حوادث است و هر حادثه ای که فرض شود، مستقیماً صادره از ذات باری است پس در نهایت میتوان گفت که اشاعره قائل به جبر هستند.

+ تفویض: معتزله که گروهی دیگر از متکلمین اهل سنت میباشند، قائل به تفویض هستند، تفویض آن حالتی است که خدا هیچ گونه دخالتی در پدید آمدن اعمال ما ندارد.

+ در نگاه شیعه، نه «جبر مطلق» پذیرفته میشود (که انسان را مجبور محض بداند) و نه «تفویض مطلق» (که انسان را کاملاً مستقل از خدا بداند). بلکه عقیده صحیح همان است که امام صادق (ع) بیان فرموده: نه جبر است و نه تفویض، بلکه امری بین این دو است.

تقدیر الهی و یا سرنوشت به دو حوزه میباید:

حوزه ای که خارج از اختیار آدمی است و وظیفه انسان دین باور در مقابل آن، چیزی جز تسلیم و خرسندی نیست

حوزه ای که شامل افعال اختیاری انسان میشود و در آن تقدیر الهی هیچگونه منافاتی ندارد با اراده آزاد انسانی ندارد.

هر انسانی موظف است از آزادی خود در مسیر رشد، هدایت و بندگی خدا استفاده کند. این مسئولیت ها عبارتند از:

پذیرش مسئولیت فردی # انجام تکالیف الهی

پاسخ گویی در آخرت # امکان بازگشت و توبه

مسئولیت در قبال دیگران از جمله خانواده، جامعه و مظلومان و در نهایت در قبال خود.

- ایمان و نقش آن در زندگی:

ایمان در لغت به معنای "باور قلبی" و "اعتقاد" است و در اصطلاح دینی به معنای پذیرش قلبی و تسلیم در برابر خداوند و اصول دین. ایمان، جوهر اصلی دینداری و مبنای عمل صالح در اسلام است. متکلمان شیعه، لازمه ایمان را افزون بر باور به توحید، نبوت پیامبر(ص)، عدل الهی و معاد، باور به امامت امامان معصوم بعد از پیامبر دانسته اند.

دستاوردهای ایمان را میتوان به دو گروه دنیوی و اخروی تقسیم کرد. دستاوردهای دنیوی، خود در دو بخش فردی و اجتماعی مورد بحث و بررسی قرار میگیرند.

+ آثار دنیوی و فردی ایمان: آرامش و طمانینه - امیدواری - جلب عنایت الهی - رشد و بالندگی معنوی - رحمت ویژه الهی -

پشتیبانی الهی - شکیبایی و پایداری - امان از ترس و اندوه - عزت - غیرت و جوانمردی - فضیلت و برتری - هدایت و فراست.

+ آثار دنیوی و اجتماعی ایمان: آرامش اجتماعی - برکت الهی - همیاری و همدردی - برادری و محبت - خلافت و حکومت الهی.

+ آثار اخروی ایمان: آمرزش - پاداش الهی - جاودانگی در بهشت - روزی نیکو - لذت پیوسته

قسمت دوم: جاودانگی انسان و هدف زندگی

در اسلام زندگی انسان تنها به دنیا محدود نمیشود. انسان موجودی جاودانه است که مسیر اصلی او پس از مرگ آغاز میشود. دنیا مرحله ای کوتاه و مقدماتی است که ارزش و حقیقت آن به اندازه ای است که بتواند انسان را برای زندگی ابدی اش در آخرت آماده کند.

- مرگ، آغاز سفری نو:

خداوند در قرآن از مرگ با تعبیرهایی مانند «توفی»، «انتقال» و «بازگشت» یاد کرده است که این موارد را میتوان در آیاتی همچون ۱۸۵ آل عمران و ۱۵۶ بقره مشاهده کرد. مرگ به معنای مردن است و لسان العرب آن را به "ضد حیات" معنا کرده است. در تعریف دین اسلام، مرگ یا مردن، به معنی خروج روح از بدن و انتقال آن از عالمی به عالم دیگر میباشد. مرگ با توجه به نوع جان دادن به انواع طبیعی، احترامی، جنایی، خودکشی و شهادت تقسیم میشود. به هنگام مرگ، فرشتگان روح (نفس) انسان را به طور کامل میستانند و بدن فیزیکی در دنیای فانی باقی میماند. بر همین اساس است که گفته میشود حقیقت انسان که روح اوست به طور کامل به دنیای بعدی منتقل میشود.

- برزخ و عالم پس از مرگ:

برزخ در لغت یعنی چیزی که حایل بین چیزی و چیز دیگر باشد. از این رو به جهانی که میان دنیا و آخرت واقع میشود برزخ اطلاق میگردد. از برزخ به قیامت صغری، عالم قبر، عالم مثال و خیال منفصل نیز تعبیر میشود. + فلسفه برزخ بر اساس آیات و روایات و از دیدگاه علما بدین صورت بیان شده است: آماده سازی برای قیامت - ادامه رشد یا سقوط - عدالت الهی

+ عالم برزخ دارای ویژگی هایی میباشد که عبارتند از: کوتاه بودن برزخ در قیاس با آخرت - بدن برزخی - شباهت به عالم رویا - سنخیت با دنیا - سوال قبر - فشار و عذاب قبر - تجسم اعمال - تکامل و تنزل در برزخ

- معاد (رستاخیز) و ضرورت آن:

معاد واژه ای عربی است که معنای لغوی آن زمان یا مکان بازگشت است. کلمه معاد در اصطلاح دینی بیان کننده یک باور دینی است. در قرآن، باور به معاد هم سنگ اعتقاد به خدا دانسته شده.

* امکان و ضرورت معاد: قرآن مجید در دو مرحله اساسی به تحکیم مبانی عقلی معاد پرداخته است: در مرحله نخست امکان وقوع معاد را ثابت میکند و بیان میکند که حضور دوباره روح و جسم در آدمیان در سرای آخرت، امری محال و ناشدنی نیست؛ در مرحله دوم ادله ای بر وقوع معاد ارائه میکند و نه تنها اصل حیات اخروی انسان ها که ضرورت آن را نیز مینمایاند.

+ امکان معاد: از عوامل امکان معاد میتوان به مواردی همچون انکار معاد فاقد دلیل است - آفرینش انسان نخستین - قدرت بیکران الهی - نمونه های معاد در طبیعت - نمونه های معاد در تاریخ اشاره کرد.

+ ضرورت معاد: ضرورت معاد را میتوان از دیدگاه قرآن و عالمان دینی بررسی کرد که اصلی ترین دلایل ضرورت آن عبارتند از دیدگاه قرآن عبارتند از: ضرورت معاد در پرتو عدل الهی و ضرورت معاد در پرتو حکمت الهی. این دو دلیل را میتوان دلایل عقلی ضرورت معاد دانست.

+ رستاخیز: پایان دوران زندگانی انسان ها در این جهان با قیامت همراه است. این رخداد بزرگ در دو مرحله و همراه با وقایع خاصی رخ میدهد. ویژگی های عالم آخرت از حوزه تجربه حسی انسان بیرون است و عقل جز برخی اوصاف آخرت را مانند جاودانگی و حسابرسی عادلانه به اعمال انسان را در نمیابد.

+ مراحل قیامت: برپایی قیامت در دو مرحله صورت میگیرد؛ مرحله اول مرحله مرگ و میر و آماده سازی محشر و مرحله دوم، مرحله زنده شدن و برپایی دادگاه عدل الهی میباشد:

مرحله اول: این مرحله با پایان یافتن دنیا آغاز میگردد: نفخ صور اول (نفخ مرگ) - مدهوشی اهل آسمان و زمین - تغییر در ساختار آسمان ها و زمین

مرحله دوم: در این مرحله وقایعی رخ میدهد که تا انسان آماده دریافت پاداش و کیفر خود باشد: نفخ صور دوم (صور حیات) - زنده شدن تمامی انسان ها - کنار رفتن پرده از حقایق عالم - برپا شدن دادگاه عدل الهی - حضور شاهدان و گواهان - قضاوت بر معیار حق

+ حسابرسی اخروی: یکی از نام های روز قیامت روز حساب است، یعنی روزی که خداوند به حساب اعمال بندگان میپردازد؛ یعنی اعمال آن ها را در ترازوی عدالتی که بنا کرده است قرار میدهد و آنها را میسنجد.

تجسم اعمال بدین معنی است که نامه عمل انسان به گونه ای میباشد که خود عمل و حقیقت آن را در بر دارد.

- بهشت و جهنم (وصف بهشت و دوزخ):

پس از حسابرسی اعمال در روز قیامت، سرنوشت نهایی انسان ها رقم میخورد. بر اساس آیات و روایات، سرانجام انسان یا رستگاری ابدی در بهشت است یا عذاب جاودان در جهنم.

بر اساس آیات و روایات و منابع قطعی، از جمله اعتقادات ما مسلمانان و به خصوص شیعیان این است که بهشت خانه جاودانه و سلامت است و مرگ و پیری و مرض و آفت و نابودی و زمان و اندوه و نگرانی و نیاز و ... در آن راه ندارد. در مقابل جهنم، خانه خواری و انتقام از اهل کفر و عصیان است و اهل کفر و شرک در آن پایدار هستند و گناهکاران از اهل توحید از آن به رحمت پروردگار و شفاعت اهل کرامت خارج میشوند. شنیدن اوصاف جایگاه بهشت و جهنم و وضعیت بهشتیان و دوزخیان در آنها، اعتقاد انسان را به مبدأ و معاد و مراحل سفر به آخرت تقویت میسازد.

+ از ویژگی های بهشت میتوان به مواردی چون جاودانگی - باغ پر نعمت - مسکن زیبا - نعمت های بیشمار - همسران بهشتی - زینت های بهشتی - آرامش روحی و معنوی - درجات بهشت - درهای هشتگانه بهشت

* راه های رسیدن به بهشت عبارتند از: ایمان و عمل صالح، پیروی از خدا و رسولش، تقوا، راستی و راستگویی و

* ویژگی های جهنم شامل آتش سوزان و بی پایان - عذاب های وابسته به آتش - غذاها و نوشیدنی های وحشتناک - لباسی از آتش - عذاب های جسمی و روحی - جاودانگی در عذاب - درها و درکات - سخن گفتن جهنم - همگانی بودن جهنم

قسمت سوم: توبه و آثار گناه

گناه، واقعیتی تلخ و گریز ناپذیر در زندگی انسان است. انسان در مسیر زندگی خود، به دلیل غفلت، وسوسه های شیطانی یا طغیان هوا های نفسانی، ممکن است دچار خطا و گناه شود. گناه، نوعی فاصله گرفتن از پروردگار و خروج از مسیر بندگی است. شناخت آثار گناه و نقش ویرانگر آن در زندگی فردی و اجتماعی، اهمیت توبه را دوچندان میسازد. در این بخش، نخست با گناه، انواع گناه و آثار ویرانگر آن در ابعاد مختلف آشنا خواهیم شد و سپس حقیقت و شرایط توبه را بررسی خواهیم کرد.

- آثار گناه در زندگی فردی و اجتماعی:

گناه در نگاه اسلام، تنها یک «تخطی قانونی» نیست، بلکه عاملی ویرانگر در جان، روان، زندگی اجتماعی و حتی سرنوشت اخروی انسان است. گناه، نافرمانی از دستورات خدا است و به دو دسته کبیره (بزرگ) و صغیره (کوچک) تقسیم میشود.

+ آثار گناه: همانطور که یک غذای مسموم بدن را بیمار میکند، گناه نیز روح و روان و حتی زندگی مادی انسان را مسموم و بیمار میسازد. آثار گناه را میتوان در دو قسمت آثار فردی و آثار اجتماعی گناه بررسی کرد

- حقیقت توبه و شرایط آن:

در مکتب شیعه، توبه یک «حرکت قلبی و عملی» است که حقیقت آن، بازگشت از مسیر گناه به سوی اطاعت خداوند است و جایگاه ویژه ای دارد و به عنوان یکی از برترین اعمال و محبوب ترین کارها نزد خداوند معرفی شده است.

+ توبه صرفاً یک استغفار زبانی و گفتن "استغفرالله" نیست. بلکه یک انقلاب درونی و یک بازگشت حقیقی و همه جانبه به سوی خداوند است. در حقیقت توبه، ترکیبی از سه عنصر اساسی علم و آگاهی، حالت پشیمانی (ندامت) و تصمیم بر ترک گناه (عزم) است

آثار توبه: توبه یک فرد در دو بعد از زندگی وی تاثیر میگذارد، یکی جنبه فردی و دیگری اجتماعی:

- # آثار فردی: محبوبیت نزد خداوند، پاک شدن پرونده گناهان، بازگشت آرامش روحی و وجدان آسوده و ...
- # آثار اجتماعی: مستور ماندن گناهان، اصلاح روابط اجتماعی، بازگشت اعتماد مردم، پاکسازی جامعه از فساد و ...
- # آثار اخروی: آمرزش الهی و نجات از عذاب، ورود به بهشت و بهره مندی از رحمت خداوند.

◀ بخش سوم: نبوت، امامت و ولایت

قسمت اول: نبوت و جایگاه پیامبران

نبوت یکی از اصول اساسی دین اسلام است و به معنای گزینش پیامبران از سوی خداوند برای هدایت بشر میباشد. عقل انسان هرچند ابزار مهمی در تشخیص حق و باطل است، اما به تنهایی برای شناخت مسیر سعادت کافی نیست؛ از این رو خداوند پیامبران را فرستاد تا راه درست را به بشر نشان دهند.

- ضرورت نبوت برای هدایت بشر

خداوند برای تکمیل هدایت انسان، پیامبران را برگزیده است. عقل انسان میتواند بسیاری از اصول کلی را درک کند، اما در جزئیات زندگی و قوانین دقیق دینی ناتوان است. علمای شیعه دلایل عقلی متعددی برای ضرورت نبوت ذکر کرده‌اند:

برهان لطف # برهان حکمت # برهان هدایت # زندگی اجتماعی

+ دلایل نقلی نیز شامل مواردی همچون پرستش خدا و پرهیز از طاغوت، برقراری قسط و عدل، تعلیم و تربیت و ... است.

- ویژگی های پیامبران و عصمت

پیامبران الهی دارای ویژگی ها و اختصاصاتی هستند؛ از جمله دریافت وحی الهی به صورت مستقیم یا غیر مستقیم، انجام معجزه برای اثبات ادعای نبوت خود و همچنین برخورداری از عصمت.

- پیامبران الهی:

اولین پیامبر الهی حضرت آدم (ع) و آخرین پیامبر نیز حضرت محمد (ص) میباشد نام ۲۶ تن از پیامبران در قرآن کریم به صراحت ذکر شده است، که این ۲۶ تن بدین صورت میباشد:

آدم (ع)، نوح (ع)، ادریس (ع)، هود (ع)، صالح (ع)، ابراهیم (ع)، لوط (ع)، اسماعیل (ع)، الیسع (ع)، ذوالکفل (ع)، الیاس (ع)، یونس (ع)، اسحاق (ع)، یعقوب (ع)، یوسف (ع)، شعیب (ع)، موسی (ع)، هارون (ع)، داوود (ع)، سلیمان (ع)، ایوب (ع)، عزیر (ع)، زکریا (ع)، یحیی (ع)، عیسی (ع) و محمد (ص)

+ پیامبران اولوالعزم: اولوالعزم یعنی پیامبرانی که دارای شریعت و دین مستقل و جدیدی بوده اند. در روایات برای پیامبران اولوالعزم شرایطی ذکر شده است که این شرایط عبارتند از: داشتن دعوت جهان شمول، داشتن شریعت و دین، داشتن کتاب الهی. با توجه به این موارد میتوان گفت که تنها ۵ تن از پیامبران دارای چنین خصیصه هایی بودند، که از این پنج تن با عنوان پیامبران اولوالعزم نامبرده میشود که این پنج تن عبارتند از حضرت نوح (ع)، حضرت ابراهیم (ع)، حضرت موسی (ع)، حضرت عیسی (ع) و حضرت محمد (ص).

- گستره رسالت پیامبر اسلام (ص)

رسالت حضرت محمد (ص) برخلاف بسیاری از پیامبران پیشین خود، محدود به قوم یا سرزمینی خاص نبود، بلکه رسالتی فراگیر، جهانی و جاودانه است. این ویژگی ها در قرآن کریم و روایات اهل بیت (ع) به صراحت بیان شده است که عبارتند از: جهانی بودن رسالت - خاتمیت و جاودانگی - کامل بودن دین اسلام - شمول نسبت به همه ابعاد زندگی - از این جهت اسلام دینی جامع و «خاتم ادیان» است که میتواند تا پایان تاریخ پاسخگوی نیازهای انسان باشد.

- اعجاز قرآن و معجزه جاویدان پیامبر (ص)

قرآن، کلام خدا و کتاب آسمانی ما مسلمانان است که به وسیله جبرئیل بر حضرت محمد (ص) وحی شده است. اعجاز قرآن در حالت کلی به سه حالت میباشد: اعجاز لفظی - اعجاز محتوایی - امی بودن پیامبر اسلام (ص)

قسمت دوم: امامت و ولایت

پس از پیامبران الهی، نیاز بشر به هدایت الهی همچنان باقی است. اگرچه نبوت با پیامبر اسلام (ص) پایان یافت، اما خداوند حکیم برای اینکه دین او دچار تحریف نشود و امت اسلامی از مسیر هدایت منحرف نگردد، مسئله امامت را پیش روی امت اسلامی قرار داد. در نگاه شیعه، امامت ادامه دهنده راه نبوت و ضامن بقا و تفسیر صحیح دین است.

- مفهوم امامت و جایگاه آن در قرآن و سنت

واژه «امامت» از ریشه «أَمَّ» به معنای پیشوایی و رهبری گرفته شده است. در اصطلاح کلام شیعه، امامت به معنای رهبری و پیشوایی همه جانبه دینی و دنیوی جامعه اسلامی پس از پیامبر اکرم (ص) است. در مکتب شیعه امامت منصبی الهی و ادامه دهنده برخی از وظایف پیامبر (ص) میباشد.

+ فقیه (مرجعیت دینی): فقیه کسی است که با مطالعه دقیق منابع اسلامی به مرحله ای از تخصص در دین رسیده است که میتواند احکام اسلامی را به دست بیاورد و حلال و حرام را مشخص کند. وظایف مرجعیت دینی یا همان فقیه را میتوان در موارد زیر خلاصه و ذکر کرد:

- ۱- اجتهاد و استنباط احکام ۲- فتوا و راهنمایی مکلفان ۳- حفظ معارف اهل بیت ۴- هدایت اجتماعی
+ مرجع تقلید و ولی فقیه: در مقایسه این دو مقام داریم:

مقام	مرجع تقلید	ولی فقیه
نقش	فقیهی که مردم در احکام فردی و عبادی (مثل نماز، روزه، معاملات، ارث و...) به او مراجعه میکنند	فقیهی جامع الشرایط که در عصر غیبت امام زمان (عج) مسئولیت رهبری و اداره جامعه اسلامی رو بر عهده دارد
وظیفه	استنباط احکام شرعی از منابع دینی	حفظ نظام اسلامی، اجرای قوانین اسلام در سطح اجتماعی و سیاسی، دفاع از دین و کشور
دایره اطاعت	تنها برای مقلدان خودش واجب الاطاعه میباشد	بر همه مسلمانان تحت حکومت اسلامی واجب الاطاعه است، حتی اگر افراد مقلد مرجع دیگری باشند

* به عبارتی، مرجعیت دینی در شکل مرجعیت فقیه و حکومت اسلامی در چهارچوب ولایت فقیه استمرار پیدا میکند.

+ حکومت اسلامی: در جهان بینی اسلامی، دین از سیاست جدا نیست. بخش عظیمی از احکام فقهی اسلام مربوط به مسائل اجتماعی، اقتصادی، قضایی و بین المللی است (مانند احکام جهاد، دفاع، حدود، قصاص، خمس، زکات و...). این احکام برای اجرا شدن در جامعه تشریع شده اند و اجرای آنها نیازمند قدرت و تشکیلات حکومتی است.

بخش چهارم: دین، شریعت و احکام اسلامی

قسمت اول: کلیات دین

خداوند متعال دین را برای هدایت انسان ها تشریع کرد تا راه کمال و قرب الهی بر آنان روشن شود. پس میتوان گفت که حقیقت دین یکی است و همان «اسلام» که در معنی تسلیم شدن میباشد. تفاوت ادیان آسمانی به سبب تفاوت در شریعت ها و قوانین عملی بوده، نه در اصل دین.

- مفهوم دین و ابعاد آن (عقیده، اخلاق و عمل)

دین عبارت است از شریعت مقدّس؛ اعم از اصول و فروع که پیامبران الهی آن را از طریق وحی دریافت و به بندگان خدا ابلاغ کرده اند.

+ ابعاد دین: دین در مکتب اسلام دارای سه بعد اصلی است: عقیده (ایمان)، اخلاق، عمل (احکام). این سه بُعد همچون سه ستون یک بنا هستند.

+ شریعت در لغت یعنی راه روشن و در اصطلاح دینی به مجموعه احکام و قوانین عملی مختص هر پیامبر گفته میشود:

شریعت یهود: شریعت حضرت موسی - کتاب تورات # شریعت مسیحیت: شریعت حضرت عیسی - کتاب انجیل

شریعت اسلام: شریعت حضرت محمد (ص) - کتاب آسمانی قرآن؛ مسلمانان به دو مذهب عمده شیعه و سنی هستند.

شریعت های دیگر در قرآن: قرآن از پیامبرانی مانند نوح، ابراهیم، داوود و ... یاد کرده که صاحب شریعت و کتاب بوده اند.

+ مذهب: مذهب در لغت یعنی راه و روش. در اصطلاح اسلامی، مذهب یعنی شاخه ها و گرایش های مختلف در تفسیر و فهم شریعت واحد. دین اسلام به مذاهب مختلفی از جمله مذهب شیعه و مذهب سنی تقسیم بندی شده است

- توحید و عبادت در زندگی دینی

+ دین اصلی خداوند، دین اسلام میباشد که به معنی تسلیم شدن در پیشگاه اوست. این تسلیم شدن با باور بر یگانگی او ممکن است. یگانگی یا همان توحید اصلی ترین و بنیادی ترین آموزه همه ادیان الهی است. علما ابعاد توحید را چنین خلاصه کرده اند: توحید در ذات - توحید در صفات - توحید در ربوبیت - توحید در عبادت - توحید در اطاعت و حاکمیت

+ عبادت تجلی عملی توحید است و تمامی عبادات برای آن است که انسان، یکتاپرستی خود را در عمل نشان دهد.

+ آثار توحید و عبادت در زندگی انسان: توحید آثاری عمیق در روح و روان انسان و همچنین در جامعه بر جای می گذارند: اطمینان قلبی - بازدارندگی از گناه - رشد اخلاقی و تزکیه نفس - وحدت و همبستگی اجتماعی - معنا بخشی به زندگی - امید و استقامت در سختی ها

- ابعاد قلمرو دین

دین در نگاه اسلام، مجموعه ای از آموزه هاست که تمام زندگی انسان را پوشش میدهد. هدف آن تنها نجات در آخرت نیست، بلکه ساختن زندگی سالم، عادلانه و معنوی در دنیاست.

+ قلمرو دین در زندگی افراد: دین تنها برای دنیای اخروی افراد نیست، بلکه در وجود خود فرد ریشه میدواند و زندگی دنیوی را هم هدف دار و معنادار میکند همچنین لازم به ذکر است که اسلام دینی اجتماعی است؛ بدین معنی که آموزه ها و قوانینش به عرصه های مختلف جامعه گسترش دارد

قسمت دوم: احکام اسلامی

احکام اسلامی مجموعه ای از دستورهای عملی دین اسلام است که رفتار فردی و اجتماعی مسلمانان را سامان میدهد. این احکام بر پایه اصول دین و جهان بینی توحیدی تنظیم شده و به انسان نشان میدهد که چگونه در زندگی روزمره، در ارتباط با خدا، خود و جامعه عمل کند.

- مقدمه ای بر احکام اسلامی:

در فقه شیعه، این احکام از منابع اصیل دین، یعنی قرآن کریم، سنت پیامبر اکرم (ص)، روایات اهل بیت (ع) و عقل استخراج میشوند و به صورت فتوا توسط مجتهدان و مراجع تقلید تبیین میگردند. پیش از آن که به احکام بپردازیم، لازم است با انواع دسته بندی های کلی احکام آشنا شویم. گروه بندی هایی همچون واجب و حرام، مستحب و ...، تاسیسی و امضایی و احکام تکلیفی مستقیماً وظایف انسان را بیان میکنند؛ مانند این حکم که نماز بخوان یا شراب نخور. احکام وضعی غیرمستقیم به وظایف انسان مربوط اند؛ مثل اینکه نماز با لباس نجس باطل است.

احکام شرعی از ادله شرعی به دست می آیند که عبارت اند از قرآن، سنت، عقل و اجماع. به کسی که توانایی استنباط احکام از این ادله را دارد، مجتهد گفته میشود. امروزه احکام شرعی در کتاب های توضیح المسائل ارائه میشوند که نظرات مراجع

تقلید را در بر دارند. یک دسته بندی دیگر از نظر تکلیف شرعی در زیر بررسی شده است که به آنها احکام تکلیفی پنجگانه گفته میشود: واجب، حرام، مستحب، مکروه و مباح.

- تقلید و جایگاه مرجعیت:

در مکتب شیعه امامیه، «تقلید» به عنوان راهکاری عقلانی و شرعی برای پیروی از احکام الهی معرفی شده است. جایگاه مرجعیت در شیعه ریشه در سنت اهل بیت (ع) دارد و وظیفه آن تبیین احکام شرعی و هدایت جامعه است. + تقلید در اصطلاح فقهی به معنای پیروی از فتوای مجتهد جامع الشرایط است؛ مجتهدی که با تکیه بر دانش عمیق در علوم اسلامی، توانایی استخراج احکام شرعی از منابع معتبر را دارد.

* اقسام نظریات مجتهدین عبارتند از: حکم، فتوا، احتیاط واجب و احتیاط مستحب

- **احکام طهارت:** در فقه، منظور از طهارت، پاک بودن بدن، لباس و مکان از نجاسات مشخص و همچنین داشتن حالتی معنوی به نام وضو، غسل یا تیمم برای انجام عبادات است. در اسلام طهارت جایگاه ویژه ای دارد به طوری که برخی از اعمال و واجبات شرعی تنها زمانی صحیح هستند که با طهارت انجام شوند، به عنوان مثال طهارت کلید ورود به نماز و شرط ارتباط با خداوند است.

+ نجاسات: در اسلام و به خصوص در فقه شیعه، ده چیز ذاتاً نجس اعلام شده اند (یعنی در هر حال نجس هستند و امکان تطهیر آنها وجود ندارد) و باید از آنها پرهیز کرد. تماس با این موارد (در صورتی که یکی از طرفین خیس باشد) باعث نجس شدن بدن، لباس یا اشیاء دیگر میشود. این ۱۰ مورد عبارتند از:

۱- ادرار و مدفوع انسان و حیوانات حرام گوشتی که خون جهنده دارند. (در پرندگان حرام گوشت اختلافی است)

۲- منی، خون و مردار انسان و حیوانات دارای خون جهنده (گرچه حلال گوشت باشند)

۳- سگ و خوک که در خشکی زندگی میکنند (همه اجزاء سگ و خوک که در خشکی زندگی میکند، نجس است)

۴- هر چیز مست کننده روان، مانند شراب

۵- فُقَّاع (آب جو)

۶- کافر (کافری که در فقه نجس محسوب میشود به معنای غیر مسلمان است)

+ انواع آب ها: آب در فقه اسلامی مهمترین وسیله تطهیر و پاکسازی است. اما همه آبها حکم یکسان ندارند. به طور کلی آب به دو دسته تقسیم میشود که این دو دسته عبارتند از آب مطلق و آب مضاف

آب مضاف: آبی که با چیز دیگر مخلوط شده (مانند آب میوه یا گلاب). آب مضاف مطهر نیست و نجاست را برطرف نمیکند.

آب مطلق: آبی که خالص است و چیزی به آن افزوده نشده (مانند آب باران، رودخانه، چاه و دریا). آب مطلق توانایی پاک کردن نجاست را دارد. آب مطلق در حالت کلی به سه نوع است، از آسمان میبارد (باران)، از زمین میجوشد (جاری) و نه میبارد و نه میجوشد (راکد).

+ **مطهرات:** جمع مطهر به معنای پاک کننده میباشد و از ریشه طهر و طهارت گرفته شده است. مطهرات، دوازده مورد میباشد و چیزهایی هستند که میتوانند نجاست را پاک کنند. مهمترین آنها عبارتند از:

آب، زمین، آفتاب، استحاله و انقلاب، انتقال، اسلام آوردن، تبعیت، برطرف شدن عین نجاست، غایب شدن مسلمان
+ **طهارت های عبادی:** تا به اینجا کار آموختیم که مطهرات برای تطهیر نجاسات و پاکی ظاهری استفاده میشوند، اما در اسلام طهارت تنها به پاکی ظاهری محدود نمیشود، بلکه عبادات نیز طهارت مخصوص خود را دارند.
وضو: مواردی که در آنها وضو واجب است: خواندن نمازهای واجب (به جز نماز میت) - انجام اجزای فراموش شده نماز (مانند سجده یا تشهد) - طواف واجب خانه خدا (در حج و عمره) و

مراحل یک وضوی صحیح عبارت است از: نیت، شستن صورت، شستن دست ها، مسح سر، مسح پاها
موارد بطلان وضو عبارتند از: خارج شدن بول (ادرار)، غائط (مدفوع) و باد معده - خوابی که بر عقل غلبه کند (یعنی چشم نبیند و گوش نشنود) - چیزهایی که عقل را از بین میبرد، مانند دیوانگی، مستی و بیهوشی و
انواع وضو: وضو به دو شیوه ترتیبی (که در ابتدا ذکر شد) یا ارتماسی (فرو بردن عضو بدن به یکباره در آب) صورت میگیرد.
* **غسل:** شستوشوی سراسر بدن با کیفیتی خاص است به گونه ای که همه اعضا زیر آب قرار گیرند و برای رفع برخی آلودگی های معنوی (حَدَث اکبر) انجام میشود. غسل بر دو نوع است که این دو نوع عبارتند از غسل واجب و غسل مستحب.
غسل از نظر انجام به دو نوع ترتیبی و ارتماسی تقسیم میشود
مبطلات غسل: مبطلات غسل در دین اسلام عبارتند از
۱- خروج حدث اصغر (مانند بول، باد معده و خواب) در حین غسل
۲- چیزهایی که غسل را باطل میکند، شامل جنابت - خون حیض - خون استحاضه - خون نفاس میباشند.
* **تیمم:** جایگزین وضو و غسل در شرایطی است که دسترسی به آب یا استفاده از آن ممکن نیست.

- احکام نماز:

نماز نخستین عبادتی است که در تعالیم اسلامی مورد تأکید قرار گرفته است. بارها از نماز به عنوان نشانه ایمان و ابزار یاد خدا یاد شده

+ **انواع نماز:** نماز به دو دسته نماز های واجب و نماز های مستحبی تقسیم بندی میشود:
نمازهای واجب: هایی که به جا آوردن آن ها در زمانی مشخص بر هر مسلمانی واجب است.
نمازهای یومیه، نماز آیات، نماز طواف، نماز میت، نماز قضای والدین، نمازی که به سبب نذر، عهد و قسم واجب شده است.
نمازهای مستحب: نمازهای مستحب یا نَوَافِل، نمازهایی هستند که خواندنشان واجب نیست ولی خواندن آنها توصیه شده.
ارکان نماز (پایه های اصلی): ارکان، بخش هایی از نماز هستند که اگر عمدا یا سهوا کم یا زیاد شوند، نماز باطل است: نیت، تکبیرة الاحرام، قیام، رکوع، سجود (دو سجده با هم).

اجزای غیر رکنی نماز: این واجبات اگر عمداً کم یا زیاد شوند نماز را باطل میکنند، اما اگر فراموشی به صورت سهوی باشد، نماز باطل نیست (و گاهی نیاز به جبران دارد).

شیوه خواندن نماز: در اینجا به بررسی نحوه خواندن نماز های یومیه (پنجگانه) میپردازیم. نماز های یومیه از یک نماز دو رکعتی (نماز صبح)، یک نماز سه رکعتی (نماز عشا) و سه نماز چهار رکعتی (نماز های ظهر، عصر و شب) (در مجموع ۱۷ رکعت) تقسیم میشوند.

مبطلات نماز: نماز با یکی از موارد زیر باطل میشود:

سرزدن حدث اکبر یا حدث اصغر، رویگردانی از قبله حین نماز، سخن گفتن عمدی حین نماز و

شکیات نماز: شکیات نماز بر ۲۳ قسم است. ۸ قسم آن شک هایی هستند که نماز را باطل میکنند و ۶ قسم آن شک هایی هستند که نباید به آنها اعتنا کرد و ۹ قسم دیگر آن شکیات صحیح هستند.

* شک های باطل کننده: شک در تعداد رکعت های نماز دو رکعتی، شک در رکعت های نماز سه رکعتی (نماز مغرب) و

* شک هایی که نباید اعتنا کرد: شک در چیزی که محل آن گذشته است، شک بعد از سلام

* شک های صحیح: تمامی ۹ صورت شک های صحیح فقط در نماز های چهار رکعتی میباشد

سجده سهو: برای ادای سجده سهو، نمازگزار بعد از سلام آخر نماز، فوراً نیت سجده سهو کرده و پیشانی خود را بر چیزی میگذارد که سجده بر آن صحیح است و یکی از ذکر مشخص شده را میگوید

نماز مسافر: مسافر باید نماز های چهار رکعتی (ظهر و عصر و عشا) را با وجود هشت شرط زیر به صورت شکسته ادا کند، یعنی آنها را به صورت نماز دو رکعتی بخواند. شرایط شکسته خواندن نماز عبارتند از:

مسافت سفر از ۸ فرسخ کمتر نباشد، مسافر از اول قصد سفر به ۸ فرسخ شرعی را داشته باشد، در بین راه از سفر خود باز نگردد یا مردد نشود.

نماز جمعه: نمازی دو رکعتی که در ظهر روز جمعه به جای نماز ظهر و به جماعت میخوانند. نماز جمعه با حضور حداقل پنج نفر برپا میشود که یکی از آنها امام جمعه است. برای برپایی نماز جمعه در ابتدا دو خطبه (سخنرانی) خوانده میشود و پس از آن دو رکعت نماز جماعت به نیت نماز جمعه اقامه میگردد.

- احکام روزه:

روزه یکی از ارکان اصلی اسلام و از واجبات مهم شرعی است که جایگاهی ویژه در تربیت روحی و اخلاقی انسان دارد. قرآن کریم روزه را فریضه ای مشترک میان امت های الهی دانسته است. به عنوان مثال در آیه ۱۸۳ از سوره بقره آمده است که «یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ...»

+ اقسام روزه: روزه به چهار قسم میباشد: روزه های واجب، روزه های حرام، روزه های مکروه، روزه های مستحب

+ مبطلات و مکروهات روزه: مبطلات روزه اعمالی هستند که انجام عمدی آنها باعث باطل شدن روزه میشود، که از جمله آنها میتوان به موارد زیر اشاره کرد:

خوردن و آشامیدن، دروغ بستن بر خدا، رسول خدا و امامان معصوم، جماع (آمیزش جنسی)، رساندن غبار غلیظ به حلق، استمناء (خودارضایی) و

+ چنانچه روزه بر همه افراد واجب است، برخی از افراد هستند که با توجه به شرایط خاص خود نباید روزه بگیرند، از جمله این افراد میتوان به کسی که به دلیل پیری یا بیماری نمیتواند روزه بگیرد، یا روزه داری برای او سخت است اشاره کرد.

+ کفاره بر سه نوع است که دو نوع آن (اطعام شصت فقیر و دو ماه روزه قضا) بررسی شد. نوع سومی از کفاره هست تحت عنوان آزاد کردن یک برده که با توجه به سبک زندگی امروزه، این مورد دیگر کاربردی ندارد.

- سایر احکام کاربردی (مانند احکام خمس و زکات و کسب و کار و ...):

فقه شیعه تنها به عبادات فردی مانند نماز و روزه محدود نمیشود؛ بلکه بخش گسترده ای از آن به تنظیم روابط اقتصادی، اجتماعی و حتی حقوقی زندگی مسلمانان میپردازد.

+ خمس: خمس در لغت به معنای یک پنجم است. در فقه شیعه یکی از واجبات مالی میباشد و عبارت است از پرداخت یک پنجم از درآمد ها و اموال مازاد بر هزینه های سالانه فرد.

+ زکات: از واجبات مالی دین اسلام است که بر اساس آن مسلمانان باید مقدار معینی از ۹ قلم کالا را برای مصرف در زندگی فقرا و سایر امور عمومی اجتماعی بپردازند. این ۹ کالا عبارتند از نقدین (طلا و نقره)، انعام ثلاثه (گاو و گوسفند و شتر) و غلات اربعه (گندم، جو، کشمش و خرما). مقدار پرداختی هر یک از این کالاها متفاوت میباشد و در فقه تعیین شده اند.

+ احکام کسب و کار: در اسلام، کار و تلاش برای کسب روزی حلال نه تنها امری مذموم و دنیوی نیست، بلکه خود نوعی عبادت بزرگ محسوب میشود. اصل کلی در معاملات این است که همه انواع معاملات و قرارداد ها حلال و صحیح هستند، مگر آنهایی که به طور مشخص توسط شرع مقدس نهی شده باشند.

* معاملات حرام: برخی از معاملات به دلیل ماهیت ناعادلانه یا مفسده آمیز بودن، به شدت در اسلام حرام اعلام شده اند. که از جمله آنها میتوان به ربا (بهره پولی)، قمار و شرط بندی، معاملات غرری، بیع محرمات، احتکار، تطفیف (کم فروشی)، معامله غصبی

+ احکام حج: حج یکی از ارکان پنجگانه جزو فروع دین اسلام است و در صورت استطاعت، یک بار در عمر واجب میشود.

* شرایط وجوب حج: بلوغ و عقل، آزادی، استطاعت (مالی، بدنی، راه، زمانی)

* اقسام حج: حج به سه قسم است: حج تَمَتُّع، حج قِران و حج اِفراد. حج تَمَتُّع بر خلاف حج قِران و اِفراد وظیفه کسانی است که در فاصله شانزده فرسخی (حدود ۸۸ کیلومتری) مکه یا دورتر سکونت دارند. حج تمتع خود از دو بخش تشکیل شده است: عُمَرَةُ تمتع که دارای پنج عمل و حج تمتع (در معنی خاص آن) که دارای سیزده عمل است و اعمال آن پس از عمرَةُ تمتع انجام میشود. این اعمال در ادامه بررسی میشوند

+ احکام جهاد: جهاد از مهمترین واجبات اجتماعی است و دو بُعد دارد: جهاد اصغر (مسلحانه) و جهاد اکبر (مبارزه با نفس).

* شرایط جهاد: رهبری مشروع (در زمان غیبت، تحت امر ولی فقیه)، رعایت حدود اسلامی (حرام بودن کشتن زنان، کودکان و بی گناهان)، پرهیز از تخریب بی دلیل اموال و محیط زیست.

+ امر به معروف و نهی از منکر: این دو فریضه ضامن سلامت، اصلاح و بقای جامعه اسلامی و از مهمترین واجبات اجتماعی اند. امر به معروف یعنی وادار کردن دیگران به انجام واجبات، و نهی از منکر یعنی بازداشتن دیگران از انجام محرمات. امام باقر (ع): «امر به معروف و نهی از منکر، راه انبیا و روش صالحان است».

* مراتب امر به معروف و نهی از منکر: باید مرحله به مرحله و با ملایمت آغاز شود: ، مرحله قلبی، مرحله زبانی، مرحله عملی.
+ تولی و تبری: تولی و تبری دو اصل اعتقادی - اجتماعی بسیار مهم و از فروع دین در مذهب شیعه هستند. این دو، جهت گیری کلی یک مسلمان را در دوستی ها و دشمنی هایش مشخص میکنند. در بیانی ساده تولی به دوستی با خدا و دوستان وی و تبری به دشمنی با دشمنان خدا اطلاق میشود.

+ احکام خوردنی ها و آشامیدنی ها: غذای جسم به اندازه غذای روح اهمیت دارد، زیرا غذای حرام میتواند تأثیرات منفی بر معنویت، اخلاق و حتی نسل انسان بگذارد. اصل کلی در این زمینه این است که همه چیز حلال است، مگر آنچه به طور مشخص در شرع حرام اعلام شده باشد. دین مقدس اسلام به بیان قاعده کلی مزبور قناعت نکرده و به صراحت، چیزهایی را ذکر کرده که حرام و از خبائث است و باید از آنها اجتناب شود

* شرایط حلال شدن گوشت (تذکیه): برای اینکه گوشت یک حیوان حلال گوشت، قابل خوردن باشد، باید به روش اسلامی ذبح شود که به آن تذکیه میگویند.

قسمت سوم: سبک زندگی و اخلاق اجتماعی

اسلام تنها به اعتقادات و عبادات فردی بسنده نمیکند؛ بلکه سبک زندگی انسان را هم سامان میدهد. از نگاه قرآن و اهل بیت (ع)، مؤمن واقعی کسی است که دین را در رفتار اجتماعی خود نشان دهد.

- عفاف و حجاب

عفاف و حجاب دو مفهوم به هم پیوسته هستند که یکی به منش درونی و دیگری به پوشش بیرونی اشاره دارد
+ عفاف (گوهر درونی): عفاف یک فضیلت اخلاقی و حالت نفسانی است که انسان را از افتادن در شهوات حرام باز میدارد.
+ حجاب (صدف بیرونی): حجاب تبلور بیرونی و عملی همان صفت عفاف است و نشان میدهد فرد نسبت به کرامت خود حساس است. در اصطلاح دینی، حجاب به معنی پوشاندن بدن از نامحرمان طبق دستور شرع است.
+ حدود حجاب: حجاب در معارف اسلامی فقط یک پوشش ساده ظاهری نیست، بلکه مجموعه ای از حدود، معیارها و آداب است که برای حفظ کرامت، سلامت فرد و جامعه در نظر گرفته شده. این حدود عبارتند از:

برای بانوان: بر زنان واجب است تمام بدن خود را از نامحرم بپوشانند، به جز صورت (به مقداری که در وضو شسته میشود) و دست ها تا مچ. این پوشش باید ضخیم باشد (جلوه و بدن نما نباشد)، آزاد و غیرچسبان باشد (هیئت بدن را آشکار نکند) و جلب توجه نکند (به قصد خودنمایی یا تحریک نباشد).

مردان: برای مردان نیز پوشاندن قسمت های خصوصی بدن واجب است، به طوری که برای مرد مرد پوشاندن از ناف تا زانو واجب است، اما در فرهنگ اسلامی، پوشش کاملتر بدن (مانند پیراهن و شلوار مناسب) به عنوان عفاف و ادب توصیه شده است. همچنین لازم به ذکر است که پوشش مرد نیز نباید جلب توجه کننده باشد، از این رو پوشیدن لباس های تنگ و نامناسب که خلاف شأن و وقار مرد مسلمان باشد، شایسته نیست.

- خانواده در اسلام

خانواده نخستین و بنیادی ترین نهاد اجتماعی است که بقا و رشد جامعه به آن وابسته است. خانواده از دیدگاه اسلام، مقدس ترین و مهمترین نهاد اجتماعی است. اسلام خانواده سالم را سنگ بنای یک جامعه سالم میداند

+ ازدواج (پیمان مقدس): ازدواج در اسلام صرفاً یک قرارداد یا راهی برای ارضای نیازهای جنسی نیست، بلکه یک «پیمان الهی» است. قرآن هدف اصلی از ازدواج را رسیدن به آرامش و سکون و ایجاد مودت و رحمت بین زن و شوهر معرفی میکند.

* ازدواج دائم و ازدواج موقت احکام مشترک بسیاری دارند؛ از جمله خواندن صیغه عقد در هر دو لازم است. این دو ازدواج تفاوت هایی نیز با هم دارند

+ موانع ازدواج: در فقه اسلامی به دلیل وجود موانعی، ازدواج با برخی از زنان حرام است:

موانع موقت: شرایطی که در آن، ازدواج زن و مرد به نحو مقطعی حرام است و با زائل شدن این شرایط، حرمت برداشته میشود.

موانع دائمی: اسباب و موانعی که با وجود آنها، ازدواج مرد با زن برای همیشه حرام است

حقوق و وظایف همسران نسبت به یکدیگر:

وظایف مرد: تأمین نفقه (خوراک، پوشاک، مسکن و نیازهای زندگی)، حفظ امنیت و حمایت از خانواده، خوش رفتاری، تکریم و مشورت با همسر.

وظایف زن: مدیریت داخلی خانه و تلاش برای ایجاد محیطی آمیخته با آرامش و محبت، پاسخگویی به نیازهای مشروع همسر و همراهی در مسیر زندگی، نقش اصلی در پرورش فرزندان، چون عاطفه و مهر مادری ستون تربیت سالم است.

! نکته: این تقسیم وظایف به معنای برتری یکی بر دیگری نیست؛ زن و مرد مکمل یکدیگرند. قرآن در آیه ۱۸۷ از سوره بقره میفرماید: «هر یک، پوشش و مایه آرامش دیگری است»

- اخلاق اجتماعی (مانند حقوق همسایه، احترام به والدین)

معیار سنجش کمال ایمان نیز همین اخلاق نیکو است. چنانکه پیامبر اسلام (ص) فرمودند: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا - کاملترین مؤمنان از نظر ایمان، کسانی اند که خوش اخلاق تر باشند»)، این یعنی هرچه اخلاق فرد در جامعه بهتر باشد، درجه ایمان او نزد خداوند بالاتر است.

+ اصول بنیادین اخلاق اجتماعی در اسلام عبارتند از:

احترام به والدین، حقوق همسایگان، صداقت و امانت داری، عدالت و انصاف، تعاون و همیاری، امر به معروف و نهی از منکر، صله رحم، پرهیز از آفات اجتماعی

+ آثار و برکات اخلاق اجتماعی: تقویت اعتماد عمومی، استحکام نهاد خانواده و اجتماع، تقویت همبستگی اجتماعی، پیشگیری از فساد، تجلی ایمان حقیقی.

در نهایت باید گفت که اخلاق اجتماعی در اسلام صرفاً یک مجموعه توصیه اخلاقی نیست، بلکه جوهره ایمان و بخش جدایی ناپذیر دین است.

بخش پنجم: تاریخ اسلام و اطلاعات عمومی دینی

قسمت اول: تاریخ صدر اسلام

- زندگی پیامبر اسلام (ص) از ولادت تا رحلت

+ تولد حضرت محمد: حضرت محمد (ص) در سال ۵۷۰ میلادی (عام الفیل) در شهر مکه به دنیا آمد. او از خاندان بنی هاشم، قبیله قریش بود. پس از فوت مادرش در مسیر برگشت از یثرب به مکه، تحت کفالت جد خود یعنی عبدالمطلب قرار گرفت. + کودکی و نوجوانی: در پی درستکاری و امانت داری، به وی لقب محمد امین را داده بودند. پس از سفر تجاری به شام، خدیجه از پیامبر (ص) خواستگاری کرد و ۱۵ سال قبل از بعثت با هم ازدواج کردند.

+ بعثت: حضرت محمد (ص)، در سن ۴۰ سالگی، در غار حرا واقع در کوه نور، نخستین وحی الهی را از جبرئیل دریافت کرد. + دعوت پنهانی (۳ سال اول): پس از بعثت، پیامبر به مدت سه سال دعوت خود را پنهانی آغاز کرد. در این مدت تنها نزدیک ترین افراد به او ایمان آوردند، از جمله حضرت خدیجه، حضرت علی (ع)، زید بن حارثه و ابوبکر.

+ دعوت علنی و مخالفت قریش: در سال چهارم بعثت، پیامبر مأمور به دعوت علنی شد. پس از آن با مخالفت شدید بزرگان قریش مواجه شد. پیامبر در کنار دعوت، مردم را به توحید، عدالت و مبارزه با ظلم فرا می خواند.

+ هجرت به مدینه (سال ۶۲۲ میلادی): با شدت گرفتن آزارها در مکه، پیامبر به یثرب (مدینه امروزی) دعوت شد. پس از هجرت یاران، پیامبر نیز شبانه از مکه خارج شد و پس از چند روز، وارد مدینه شد.

+ تأسیس حکومت اسلامی: در مدینه، پیامبر پیمان «برادری» میان مهاجران و انصار بست. ده سال پایانی عمر ایشان در مدینه صرف تبیین احکام، دفاع از اسلام در برابر دشمنان و گسترش پیام توحید شد. ایشان سرانجام در سال ۱۱ هجری قمری در سن ۶۳ سالگی رحلت فرمودند.

+ رویدادها و نبردهای مهم صدر اسلام (غزوات و سریه ها): غزوه بدر، غزوه احد، غزوه بنی قریظه، بنی نضیر، و بنی قینقاع، غزوه خندق (احزاب)، صلح حدیبیه، غزوه خیبر، فتح مکه.

+ حجة الوداع و واقعه غدیر (سال ۱۰ هجری): این حج، تنها حج پیامبر پس از هجرت میباشد؛ در این سفر، پیامبر خطبه ای تاریخی ایراد کرد و اصول اساسی دین را برای جمع گسترده ای از مسلمانان تبیین نمود. در راه بازگشت از حجة الوداع، پیامبر در محل غدیر خم، با دستور الهی، حضرت علی (ع) را به عنوان «ولی» و سرپرست مسلمانان معرفی کرد.

+ رحلت پیامبر اسلام (ص): پیامبر اکرم (ص) در سال ۱۱ هجری قمری پس از بازگشت از حجةالوداع بیمار شدند. در روز ۲۸ صفر سال ۱۱ هجری، پیامبر رحلت کردند و محل دفن ایشان خانه ایشان بود که اکنون بخشی از مسجدالنبی است.

- خلفای راشدین (به صورت مختصر و کلیات)

خلفای راشدین، خلفای اربعه یا خلفای چهارگانه، عنوان چهار شخصی است که پس از وفات پیامبر اکرم (ص) به خلافت رسیدند. خلفای راشدین به ترتیب عبارتند از: ابوبکر، عمر، عثمان و حضرت علی (ع).

در برخی منابع اهل سنت، امام حسن (ع) نیز در شمار خلفای راشدین دانسته شده است. با صلح امام حسن (ع) با معاویه دوران خلافت به پایان رسید. حکومت به دست معاویه و سلسله بنی امیه افتاد که خلافت در قالب حکومت موروثی و شبیه پادشاهی استمرار یافت

- ائمه اطهار و معصومین (زندگی ۱۴ معصوم)

+ چهارده معصوم: چهارده معصوم، عنوانی است برای پیامبر اکرم (ص)، حضرت فاطمه (س) و امامان دوازده گانه شیعه که به اعتقاد شیعیان از هرگونه گناه و خطا معصوم هستند.

معصوم اول حضرت محمد میباشد که بنیانگذار و پیامبر دین اسلام میباشد. نام ایشان محمد بن عبدالله و کنیه ایشان ابوالقاسم میباشد. ایشان در عام الفیل در مکه به دنیا آمدند و در تاریخ ۲۸ صفر سال ۱۱ هجری در مدینه فوت شدند
معصوم دوم حضرت فاطمه میباشد. کنیه ایشان ام ایها و ام الائمه میباشد. در سال پنجم بعثت در مکه چشم به جهان گشودند و در سال ۱۱ هجری در مدینه به شهادت رسیدند. مدفن ایشان نامعلوم است.

+ ائمه معصومین (ع): در ادامه، با دوازده ائمه معصوم آشنا میشویم:

امام	مشخصات
امام علی (ع)	نام / لقب / کنیه: علی ابن ابی طالب / امیرالمؤمنین / ابوالحسن ولادت: ۲۳ سال قبل از هجرت در مکه مدت امامت: ۳۰ سال / خلافت ظاهری: ۵ سال ویژگی ها: نخستین مسلمان، همسر حضرت زهرا (س)، شجاع ترین یار پیامبر، فرمانده در غزوات شهادت: سال ۴۰ هجری، ضربت خورده در محراب مسجد کوفه توسط ابن ملجم؛ دفن در نجف اشرف
امام حسن مجتبی (ع)	نام / لقب / کنیه: حسن ابن علی / کریم اهل بیت، مجتبی / ابومحمد ولادت: سال ۳ هجری مدت امامت: ۱۰ سال ویژگی ها: امام دوم و خلیفه پنجم (به باور عده ای)، صلح نامه با معاویه برای جلوگیری از جنگ داخلی شهادت: سال ۵۰ هجری با زهر، توسط همسرش جعده به تحریک معاویه؛ دفن در قبرستان بقیع مدینه
امام حسین (ع)	نام / لقب / کنیه: حسین بن علی / سید الشهداء / ابوعبدالله ولادت: سال ۴ هجری مدت امامت: ۱۰ سال ویژگی ها: قیام علیه یزید؛ واقعه کربلا شهادت: ۱۰ محرم سال ۶۱ هجری در کربلا، همراه یارانش شهید شد؛ مدفون در کربلا

نام / لقب / کنیه: علی بن الحسین / سجاد، زین العابدین / ابوالحسن ولادت: سال ۳۸ هجری مدت امامت: ۳۵ سال ویژگی ها: بازمانده کربلا، اشتها به عبادت، تدوین کتاب صحیفه سجاده شهادت: سال ۹۵ هجری با زهر؛ دفن در بقیع	امام زین العابدین (ع)
نام / لقب / کنیه: محمد بن علی / باقرالعلوم / ابوجعفر ولادت: سال ۵۷ هجری مدت امامت: ۱۹ سال ویژگی ها: تبیین مبانی فقه و تفسیر، زمینه سازی برای نهضت علمی، مناظره با اسقف مسیحیان، مناظره با حسن بصری، مبارزه با یهود و القائلین سوء آنها در فرهنگ اسلامی شهادت: سال ۱۱۴ هجری با زهر؛ دفن در بقیع	امام محمد باقر (ع)
نام / لقب / کنیه: جعفر بن محمد / صادق / ابوعبدالله ولادت: سال ۸۳ هجری مدت امامت: ۳۴ سال ویژگی ها: بنیان گذار و رئیس مذهب جعفری، معلم شاگردانی چون جابر بن حیان، ابوحنیفه، مالک شهادت: سال ۱۴۸ هجری با زهر؛ دفن در بقیع	امام جعفر صادق (ع)
نام / لقب / کنیه: موسی بن جعفر / کاظم / ابوالحسن ولادت: سال ۱۲۸ هجری مدت امامت: ۳۵ سال ویژگی ها: ملقب به باب الحوائج؛ سال ها زندانی در بغداد شهادت: سال ۱۸۳ هجری در زندان بغداد؛ دفن در کاظمین	امام موسی کاظم (ع)
نام / لقب / کنیه: علی بن موسی / رضا / ابوالحسن ولادت: سال ۱۴۸ هجری مدت امامت: ۲۰ سال ویژگی ها: ولیعهد مأمون عباسی؛ مناظرات علمی شهادت: سال ۲۰۳ هجری در طوس با زهر؛ مدفون در مشهد	امام علی بن موسی الرضا (ع)
نام / لقب / کنیه: محمد بن علی / تقی، جوادالائمه / ابوجعفر ولادت: سال ۱۹۵ هجری مدت امامت: ۱۷ سال ویژگی ها: امام جوان؛ مناظرات با علما شهادت: سال ۲۲۰ هجری با زهر؛ دفن در کاظمین	امام محمد تقی (ع)
نام / لقب / کنیه: علی بن محمد / هادی، نقی / ابوالحسن ولادت: سال ۲۱۲ هجری مدت امامت: ۳۳ سال ویژگی ها: فعالیت فرهنگی در سامرا؛ تحت نظارت خلیفه عباسی شهادت: سال ۲۵۴ هجری با زهر؛ دفن در سامرا	امام علی النقی (ع)
نام / لقب / کنیه: حسن بن علی / زکی، عسکری / ابومحمد ولادت: سال ۲۳۲ هجری مدت امامت: ۶ سال ویژگی ها: محدودیت شدید حکومتی؛ آماده سازی شیعیان برای غیبت شهادت: سال ۲۶۰ هجری با زهر؛ دفن در سامرا کنار پدرش	امام حسن عسکری (ع)

نام / لقب / کنیه: حجة بن الحسن / قائم، مهدی موعود / ابوالقاسم ولادت: نیمه شعبان سال ۲۵۵ هجری مدت امامت: آغاز غیبت صغری از سال ۲۶۰ هجری وضعیت: پس از شهادت پدر در کودکی به امامت رسید. غیبت صغری (با چهار نایب خاص از ۲۶۰ تا ۳۲۹ هجری) و سپس غیبت کبری آغاز شد. طبق اعتقاد شیعه، زنده و منتظر ظهور برای برپایی عدالت نهایی	امام زمان (عج)
--	----------------

+ رویداد ها مهم دوران امامت معصومین (ع):

جنگ های جمل، صفین و نهروان و شهادت امام علی (ع) ، واقعه کربلا و عاشورا (۶۱ هجری) ، سخنرانی حضرت زینب (س) در محضر یزید (تبیین حقیقت) ، خطبه های کوفه و شام امام سجاد (ع) ، ولایت عهدی امام رضا (ع) و شهادت در خراسان، امامت امام جواد (ع) در کودکی و مناظرات علمی، امام هادی (ع) و تشکیل شبکه وکالت شیعه، امام مهدی (عج) و آغاز غیبت صغری و کبری.

قسمت دوم: اطلاعات عمومی دینی و قرآنی

- نکات و دانستنی های قرآنی و روایی (مانند سوره ها، آیات، احادیث و نکات تفسیری مهم)

قرآن کریم و احادیث معصومین (ع)، دو اقیانوس بیکران معرفت هستند که فهم عمیق اسلام بدون فهم آنها ممکن نیست.
+ قرآن: قرآن کلام خدا و کتاب آسمانی مسلمانان است که به وسیله جبرئیل به حضرت محمد(ص) وحی شد. مسلمانان محتوا و الفاظ قرآن را نازل شده از سوی خداوند میدانند؛ همچنین معتقدند قرآن، معجزه و نشانه پیامبری حضرت محمد (ص) و آخرین کتاب آسمانی است. قرآن از ۱۱۴ سوره تشکیل شده است. با توجه به اختلافات جزئی که در شمارش آیات وجود دارد، تعداد آیات در حدود شش هزار تخمین زده شده. برخی افراد از امام علی (ع) نقل کرده اند که قرآن ۶۲۳۶ آیه دارد.
+ در ادامه به بررسی برخی از مهمترین سوره های قرآن و اهمیت و القاب آنها میپردازیم:

نام	اهمیت	القاب
سوره حمد (فاتحة الكتاب)	اولین سوره قرآن است و به دلیل جایگاهش در نماز، "مادر قرآن" (أمّ الكتاب) نامیده میشود. قرائت آن در هر نماز واجب است.	فاتحة الكتاب (گشاینده کتاب)، أمّ الكتاب (مادر کتاب)، سبع المثانی (هفت آیه مکرر)
سوره بقره	طولانی ترین سوره قرآن است که به مسائل مهمی از جمله توحید، احکام شرعی، بنی اسرائیل و ... میپردازد. آیه الکرسی جزئی از آن است.	سنام القرآن (کوهان قرآن) فسطاط القرآن (خیمه قرآن)
سوره یس	به دلیل فضیلت های فراوانش در روایات، به "قلب قرآن" مشهور است. این سوره بر روی مسائل توحید، معاد و نبوت تمرکز دارد.	قلب القرآن (قلب قرآن).
سوره الرحمن	به دلیل بیان نعمت های خداوند در دنیا و آخرت به صورت مکرر شناخته میشود. آیه "فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ" (پس کدامین نعمت های پروردگارتان را انکار می کنید؟) ۳۱ بار در آن تکرار شده.	عروس القرآن (عروس قرآن).
سوره های چهار قل (کافرون، اخلاص، فلق، ناس)	این سوره ها از نظر محتوا بسیار کوتاه و پرمفهوم هستند. سوره اخلاص به توحید محض می پردازد و سه سوره دیگر برای پناه جویی از شرور مختلف توصیه شده اند.	به این چهار سوره، "ارکان قرآن" نیز گفته می شود. سوره اخلاص به "ثلث القرآن" (یک سوم قرآن) نیز مشهور است، زیرا محتوای آن معادل یک سوم کل مفاهیم قرآنی دانسته شده است.

با برخی سوره های نامی آشنا شدیم اما این سوره ها تنها سوره های خاص قرآن کریم نیستند:

- چهار سوره فصلت، نجم، علق و سجده دارای آیات سجده واجب هستند. به این سوره ها، سوره عزام گفته میشود.

- سوره توبه بدون بسم الله میباشد و در مقابل سوره نمل دارای دو بسم الله میباشد.
- پنج سوره از قرآن به نام حیوانات میباشد که عبارتند از بقره (گاو ماده)، نمل (مورچه)، نحل (زنبر عسل)، عنکبوت و فیل.
- در قرآن ۶ سوره به نام پیامبران آمده است. این سوره ها عبارتند از نوح، ابراهیم، یونس، یوسف، هود و محمد.
- سوره مریم تنها سوره در قرآن کریم میباشد که به نام یک زن، یعنی حضرت مریم نامگذاری شده است.
- + حالا که با سوره های مهم قرآنی آشنا شدیم به بررسی برخی از آیات مشهور قرآنی میپردازیم:
- آیه وحدت، آیه اولی الامر، آیه الکرسی، آیه و ان یکاد، آیه حساب، آیه نفی سبیل، آیه تطهیر، آیه ولایت، آیه مودت، آیه قصاص، آیه نور، آیه لا اکراه، آیه قبله، آیه اکمال، آیه الصیام (آیه روزه)، آیه انا لله، آیات سجده
- + حدیث: حدیث سخنی است که از گفتار یا رفتار یا تقریر پیامبر اکرم (ص) و دیگر معصومان (ع) حکایت میکند. حدیث، بعد از قرآن، دومین منبع برای شناخت آموزه های دینی است و نقشی مهم در فهم مسلمانان از دین دارد.
- برخی از احادیث نیز وجود دارند که به دلیل محتوا و اهمیت آنها، به طور گسترده ای در بین مسلمانان شناخته شده و مورد توجه هستند. در ادامه به بررسی برخی از این احادیث میپردازیم:
- حدیث غدیر (از پیامبر)، حدیث ثقلین (از پیامبر)، حدیث منزلت (از پیامبر)، حدیث سفینه (از پیامبر)، حدیث «مدینه العلم» (از پیامبر)، حدیث حق و علی (از پیامبر)، حدیث کساء (از پیامبر)، حدیث سلسله الذهب (از امام رضا (ع)).
- + معجزات الهی: معجزه یا آیه، امر خارق العاده ای است که برای اثبات حق و مقارن با تحدی تحقق پیدا میکند.
- + حضرت صالح: بیرون آوردن ناقه از شکم کوه.
- + حضرت ابراهیم: سرد شدن آتش بر او، زنده کردن مرغ های چهارگانه به اذن خداوند متعال.
- + حضرت یوسف: تعبیر خواب های فرعون و نزدیکان، شفای چشمان حضرت یعقوب، جوان شدن زلیخا و ...
- + حضرت موسی: تبدیل شدن عصا به اژدها، ید بیضا، نزول عذاب های متعدد جهت تنبیه قوم فرعون و ...
- + حضرت عیسی: نحوه ولادت، تکلم در گهواره، جان دادن به مجسمه پرنده، شفای کور مادرزاد، زنده کردن مردگان و ...
- + حضرت محمد: قرآن کریم، شق القمر، رد الشمس، جاری شدن آب از بین انگشتان پیامبر (ص) و ...
- + پیامبران نامی و شناخته شده: همانطور که قبل تر بدان اشاره شد، در قرآن کریم نام ۲۵ پیامبر به صراحت آمده و به زندگی، دعوت و سرگذشت آنان اشاره شده است. هر کدام از این پیامبران در دوره ای خاص و برای قوم یا امت خاصی فرستاده شدند و برخی از آنان صاحب شریعت بودند. از جمله این پیامبران میتوان به موارد زیر اشاره کرد.

پیامبر	توضیحات	پیامبر	توضیحات
آدم (ع)	نخستین انسان و نبی؛ ساکن بهشت، هبوط به زمین	ایوب (ع)	پیامبر صبور؛ آزموده با بیماری و فقر
ادریس (ع)	پیامبری اهل علم، نوشتار و خیاطی؛ از صابران بزرگ	ذوالکفل (ع)	پیامبر بردبار؛ همراه عدالت و آرامش
نوح (ع)	پیامبر اولوالعزم؛ ساخت کشتی و طوفان الهی	یونس (ع)	لعیده شده توسط ماهی که پس از توبه نجات یافت
هود (ع)	پیامبر قوم عاد؛ دعوت به توحید در برابر طغیان گری	موسی (ع)	پیامبر بنی اسرائیل؛ دارای تورات و معجزات عصا و دریا
صالح (ع)	پیامبر قوم ثمود؛ داستان شتر صالح و عذاب آسمانی	هارون (ع)	برادر موسی؛ وزیر و همراه او در دعوت
لوط (ع)	هشدار به قوم سدوم؛ نابودی قوم به خاطر فساد زیاد	الیاس (ع)	پیامبری در میان بنی اسرائیل؛ دعوت به یکتاپرستی
ابراهیم (ع)	مقابله با نمrud، شکستن بت ها، ساخت بنای کعبه	داوود (ع)	پادشاه و پیامبر؛ صاحب زبور، دارای حکومت و قضاوت
اسماعیل (ع)	پسر ابراهیم؛ همراه پدر در ساخت کعبه و ذبح الهی	سلیمان (ع)	پادشاه بزرگ؛ تسلط بر جن، پرندگان، زبان ها
اسحاق (ع)	پیامبر نسل ابراهیم؛ جد یعقوب و قوم بنی اسرائیل	زکریا (ع)	پیامبر قوم یهود؛ پدر یحیی؛ پیرمردی دعاگو

پیامبر مصر؛ داستان ماه و ستاره، زندان و تعبیر خواب	یحیی (ع)	از تولدی معجزه آسا؛ شهید راه خدا
پیامبر قوم مدین؛ مبارزه با کم فروشی و فساد	عیسی (ع)	پیامبر اولوالعزم؛ تولد بدون پدر، معجزات شفا، انجیل
	محمد (ص)	آخرین پیامبر و خاتم انبیاء؛ قرآن، کامل ترین دین

+ نکات تفسیری قرآن: قرآن کریم کتاب هدایت است، اما همه آیات آن در یک سطح وضوح و سادگی نیستند. برخی از آیات روشن و بدیهی اند و همه مردم معنای آن را درک میکنند، برخی دیگر لایه های عمیقتر دارند.

محکّمات: آیات روشن و بنیادین که اساس شریعت و عقیده اند (مانند آیات توحید و وجوب نماز).

متشابهات: آیاتی که ظاهرشان چند پهلو است و نیازمند تفسیر توسط پیامبر (ص) و اهل بیت (ع) هستند.

- آشنایی با کتب اسلامی (نهج البلاغه، صحیفه سجادیه و ...)

پس از قرآن کریم که کلام الهی و منبع اصلی دین است، گنجینه ای بی بدیل از معارف از طریق پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت طاهرینش (ع) به ما رسیده است. این معارف در قالب کتب حدیثی، ادعیه و خطبه ها، منابع دوم شناخت اسلام اصیل به شمار میروند. آشنایی با مهمترین این آثار، برای هر مسلمانی ضروری است.

+ نهج البلاغه: کتابی است که به عنوان برادر قرآن شناخته میشود. این کتاب اثر امیرالمؤمنین (ع) میباشد که گردآوری آن توسط سید رضی صورت گرفته است و مجموعه ای از سخنان و نوشته های امام علی (ع) است که در سه بخش اصلی تنظیم شده: خطبه ها، نامه ها (کتب)، کلمات قصار (حکمت ها)

+ صحیفه سجادیه: مشهور به زبور آل محمد که توسط امام زین العابدین (ع) نوشته شده است. مجموعه ای از ۵۴ دعا و مناجات از امام سجاد (ع) است.

+ کتب اربعه: کتاب های چهارگانه شیعه یا اصول اربعه، به چهار مجموعه کتاب حدیثی مهم شیعه گفته میشود که بعد از قرآن کریم و نهج البلاغه، منبع اصلی عقاید و احکام شیعیان به شمار میآیند. به دلیل درهم آمیختگی احادیث صحیح و جعلی اسلامی، سه تن از بزرگان شیعه، اقدام به گردآوری و نوشتن چهار مجموعه کتاب روایی کردند که به کتب اربعه معروف هستند. این کتاب ها به کافی، تهذیب، استبصار و من لا یحضره الفقیه مشهور اند.

+ کتب تفسیری (آثار مربوط به تفسیر قرآن): این کتاب ها به شرح و تفسیر آیات قرآن کریم میپردازند و از مهمترین منابع برای فهم عمیق کلام خدا هستند. تفسیر المیزان فی تفسیر القرآن، تفسیر مجمع البیان.

- دانستنی های دینی

هر مسلمانی نیازمند آشنایی با مجموعه ای از اطلاعات عمومی و دانستنی های کلیدی است که هویت دینی و فرهنگی او را غنی تر میسازد.

! نکته: برخی از این موارد ممکن است در طول جزوه ذکر شده باشند که در اینجا ما به صورت خلاصه وار به آنها اشاره میکنیم

ا خداوند آسمان ها و زمین را در شش روز (شش دوران) آفرید و سپس به تدبیر جهان هستی پرداخت

- ملائکه (فرشتگان) موجوداتی صاحب عقل و شعور هستند و وظایف گوناگونی بر عهده دارند. فرشتگان از جنس نور میباشند.

- چهار فرشته مقرب و معروف خداوند عبارتند از: جبرائیل (واسطه وحی الهی)، عزرائیل (عامل قبض ارواح انسان ها)، میکائیل (واسطه روزی رسانی از مصدر عالم)، اسرافیل (مسئول دمیدن در صور و اعلام قیامت)
- جنیان موجوداتی خلق شده از آتش بی دود هستند، که مانند انسان دارای اختیار و تکلیف میباشند. ابلیس (شیطان) نیز از جنیان بود که به دلیل عبادت فراوان، در صف فرشتگان جای گرفته بود
- ابلیس موجودی از طائفه جنیان است که پیش از آفرینش آدم، در صفوف فرشتگان الهی به عبادت میپرداخته؛ وقتی خداوند آدم را آفرید و به فرشتگان امر فرمود که به آدم سجده کنند، ابلیس از سجده سر باز زد.
- حضرت آدم نخستین انسان و نخستین پیامبر الهی بر روی زمین، خلق شده از گل (طین) و نفس الهی (روح الهی) است.
- ادريس پیامبر نخستین انسانی بود که با قلم نوشت و اقدام به دوختن لباس کرد.
- حضرت نوح اولین پیامبر اولوالعزم بود که با بت پرستی مبارزه کرد و به دلیل عمر بسیار طولانی، به شیخ الانبیاء (پیرترین پیامبران) مشهور است.
- دومین پیامبر اولوالعزم حضرت ابراهیم ملقب به ابراهیم خلیل میباشد. به جهت مبارزه با بت پرستی و شکستن بت های مشرکان، در آتش انداخته شد اما آتش به فرمان خدا سرد شد و ابراهیم از آن سالم بیرون آمد.
- اسماعیل(ع) و اسحاق(ع) دو فرزند ابراهیم و جانشینان او هستند. نسب قوم بنی اسرائیل که پیامبران زیادی از بین آنها ظهور کرد و همچنین حضرت مریم مادر حضرت عیسی، از طریق اسحاق به ابراهیم (ع) میرسد. پیامبر اسلام هم به اسماعیل فرزند دیگر او نسب میبرد.
- قرآن بنای خانه کعبه و دعوت مردم به مناسک حج را به ابراهیم نسبت داده و او را خلیل الله (دوست خدا) نامیده است
- لوط (ع) پیامبری است که قومش بر اثر انجام گناهان کبیره از جمله لواط عذاب شدند. هم دوره حضرت ابراهیم و از خویشاوندان وی بوده است. پس از دعوت ابراهیم به یکتاپرستی در سرزمین بابل، به همراه خواهرش ساره به وی ایمان آورد.
- یعقوب یا اسرائیل، فرزند اسحاق، نوه ابراهیم و از پیامبران الهی میباشد که نام او در قرآن آمده است.
- یوسف از پیامبران بنی اسرائیل و فرزند یعقوب نبی بود. او ضمن برخورداری از مقام نبوت، سالیانی در مصر حکومت کرد. در قرآن، سوره ای به نام یوسف نامگذاری شده و در آن داستان زندگی او به تفصیل آمده است.
- شعیب از پیامبران الهی و از نوادگان ابراهیم است. سومین پیامبر عرب بوده که نامش در قرآن آمده است. وی پیامبر سرزمین یا قوم مدین و ایکه بوده است.
- موسی (ع) از پیامبران اولوالعزم و صاحب شریعت و رهبر بنی اسرائیل است. داستان ها و معجزات حضرت موسی در قرآن بیش از هر پیامبر دیگری ذکر شده است. یکی از القاب اصلی موسی، کلیم الله است که علت آن را سخن گفتن بی واسطه خداوند با وی دانسته اند. وی بزرگترین پیامبر بنی اسرائیل و رهبر آن قوم بود که آنان را از اسارت مصری ها آزاد کرد و به سمت سرزمین موعود حرکت داد.

- داوود از پیامبران بنی اسرائیل بود که به مقام پادشاهی رسید و اورشلیم را برای بنی اسرائیل فتح کرد. کتاب زبور بر او نازل شد و مقام قضاوت نیز در اختیارش بود. داوود صدایی زیبا داشت و خداوند قدرت زره سازی را به او عطا کرد.
- زکریا از انبیای بنی اسرائیل و پدر حضرت یحیی بود که کفالت حضرت مریم (س) را بر عهده داشت. داستان پدر شدن او در سن کهنسالی و کفالت حضرت مریم (س) از جمله جریانات زندگی ایشان است که در قرآن کریم مطرح شده است.
- عیسی بن مریم (ع)، ملقب به مسیح (منجی)، چهارمین پیامبر از پیامبران اولوالعزم و صاحب شریعت است. کتاب آسمانی او انجیل نام دارد. وی که فرزند حضرت مریم بود، تولدی منحصر به فرد و شگفت انگیز داشته که در قرآن کریم به آن اشاره شده است. معجزات حضرت عیسی را میتوان به دو بخش کلی معجزات پیش از آغاز رسالت و معجزات پس از رسالت تقسیم کرد
- محمد بن عبدالله، زاده سال عام الفیل، پیامبر دین اسلام و از پیامبران اولوالعزم و آخرین پیامبر الهی میباشد. معجزه اصلی او قرآن است. او در جزیره العرب و در سن ۴۰ سالگی به پیامبری مبعوث شد، اما قرآن کریم او را پیامبر همه مردم در همه زمان ها معرفی مینماید. از معجزات پیامبر اسلام میتوان به وحی و نزول قرآن، شق القمر و مواردی دیگر اشاره کرد.
- منابع تاریخی، رخدادهایی را در شب میلاد پیامبر (ص) نقل کرده اند که به اِرهاصات مشهور شده است. برخی از این رخدادها عبارتند از: لرزیدن طاق کسری و سقوط ۱۴ کنگره آن، خاموش شدن آتش در آتشکده فارس پس از هزاران سال، خشکیدن دریاچه ساوه و همچنین خواب عجیب موبدان و انوشیروان پادشاه ساسانی.
- نخستین مؤمنان به پیامبر اسلام (ص) در میان مردان، امام علی (ع) و در میان زنان، حضرت خدیجه (س) بود که برای اولین بار در پشت سر ایشان به اقامه نماز پرداختند
- حضرت محمد (ع) با توجه به نسب خود، از آزار و اذیت قبایل دیگر مصون بود اما مشرکان به دیگر مسلمانان رحمی نداشتند و به آزار و اذیت آنها تا سرحد میپرداختند. نخستین شهید زن اسلام «سمیه» مادر عمار یاسر بود که به دست مشرکان شکنجه و کشته شد.
- پس از آنکه بنی هاشم از شعب ابی طالب بیرون آمدند و وضعیت آنها رو به بهبودی رفت، دو اتفاق تلخ برای رسول خدا (ص) افتاد تا ایشان سال دهم بعثت را عام الحزن (سال غم و اندوه) بنامد: یکی وفات عموی ایشان حضرت ابوطالب و دیگری به فاصله چند روز، وفات همسر با وفای ایشان، ام المؤمنین، حضرت خدیجه بود. حضرت هر دوی این بزرگواران را در قبرستان مُعَلّی در کنار جدشان عبدالمطلب دفن کردند.
- مهاجرت به مدینه با مقدمه سازی در دو پیمان عقبه اول و دوم صورت گرفت. وقتی قریش از پیمان پیامبر با مردم یثرب و پشتیبانی آنان از محمد (ص) مطلع شدند، پیمان های قبیله ای را نادیده گرفتند و برای کشتن پیامبر (ص) توطئه کردند.
- در شب اجرای توطئه قریش، پیامبر (ص) به فرمان خدا از مکه خارج شد و علی (ع) در بستر او خوابید (لیلة المبيت). پیامبر با ابوبکر عازم یثرب شد و پس از سه روز توقف در غار ثور برای گمراهی تعقیب کنندگان، از بیراهه به یثرب رفت.

- نخستین اقدام رسول خدا (ص) در مدینه، تأسیس مسجدی است که امروزه به مسجد النبی معروف است. در کنار خانه رسول خدا (ص) قطعه زمینی بود، متعلق به دو یتیم بوده که پیامبر (ص) این زمین را از کفیل آنها خرید و به کمک سایر مسلمانان، آن را تبدیل به مسجد کرد. این مسجد در زمان رسول خدا (ص) یک مرکز عبادی، نظامی، سیاسی و آموزشی بود.

- فتح مکه در سال هشتم هجری و یک سال بعد از صلح حدیبیه صورت گرفت. پس از آنکه قریش پیمان را شکست، پیامبر به همراهی ده هزار نفر از مسلمانان از مدینه عازم مکه شدند. حرکت سپاه به صورت مخفیانه بود و تنها زمانی قریشیان از سپاه رسول خدا (صلی الله علیه و آله) آگاه شدند که آتش های افروخته شده در اردوی سپاه اسلام را مشاهده نمودند.

- حجةالوداع تنها حج پیامبر پس از هجرت بود که در سال ۱۰ هجری رخ داد؛ در این سفر، پیامبر خطبه ای تاریخی ایراد کرد و اصول اساسی دین را برای جمع گسترده ای از مسلمانان تبیین نمود. واقعه غدیر خم در راه بازگشت از حجةالوداع صورت گرفت. پیامبر در محل غدیر خم، با دستور الهی، حضرت علی (ع) را به عنوان «ولی» و سرپرست مسلمانان معرفی کرد واقعه غدیر از مهم ترین و پراستنادترین رخداد های صدر اسلام است

- خداوند در قرآن پیامبرانش را با نام خطاب میکند در حالی که نبی مکرم اسلام (ص) را از جهت تعظیم و تکریم با عناوینی چون ایها النبی یا ایها الرسول خطاب میکند و هر جا که نام مبارک ایشان آمده است، ایشان خطاب نبوده اند.

- ابوبکر پایه گذار فتوحات اسلامی بود و همچنین اقدام به مکتوب کردن قرآن کرد. وی پس از دو سال خلافت درگذشت و در کنار پیامبر دفن شد.

- پس از ابوبکر، عمر به وصیت ابوبکر خلیفه مسلمانان شد که خلافت او گسترش سریع اسلام به ایران، مصر، شام و فلسطین را به همراه داشت. وی شهر های بصره و کوفه را تأسیس کرد و دیوان ها، مالیات و نظام قضایی را ساماندهی کرد.

- پس از عمر عثمان با رای شورای خلافت دوم به منسب خلیفه مسلمانان رسید. دوران وی پر از فساد اداری و خویشتاوند سالاری بود. و در پی اعتراض و شورش مردم در نهایت در مدینه کشته شد.

- چهارمین خلیفه مسلمانان حضرت علی بود که با بیعت اکثر مردم مدینه به این مقام رسید. ایشان پایتخت را از مدینه به کوفه منتقل کرد

- حضرت علی با سه جنگ داخلی روبرو شد که جلوی ادامه گسترش سرزمین های اسلامی را گرفتند. این سه جنگ عبارتند از جنگ جمل (با طلحه، زبیر، عایشه)، جنگ صفین (با معاویه؛ با حکمیت پایان یافت)، جنگ نهروان (با خوارج).

- امام حسن (ع) برای حفظ اسلام مجبور به قبول صلح با معاویه شدند در مقابل امام حسین (ع) برای حفظ اسلام به قیام علیه حاکم وقت، یعنی یزید بن معاویه پرداخت.

- امام حسین (ع) در سال ۶۱ به دعوت اهل کوفه و با وعده بیعت به سمت کوفه حرکت کرد که در صحرای کربلا با لشکر شمر مواجه شد و در دهم عاشورا و در صحرای کربلا به همراه ۷۲ تن از یاران خود، من جمله برادر و برادر زاده های به دست مشرکان به شهادت رسید. در این واقعه حتی به طفل معصوم شش ماهه نیز رحم نشد.

- عصر حضور به عصری گفته میشود که امامان و ائمه اطهار در بین مردم بودند و وظیفه تبیین دین و رهبری امت اسلامی بر عهده این ۱۲ تن بود. این دوره ۲۵۰ ساله، دوران تلاش بی وقفه امامان برای حفظ اسلام اصیل در برابر انحرافات، تربیت شاگردان و تبیین معارف عمیق قرآن و سنت بود. این دوره با فشار و خفقان شدید از سوی خلفای بنی امیه و بنی عباس همراه بود که به شهادت تمام این بزرگواران منجر شد.

- با شهادت امام حسن عسکری (ع) در سال ۲۶۰ ه.ق، امامت حضرت مهدی (عج) آغاز شد و به امر الهی، ایشان از دیدگان پنهان شدند. این دوره که به نام عصر غیبت شناخته میشود، شامل غیبت صغری (ارتباط از طریق چهار نایب خاص) و غیبت کبری (که تاکنون ادامه دارد) میباشد.

- بر اساس روایات پیش از ظهور امام مهدی (عج)، جهان پر از ظلم و ستم میشود و نشانه هایی در جهان پدیدار میگردد، حضرت مهدی (عج) به همراه یارانشان، از مکه قیام کرده و حکومتی واحد و جهانی بر پایه عدالت در سراسر زمین برپا میکنند. پس از استقرار حکومت جهانی، گروهی از مؤمنان برجسته تاریخ (مانند یاران امام حسین (ع)) و ستمگران بزرگ (مانند یزید) به دنیا بازمیگردند تا مؤمنان، عزت و ستمگران، ذلت را در همین دنیا نیز تجربه کنند.

- وقایع قیامت به ترتیب عبارتند از: نفخ صور اول (نفخ موت - مرگ همگان)، نفخ صور دوم (نفخ حیات - زنده شدن همگان)، خروج از قبور و حشر، نشر نامه و برقراری کتاب، برقراری میزان و حسابرسی عادلانه، تجسم اعمال، گواهان قیامت، شفاعت، پل صراط و توقفگاه های (مواقف) دیگر و تقسیم نهایی

- سوره های قرآن با توجه به محل نزول آیات به دو دسته مکی (نازل شده در مکه) و مدنی (نازل شده در مدینه) تقسیم میشوند و طبق آماری که از روایات ترتیب نزول بدست آمده، ۸۶ سوره مکی و ۲۸ سوره مدنی هستند.

- نخستین آیه نازل شده آیه ۲ سوره علق « اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ ... » میباشد و آخرین آیه نازل شده بر اساس اکثر روایات آیه اکمال، همان آیه ۳ سوره مائده «الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ» میباشد.

- طولانی ترین سوره با ۲۸۶ آیه، سوره بقره میباشد و در مقابل با ۳ آیه، سوره کوثر کوتاهترین سوره در قرآن است. همچنین طولانی ترین آیه، آیه ۲۸۲ سوره بقره و کوتاه ترین آنها آیه ۶۴ سوره الرحمن میباشد.

- نماز های یومیه به ۱۷ رکعت نمازی گفته میشود که فرد در طول روز و در ۵ نوبت میخواند. این نماز ها شامل نماز صبح (۲ رکعت)، نماز ظهر (۴ رکعت)، نماز عصر (۴ رکعت)، نماز مغرب (۳ رکعت) و نماز عشا (۴ رکعت) میشود.

- نماز آیات دو رکعتی است که در هنگام وقوع بلایای طبیعی بر مسلمانان واجب میشود. موارد چهارگانه وجوب نماز آیات شامل کسوف، خسوف، زلزله و رعد و برق و بادهای سیاه و سرخ و مانند آنها در صورتی که بیشتر مردم از آن بترسند میشود.

- کسی که روزه ماه رمضان بر او واجب بوده و نگرفته است باید آن را قضا کند. قضای روزه، واجب فوری نیست، اما باید تا قبل از ماه رمضان بعد انجام شود. البته کسی که در ماه رمضان به جهت بیماری روزه نگرفته و تا رمضان بعد نیز نتواند روزه بگیرد، قضای آنها بر او واجب نیست اما باید برای هر روز مد طعام به فقیر بدهد.

- کسی که عمداً و بدون عذر شرعی، روزه واجبش را نگرفته، علاوه بر قضا، کفاره نیز بر او واجب است. کفاره شکستن عمدی هر روزه، عبارت است از دو ماه روزه گرفتن که ۳۱ روز آن باید پی در پی باشد یا غذا دادن به شصت فقیر.
- امر به معروف و نهی از منکر ضامن سلامت، اصلاح و بقای جامعه اسلامی و از مهمترین واجبات اجتماعی اند. امر به معروف یعنی وادار کردن دیگران به انجام واجبات، و نهی از منکر یعنی بازداشتن دیگران از انجام محرمات. مراتب این فریضه اسلامی به ترتیب برابر با مرحله قلبی، مرحله زبانی و مرحله عملی میباشد.
- حضرت خدیجه (س): اولین همسر پیامبر (ص)، اولین زن مسلمان و مادر حضرت زهرا (س) بودند. حضرت خدیجه با تمام ثروت و اعتبار خود از اسلام و پیامبر (ص) حمایت کردند و به ایشان آرامش میبخشیدند. سال وفات ایشان و حضرت ابوطالب به دلیل شدت اندوه پیامبر، «عام الحزن» (سال اندوه) نام گرفت.
- حضرت ابوطالب (ع): عمو و سرپرست پیامبر (ص) بعد از جد ایشان عبدالمطلب و پدر امام علی (ع). ایشان با وجود تمام فشارها و تهدیدهای قریش، تا پایان عمر خود با تمام وجود از پیامبر (ص) در برابر مشرکان دفاع کردند.
- حضرت حمزه سیدالشهدا (ع): عموی شجاع پیامبر (ص) که به «اسدالله و اسد رسوله» (شیر خدا و شیر پیامبرش) ملقب بود. ایشان در جنگ احد پس از نبردی دلاورانه به شهادت رسیدند و پیامبر (ص) به ایشان لقب «سیدالشهدا» را دادند.
- جناب سلمان فارسی: از یاران ایرانی و بسیار نزدیک پیامبر (ص) و اهل بیت (ع). ایشان به دلیل خرد و ایمان عمیقشان مورد احترام ویژه پیامبر (ص) بودند تا جایی که درباره شان فرمودند: «سلمان منّا اهل البيت - سلمان از ما اهل بیت است».
- پیشنهاد حفر خندق در جنگ احزاب از ابتکارات ایشان بود.
- جناب مالک اشتر نخعی: از شجاع ترین، وفادارترین و بصیرترین یاران امام علی (ع) و فرمانده سپاه ایشان. نامه امام علی (ع) به مالک اشتر که در نهج البلاغه آمده، یک منشور کامل حکومت داری است.
- یاسر بن عامر (پدر عمار) از بردگان آزاد شده و مسلمانان نخستین میباشد. او نیز همانند همسرش، در راه ایمان شکنجه های سختی دید و سرانجام در مکه در اثر همین شکنجه ها به شهادت رسید. او به عنوان اولین مرد شهید در اسلام شناخته میشود.
- سُمَیّه بنت خَبَّاط (مادر عمار یاسر) جزو اولین زنانی بود که به پیامبر اسلام ایمان آورد. به همراه شوهرش یاسر و پسرش عمار در مکه تحت شکنجه مشرکان قرار گرفت و سرانجام توسط ابوجهل با نیزه به شهادت رسید. وی به عنوان اولین زن شهید در اسلام شناخته میشود.
- عمار یاسر فرزند یاسر و سمیه (اولین شهیدان اسلام) بود. او نیز در زمره نخستین ایمان آورندگان به پیامبر بود و در تمام دوران رسالت، در کنار ایشان ایستاد. در جنگ بدر، احد و خندق شجاعانه جنگید. پیامبر درباره او فرمود: «عمار سر تا پا ایمان است.» در دوران امیرالمؤمنین علی (ع) نیز از یاران خاص و وفادار ایشان بود و در جنگ صفین در رکاب امام علی به شهادت رسید.

- بلال حبشی برده ای سیاه پوست و اهل حبشه که در مکه ایمان آورد. او به خاطر اسلام، شکنجه های سختی از سوی ارباب مشرکش متحمل شد، ولی همواره شعار «أَحَدٌ أَحَدٌ» (خدای یگانه) را تکرار میکرد. پس از آزادی به دست ابوبکر، به مدینه هجرت کرد و مؤذن رسمی پیامبر شد. وی اولین کسی بود که در مسجد نوساخته مدینه، اذان را به زبان آورد و مردم را به نماز دعوت کرد. صدای اذان او یادآور عظمت اسلام در آغاز راه است. وی نمونه ای ماندگار از برابری نژادی و اجتماعی در اسلام است.

- جعفر ابن ابی طالب (جعفر طیار): برادر امام علی (ع) و پسرعموی پیامبر. او سرپرستی مهاجرت مسلمانان به حبشه را بر عهده داشت و در برابر پادشاه حبشه (نجاشی)، اسلام و شخصیت پیامبر را با بیانی شیوا معرفی کرد. در جنگ موته در برابر سپاه روم، پس از شهادت فرماندهان دیگر، پرچم اسلام را به دست گرفت و با دلاوری جنگید و شهید شد. پیامبر فرمود: «خداوند به جعفر دو بال عطا کرد تا در بهشت همراه فرشتگان پرواز کند.» به این سبب به او لقب «جعفر طیار» داده شد.

- مکه مکرمه در عربستان سعودی به عنوان مقدس ترین و گرامی ترین شهر در جهان اسلام شناخته میشود.

- قلب شهر مکه مسجدالحرام است که خانه کعبه در آن قرار دارد. اجزای مهم آن عبارتند از: حجرالاسود، مقام ابراهیم، حجر اسماعیل و چشمه زمزم.

- مدینه، که پیش از هجرت «یثرب» نام داشت، دومین شهر مقدس مسلمانان است. این شهر پس از هجرت پیامبر (ص) به آن، به «مدینه النبی» (شهر پیامبر) مشهور شد و افتخارات بیشماری دارد. مدینه مرکز اولین نظام و تمدن اسلامی بود که توسط پیامبر اکرم (ص) تأسیس شد. مسجدالنبی که توسط پیامبر (ص) و یارانشان ساخته شد، مرکز حکومت اسلامی آن زمان بود.

- مسجدالاقصی، نام مسجدی بزرگ و تاریخی در بخش شرقی شهر بیت المقدس است که مجموعه ای از بناها را در بر میگیرد و سومین مکان مقدس برای مسلمانان پس از مسجدالحرام و مسجدالنبی به شمار میرود.

- اعیاد بزرگ اسلامی: عید فطر (اول شوال)، عید قربان (دهم ذی الحجه)، عید غدیر (هجدهم ذی الحجه)، مبعث (بیست و هفتم رجب)، نیمه شعبان (۱۵ شعبان).

- ایام حزن و عزاداری: دهه اول محرم (عاشورا و تاسوعا)، اربعین حسینی (بیستم صفر)، ایام فاطمیه، شب های قدر و شهادت امام علی (ع) (شب های نوزدهم، بیست و یکم و بیست و سوم ماه رمضان)

- تقویم اسلامی بر اساس چرخش ماه به دور زمین است (قمری) و حدود ۱۱ روز از تقویم شمسی کوتاه تر است. این تقویم ۱۲ ماه دارد که هر کدام ویژگی ها و مناسبت های خاص خود را دارند: محرم، صفر، ربیع الاول، ربیع الثانی (ربیع الآخر)، جمادی الاولی، جمادی الثانی (جمادی الآخرة)، رجب، شعبان، رمضان، شوال، ذی القعدة، ذی الحجه.

- فرهنگ لغات و اصطلاحات دینی پرکاربرد

متون اسلامی، چه قرآن کریم و چه روایات اهل بیت (ع)، سرشار از واژه ها و اصطلاحاتی هستند که بار معنایی ویژه ای دارند و گاهی معنای آنها فراتر از معنای لغوی شان است. آشنایی با این اصطلاحات برای فهم درست قرآن، دعاها، متون دینی و

- حتی احکام شرعی ضروری است. در این قسمت برخی از اصطلاحات کلیدی و پرکاربرد دینی که در اعتقادات، عبادات و اخلاق اسلامی نقش بنیادین دارند، معرفی و توضیح داده میشوند تا زمینه برای درک بهتر معارف اسلامی فراهم گردد.
- استبراء: عملی مستحب که پس از خروج ادرار یا منی انجام میشود تا مجرای ادرار از باقیمانده آنها پاک شود
 - استغفار: درخواست آمرزش گناهان از خدا. به صورت زبانی و عملی انجام میشود؛ زبانی آن گفتن استغفرالله است.
 - بدعت: وارد کردن چیزی تازه در دین که اصل شرعی ندارد و به عنوان جزء دین معرفی شود؛ در اسلام نکوهیده است
 - برائت: اعلام کناره گیری و بیزاری از یک موضوع و همچنین به معنی رفع تکلیف شرعی در موارد شک با رعایت ضوابط آن
 - تسبیحات اربعه: چهار ذکر است که در نمازهای روزانه سه یا چهار رکعتی و در برخی اذکار خوانده میشود. این چهار ذکر عبارتند از: «سُبْحَانَ اللَّهِ»، «الْحَمْدُ لِلَّهِ»، «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ» و «اللَّهُ أَكْبَرُ»
 - تسبیحات حضرت زهرا (س): ذکر شامل ۳۴ بار الله اکبر، ۳۳ بار الحمد لله و ۳۳ بار سبحان الله. بنابر روایات، این ذکر را پیامبر (ص) به حضرت زهرا (س) آموخته اند
 - جبیره: دارویی که روی زخم میگذارند و یا پارچه دیگری که با آن زخم یا شکسته را میبندند
 - دیه: مالی است که به سبب کشته شدن، قطع عضو و یا وارد کردن جراحت جسمی به یک مسلمان، به یک فرد یا ورثه او تعلق میگیرد
 - ذمی: آن دسته از اهل کتاب هستند که در کشور اسلامی زندگی میکنند و طبق احکام اسلام، باید جزیه پرداخت کنند
 - زهد: دل بریدن از دنیا، نه ترک کار و زندگی؛ بلکه استفاده درست بدون وابستگی
 - طلاق: گسسته شدن پیمان زناشویی و جدا شدن زن و مردی که عقد دائم بودند، تحت ضوابط خاص
 - فتوا: نظر مجتهد یا مرجع تقلید درباره وظایف شرعی مکلفان است که از ادله اربعه (قرآن، سنت، اجماع و عقل) استنباط میشود
 - قصاص: به معنای مقابله به مثل در جنایت های عمدی است. قصاص به دو قسم قصاص نفْس و قصاص عضو تقسیم میشود
 - کفاره: جریمه ای است که در ازای انجام برخی کارهای حرام یا ترک بعضی واجبات باید انجام داد. آزاد کردن بنده، اطعام یا پوشاندن فقیر، روزه گرفتن و قربانی از مهمترین کفارات هستند
 - کفر: در مقابل اسلام و به معنای انکار خدا، یگانگی او، رسالت پیامبر (ص) یا انکار یکی از ضروریات دین است.
 - مباح: اصطلاحی فقهی است و به عملی اشاره دارد که فرد درباره آن تکلیف خاصی ندارد و در نتیجه، انجام و ترک آن مساوی است و پاداش یا کیفری در پی ندارد
 - محارم: کسانی هستند که ازدواج با آنان به دلیل خویشاوندی حرام است و بر اساس نظر فقها احکام حجاب در برابر آنان جاری نیست. نسب، ازدواج و رضاع از اسباب محرمیتند.
 - مستحب: به عملی گفته میشود که انجام آن بهتر از ترک آن است، هرچند انجام دادنش واجب نیست
 - نذر: تعهدی است که انسان در برابر خداوند برای انجام عمل نیک یا ترک عمل ناپسند بر عهده میگیرد و در صورت تحقق تمام شرایط صحت آن، وفای به آن واجب بوده و تغییرش جایز نیست و در صورت تخلف، کفاره واجب میشود
 - وصیت: سفارش زبانی یا مکتوب درباره اموال و دیگر مسائل مربوط به بعد از مرگ، و از مستحبات مورد تأکید در اسلام است
 - هبه: از عقود اسلامی است که به موجب آن انسان مالی را رایگان به ملکیت دیگری در میآورد. برخی هبه را در معنایی عام شامل هدیه، جایزه و عطیه نیز دانسته اند.

❖ فصل دوم: معلومات عمومی و دانش مسائل روز (خلاصه)

◀ بخش اول: اطلاعات عمومی تاریخی

- تاریخ ایران باستان

- سلسله های پادشاهی ایران باستان: حکومت ایران باستان به دست دودمان های مختلفی افتاده است اما تنها به برخی از آنها عنوان پادشاهی ایران داده شده و علت آن متمرکز نبودن حکومت برخی از این دودمان ها میباشد:
- ۱- شاهان ایلامی: حکومت مردمان ایلام باستان در دوره ۳۰۰۰ تا ۵۳۰ ق.م. که در منطقه ایلام دایر بوده.
- ۲- پادشاهی ماد ها: دوره حکومت از ۶۹۴ تا ۵۵۰ ق.م. بوده و منطقه حکومت، فلات ایران و پایتخت آن هگمتانه بوده.
- ۳- هخامنشیان: بزرگترین امپراتوری باستانی جهان با دوره حکومتی از ۵۵۰ تا ۳۳۰ ق.م. که محدوده حکومتی آن در این دوره شامل منطقه عظیم خاور نزدیک، شمال آفریقا، آسیای مرکزی، شمال هند و مناطقی در اروپا بود.
- ۴- مقدونیان: مقدونیان در پی تصرف ایران توسط اسکندر مقدونی، حکومت را به دست گرفتند.
- ۵- سلوکیان: پادشاهی یونانیان به مرکزیت سوریه، که توسط یکی از سرداران اسکندر مقدونی به نام سلوکی بنا نهاده شد.
- ۶- اشکانیان: اشکانیان به طور رسمی توسط مهرداد اول بنا گذاشته شد. از وقایع مهم این دوران حملات متعدد رومیان بود.
- ۷- ساسانیان: با تاجگذاری اردشیر بابکان در تیسفون تاسیس شد. قلمرو ساسانیان تا خسرو پرویز به بیشترین حد خود رسیده بود و در دوران حکومت یزدگرد سوم و با حمله اعراب مسلمانان به ایران با پایان خود مواجه شد.
- ۸- خلافت اعراب: حکومت ایران به دست مسلمانان و خلفای اسلام افتاد. سلسله های مسلمانی که در طول این مدت بر ایران حکومت میکردن عبارت بودند از خلفای راشدین، بنی امیه و بنی عباس.
- ۹- حکومت ترکان: سلسله های حکومتی ترک نژاد که در زمان خلفای عباسی در ایران به قدرت رسیدند.
- + سلسله غزنویان (موسس: سبکتگین - ۹۷۷ تا ۱۱۸۶ ه.ق - مشهورترین شهریار: سلطان محمود غزنوی)
- + سلسله سلجوقیان (موسس: طغرل بیک سلجوقی)
- + سلسله خوارزمشاهیان: با ادعای استقلال اتسز، حاکم وقت خوارزم پایه گذاری شد
- ۱۰- حکومت مغولان: مغولان به ایران حمله کرده و با شکست سلطان جلال الدین، به حکومت خوارزمشاهیان پایان دادند.
- + ایلخانیان: اولین حکومت رسمی مغول ها در ایران که توسط هولاکو خان (نوه چنگیز خان) و با شکست اسماعیلیان و خلفای عباسی تاسیس شد.
- + تیموریان: تیمور گورکانی با غلبه بر رقبای خود، حکومت ماوراءالنهر را به دست گرفت.

- تاریخ جهان باستان

- مهمترین و باستانی ترین کشور ها / تمدن ها که در تاریخ باستان میتوان به آنها اشاره کرد، در ادامه بررسی شده اند.
- بین النهرین (عراق امروزی): تمدنی که آغاز آن به ۴۰۰۰ یا ۳۰۰۰ سال ق.م برمیگردد. از تمدن های اولیه حاکم بر این منطقه میتوان به سومر، اکد، بابل و آشور اشاره کرد.

- ایران: کشوری که تمدن آن به ۵۰۰۰ سال ق.م. میرسد. از ویژگی های این تمدن میتوان به تداوم فرهنگی، زبانی و سیاسی اشاره کرد زیرا این کشور از معدود کشورهایی است که نام و هویت تاریخی اش حفظ شده.
- مصر: تمدن و پادشاهی که قدمت آن حدوداً به ۳۰۰۰ سال قبل از میلاد میرسد. از ویژگی های این تمدن میتوان به پیوستگی سیاسی طولانی مدت و اتحاد شدید دین و حکومت اشاره کرد
- چین: تمدنی که آغاز آن را به ۲۱۰۰ سال ق.م. نسبت میدهند و همانند کشور ایران از ویژگی تداوم زبانی و فرهنگی بسیار قوی برخوردار است. این کشور به صورت پادشاهی های پراکنده اداره میشد.
- هند (تمدن سند): تمدنی که قدمت آن به حدود ۲۵۰۰ سال ق.م. میرسد و یکی از سه تمدن آسیایی است که تا به امروز ادامه داشته. هند نیز تداوم دینی و فرهنگی داشته که آن را میتوان در دین هندویسم و زبان سانسکریت مشاهده کرد.
- یونان (میسنی و کلاسیک): قدمت آن را به سال ۱۶۰۰ ق.م. نسبت میدهند. از ویژگی های بارز این تمدن میتوان به فلسفه، دموکراسی و ... اشاره کرد.
- روم: دارای سه دوره پادشاهی (۷ پادشاه افسانه ای از رومولوس تا تارکوئینیوس)، جمهوری (سنای روم و کنسول ها) و امپراتوری (امپراتوری مطلق با قدرت نظامی بالا و سرزمین گسترده)
- تاریخ معاصر ایران (از صفویه تا به امروز)
- از زمان حمله اعراب مسلمان به ایران تا ظهور صفویان، ایران حکومت سراسری ملی نداشت اما به لحاظ فرهنگی به حیات خود ادامه داد و توانست فرهنگ متمایز خود را حفظ کند.
- ۱۱- صفویان: اسماعیل صفوی با لشکری از ایلات و طوایف قزلباش ها، با شکست آق قویونلو ها تبریز را تصرف کرد. حکومت صفویه در سال ۱۵۰۱ م. توسط شاه اسماعیل یکم در تبریز بنیان گذاشته شد.
- ۱۲- افشاریان: به دست نادرشاه و در مشهد تاسیس شد و حکومت آنها بعد از برکناری تهماسب دوم توسط نادرشاه افشار به دلیل بی کفایتی وی رسماً آغاز شد.
- ۱۳- زندیان: بعد از مرگ نادرشاه، محمدکریم خان، رهبر ایل زند، حاکم اصلی جنوب ایران شد.
- ۱۴- قاجاریان: از قبایل قزلباش حامی شاه اسماعیل صفوی بودند. بعد از سقوط صفویان قدرت بیشتری گرفتند و با نابودی زندیان و افشاریان تحت رهبری آقامحمد خان تمام ایران را یکپارچه کردند و پایتخت را از اصفهان به تهران منتقل کردند.

قرارداد پاریس (۱۲۳۶ شمسی - ۱۸۵۷ میلادی)	
موضوع	پایان جنگ ایران و انگلستان بر سر هرات
امتیاز تلگراف (۱۲۴۱ شمسی)	
موضوع	امتیاز احداث خط تلگراف به یک شرکت انگلیسی
امتیاز روپتر (۱۲۵۰ شمسی - ۱۸۷۲ میلادی)	
موضوع	امتیاز انحصاری بهره برداری از منابع ایران
امتیاز بانک شاهنشاهی (۱۲۶۷ شمسی)	
موضوع	تأسیس بانک و چاپ پول توسط انگلستان
امتیاز توتون و تنباکو (۱۲۶۸ شمسی - ۱۸۹۰ میلادی)	
موضوع	انحصار خرید و فروش توتون و تنباکو

۱۵- پهلوی: رضاخان با کودتای ۳ اسفند ۱۲۹۹ به قدرت رسید. در سال ۱۳۰۴ توسط مجلس مؤسسان، شاه کشور ایران اعلام شد. تحت فشار شوروی و بریتانیا استعفا داد. پسرش محمدرضا شاه تلاش کرد راه پدر را ادامه دهد ولی در دی ۱۳۵۷ ایران را ترک کرد و در تاریخ بهمن، قیام جمهوری اسلامی بر ایران پیروز شد و پهلوی رسماً برچیده شد.

۱۶- جمهوری اسلامی: در پی انقلاب ۱۳۵۷، طی همه پرسی نظام جمهوری اسلامی در روزهای ۱۰ و ۱۱ فروردین ۱۳۵۸ رسمیت پیدا کرد. نظام جمهوری اسلامی ایران نام حکومت کنونی ایران است که بر اساس قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران بر پایه جمهوریت و اسلام گرایی بنا نهاده شده است. این نظام به دست مردم و با رهبری روحانی شیعه، سیدروح‌الله خمینی تاسیس شد. از درگذشت سیدروح‌الله خمینی، در جلسه مجلس خبرگان رهبری، سید علی خامنه‌ای به رهبری انتخاب گردید و تا به کنون رهبری جمهوری اسلامی را بر عهده دارد.

برخی از مشهورترین و مهمترین عهدنامه‌ها و قراردادهای بین‌المللی میان ایران و جهانیان:

۱- عهدنامه گلستان (۱۸۱۳)

طرفین	ایران (قاجار) و روسیه تزاری
موضوع	پایان جنگ اول ایران و روسیه و تعیین مرزهای شمالی
آنچه ایران از دست داد	مناطق بزرگی در قفقاز، شامل گرجستان و بخش‌هایی از آذربایجان و داغستان

۲- عهدنامه ترکمانچای (۱۸۲۸)

طرفین	ایران (قاجار - فتحعلی شاه) و روسیه تزاری
موضوع	پایان جنگ دوم ایران و روسیه و تعیین مرزها
آنچه ایران از دست داد	بخش‌های وسیعی از قفقاز شمالی شامل ارمنستان، آذربایجان و نخجوان؛ حق گمرکات و امتیازات ویژه به روسیه.

۳- قرارداد رژی (انحصار توتون و تنباکو) (۱۸۸۷)

طرفین	ایران (قاجار) و بریتانیا
موضوع	امتیاز تنباکو به شرکت انگلیسی
آنچه ایران از دست داد	کنترل بر کشت و فروش تنباکو

۶- پیمان سنت‌پترزبورگ (۱۹۰۷)

طرفین	بریتانیا و روسیه (در دوره قاجار)
موضوع	تقسیم ایران به مناطق نفوذ و نفوذ استراتژیک دو قدرت بزرگ
آنچه ایران از دست داد	استقلال سیاسی و حاکمیت بر بخش‌هایی از خاک خود (تقسیم به مناطق نفوذ شمالی و جنوبی)

۵- کنفرانس تهران (۱۹۴۳)

طرفین	بریتانیا، اتحاد شوروی، ایالات متحده (در دوره پهلوی)
موضوع	بریتانیا، اتحاد شوروی، ایالات متحده
آنچه ایران از دست داد	کنترل سیاسی؛ تصمیم‌گیری در مورد اشغال، خط آهن سراسری، و لجستیک نیروهای متفقین

۱۴- عهدنامه ۱۹۷۵ الجزایر

طرفین	ایران (پهلوی) و عراق
موضوع	حل و فصل اختلافات مرزی و تعیین حدود اراضی و جزایر خلیج فارس
آنچه ایران از دست داد	بخشی از جزایر تنب بزرگ، تنب کوچک و بوارین (که بعداً به عراق رسید)

- تاریخ معاصر جهان

تاریخ معاصر جهان نیز خالی از اتفاقات مهم و تاثیر گذار نیست. در ادامه وقایع مهم این دوره را بررسی میکنیم.

- انقلاب ها: انقلاب به طور کلی به معنی متحول شدن و زیر و رو شدن است. حال چه در حکومت یک کشور یا در فرهنگ، اقتصاد، صنعت و

+ انقلاب فرانسه (۱۷۸۹): نخستین انقلاب مهم تاریخ معاصر، انقلاب فرانسه در سال ۱۷۸۹ بود.

+ انقلاب صنعتی (اواخر قرن ۱۸ تا ۱۹): انقلاب صنعتی یک تغییر ساختاری بزرگ در شیوه تولید و اقتصاد به شمار میرفت.

+ انقلاب روسیه (۱۹۱۷): انقلاب روسیه در سال ۱۹۱۷ رخ داد که در آن دوره، روسیه تحت سلطنت تزاری نیکلای دوم اداره میشد.

+ انقلاب چین (۱۹۴۹): در ادامه موج کمونیستی، انقلاب چین در سال ۱۹۴۹ اتفاق افتاد.

- جنگ های معاصر: مهمترین جنگ های معاصر که بر تمام دنیا اثر گذاشت و کمتر کشوری از گزند آن ها در امان ماند، جنگ های جهانی اول و دوم بودند. جنگ مهم دیگری که بعد از این دو و بین دو ابر قدرت صورت گرفت نیز در اینجا مطرح و بررسی خواهد شد

+ جنگ جهانی اول (۱۹۱۴ - ۱۹۱۸): در سال ۱۹۱۴، با ترور ولیعهد اتریش در ساریوو توسط یک ملی گرای صرب، آتش جنگ جهانی اول شعله ور شد. این جنگ میان دو جبهه اصلی درگرفت: اتحاد سه گانه شامل آلمان، اتریش-مجارستان و عثمانی و دیگری متفقین شامل بریتانیا، فرانسه، روسیه، و بعدها ایالات متحده.

+ جنگ جهانی دوم (۱۹۳۹ - ۱۹۴۵): ۲۰ سال بعد از جنگ جهانی اول، جهان وارد جنگی دیگر شد که از سال ۱۹۳۹ با حمله آلمان نازی به لهستان آغاز شد. آلمان به رهبری هیتلر، همراه با ایتالیا و ژاپن، بلوک محور را تشکیل دادند. در مقابل، کشورهای متفقین شامل بریتانیا، فرانسه، اتحاد جماهیر شوروی و ایالات متحده بودند.

+ جنگ سرد (۱۹۴۵-۱۹۹۱): جنگ سرد از سال ۱۹۴۵ تا ۱۹۹۱ میان ایالات متحده آمریکا و اتحاد شوروی صورت گرفت.

- رهبران و چهره های مشهور قرن بیستم:

+ ناپلئون بناپارت (فرانسه): نابغه نظامی و رهبر سیاسی که پس از انقلاب فرانسه قدرت را در دست گرفت.

+ آدولف هیتلر (آلمان نازی): رهبر حزب نازی در دهه ۱۹۳۰. او با سوءاستفاده از نارضایتی مردم، جنگ جهانی دوم را آغاز کرد.

+ ژوزف استالین (شوروی): رهبر اتحاد جماهیر شوروی از اواخر دهه ۱۹۲۰ تا ۱۹۵۳. او کشور را به قدرتی نظامی و صنعتی تبدیل کرد.

+ وینستون چرچیل (بریتانیا): نخست وزیر بریتانیا در جنگ جهانی دوم که با سخنرانی های پرشور، نماد مقاومت در برابر نازی ها شد.

+ فرانکلین روزولت (آمریکا): رئیس جمهور آمریکا طی بحران اقتصادی بزرگ و جنگ جهانی دوم.

+ مائو تسه تونگ (چین): رهبر انقلاب کمونیستی چین و بنیان گذار جمهوری خلق چین در ۱۹۴۹ بود.

+ ملکه الیزابت دوم (بریتانیا): دارنده طولانی ترین دوره سلطنت در تاریخ بریتانیا (۷۰ سال).

+ مهاتما گاندی (هند): رهبر جنبش استقلال هند از استعمار بریتانیا. پایه گذار فلسفه مبارزه بدون خشونت.

+ نلسون ماندلا (آفریقای جنوبی): رهبر مبارزه با آپارتاید (تبعیض نژادی) در آفریقای جنوبی.

+ فیدل کاسترو (کوبا): رهبر انقلاب کمونیستی کوبا در سال ۱۹۵۹. او با سرنگون کردن حکومت باتیستا، کشوری سوسیالیستی در حیات

خلوت آمریکا ایجاد کرد. ده ها سال در برابر فشارها و تحریم های آمریکا مقاومت کرد و نماد چپ گرایی در آمریکای لاتین شد.

+ مارتین لوتر کینگ (آمریکا): رهبر جنبش حقوق مدنی سیاه پوستان آمریکا. با روش های مسالمت آمیز شبیه گاندی، برای پایان تبعیض

نژادی مبارزه کرد. سخنرانی معروفش «من رؤیایی دارم» هنوز هم از تاثیرگذارترین متون تاریخ معاصر است.

بخش دوم: اطلاعات عمومی سیاسی

- ساختار سیاسی و سیاست های ایران (از دیرباز تا ابتدای پهلوی)

- در دوره ایلامی ها و مادها، ساختار قدرت ترکیبی از قدرت قبیله ای و شاه محور بود.
- در شاهنشاهی هخامنشی، ساختاری سیاسی بر پایه شاهنشاه، ساتراپ ها (استانداران) و دستگاه دیوانی منظم اداری بود.
- مقدونیان و سلوکیان ساختار سیاسی یونانی-هلنیستی را وارد سیاست ایران کردند.
- دولت اشکانی (پارت ها) ساختار بیشتر ملوک الطوایفی و فئودالی بود.
- در ساسانیان، بازگشت به الگوی حکومت متمرکز هخامنشیان اتفاق افتاد. «شاهنشاه» مشروعیتش را از موبدان میگرفت.
- با ورود اسلام و خلافت اموی و عباسی، ایران از نظر سیاسی تابع سیاست حکومت مرکزی در مدینه، دمشق و بغداد بود.
- در دوره سلجوقیان، ساختار سیاسی به نوعی بین «سلطان» (قدرت اجرایی) و «خلیفه» (قدرت معنوی) تقسیم شد.
- در دوره ایلخانان، دستگاه اداری ایران دوباره فعال شد و در برخی دوره ها انسجام خوبی در اداره کشور دیده میشد.
- در قرن ۱۶، با روی کار آمدن صفویان، ساختار سیاسی دوباره متمرکز شد.
- پس از صفویان، دوره های کوتاه مدت و اغلب نظامی (افشاریان، زندیه) رقم خورد.
- با ظهور قاجاریان، ایران وارد دوره ای از سلطنت مطلقه ضعیف، نفوذ خارجی، و دیوان سالاری نیمه فاسد شد.
- در پایان قاجار، با انقلاب مشروطه، برای نخستین بار ایران صاحب قانون اساسی، مجلس و نهادهای مدرن حکمرانی شد.

- ساختار سیاسی و سیاست های کشورهای جهان

- در دنیای باستان، بسیاری از حکومت ها بر پایه اقتدار دینی و سلطنت موروثی بنا شده بودند.
- در مصر باستان، فرعون نه تنها رهبر سیاسی، بلکه خدای زنده محسوب میشد.
- در بین النهرین، علی الخصوص در بابل و آشور، ساختار قدرت سلطنتی همراه با نهادهای دیوانی و مذهبی شکل گرفت.
- در تمدن چین، از دودمان شیا و ژو تا هان و تانگ، مفهوم "فرمان آسمانی" مبنای مشروعیت امپراتور بود.
- در تمدن یونان باستان، برای نخستین بار، مفهوم دموکراسی مستقیم در شهر آتن پدید آمد.
- در امپراتوری روم، ابتدا یک جمهوری با مجلس سنا، مجامع مردمی و ... وجود داشت اما با قدرت گیری ژولیوس سزار، روم به امپراتوری متمرکز تبدیل شد.
- پس از سقوط روم غربی و آغاز قرون وسطی، اروپا وارد مرحله ای از نظام فئودالی شد.
- در قرون وسطی، کلیسا یکی از اصلی ترین منابع مشروعیت سیاسی بود. تاج گذاری پادشاهان توسط پاپ انجام میشد.
- در قرن ۱۵ و ۱۶، با ظهور دولت های ملی در اروپا، تمرکز قدرت دوباره به پادشاهان بازگشت.
- انقلاب فرانسه در ۱۷۸۹ ساختار سلطنت مطلقه را سرنگون کرد و جمهوری را بنیان گذاشت.
- در ابتدای قرن ۲۰، دو انقلاب کمونیستی روسیه (۱۹۱۷) و چین (۱۹۴۹) ساختار سیاسی دو کشور بزرگ را متحول کرد.
- در فاصله دو جنگ جهانی و پس از آن، جهان با ظهور دیکتاتوری های فاشیستی در آلمان، ایتالیا و اسپانیا روبه رو شد.

- در مقابل دولت های فاشیستی، کشورهای مثل آمریکا، فرانسه و بریتانیا مسیر دموکراسی های لیبرال را ادامه دادند.
- پس از جنگ جهانی دوم، با تشکیل سازمان ملل و گسترش دموکراسی، ساختار سیاسی در بسیاری از کشورها تغییر کرد.
- از دهه ۱۹۹۰ به بعد، با فروپاشی شوروی، موج جدیدی از گذار به دموکراسی و بازار آزاد در کشورهای اروپای شرقی و آسیای مرکزی آغاز شد. البته بسیاری از آن ها دوباره به سمت اقتدارگرایی بازگشتند.
- در قرن ۲۱، کشورهای غربی بیشتر بر الگوی دموکراسی لیبرال (انتخابات آزاد، مطبوعات مستقل، تفکیک قوا) استوار هستند
- در حالی که کشورهای شرق آسیا مثل چین، روسیه و برخی کشورهای خاورمیانه الگوی اقتدارگرایی پایدار را پیش گرفته اند.
- **واژه نامه مفهومی اصطلاحات سیاسی پرکاربرد در ایران و جهان**

- اصطلاحات عمومی سیاسی:

- + حاکمیت (Sovereignty): مفهوم حاکمیت به بالاترین و نهایی ترین قدرت تصمیم گیری درون یک کشور اشاره دارد.
- + نظام سیاسی: نظام سیاسی به شکل کلی و ساختار کلی اداره یک کشور گفته میشود.
- + دولت: دولت نهادی اجرایی است که وظیفه مدیریت کشور را در سطح اجرایی و اداری بر عهده دارد.
- + مشروعیت: پذیرش عمومی یا دینی یا قانونی بودن قدرت حاکم.
- + استبداد: حکومتی که در آن قدرت در اختیار یک فرد یا گروه متمرکز است و به عمده کشور پاسخ گو نیست.
- + دموکراسی: حکومت بر پایه رأی مردم اداره میشود.

- اصطلاحات مرتبط با ساختار قدرت

- + قانون اساسی: مهم ترین سند حقوقی یک کشور است که ساختار قدرت و حقوق ملت را مشخص میکند.
- + رهبری (در ایران): بالاترین مقام نظام جمهوری اسلامی که مسئولیت تعیین سیاست های کلان را بر عهده دارد.
- + تفکیک قوا: تقسیم قدرت بین سه قوه: مقننه (قانون گذار)، مجریه (اجرایی)، و قضائیه (عدالت محور).
- + پارلمان / مجلس: نهاد قانون گذاری کشور که نمایندگان آن معمولاً از طریق رأی مردم انتخاب میشوند.

- اصطلاحات سیاسی بین المللی

- + دیپلماسی: مجموعه فعالیت ها و فنون سیاسی برای مدیریت روابط میان کشورها.
- + تحریم: مجازات اقتصادی یا سیاسی علیه یک کشور برای وادار کردن آن به تغییر رفتار.
- + قطعنامه: بیانیه رسمی نهادهایی مانند سازمان ملل که میتواند الزام آور (در شورای امنیت) یا غیرالزام آور (در مجمع عمومی) باشد.
- + ناتو (NATO): مخفف North Atlantic Treaty Organization به معنی سازمان پیمان آتلانتیک شمالی، اتحادیه نظامی کشورهای غربی به رهبری آمریکا.

+ نئواستعمار: شکل مدرن استعمار، که از طریق سلطه اقتصادی، رسانه ای، یا ساختارهای جهانی اعمال میشود.

- اصطلاحات مهم سیاست داخلی ایران

- + جمهوری اسلامی: ساختار سیاسی ایران از ۱۳۵۸ تاکنون است. ترکیبی از جمهوریت (رأی مردم) و اسلامیت (ولایت فقیه).
- + ولایت فقیه: اصل حاکمیت فقیه عادل و آگاه بر جامعه در زمان غیبت امام معصوم. رهبری در ایران مبتنی بر این اصل است.
- + مجلس خبرگان رهبری: نهادی متشکل از علمای منتخب مردم که وظیفه انتخاب و نظارت بر رهبر را دارد. دوره فعالیت آن ۸ ساله است.

- انواع حکومت ها (از منظر ساختار قدرت و نقش مردم):

- + سلطنت (پادشاهی): در این نوع حکومت، قدرت سیاسی در دست یک شخص به عنوان پادشاه یا ملکه قرار دارد که معمولاً این جایگاه به صورت موروثی منتقل میشود. سلطنت به دو شکل عمده تقسیم میشود: سلطنت مطلقه یا سلطنت مشروطه.
- + جمهوری: نوعی حکومت که در آن رأس قدرت از طریق رأی مردم تعیین میشود و معمولاً زمان و شرایط فعالیت حاکمان محدود است. جمهوری ها نیز انواع مختلف دارند: ریاستی، پارلمانی و نیمه ریاستی
- + دیکتاتوری (اقتدارگرایی): در دیکتاتوری ها، قدرت در دست یک فرد یا گروه محدود است که به مردم پاسخ گو نیستند.
- + تئوکراسی (حکومت دینی): در تئوکراسی، قدرت سیاسی مشروعیت خود را از دین میگیرد.
- ساختار مشارکت مردمی در حکومت ها: شکل های اصلی مشارکت عبارت اند از انتخابات، احزاب سیاسی، نهادهای مدنی و صنفی، رسانه و مطبوعات، اعتراضات و تجمعات، شبکه های اجتماعی و فضای مجازی.

بخش سوم: اطلاعات عمومی ایران

- حکومت قاجاریه و وقایع سیاسی داخلی و خارجی

- انقلاب مشروطه (۱۲۸۵): در واکنش به بی عدالتی، استبداد، فساد و امتیازدهی، مردم ایران با ائتلاف روحانیون، بازرگانان، روشنفکران و طبقه متوسط شهری، جنبش مشروطه را آغاز کردند. مهمترین خواسته آنها تاسیس «عدالت خانه» (دادگستری) و محدود کردن قدرت شاه از طریق قانون و مجلس بود.
- مشروطه با مقاومت شدید محمدعلی شاه قاجار و حمایت روسیه، وارد مرحله سرکوب و جنگ داخلی شد و مجلس به توپ بسته شد (۱۲۸۷). نیروهای مشروطه خواه در تبریز به رهبری ستارخان (سالار ملی) و باقرخان (سالار ملی)، در گیلان به رهبری پیرم خان و در اصفهان به رهبری ضرغام السلطنه دست به مقاومت زدند و در سال ۱۲۸۸ تهران را فتح کردند. در کودتای ۱۲۹۹ به رهبری رضاخان و سیدضیاء نیروهای نظامی قدرت گرفتند و با حمایت انگلستان، رضاخان در سال ۱۳۰۴ شاه شد و سلطنت قاجار به پایان رسید.

- انقلاب اسلامی و رژیم شاهنشاهی پهلوی

- با پایان سلطنت قاجار در سال ۱۳۰۴، ایران وارد دوره ای تازه از تمرکز قدرت، مدرنیزاسیون از بالا و اقتدار دولتی شد. در کنار آن، سرکوب سیاسی، وابستگی خارجی، فساد گسترده و بی توجهی به خواسته های مردم و نخبگان، زمینه ساز شکل گیری انقلابی فراگیر شد که در نهایت سلطنت را سرنگون کرد.
- در پی کودتای ۳ اسفند ۱۲۹۹ به رهبری رضاخان و سیدضیاء، عملاً سلطنت قاجار تضعیف شد. با نفوذ ارتش و حمایت انگلیس، در سال ۱۳۰۴، مجلس مؤسسان احمدشاه را از سلطنت خلع کرد و رضاخان پهلوی به عنوان شاه جدید معرفی شد. این رخداد در حقیقت اولین انتقال سلطنت با توجیه قانونی اما تحت فشار نظامی بود. دوران سلطنت او با سیاست هایی چون نوسازی نظامی، اداری و ساختاری کشور همراه بود اما سرکوب شدید مخالفان بخش ثابت حکومت او شد. پس از اشغال ایران توسط متفقین در جنگ جهانی دوم (۱۳۲۰) وی مجبور به استعفا شد. محمدرضا پهلوی پس از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲،

قدرت مطلق را به دست گرفت. دوران او نیز خالی از اقدامات اصلاحی رادیکال نبود اما فساد، سانسور و سرکوب مذهبی-سیاسی نیز افزایش یافت.

- انقلاب اسلامی و سقوط سلطنت: با تشدید نارضایتی عمومی، گسترش فعالیت های روحانیت و گروه های سیاسی و افزایش فشار اقتصادی، جنبش مردمی علیه رژیم پهلوی در سال ۱۳۵۷ به اوج رسید. در ۲۲ بهمن ۱۳۵۷، سلطنت پهلوی سقوط کرد و در بهار بعدی، جمهوری اسلامی تأسیس شد. سیر وقایع تاریخی که منجر به انقلاب ۱۳۵۷ و سرنگونی رژیم پهلوی شد: اشغال ایران در جنگ جهانی دوم (۱۳۲۰) - ملی شدن صنعت نفت (۱۳۲۹) و کودتای ۲۸ مرداد (۱۳۳۲) - تبعید آیت الله خمینی و واقعه ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ - تشدید سانسور و سرکوب سیاسی (دهه ۴۰ و ۵۰) - ایجاد حزب رستاخیز (۱۳۵۳) - رشد نابرابری اقتصادی با وجود درآمد نفتی (دهه ۵۰) - مقاله توهین آمیز علیه امام خمینی (۱۹ دی ۱۳۵۶) - اعتصابات سراسری و فلج شدن حکومت (تابستان و پاییز ۱۳۵۷) - فرار شاه (۲۶ دی ۱۳۵۷) و سقوط رژیم (۲۲ بهمن ۱۳۵۷)

- وقایع ایران در حکومت جمهوری اسلامی

پس از تأسیس جمهوری اسلامی ایران در ۱۳۵۸، کشور وارد مرحله ای کاملاً نو از حیات سیاسی شد. مهمترین وقایع جمهوری اسلامی از آغاز تا امروز عبارتند از:

+ دهه ۱۳۵۰-۶۰: تثبیت نظام و جنگ تحمیلی

۱۳۵۸: فرانودم جمهوری اسلامی در فروردین ماه، تصویب قانون اساسی + تسخیر سفارت آمریکا و آغاز دشمنی واشنگتن و تهران

۱۳۵۹: آغاز جنگ ایران و عراق به مدت ۸ سال (هشت سال دفاع مقدس)

۱۳۶۷: پذیرش قطعنامه ۵۹۸ و پایان جنگ هشت سال دفاع مقدس

۱۳۶۸: رحلت امام خمینی و آغاز رهبری آیت الله خامنه ای

+ دهه ۱۳۷۰: سازندگی و بازسازی پس از جنگ

فعالیت دولت هاشمی رفسنجانی با شعار سازندگی، رشد زیرساخت ها، آزادسازی اقتصادی

+ دهه ۱۳۸۰: اصلاحات سیاسی و جنبش دانشجویی

فعالیت دولت خاتمی با شعار جامعه مدنی و گفت و گوی تمدن ها، افزایش مطبوعات آزاد، گشایش سیاسی، اصلاحات حقوقی

+ دهه ۱۳۸۰-۹۰: بازگشت اقتدارگرایی و بحران های هسته ای

فعالیت دولت احمدی نژاد با شعار عدالت اجتماعی، یارانه نقدی، مقابله با غرب

ورود پرونده هسته ای ایران به شورای امنیت سازمان ملل و تحریم های فلج کننده علیه ایران و تورم و رکود اقتصادی

+ دهه ۱۳۹۰: مذاکرات هسته ای

فعالیت دولت روحانی و دستیابی به توافقات برجام در ۲۰۱۵، لغو موقت تحریم ها

۲۰۱۸: خروج آمریکا از توافق برجام و بازگشت تحریم های اعمال شده توسط غرب

- هشت سال دفاع مقدس

در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ (۲۲ سپتامبر ۱۹۸۰) با تهاجم رژیم بعثی عراق به ریاست جمهوری صدام حسین به خاک ایران، جنگ میان ایران و عراق به طور رسمی آغاز گردید. این جنگ به بهانه مردود دانستن توافق الجزایر و تصور رژیم بعث از ضعف

دولت ایران در شرایط ابتدای انقلاب اسلامی روی داد و تجزیه و اشغال ایران به ویژه خوزستان و مقابله با انقلاب اسلامی از اهداف اصلی رژیم حاکم عراقی در تهاجم به ایران بود. این جنگ به طور رسمی در تاریخ ۲۹ مرداد ۱۳۶۷ با برقراری آتش بس به اتمام رسید. سازمان ملل در حدود یک سال بعد و به تاریخ ۱۸ آذر ۱۳۷۰ (۹ دسامبر ۱۹۹۱)، رسماً عراق را به عنوان متجاوز جنگ معرفی کرد. از جمله عملیات های مهم نیروهای مدافع ایرانی میتوان موارد زیر را بر شمرد:

نام عملیات	رمز عملیات	تاریخ	نیروهای درگیر	محل عملیات	نتیجه عملیات
کمان ۹۹	-	۵۹/۷/۱	نیروی هوایی ارتش	پایگاه های هوایی و تاسیسات و زیرساخت های مختلف عراق	پیروزی ایران و دستیابی به برتری هوایی کامل در سال های آغازین جنگ
مروارید	-	۵۹/۹/۷	نیروی دریایی ارتش	بخش هایی از خلیج فارس و عراق	انهدام سکوها البکر و الامیه و ۸۰ درصد نیروی دریایی عراق، تخریب و مسدود شدن بندر فاو و تخریب پدافند عراق
ثامن الائمه	نصر من الله و فتح قریب	۶۰/۷/۵	ارتش + سپاه	شمال آبادان	بازپسگیری ساحل شرقی رودخانه کارون و خارج کردن آبادان از محاصره یکساله.
بیت المقدس	یا علی ابن ابی طالب	۶۱/۲/۱۰	ارتش + سپاه	خرمشهر - هویزه	آزادسازی خرمشهر، هویزه، پادگان حمید و ۵۰۳۸ کیلومترمربع از مناطق اشغال شده.
خبیر	یا رسول الله	۶۲/۱۲/۳	ارتش + سپاه	هورالهویزه	قطع تردد راه بصره به بغداد، تصرف دو جزیره مجنون به مساحت ۱۶۰ کیلومتر مربع
کربلای ۳	-	۶۵/۶/۱۰ ۶۵/۶/۱۱	نیروی دریایی سپاه نیروی هوایی ارتش	اسکله های نفتی الامیه و البکر در جنوب شرقی راس البیشه	غرق شدن ناوچه اوزا و انهدام تیپ ویژه ۴۴۰ نیروی دریایی عراق، نابودی دو فروند میگ-۲۳ و رادارهای اسکله البکر و الامیه،
کربلای ۵	یا زهرا	۶۵/۱۰/۱۹	ارتش + سپاه	شرق بصره	تصویب قطعه نامه ۵۹۸، پیشروی ۱۲ کیلومتری به سمت بصره و تصرف ۱۱ قرارگاه
والفجر ۱۰	یا رسول الله	۶۶/۱۲/۲۴	سپاه	حلبچه، سلیمانیه	آخرین عملیات نظامی ایران به عنوان آخرین ضربه به ارتش عراق در جهت پذیرفتن قطعه نامه ۵۹۸
مرصاد	یا صاحب الزمان	۶۷/۵/۴	ارتش + سپاه	استان کرمانشاه	شکست کامل عملیات فروغ جاویدان و عقب راندن نیروهای مهاجم (مجاهدین خلق) به پشت مرزهای بین المللی، پذیرش قطعه نامه ۵۹۸ توسط صدام حسین

- ساختار سیاسی و تقسیمات کشوری ایران

ساختار سیاسی جمهوری اسلامی ایران، بر پایه قانون اساسی مصوب سال ۱۳۵۸ و اصلاح شده در سال ۱۳۶۸، ترکیبی از مفهوم اسلامی ولایت فقیه و مردم سالاری انتخاباتی است. این ساختار هم نهادهای دینی-نظارتی دارد، هم نهادهای انتخابی-اجرایی.

- ارکان اصلی حکومت جمهوری اسلامی: حکومت جمهوری اسلامی از چهار رکن تشکیل میشود. رکن اصلی آن رهبری و با تکیه بر اصل ولایت فقیه میباشد. سه رکن حکومتی دیگر عبارتند از قوه مقننه (قانونگذاران)، قوه مجریه (اجرا کنندگان) و قوه قضائیه (قضاوت کنندگان). قوه مقننه در حکومت ایران، خود از دو رکن مجلس شورای اسلامی و شورای نگهبان تشکیل شده و قوه مجریه در جمهوری اسلامی، معادل با دولت منتخب جمهوری اسلامی میباشد.

+ مجلس خبرگان رهبری: مجلسی مشورتی است که متشکل از فقهای «واجد شرایط» است که بر اساس اصل ۱۰۷ قانون اساسی، مسئولیت تعیین، عزل و نظارت بر مقام رهبری را بر عهده دارد.

+ شورای عالی امنیت ملی: شورایی که به منظور پاسداری از انقلاب اسلامی تأسیس شده. مهمترین وزنه تصمیم گیری در سیاست خارجی و امور دفاعی و امنیتی کشور محسوب میشود.

- نهاد های کلیدی مکمل: در ادامه به نهادهایی اشاره میکنیم که به طور مستقیم در ساختار رسمی قوای سه گانه قرار ندارند ولی نقشی بسیار مهم در اداره سیاسی-اجتماعی کشور دارند.

+ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: نهادی نظامی-امنیتی که در سال ۱۳۵۸ با فرمان امام برای حفاظت از انقلاب تأسیس شد.

+ ارتش جمهوری اسلامی ایران: نهاد نظامی رسمی کشور با وظیفه دفاع از مرزها و تمامیت ارضی ایران.

+ صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران: تنها رسانه رسمی و ملی کشور که مجوز فعالیت رادیو و تلویزیونی دارد.

+ شورای عالی انقلاب فرهنگی: نهادی که سیاست گذاری فرهنگی و علمی کشور را بر عهده دارد.

- تقسیمات کشوری: ایران برای اداره موثر و توزیع متوازن خدمات در سراسر کشور، دارای نظام سلسله مراتبی در تقسیمات

کشوری میباشد. تاریخ این نظام سلسله مراتبی به زمان هخامنشیان باز میگردد. در تقسیمات کشوری مصوب سال ۱۳۶۲

برای هر یک از سطوح تقسیماتی تعاریف، معیارها و ضوابط معینی برای شناسایی و ایجاد و تأسیس آنها در نظر گرفته شد.

این تقسیم بندی ها به ترتیب از بالا به پایین عبارتند از: کشور - استان - شهرستان - بخش - شهر - دهستان - روستا.

براساس آخرین تقسیمات کشوری در پایان سال ۱۴۰۱، کشور ایران از ۳۱ استان، ۴۷۶ شهرستان، ۱۱۷۰ بخش، ۱۴۳۱ شهر،

۲۷۳۶ دهستان و ۴۱ فرمانداری ویژه تشکیل یافته است

- ساختار نظامی ایران از دیرباز تا امروز

ساختار نظامی ایران در طول تاریخ، نه تنها عامل دفاعی در برابر دشمنان خارجی بوده، بلکه در بسیاری از دوره ها، به عنوان

ابزاری برای تثبیت قدرت داخلی و مهار یا سرکوب نیروهای مخالف عمل کرده است.

+ مادها: دارای نیروی نظامی نسبتا سازمان یافته مبتنی بر اشراف و قبایل متحد.

+ هخامنشیان: ارتش هخامنشیان از اقوام مختلف امپراتوری تشکیل میشد.

+ اشکانیان: مبتنی بر ساختار فئودالی و نیروهای محلی بود.

+ ساسانیان: سازمان یافته ترین ساختار نظامی ایران پیش از اسلام با ارتشی دائمی، سلسله مراتبی و تحت فرماندهی دولت مرکزی.

+ خلافت و حکومت های محلی: پس از فتح ایران، ارتش خلفا جایگزین ساختار پیشین شد

+ آل بویه، غزنویان و سلجوقیان: ساختار نظامی در این دوران ترکیبی از غلمان (سربازان غلام پیشه) و سپاهیان ایالتی بود.

+ ایلخانان، تیموریان، صفویان: مغولان ساختار نظامی کاملا فرمانده محور داشتند که بر سرعت و انضباط استوار بود. صفویان با اتکا به

«قزلباش ها» ارتش اولیه خود را تشکیل دادند. در دوره شاه عباس اول، قزلباش ها تضعیف و ارتش دائمی شاهی ایجاد شد.

+ ساختار نظامی ایران در دوره افشاریه: نادرشاه ارتشی نیرومند و منظم با قابلیت حرکت سریع ایجاد کرد.

+ ساختار نظامی در قاجاریه: ارتش قاجار از نظر سازماندهی ضعیف، غیرمتمرکز و فئودالی بود.

+ ساختار نظامی دوره پهلوی: ارتش ایران در دوره پهلوی بنابر تلاش های شاهان پهلوی در مسیر تبدیل شدن به ارتشی مدرن بود.

+ ساختار نظامی جمهوری اسلامی ایران: پس از انقلاب، رهبر حفظ آن را لازم دانست. در عین حال، نظام جدید سپاه پاسداران انقلاب

اسلامی جهت حفاظت از انقلاب اسلامی شکل گرفت.

- شهدای نامدار ایران (قبل از انقلاب، انقلاب، دفاع مقدس، هسته ای)

- شهدای مبارزه با استبداد پهلوی (قبل و بعد از انقلاب ۱۳۵۷):

+ شهدای مبارزه با حکومت رضاخان و محمدرضا پهلوی:

شهید سید حسن مدرس (۱۲۴۹ - ۱۳۱۶): از بزرگ ترین مبارزان علیه دیکتاتوری رضاخان.

شهید نواب صفوی و یارانش (۱۳۰۳ - ۱۳۳۴): بنیان گذار فدائیان اسلام و از پیشگامان نهضت اسلامی در ایران.

+ شهدای انقلاب اسلامی (۱۳۵۷)

شهدای ۱۷ شهریور (۱۷ شهریور ۱۳۵۷): کشتار مردم تهران در میدان ژاله (شهدا) توسط ارتش شاهنشاهی.

شهید سید مصطفی خمینی (۱۳۰۹ - ۱۳۵۶): فرزند امام خمینی، فقیه و مبارز انقلابی. مرگ مشکوک در نجف.

- شهدای دفاع مقدس (جنگ تحمیلی ۱۳۵۹ - ۱۳۶۷):

+ فرماندهان شهید جنگ تحمیلی:

شهید علی صیاد شیرازی (۱۳۲۳ - ۱۳۷۸): سومین فرمانده نیروی زمینی ارتش و از فرماندهان جنگ ایران و عراق بود.

شهید حسن آبهناسان (۱۳۱۵ - ۱۳۶۴): سرهنگ تکاور ارتش ایران در خلال جنگ ایران و عراق.

شهید جواد فکوری (۱۳۱۷ - ۱۳۶۰): سرهنگ خلبان اف-۴ فانتوم ۲ در نیروی هوایی ایران و فرمانده نیروی هوایی از ۱۳۵۹ تا ۱۳۶۰.

شهید عباس بابایی (۱۳۲۹ - ۱۳۶۶): سرتیپ خلبان اف-۱۴ تامکت نیروی هوایی ارتش و معاون عملیات فرماندهی نیرو هوایی

شهید دکتر مصطفی چمران (۱۳۱۱ - ۱۳۶۰): دانشمند، وزیر دفاع و فرمانده جنگ های نامنظم.

شهید محمد جهان آرا (۱۳۳۳ - ۱۳۶۰): فرمانده سپاه خرمشهر و طراح مقاومت ۴۵ روزه این شهر.

شهید مهدی باکری (۱۳۳۳ - ۱۳۶۳): فرمانده لشکر عاشورا که در عملیات بدر به شهادت رسید.

شهید حسین خرازی (۱۳۳۶ - ۱۳۶۵): فرمانده لشکر ۱۴ امام حسین.

+ شهدای شاخص دفاع مقدس

شهید حسین فهمیده (۱۳۴۶ - ۱۳۵۹): نوجوان ۱۳ ساله ای که با نارنجک زیر تانک دشمن رفت و خود را فدا کرد.

شهید عباس دوران (۱۳۲۹ - ۱۳۶۱): خلبان نیروی هوایی که عملیات انتحاری را در بغداد انجام داد.

شهید احمد متوسلیان (۱۳۳۲ - نامعلوم): فرمانده سپاه تهران که برای کمک به مقاومت لبنان به سوریه رفت.

شهید ابراهیم همت (۱۳۳۴ - ۱۳۶۲): از فرماندهان سپاه پاسداران که فرماندهی لشکر ۲۷ محمد رسول الله را برعهده داشت.

+ شهدای مدافع حرم و مبارزه با داعش

شهید حاج قاسم سلیمانی (۱۳۳۵ - ۱۳۹۸): فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران. مغز متفکر نابودی داعش در سوریه و عراق.

شهید محسن حججی (۱۳۷۰ - ۱۳۹۶): رزمنده مدافع حرم که در سوریه توسط داعش اسیر و سربریده شد.

+ شهدای حادثه سقوط بالگرد رئیس جمهور ایران (۱۴۰۳)

+ آیت الله سید ابراهیم رئیسی: هشتمین رئیس جمهور ایران (۱۴۰۰-۱۴۰۳) که پیش از آن رئیس قوه قضائیه کشور بودند

+ حجت الاسلام والمسلمین سید محمدعلی آل هاشم: نماینده ولی فقیه در آذربایجان شرقی و امام جمعه تبریز

+ دکتر حسین امیرعبداللہیان: وزیر امور خارجه ایران

+ مهندس مالک رحمتی: استاندار آذربایجان شرقی

+ سرتیپ دوم پاسدار سید مهدی موسوی: فرمانده یگان حفاظت از رئیس جمهور

+ سرهنگ سیدطاہر مصطفوی (خلبان بالگرد) و سرهنگ محسن دریانوش (کمک خلبان) و سرگرد بهروز قدیمی (تکنسین پرواز)

بخش چهارم: اطلاعات عمومی جغرافیایی

- جغرافیای ایران

ایران کشوری است در جنوب غربی آسیا، در منطقه راهبردی و استراتژیک خاورمیانه که با توجه به موقعیت خاص جغرافیایی و طبیعی که دارد، نقش مهمی را در معادلات منطقه ای و جهانی دارد. به صورت دقیقتر و با علم جغرافیایی میتوان گفت که ایران تقریباً بین ۲۵ تا ۴۰ درجه عرض شمالی و ۴۴ تا ۶۳ درجه طول شرقی واقع شده است.

ایران از شمال به دریای خزر، ترکمنستان، جمهوری آذربایجان و ارمنستان، از شرق به پاکستان و افغانستان، از جنوب به خلیج فارس و دریای مکران (دریای عمان) و از غرب به ترکیه و عراق بسته است. ایران جزایری در خلیج فارس را نیز در اختیار دارد. کل گستره ایران به اندازه ۱,۶۴۸,۱۹۵ کیلومتر مربع میباشد که ۱۱۶,۶۰۰ کیلومتر مربع آن را آبهای این کشور تشکیل میدهند.

- ایران کشور وسیعی است که در حدود ۸۷۵۵ کیلومتر مرز مشترک سیاسی با همسایگانش دارد. حدود ۴۷/۳ درصد مرز های ایران را مرز های خاکی، ۳۰/۸ درصد آن را مرز رودخانه ای و ۲۱/۹ درصد باقیمانده را مرز آبی (دریایی) تشکیل میدهد. ایران بیش از ۶,۰۰۰ کیلومتر با کشورهای ترکیه، جمهوری آذربایجان، ترکمنستان، پاکستان، عراق، افغانستان و ارمنستان مرز زمینی دارد؛ همچنین دارای ۲,۷۰۰ کیلومتر مرز آبی در دریای خزر، خلیج فارس و دریای عمان است. طولانی ترین مرز ایران با کشور عراق و به طول ۱,۴۵۸ کیلومتر میباشد و کوتاهترین مرز خاکی با ارمنستان و به طول ۳۵ کیلومتر میباشد.

- ناهمواری های ایران: ناهمواری های ایران را میتوان به دو دسته کلی زیر تقسیم بندی کرد:

* سرزمین های کوهستانی: شمالی (شامل چهار منطقه کوهستانی آذربایجان، تالش و البرز و شمال خراسان) + غربی (زاگرس) + مرکزی (منطقه مثلثی شکل که از اتصال سه نقطه کوه جغتای، گردنه آوج و قله کوه تشکیل میشود) + شرق و جنوب شرقی (جنوب استان سیستان و بلوچستان و اطراف چاله جازموریان کرمان)

* سرزمین های پست و هموار که شامل دشت ها در نواحی داخلی و جلگه های کم ارتفاع در سواحل دریاها میشوند.

- آب و هوای ایران: آب و هوای ایران نیز همانند طبیعت آن متنوع است که این تنوع به موقعیت جغرافیای کشور، میزان ارتفاع و جهت گیری کوهستان ها و توده های هوایی بستگی دارد. با توجه به این موارد میتوان گفت که آب و هوای ایران نیز در مناطق مختلف، یکسان نمیباشد و از انواع مختلفی تشکیل شده است، از جمله:

+ آب و هوای گرم و خشک + آبی و هوای کوهستانی + آب و هوای معتدل خزری + آب و هوای گرم و شرجی

- دریاهای ایران: ایران به دلیل موقعیت جغرافیایی خود، از شمال و جنوب به دو حوزه مهم آبی دسترسی دارد؛ دریای خزر (شمال) و خلیج فارس و دریای عمان (جنوب). این دریاها نقش حیاتی در اقتصاد، امنیت و محیط زیست کشور دارند

- بخش دوم: جغرافیای جهان

- کره زمین از ۷ قاره، ۵ اقیانوس، و ۱۹۵ کشور مستقل تشکیل شده. هر قاره ویژگی های طبیعی، اقلیمی، جمعیتی و سیاسی خاص خود را دارد. قاره ها، حدود ۲۱ درصد از سطح زمین را تشکیل میدهند. در مقابل، اقیانوس ها که پهنه های وسیع آبی

هستند، حدود ۷۱٪ سطح کره زمین را پوشانده اند. مرزهای طبیعی، پستی و بلندی ها، جریان های آب و باد و الگوهای اقلیمی، همگی متأثر از جایگاه جغرافیایی قاره ها و اقیانوس ها هستند.

- قاره های جهان: توده بزرگ، پیوسته و جزیره مانندی که بیشتر آن از آب پوشیده نشده و حومه آن زیر سطح اقیانوس است. دو قاره آسیا و اروپا به هم چسبیده اند و تنها با رشته کوه اورال از هم جدا میشوند.

- مناطق جغرافیایی خاص و مرز های راهبردی جهان: کانال سوئز + تنگه جبل الطارق + تنگه مالاکا + صحرای بزرگ آفریقا (sahara) + جنگل های بارانی آمازون (Amazon) + کوه اورست (Everest) + رود نیل (Nile) + قطب شمال (Arctic).

- کشور های جهان: در حال حاضر ۱۹۵ کشور در جهان وجود دارد. این تعداد شامل ۱۹۳ کشور عضو سازمان ملل و ۲ کشور ناظر غیرعضو به نام های واتیکان و فلسطین است:

+ قاره آفریقا: ۵۴ کشور + قاره آسیا: ۴۸ کشور (با تایوان ۴۹) + قاره اروپا: ۴۴ کشور
+ قاره آمریکای جنوبی: ۲۳ کشور + قاره اقیانوسیه: ۱۴ کشور + قاره آمریکای شمالی: ۱۲ کشور

از میان این کشور ها بزرگترین کشور با بیش از ۱۷ میلیون کیلومتر مربع، روسیه میباشد. پرجمعیت ترین کشور با حدود بیش از ۱/۴ میلیارد نفر، کشور چین است. کوچکترین و کم جمعیت ترین کشور جهان با مساحتی حدود ۰/۴۴ کیلومتر مربع و جمعیتی کمتر از ۱ هزار نفر، کشور واتیکان میباشد. قدیمیترین کشوری که دارای دولت مرکزی میباشد کشور ایران بوده و جدیدترین کشور سودان است که در سال ۲۰۱۱ استقلال خود را اعلام کرد.

برخی از این کشور ها علیرغم رسمی بودن، توسط کشور های دیگر به رسمیت شناخته نمیشوند. به عنوان مثال اسرائیل به عنوان یک کشور رسمی و عضو در سازمان ملل حضور دارد اما توسط ایران، ۱۵ کشور عضو اتحادیه عرب، ۹ عضو دیگر غیرعرب سازمان همکاری اسلامی و کشور های کوبا، کره شمالی و ونزوئلا (در مجموع ۲۸ کشور) به رسمیت شناخته نمیشود.

از دیگر کشور های مهم میتوان به فلسطین اشاره کرد. این کشور به عنوان عضو ناظر در سازمان ملل حضور دارد. در حال حاضر ۱۴۶ کشور از بین ۱۹۳ کشور عضو سازمان ملل متحد، دولت فلسطین را به رسمیت شناخته اند. از مهمترین کشور هایی که فلسطین را به رسمیت شناخته اند میتوان به اسرائیل و کشور های گروه هفت (کانادا، فرانسه، آلمان ایتالیا، ژاپن، بریتانیا و ایالات متحده) اشاره کرد.

کشور واتیکان تحت مدیریت سریر مقدس، یک نهاد مستقل با روابط دیپلماتیک با ۱۸۳ کشور میباشد. این رقم شامل ۱۸۰ کشور عضو سازمان ملل، جزایر کوک، جمهوری چین (تایوان) و دولت فلسطین است.

بخش پنجم: اطلاعات عمومی توریستی

- توریسم در ایران

- استان آذربایجان شرقی: یکی از استان های نیمه شمال غرب ایران، مرکز بسیاری از وقایع تاریخی و فرهنگی.

+ جاذبه های تاریخی:

مسجد کبود تبریز + بازار بزرگ تبریز + کاخ شهرداری تبریز + مسجد جامع تبریز + ارگ علیشاه + قلعه بابک + روستای تاریخی کندوان + مقبره الشعرا.

+ جاذبه های طبیعی:

جنگل های ارسباران + آبشار آسیاب خرابه + کوه سهند + تالاب قوری گل.

- استان آذربایجان غربی: از استان های مرزی کشور و دارای جاذبه های گردشگری عالی و متنوع.

+ جاذبه های تاریخی:

کلیسای طائوس (قره کلیسا) + تخت سلیمان (تکاب) + زندان سلیمان + کاخ باغچه جوق (ماکو) + برج شمس تبریزی (خوی).

+ جاذبه های طبیعی:

دریاچه ارومیه + آبشار شلماش (سردشت) + غار سهولان (مهاباد) + دریاچه مارمیشو.

- استان اردبیل: زادگاه سلسله صفویه و دارای آثار باستانی متعددی.

+ جاذبه های تاریخی:

بقعه شیخ صفی الدین اردبیلی + برج (گنبد) شاطر + کاروانسرای سنگی صائین (نمین) + کلیسای مریم مقدس + مسجد عالی قاپو.

+ جاذبه های طبیعی:

قله سبلان + آب گرم های سرعین + دریاچه شورابیل + جنگل فندقلو + پل معلق مشکین شهر.

- اصفهان: پایتخت ایران در دوره صفویان و دارای جاذبه های گردشگری تاریخی و فرهنگی بسیار.

+ جاذبه های تاریخی:

میدان نقش جهان + مسجد شیخ لطف الله + کاخ عالی قاپو + کاخ چهل ستون + کاخ هشت بهشت + سی و سه پل + کلیسای وانک + باغ فین (کاشان).

+ جاذبه های طبیعی:

زاینده رود + کوه صفه + کویر مرنجاب + روستای ایبانه + تالاب گاوخونی.

- استان البرز: جدیدترین استان اما دارای جاذبه های گردشگری متنوع.

+ جاذبه های تاریخی:

کاخ مروارید (شمس) + کاخ سلیمانیه + پل سنگی گچسر (آهنین راه) + خانه دکتر محمد مصدق + خانه احمد شاملو + برج تهمینه (طالقان).

+ جاذبه های طبیعی:

سد کرج (امیرکبیر) + آبشار هفت چشمه + شاه البرز + تالاب صالحیه (نظرآباد).

استان ایلام: در غرب کشور و ملقب به عروس زاگرس.

+ جاذبه های تاریخی:

شهر تاریخی دره شهر + طاق شیرین و فرهاد + قلعه والی (ایلام) + سنگ نوشته تخت خان + نقش برجسته گل گل ملکشاهی + آتشکده سپاهگل.

+ جاذبه های طبیعی:

کوه قلاقران + دریاچه دوقلوی سیاه گاو (آبدانان) + تنگ بهرام چوبین + غار زینگان + تالاب چکر.

استان بوشهر: از استان های جنوبی که در حاشیه خلیج فارس قرار دارد.

+ جاذبه های تاریخی:

موزه دریانوردی خلیج فارس + خانه قاضی + آب انبار قوام + قلعه خورموج (دشتی) + کوشک اردشیر + کاخ کوروش (کاه کوروش - دشتستان).

+ جاذبه های طبیعی:

منطقه حفاظت شده نایبند + جنگل های حرا (مند) + گنبد نمکی جاشک + دریای بوشهر و سواحل سنگی-ماسه ای آن.

استان تهران: به مرکزیت شهر تهران، پایتخت ایران، دارای جاذبه های فرهنگی و تاریخی بسیار غنی میباشد.

+ جاذبه های تاریخی:

کاخ گلستان + عمارت شمس العماره + کاخ سعدآباد + کاخ نیاوران + کاخ صاحب قرانیه + کاخ سرخه حصار (یاقوت) + مدرسه دارالفنون + کاخ بهارستان.

+ جاذبه های موزه ای و فرهنگی:

برج آزادی + برج میلاد + موزه جواهرات ملی + موزه فرش ایران + موزه خودروهای تاریخی + موزه دفاع مقدس.

+ جاذبه های مذهبی:

حرم شاه عبدالعظیم + آرامگاه امام خمینی + مصلاي امام خمینی.

استان چهارمحال و بختیاری: با طبیعت کوهستانی، رودخانه های خروشان، آبشارهای مرتفع، فرهنگ بختیاری اصیل.

+ جاذبه های تاریخی:

قلعه چالستر + قلعه دزک + پل زمان خان.

+ جاذبه های طبیعی:

آبشار آتشگاه + آبشار زردلیمه + غار سراب + چشمه دیمه + چشمه کوهرنک + دشت لاله های واژگون کوهرنک + تالاب چغاخور.

استان خراسان جنوبی: با معماری خشتی، قلاع تاریخی، باغ های ایرانی و بازارهای سنتی در شرق ایران.

+ جاذبه های تاریخی:

ارگ کلاه فرنگی بیرجند + قلعه بیرجند + باغ و کوشک علی آباد (ارگ سپهری) + مدرسه شوکتیه + تپه حصار آیسک + مسجد جامع افین.

+ جاذبه های طبیعی:

کال جنی (طبس) + کویر حلوان + چشمه آب ترش قائن + روستای نایبند + روستای ماخونیک + بیدخت.

استان خراسان رضوی: با مرکزیت مشهد، قطب اصلی گردشگری زیارتی ایران است.

+ جاذبه های مذهبی:

حرم امام رضا (ع) + مسجد گوهرشاد

+ جاذبه های تاریخی:

آرامگاه فردوسی (توس) + آرامگاه نادرشاه (مشهد) + آرامگاه عطار نیشابوری، خیام، کمال الملک (نیشابور) + کاخ خورشید (کلات) + قنات قصبه (گناباد).

+ جاذبه های طبیعی:

دره شمشال + طرقله و شانديز + سرو باغ مزار، سرو زيبید + پارک ملی تندوره.

استان خراسان شمالی: با تنوع قومی (ترک، کرد، فارس، ترکمن)، و بافت فرهنگی-تاریخی غنی در شمال شرق ایران است.

+ جاذبه های تاریخی:

شهر تاریخی بلقیس (اسفراین) + آیینی خانه سردار مفخم (بجنورد) + آتشکده اسپاخو + غارهای کفترک.

+ جاذبه های طبیعی:

بش قارداش + دره شمشال + دره کاویان + ذخیره گاه زیست کره کپه داغ + پارک ملی ضامن آهو.

استان خوزستان: از قدیمی ترین مراکز تمدن بشری در فلات ایران، با آثار برجای مانده از ایلامیان، هخامنشیان و

+ جاذبه های تاریخی:

شهر تاریخی شوش + زیگورات چغازنبیل و کاخ آپادانا (شوش) + سازه های آبی شوشتر + شهر و دانشگاه جندی شاپور + آرامگاه دانیال نبی (شوش).

+ جاذبه های طبیعی:

رود کارون + رودخانه دز و کرخه + تالاب شادگان + تالاب هورالعظیم + جزیره کوشک (شادگان) + تشکوه رامهرمز + خور موسی.

استان زنجان: در ناحیه شمال غرب کشور و در مسیر جاده ابریشم.

+ جاذبه های تاریخی:

گنبد سلطانی + بازار زنجان + رختشوی خانه زنجان + مسجد جامع زنجان + مسجد چهل ستون + شهر زیرزمینی دژمنده + موزه باستان شناسی.

+ جاذبه های طبیعی:

غار کتله خور + کوه های آلاداغ لار + رودخانه قزل اوزن + دودکش جن (ماهنشان).

استان سمنان: با اقلیمی متنوع از کوهستانی تا کویری، دروازه شرق به مرکز ایران.

+ جاذبه های تاریخی:

دروازه ارگ سمنان + مسجد جامع سمنان + کاروانسرای قصر بهرام + برج کاشانه (بسطام) + عمارت قراولخانه.

+ جاذبه های طبیعی:

جنگل ابر (شاهرود) + غار نمکی گرمسار + غار آهکی دربند سنگسر + کوه اژدها (بسطام) + گنبد نمکی کوهدشت کهن + کویر ریگ جن.

استان سیستان و بلوچستان: پهناورترین استان در ناحیه شرقی کشور، با سابقه ای کهن و تمدن های باستانی.

+ جاذبه های تاریخی:

شهر سوخته (زابل) + قلعه بمپور + قلعه رستم و قلعه چهل دختران (زابل) + آرامگاه سیدغلام رسول (چابهار) + قدمگاه خضر نبی (کنارک).

+ جاذبه های طبیعی:

سواحل مکران + دریاچه هامون + تالاب لیپار (چابهار) + گل فشان کهیر (کنارک) + کوه های مینیاتوری (مریخی) + جنگل های حرا (گواتر).

استان فارس: خاستگاه تمدن هخامنشی و ساسانی و مرکز فرهنگی، تاریخی و ادبی ایران.

+ جاذبه های تاریخی:

تخت جمشید (پارسیه) + پاسارگاد + نقش رستم + کعبه زرتشت + کاخ تچر (داریوش) و کاخ هدیش (خشایارشا) + ارگ کریم خان + باغ ارم.

+ جاذبه های مذهبی و ادبی:

حرم شاهچراغ + آرامگاه حافظ (حافظیه) + آرامگاه سعدی (سعدیه) + مسجد وکیل، حمام وکیل، آب انبار وکیل، بازار وکیل + دروازه قرآن

+ جاذبه های طبیعی:

آبشار مارگون (سپیدان) + آبشار فدامی (داراب) + دریاچه مهارلو + باغ تخت + رصدخانه ابوریحان بیرونی (شیراز).

استان قزوین: پایتخت صفویه و از مراکز مهم تاریخی، فرهنگی و معماری ایران.

+ جاذبه های تاریخی:

کاخ چهل ستون قزوین (عمارت کلاه فرنگی) + سرای سعدالسلطنه + مسجدالنبی قزوین + عمارت باغ سپهدار + حمام قجر + کلیسای کانتور (برج ناقوس).

+ جاذبه های طبیعی:

دریاچه اوان + دره گرماگلو (الموت)

استان قم: ترکیبی از جاذبه های مذهبی، تاریخی، طبیعی و فرهنگی.

+ جاذبه های مذهبی:

حرم حضرت معصومه (س) + مسجد جمکران + مدرسه فیضیه + چهل اختران.

+ جاذبه های تاریخی:

تیمچه بزرگ قم + کاروانسرای دیر گچین + یخچال طغرود + بادگیر قمرو.

+ جاذبه های طبیعی:

دریاچه حوض سلطان + گنبد نمکی قم + غار وشنوه و غار سالمستان.

استان کردستان: سرزمین کوه، موسیقی، رنگ و مقاومت.

+ جاذبه های تاریخی:

عمارت خسروآباد (سنندج) + عمارت مشیر دیوان، سالار سعید + کلیسای سنندج + حمام شیشه، حمام خان + قلعه زیویه (سقز) + بقعه پیر خضر.

+ جاذبه های طبیعی:

دریاچه زریوار (مریوان) + دریاچه سد قشلاق + غار کرفتو + پارک جنگلی آبپدر (سنندج) + منطقه حفاظت شده بیجار، بدر و پریشان + روستاهای اورامان.

استان کرمان: بزرگترین استان ایران از نظر وسعت، با تاریخ غنی.

+ جاذبه های تاریخی:

ارگ بم + ارگ راین + مجموعه گنجعلی خان + مسجد گنجعلی خان، مسجد ملک، مدرسه بی بی حیات + حمام وکیل کرمان + آتشکده کرمان (زرتشتیان).

+ جاذبه های طبیعی:

کلوت های کویر لوت (شهداد) + باغ شاهزاده ماهان + غار ایوب (راور) + روستای صخره ای میمند (بابک).

استان کرمانشاه: سرزمین تلاقی تاریخ هخامنشی و ساسانی و تمدن بومی زاگرس.

+ جاذبه های تاریخی:

محوطه تاریخی بیستون + کتیبه بیستون + مجسمه هرکول + غارهای بیستون + طاق بستان + طاق گرا (طاق شیرین) + کاخ شاپور (قصر شیرین).

+ جاذبه های طبیعی:

غار قوری قلعه (روانسر) + غار پرآو + تالاب هشیلان.

استان کهگیلویه و بویراحمد: سرزمین چشمه، کوه و ایل.

+ جاذبه های تاریخی:

نقش برجسته های تنگ سولک (کهگیلویه) + تل خسرو (دهدشت) + گنبد لیشتی + حمام چراغ + باغ چشمه بلقیس (چرام)

+ جاذبه های طبیعی:

دریاچه کوه گل + چشمه میشی (سی سخت) + دره المون، گردنه بیژن.

استان گلستان: دروازه سبز شمال شرق ایران، با تنوع اقلیمی از جنگل تا دشت.

+ جاذبه های تاریخی:

برج قابوس (گنبد کاووس) + دیوار بزرگ گرگان (مار سرخ، سد اسکندر) + کاروانسرای قزلق + آرامگاه قابوس بن وشمگیر، چوپان آتا، عالم بابا.

+ جاذبه های طبیعی:

پارک ملی گلستان + پارک های جنگلی: ناهارخوران - النگدره - قرق - رنگو + تالاب ها: آجی گل، آلاگل، گمیشان + آشوراده + ترکمن صحرا.

استان گیلان: سرزمین باران و سبز، جنگل های هیرکانی، دریای خزر.

+ جاذبه های تاریخی:

روستای ماسوله + قلعه رودخان + تپه باستانی مارلیک + عمارت کلاه فرنگی + بازار رشت + آرامگاه میرزا کوچک خان.

+ جاذبه های طبیعی:

بیلاقیات ماسال + جنگل گیسوم + جنگل سراوان + دریاچه عروس + آبشار لاتون + غار آویشو + تالاب انزلی + گردنه حیران.

استان لرستان: سرزمین آبشارها، کوه های سرافراز، پل های تاریخی.

+ جاذبه های تاریخی:

قلعه فلک الافلاک + تپه هومیان + پل شاپوری (پل شکسته) + پل گاومیشان + غار کلماکره + غار میر ملاس + غار کلدز.

+ جاذبه های طبیعی:

دریاچه گهر + اشترانکوه + آبشار بیشه + دره خزینه + تنگه هلت + رودخانه کرخه + کوه قارون + دشت لاله های واژگون

استان مازندران: سرزمین جنگل های انبوه، دریا، قله های مه گرفته و تمدن های باستانی.

+ جاذبه های تاریخی:

پل ورسک + آتشکده آمل + کاخ مرمر رامسر + غار هوتو و کمر بند.

+ جاذبه های طبیعی:

فیل بند + کلاردشت + روستای جواهرده + پارک جنگلی نور + چشمه باداب سورت + تالاب فریدون کنار + تالاب میانکاله.

استان مرکزی: زادگاه بزرگان تاریخ معاصر، گره گاه کوه و دشت.

+ جاذبه های تاریخی:

خانه امام خمینی (خمین) + موزه حمام چهار فصل (اراک) + کلیسای مسروپ مقدس + آتشکده آتشکوه (محلات) + معبد میلیون + مدرسه سپهدار.

+ جاذبه های طبیعی:

تالاب میقان (اراک) + منطقه حفاظت شده هفتاد قله + غار چال نخجیر (دلیجان) + روستای هزاوه + دشت های گل لاله در محلات.

استان هرمزگان: دروازه دریایی جنوب ایران، با سواحل خلیج فارس و دریای عمان.

+ جاذبه های تاریخی:

قلعه پرتغالی ها + حمام گله داری + معبد هندوها + عمارت کلاه فرنگی بندرعباس + عمارت تلگرافخانه جاسک + برج فانوس دریایی.

+ جاذبه های طبیعی:

دره رنگین کمان + دره ستارگان + دره مجسمه ها + غار نمکدان + ساحل پلانکتون ها + خور انگوران آغاسین سیاهو + نخلستان لاتیدان.

استان همدان: از قدیمی ترین مراکز تمدنی فلات ایران، با سابقه ای از دوران مادها.

+ جاذبه های تاریخی:

شهر و تپه هگمتانه + کتیبه های گنجنامه + حمام تاریخی قلعه + رصدخانه ابن صلاح همدانی + موزه هگمتانه + آرامگاه بوعلی سینا + آرامگاه باباطاهر.

+ جاذبه های طبیعی:

غار علیصدر + آبشار گنجنامه + دشت میشان.

استان یزد: نگین کویر ایران، با معماری خشتی و بادگیرهای بلند.

+ جاذبه های تاریخی:

بافت تاریخی یزد + مسجد جامع یزد + میدان امیر چخماق + آب انبار شش بادگیری + موزه تار و پود + قنات زارچ + یخچال خشتی میبد.

+ جاذبه های طبیعی:

دره زنجیر + کوه شیرکوه + کویر کاراکال + سرو ابرکوه + سرو کهنسال چم.

- توریسم در جهان

- جاذبه های تاریخی در جهان: در زیر معروفترین جاذبه های تاریخی و باستانی جهان به همراه مکان و توضیحات آمده است:

جاذبه گردشگری	توضیحات
اهرام ثلاثه جیزه (جیزه، مصر)	بزرگ ترین و ماندگارترین سازه های سنگی در طول تاریخ بشر، متعلق به دوران پادشاهی کهن مصر (حدود ۲۵۰۰ سال قبل از میلاد). این مجموعه شامل سه هرم بزرگ است: هرم خوفو (بزرگ ترین)، خفرع و منکورع، که به عنوان آرامگاه های سلطنتی ساخته شدند. در کنار آن ها، مجسمه عظیم ابوالهول قرار دارد که چهره انسان و بدن شیر دارد. اهرام جیزه تنها بازمانده عجایب هفت گانه جهان باستان هستند و تا امروز الهام بخش معماری، مهندسی و افسانه پردازی اند.
ماچو پیچو (کوه های آند، پرو)	شهر گمشده اینکاها در ارتفاعات سرسبز آند، در قرن ۱۵ میلادی ساخته شد و تا قرن ها از دید جهانیان پنهان مانده بود. این مجموعه با سنگ چینی حیرت انگیز، سیستم های آبیاری و معماری هماهنگ با طبیعت، به عنوان یک مرکز مذهبی، نجومی یا پناهگاه سلطنتی شناخته می شود. ماچو پیچو اکنون از برجسته ترین جاذبه های گردشگری آمریکای جنوبی است و در لیست عجایب هفت گانه جدید جهان نیز جای دارد.
کولوسئوم (رم، ایتالیا)	بزرگ ترین آمفی تئاتر سنگی ساخته شده در جهان، در قرن اول میلادی به دستور امپراتور وسپاسیان آغاز شد. این سازه بیضی شکل، با گنجایش بیش از ۵۰ هزار نفر، محل برگزاری نبرد گلادیاتورها، شکار حیوانات وحشی، نمایش های دریایی و مراسم عمومی بود. کولوسئوم نمادی از قدرت و سرگرمی در امپراتوری روم است و امروزه به عنوان یک نماد ملی ایتالیا و میراث جهانی شناخته می شود.
دیوار بزرگ چین (شمال چین، چین)	سازه ای عظیم به طول بیش از ۲۱ هزار کیلومتر که در طی قرن ها برای دفاع در برابر حملات اقوام شمالی ساخته شد. ساخت اصلی آن در دوران دودمان های چین (به ویژه سلسله مینگ) انجام شد. دیوار از قلعه ها، برج های دیده بانی و مسیرهای کوهستانی عبور می کند و شاهکار مهندسی دفاعی بشر به شمار می رود. این دیوار نه فقط نماد پایداری فرهنگی چین است، بلکه یکی از پر بازدیدترین مقاصد توریستی جهان نیز هست.
تاج محل (آگرا، هند)	بنای آرامگاهی که توسط شاه جهان، امپراتور گورکانی، برای همسر محبوبش ممتاز محل ساخته شد. این بنای مرمرین سفید در قرن ۱۷ میلادی ساخته شده و ترکیبی از هنر معماری اسلامی، ایرانی و مغولی است. با گنبدی باشکوه، حیاط های متقارن، حوض های انعکاس و باغ های چهارباغ، تاج محل نه فقط یک آرامگاه بلکه بیانی عاشقانه از عشق جاودانه است. یکی از شناخته شده ترین بناهای جهان و جزو عجایب هفت گانه جدید است.
پارتنون (آتن، یونان)	معبد باشکوهی که به افتخار آتنا، الهه دانایی و نگهبان شهر آتن، در قرن پنجم پیش از میلاد ساخته شد. این سازه کلاسیک که در دل مجموعه آکروپولیس واقع شده، نمایانگر اوج هنر معماری دوریک یونانی است. با مجسمه های فراوان، تزیینات پیچیده و تناسبات بی نظیر، پارتنون نه فقط جایگاه دینی که نمادی از غرور و هویت یونان باستان است.

- جاذبه های طبیعی در جهان: در زیر معروفترین جاذبه های طبیعی جهان به همراه مکان و توضیحات آمده است:

جاذبه گردشگری	توضیحات
آبشار نیاگارا (مرز کانادا و ایالات متحده)	مجموعه ای از سه آبشار غول پیکر که رود نیاگارا را تشکیل می دهند و سالانه میلیون ها بازدیدکننده را جذب می کنند. این آبشارها در مرز کانادا و ایالت نیویورک قرار دارند و به دلیل حجم عظیم آب، صدای مهیب و زیبایی طبیعت اطراف، از شناخته شده ترین جاذبه های طبیعی جهان اند.
آبشار ویکتوریا (مرز زامبیا و زیمبابوه)	یکی از پهن ترین آبشارهای جهان با عرضی بیش از ۱۷۰۰ متر و ارتفاع حدود ۱۰۰ متر. بومیان آن را «دود غرش کننده» می نامند. مه غلیظ و رنگین کمان دائمی اطرافش، جلوه ای افسانه ای به آن داده و آن را در فهرست میراث جهانی یونسکو قرار داده است.
رود آمازون و جنگل های بارانی آن (آمریکای جنوبی)	آمازون دومین رود طولانی جهان و پهن ترین آن است که از رشته کوه آند سرچشمه می گیرد و به اقیانوس اطلس می ریزد. جنگل های اطراف آن، خانه یک پنجم تنوع زیستی زمین است. تنفس گاه زمین لقب گرفته و نقشی حیاتی در تنظیم اقلیم جهانی دارد.
کوه اورست (رشته کوه هیمالیا، مرز نپال و تبت)	بلندترین قله جهان با ارتفاع ۸۸۴۸ متر از سطح دریا. قله ای که بسیاری از کوهنوردان در آرزوی فتح آن هستند. با وجود خطرات فراوان، مسیرهای صعودی، و شرایط اقلیمی سخت، اورست همچنان یکی از نمادهای چالش انسانی با طبیعت است.
قله فوجی (هونشو، ژاپن)	بلندترین کوه ژاپن و نماد ملی آن. آتشفشانی خوابیده با قله ای مخروطی کامل که به ویژه در فصل برف یا در کنار دریاچه های اطراف، تصویری اسطوره ای دارد. صعود به آن برای ژاپنی ها آیینی مذهبی و معنوی است و در هنر سنتی نیز جایگاه ویژه دارد.
دیواره مرجانی بزرگ (کوئینزلند، استرالیا)	بزرگ ترین اکوسیستم مرجانی جهان که از فضا هم قابل مشاهده است. متشکل از هزاران صخره مرجانی، جزیره و گونه های دریایی بی نظیر. غواصی در میان ماهی های رنگارنگ و مرجان های درخشان تجربه ای فراموش نشدنی برای هر طبیعت دوستی است. از میراث های طبیعی یونسکو.
دریاچه نمک نترن (تانزانیا)	دریاچه ای شور با رنگ قرمز خونی که به دلیل مواد معدنی خاص و رشد جلبک ها به این رنگ در می آید. سطح قلیایی آن می تواند بدن حیواناتی که واردش می شوند را خشک کند. خانه فلامینگوهای کوچک آفریقایی و صحنه ای از طبیعت غریب زمین.

- جاذبه های فرهنگی و مذهبی در جهان:

جاذبه مذهبی	توضیحات
مسجدالحرام و کعبه (مکه، عربستان سعودی)	مقدس ترین مکان در دین اسلام و قبله تمام مسلمانان جهان. کعبه در مرکز مسجدالحرام واقع شده و هر سال میلیون ها مسلمان برای انجام فریضه حج و عمره به این مکان سفر می کنند. بنای کعبه دارای ساختاری ساده ولی با عظمت است که پیشینه آن به حضرت ابراهیم نسبت داده می شود. مسجدالحرام بزرگ ترین مسجد دنیاست و در اطراف آن ساختمان هایی عظیم برای زائران احداث شده است.
مسجدالنبی (مدینه، عربستان سعودی)	دومین مکان مقدس اسلام که به دست پیامبر اسلام، حضرت محمد (ص)، بنا نهاده شد و آرامگاه ایشان نیز در آن قرار دارد. دارای گنبد سبز معروف، مناره های مرتفع و فضایی بسیار معنوی برای مسلمانان. این مسجد، نقطه تمرکز تاریخی اسلام و جایگاه روایات دینی متعددی است.
معبد لاما (پکن، چین)	معبد بودایی متعلق به آیین تبتی که در زمان سلسله چینگ ساخته شده و امروزه از بزرگ ترین و زنده ترین معابد بودایی در چین است. شامل مجسمه عظیم بودای آینده (میتریا) از چوب صندل و بناهای رنگارنگی با بوی عود و فضای عرفانی.
معبد آساکوسا (توکيو، ژاپن)	قدیمی ترین معبد بودایی توکیو، ساخته شده در قرن هفتم میلادی. در ورودی آن، دروازه معروف «کامیناری مون» با فانوس قرمز بزرگ قرار دارد. منطقه اطراف معبد، پر از فروشگاه ها، جشنواره های فرهنگی و جلوه هایی از سنت ژاپنی است.

- میراث جهانی ایران

میراث جهانی نام پیمان نامه ای بین المللی است که در تاریخ ۱۶ نوامبر سال ۱۹۷۲ به تصویب کنفرانس عمومی یونسکو رسید. موضوع آن، حفظ آثار تاریخی، طبیعی و فرهنگی بشر است که اهمیت جهانی دارند و متعلق به تمام انسان های زمین، فارغ از نژاد، مذهب و ملیت خاص میباشند. بر پایه این کنوانسیون کشورهای عضو یونسکو، میتوانند آثار تاریخی، طبیعی و فرهنگی کشور خود را نامزد ثبت به عنوان میراث جهانی کنند. حفاظت از این آثار پس از ثبت در عین باقی ماندن در حیطه حاکمیت کشور مربوط، به عهده تمام کشورهای عضو خواهد بود.

میراث جهانی در ایران تا اواخر سال ۲۰۲۵ شامل ۲۹ اثر در کشور ایران است. ایران سه سال پس از تصویب کنفرانس عمومی یونسکو در تاریخ چهارشنبه، ۲۶ فوریه سال ۱۹۷۵ به این پیمان نامه پیوست. افزون بر ۲۹ اثر ثبت شده، ایران دارای ۶۰ اثر در فهرست پیشنهادی جهت ثبت است.

۱- چغازنبیل: خوزستان - ۱۹۷۹

۲- تخت جمشید: فارس - ۱۹۷۹

۳- میدان نقش جهان: اصفهان - ۱۹۷۹

۴- تخت سلیمان: آذربایجان غربی - ۲۰۰۳

۵- چشم انداز فرهنگی ارگ بم: کرمان - ۲۰۰۴

۶- پاسارگاد: فارس - ۲۰۰۴

۷- گنبد سلطانیه: زنجان - ۲۰۰۵

۸- سنگ نوشته بیستون: کرمانشاه - ۲۰۰۶

۹- مجموعه آثار رهبانی ارامنه ایران - آذربایجان شرقی و آذربایجان غربی - ۲۰۰۸

۱۰- سازه های آبی شوشتر: خوزستان - ۲۰۰۹

۱۱- مجموعه تاریخی بازار تبریز: آذربایجان شرقی - ۲۰۱۰

۱۲- آرامگاه شیخ صفی الدین اردبیلی: اردبیل - ۲۰۱۰

۱۳- باغ ایرانی: مازندران، اصفهان، کرمان، خراسان جنوبی، فارس، یزد - ۲۰۱۱

۱۴- مسجد جامع اصفهان: اصفهان - ۲۰۱۲

۱۵- برج گنبد قابوس: گلستان - ۲۰۱۲

۱۶- کاخ گلستان: تهران - ۲۰۱۳

۱۷- شهر سوخته: سیستان و بلوچستان - ۲۰۱۴

۱۸- چشم انداز فرهنگی میمند: کرمان - ۲۰۱۵

۱۹- شوش: خوزستان - ۲۰۱۵

۲۰- قنات ایرانی: خراسان رضوی، خراسان جنوبی، یزد، کرمان، مرکزی، اصفهان - ۲۰۱۶

۲۱- دشت لوت: خراسان جنوبی، کرمان، سیستان و بلوچستان - ۲۰۱۶

۲۲- شهر تاریخی یزد: یزد - ۲۰۱۷

۲۳- چشم انداز باستان شناسی ساسانی منطقه فارس: فارس - ۲۰۱۸

۲۴- جنگل های هیرکانی: گلستان، مازندران، گیلان، خراسان شمالی، سمنان - ۲۰۱۹

۲۵- راه آهن سراسری ایران: گلستان، مازندران، سمنان، تهران، قم، مرکزی- لرستان، خوزستان - ۲۰۲۱

۲۶- چشم انداز فرهنگی اورامانات: کردستان، کرمانشاه - ۲۰۲۱

۲۷- کاروانسراهای ایرانی: ۲۴ استان ایران - ۲۰۲۳

۲۸- هگمتانه: همدان - ۲۰۲۴

۲۹- محوطه های پیشا تاریخی دره خرم آباد: لرستان - ۲۰۲۵

بخش ششم: اطلاعات عمومی دینی

- تاریخ اسلام

- آشنایی با اسلام: اسلام دین یکتاپرستی و یکی از ادیان ابراهیمی جهان است. پیروان این دین، مسلمان نامیده میشوند و بر این باورند که خدا بر بسیاری از پیامبران خود، مستقیماً وحی فرستاده و محمد آخرین پیامبری است که توسط خداوند فرستاده شده است. اسلام از نظر شمار رسمی پیروان دینی، پس از دین مسیحیت در رتبه دوم جای دارد. کتاب دینی مسلمانان، قرآن میباشد که پیامبر اسلام آن را به وسیله وحی الهی دریافت نموده و به مسلمانان ابلاغ کرده است. دین اسلام مذاهب و فرقه های بسیاری دارد؛ اما عمدتاً به دو مذهب سنی و شیعه تقسیم میشود و مهمتر اینکه تقریباً ۹۰ درصد جمعیت مسلمانان جهان را سنی ها تشکیل میدهند.

+ شیعه: شیعه یا تَشَیُّع، از مذاهب اسلامی است. در حدود ۱۰ تا ۱۳ درصد از جمعیت مسلمانان جهان و ۳۸ درصد از جمعیت مسلمانان خاورمیانه را تشکیل میدهند. بر اساس عقیده شیعه، جانشین بر حق حضرت محمد برای رهبری مسلمانان که توسط دستور الهی نیز مشخص شده، حضرت علی میباشد. مهمترین و اصلی ترین فرقه شیعیان، شیعه اثنی عشری (دوازده امامی) است.

+ سنی: سُنّی، أَهْلِ سُنَّتْ یا تَسَنُّنْ، بزرگترین مذهب دین اسلام که در حدود ۸۷ تا ۹۰ درصد مسلمانان جهان پیرو آن هستند. اختلاف میان شیعه و سنی از زمان درگذشت پیامبر اسلام و تفاوت نظر بر سر جانشینی او آغاز شد. به باور اهل سنت، حضرت محمد برای خود جانشینی تعیین نکرده و جامعه اسلامی بر اساس سنت عمل کرده است و ابوبکر را به عنوان نخستین خلیفه برگزیده است. حنفی، مالکی، شافعی و حنبلی فرقه های چهارگانه فقهی اهل سنت را تشکیل می دهند.

- آغاز اسلام: حضرت محمد (ص) در سال ۵۷۰ میلادی (عام الفیل) در مکه به دنیا آمد. وی قبل از تولد پدر خود را از دست داد و تحت کفالت جد خود قرار گرفت. در هشت سالگی جد خود را از دست و عموی او ابوطالب، عهده دار کفالت وی شد. در پی درستکاری و امانت داری، به وی لقب محمد امین را داده بودند. در سن ۲۵ سالگی با حضرت خدیجه (س) ازدواج کرد.

+ بعثت پیامبر اسلام: در سال ۶۱۰ میلادی، حضرت محمد (ص)، در سن ۴۰ سالگی، در غار حرا، نخستین وحی را دریافت کرد.

+ دعوت پنهانی: پس از بعثت، پیامبر به مدت سه سال دعوت خود را پنهانی آغاز کرد.

+ دعوت علنی: در سال چهارم بعثت، پیامبر مأمور به دعوت علنی شد. پس از آن با مخالفت شدید بزرگان قریش مواجه شد.

- + تحریم اجتماعی مسلمانان: در سال های ۷ تا ۱۰ بعثت، مسلمانان در «شعب ابی طالب» تحت محاصره اقتصادی و اجتماعی بودند.
- + هجرت به مدینه (سال ۶۲۲ میلادی): با شدت گرفتن آزارها در مکه، پیامبر به یثرب (مدینه امروزی) دعوت شد.
- + تأسیس حکومت اسلامی: پیامبر پیمان «برادری» میان مهاجران و انصار مدینه بست و «میثاق مدینه» را تدوین کرد.
- + نبردهای مهم (غزوات و سریه ها): غزوه بدر (۲ هجری - پیروزی)، غزوه احد (۳ هجری - شکست نسبی)، غزوه خندق / احزاب (۵ هجری - مقاومت)، غزوه بنی قریظه، بنی نضیر، و بنی قینقاع (۳ تا ۵ هجری)، صلح حدیبیه (۶ هجری - دیپلماتیک)، غزوه خیبر (۷ هجری - پیروزی)، فتح مکه (۸ هجری - بدون خون ریزی).
- + حجةالوداع (سال ۱۰ هجری): تنها حج پیامبر پس از هجرت.
- + واقعه غدیر خم: در بازگشت از حجةالوداع، پیامبر در غدیر خم، با دستور الهی، علی (ع) را به عنوان «ولی» مسلمانان معرفی کرد.
- + وفات پیامبر اسلام (ص): در سال ۱۱ هجری قمری، پیامبر اسلام در مدینه و در سن ۶۳ سالگی درگذشت.
- اسلام بعد از پیامبر: پس از وفات پیامبر اسلام (ص)، گروهی در سقیفه بنی ساعده گرد آمدند و نخستین خلیفه را انتخاب کردند. به این دوره که چهار خلیفه نخستین بر سر کار بودند، دوره خلافت راشدین گفته میشود.
- + ابوبکر صدیق (۱۱-۱۳ هجری): اولین خلیفه مسلمانان پس از پیامبر. به پیشنهاد عمر بن خطاب، قرآن در زمان او جمع آوری شد.
- + عمر بن خطاب (۱۳-۲۳ هجری): دوران او، گسترش سریع اسلام به ایران، مصر، شام و فلسطین را به همراه داشت.
- + عثمان بن عفان (۲۳-۳۵ هجری): تدوین نهایی و رسمی قرآن در دوران او انجام شد و نسخه واحدی به تمام بلاد فرستاده شد.
- + علی بن ابی طالب (۳۵-۴۰ هجری): چهارمین خلیفه و نخستین امام شیعیان که پایتخت را از مدینه به کوفه منتقل کرد.
- * با شهادت امام علی (ع)، خلافت به دست معاویه و سلسله بنی امیه افتاد و دوران جدیدی در تاریخ اسلام آغاز شد.
- دوازده امام شیعه: امامت، رهبری جامعه اسلامی و جانشینی پیامبر (ص) در امور دینی و دنیوی است. امامت از نظر شیعیان امتداد نبوت پیامبر اسلام و عامل بقا و استمرار آن است ۱۲ امام شیعه به ترتیب عبارتند از:

امام	مشخصات
امام علی (ع)	لقب: امیرالمؤمنین ولادت: ۲۳ سال قبل از هجرت در مکه مدت امامت: ۳۰ سال خلافت ظاهری: ۵ سال
امام حسن مجتبی (ع)	لقب: کریم اهل بیت ولادت: ۳ سال هجری مدت امامت: ۱۰ سال
امام حسین (ع)	لقب: سیدالشهدا ولادت: ۴ سال هجری مدت امامت: ۱۰ سال
امام زین العابدین (ع)	نام: علی بن الحسین لقب: سجاد ولادت: ۳۸ سال هجری مدت امامت: ۳۵ سال
امام محمد باقر (ع)	لقب: باقرالعلوم ولادت: ۵۷ سال هجری مدت امامت: ۱۹ سال
امام جعفر صادق (ع)	لقب: رئیس مذهب جعفری ولادت: ۸۳ سال هجری مدت امامت: ۳۴ سال
امام موسی کاظم (ع)	ولادت: ۱۲۸ سال هجری مدت امامت: ۳۵ سال
امام علی بن موسی الرضا (ع)	لقب: امام رضا ولادت: ۱۴۸ سال هجری مدت امامت: ۲۰ سال
امام محمد تقی (ع)	لقب: جوادالائمه ولادت: ۱۹۵ سال هجری مدت امامت: ۱۷ سال
امام علی النقی (ع)	لقب: هادی ولادت: ۲۱۲ سال هجری مدت امامت: ۳۳ سال
امام حسن عسکری (ع)	ولادت: ۲۳۲ سال هجری مدت امامت: ۶ سال
امام محمد بن الحسن (عج)	لقب: مهدی موعود ولادت: نیمه شعبان سال ۲۵۵ هجری مدت امامت: آغاز غیبت صغری از سال ۲۶۰ هجری

- حدیث: حدیث سخنی است که از گفتار یا رفتار یا تقریر پیامبر اکرم (ص) و دیگر معصومان (ع) حکایت میکند. حدیث، بعد از قرآن، دومین منبع برای شناخت آموزه های دینی است. برخی از احادیث وجود دارند که به دلیل محتوا و اهمیت آنها، به طور گسترده ای در بین مسلمانان شناخته شده که از جمله آنها میتوان به حدیث غدیر (از پیامبر)، حدیث ثقلین (از پیامبر)،

حدیث منزلت (از پیامبر)، حدیث سفینه (از پیامبر)، حدیث «مدینه العلم» (از پیامبر)، حدیث مَن مات (از پیامبر)، حدیث کساء (از پیامبر) و حدیث سلسله الذهب (از امام رضا (ع)) اشاره کرد.

- پیامبران الهی

پیامبران الهی از جمله ستون های اصلی اعتقادات دینی ادیان الهی از جمله اسلام میباشند. قرآن کریم از بیش از ۲۵ پیامبر نام برده است و در تاریخ اسلام و به ویژه در قرآن، به تعداد بیشتری از پیامبران اشاره شده است. در برخی روایات تعداد کلی پیامبران به بیش از ۱۲۴,۰۰۰ نفر ذکر شده است.

- پیامبران اولوالعزم: پنج تن از پیامبران الهی که دارای شریعت مستقل، کتاب آسمانی و مأموریت جهانی بوده اند:

+ نوح (ع): نخستین پیامبر اولوالعزم، در قرآن کریم به کتاب خاصی برای ایشان اشاره نشده.

+ ابراهیم (ع): ملقب به خلیل الله و دومین پیامبر اولوالعزم. قرآن بنای خانه کعبه و دعوت مردم به مناسک حج را به او نسبت داده.

+ موسی (ع): دیگر پیامبر اولوالعزم که دارای شریعت و کتاب مستقل به نام تورات و دعوت جهانی بود.

+ عیسی (ع): پیامبر اولوالعزم و صاحب شریعت که کتاب آسمانی او انجیل نام دارد.

+ محمد (ص): پیامبر اسلام و در اعتقاد مسلمانان، آخرین و برترین فرستاده خدا و از پیامبران اولوالعزم است.

- در قرآن کریم نام ۲۵ پیامبر به صراحت آمده و به زندگی، دعوت و سرگذشت آنان اشاره شده است. نام این پیامبران بدین صورت میباشد:

آدم (ع)، ایوب (ع)، ادریس (ع)، ذوالکفل (ع)، نوح (ع)، یونس (ع)، هود (ع)، موسی (ع)، صالح (ع)،

هارون (ع)، لوط (ع)، الیاس (ع)، ابراهیم (ع)، داوود (ع)، اسماعیل (ع)، سلیمان (ع)، اسحاق (ع)، زکریا (ع)، یعقوب (ع)،

یحیی (ع)، یوسف (ع)، عیسی (ع)، شعیب (ع)، محمد (ص)

- معجزات الهی: معجزه یا اعجاز از ریشه لغوی عجز به معنی ناتوانی گرفته شده است. انبیاء معجزاتی را که میاوردند، به

عنوان امری بود که جز خدای عزوجل همه از آوردن آن عاجزند و این، گواه صدق بر دعوی ایشان است.

+ حضرت صالح: بیرون آوردن ناقه از شکم کوه.

+ حضرت ابراهیم: سرد شدن آتش بر او، زنده کردن مرغ های چهارگانه به اذن خداوند متعال.

+ حضرت یوسف: تعبیر خواب های فرعون و نزدیکان، شفای چشمان حضرت یعقوب، جوان شدن زلیخا و ...

+ حضرت موسی: تبدیل شدن عصا به اژدها، ید بیضا، نزول عذاب های متعدد جهت تنبیه قوم فرعون، شکافتن دریا، جوشیدن دوازده چشمه برای قبایل

بنی اسرائیل، زنده شدن مقتول بنی اسرائیل برای حل اختلاف، ابرهای سایبان و ...

+ حضرت داود: تسخیر باد، دانستن زبان پرندگان، نرم بودن آهن در دست او، صنعت لباس جنگ (زره).

+ حضرت سلیمان: تسخیر باد، دانستن زبان پرندگان و حیوانات دیگر، تسلط بر جنیان و شیاطین، چشمه مس.

+ حضرت عیسی: نحوه ولادت، تکلم در گهواره، جان دادن به مجسمه پرنده، شفای کور مادرزاد، زنده کردن مردگان و ...

+ حضرت محمد: قرآن کریم، شق القمر، رد الشمس، جاری شدن آب از بین انگشتان پیامبر (ص) و ...

- آشنایی با ادیان و مذاهب جهان

شناخت ادیان زنده و مطرح جهان، بخشی ضروری از اطلاعات عمومی فرهنگی و بین المللی هر فرد است. ادیان از مهمترین

پدیده های تمدن ساز تاریخ بشر بوده اند و در شکل گیری قانون، فرهنگ، هنر و نظام های اخلاقی نقش بنیادین داشته اند.

- ادیان بزرگ و زنده جهان:

- + اسلام: دینی توحیدی و یکتاپرست که توسط پیامبر مسلمانان یعنی حضرت محمد (ص) به مردم جهان ابلاغ شده است. کتاب مقدس این دین قرآن میباشد. شریعت محور بوده و مبتنی بر پنج رکن توحید، نماز، روزه، زکات و حج میباشد.
- + مسیحیت: دین یکتاپرستی که بر محور زندگی و تعالیم عیسی مسیح، پیامبر مسیحیان، متمرکز است. ابتدا در منطقه شام در خاورمیانه شکل گرفت و از یهودیت نشأت گرفت. اصول مسیحیت «ایمان به خدای یگانه در قالب تثلیث»، «ایمان به کشته شدن و رستاخیز عیسی» و «ایمان به کتاب مقدس» میباشد. کتاب مسیحیان دو کتاب عهد قدیم و عهد جدید شامل انجیل های چهارگانه (متی، مرقس، لوقا، یوحنا) است.
- + یهودیت: قدیمیترین دین ابراهیمی. تورات کتاب مقدس یهودیان میباشد و تمرکز اصلی این دین بر روی عهد و شریعت است. با توجه قومی بودن این دین، جمعیت پیروان آن در حدود ۱۵ میلیون نفر میباشد.
- + زرتشتی: دین یکتاپرستی در ایران باستان (مزدیسنا یا مزداپرستی)، از آموزه های رهبر دینی ایرانی، زرتشت، سرچشمه میگیرد. اوستا مهمترین کتاب دینی زرتشتیان میباشد. این دین به خدای یگانه (اهورامزدا) و دوگانگی خیر و شر اعتقاد دارد.
- + بودیسم: بر پایه فلسفه ای مبتنی بر آموزه های گوتاما بودا بنیان گذاری شده است. این آیین به عنوان دین پاکان در نظر گرفته میشود و بیشتر بر کردار نیک، پرهیز از کردار بد و ورزیدگی ذهنی تأکید دارد. از کتب مقدس آنها میتوان به تیپیتاکا اشاره کرد.
- + هندوئیسم: دین برهمنایی که با نام سانتانا به معنای آیین جاودانه در میان هندوها معروف است. از ادیان هندی و با بیش از چهار هزار سال قدمت، قدیمیترین دین جهان محسوب میشود. این دین مجموعه ای از آیین ها، خدایان و متون متنوع میباشد.

- مفاهیم و اصطلاحات پایه دینی

شناخت مفاهیم پایه و اصطلاحات دینی، نقش مهمی در درک متون دینی، مفاهیم فرهنگی و مبانی اعتقادی دارد.

- مفاهیم اعتقادی:

- + توحید: یعنی باور به یگانگی خداوند در ذات، صفات و افعال که پایه اصلی تمامی ادیان ابراهیمی میباشد.
 - + نبوت: یعنی باور به فرستادگان الهی که برای هدایت بشر از سوی خداوند مبعوث میشوند.
 - + معاد: یعنی باور به بازگشت انسان پس از مرگ، حسابرسی اعمال و ورود به بهشت یا دوزخ.
 - + امامت: ویژه مذهب شیعه میباشد و به جانشینی الهی پیامبر توسط امامان برای تداوم هدایت انسان ها اشاره دارد.
 - + عدل: بر اساس اصل عدل، خداوند در خلقت و حسابرسی عادل میباشد و همواره عدالت را برای بندگان رعایت میکند.
- مفاهیم غیبی:

- + فرشتگان: موجودات غیر مادی که فرمانبردار خداوند متعال میباشند. بدون اختیار بوده و هیچگاه مرتکب گناه نمیشوند.
- + فرشتگان مقرب: بر اساس قرآن چهار تن از فرشتگان دارای مقام و تقرب بالاتری میباشند: جبرائیل، عزرائیل، میکائیل و اسرافیل.
- + لوح محفوظ: جایگاه حقیقی قرآن.
- + برزخ: مرحله ای بین مرگ و قیامت که روح انسان پس از مرگ و تا روز قیامت و حساب در این عالم میماند.
- + قیامت: روز رستاخیز یا روز حساب، موعدی که در آن همگان برای محاسبه اعمال خود در پیشگاه خداوند جمع میشوند.

- مکان های مقدس و مذهبی معروف جهان

- مکان های مذهبی در اسلام:

+ کعبه (مکه - عربستان): قدیمیترین عبادتگاه موحدان و خانه تلقی میشود. قبله گاه مسلمانان و مقدس ترین مکان روی زمین نزد آنان.

+ مسجدالنبی (مدینه): مسجدی در شهر مدینه که مرقد پیامبر اسلام (ص) در آن جای دارد. دومین مسجد مقدس جهان اسلام.

+ مسجدالاقصی (قدس - فلسطین): از مساجد شهر بیت المقدس و نخستین قبله مسلمانان. نزد مسلمانان، یهودیان و مسیحیان محترم است.

- اماکن مقدس شیعیان:

حرم امیرالمؤمنین (نجف - عراق) + حرم امام حسین (کربلا - عراق) + حرم امامان عسگریین (سامرا - عراق) + حرم امام رضا (مشهد - ایران) + حرم حضرت معصومه (قم - ایران)

- مکان های مذهبی در مسیحیت:

+ کلیسای واتیکان (واتیکان) + بیت لحم (فلسطین) + کلیسای مقبره مقدس (اورشلیم)

- مکان های مذهبی در یهودیت:

+ دیوار ندبه (قدس - فلسطین)

- مکان های مذهبی در ادیان آسیایی

+ معابد زرتشتی (ایران، هند): آتشکده های یزد، کرمان و آتش جاوید هند، آتش بهرام نماد پاکی و روشنایی در این دین است.

+ معابد بودایی (تایلند، نپال، چین، ژاپن): هر کشور معابد مهم خاص خود دارد؛ معبد طلایی در بانکوک، معبد بودای بزرگ در هنگ کنگ.

+ معابد هندو (هند، نپال): از جمله معبد ویشنو، شیوا، و کالی، معبد طلایی آمریتسار از مشهورترین آن ها است.

بخش هفتم: اطلاعات عمومی مشاهیر

- مشاهیر ایران باستان و معاصر

تاریخ ایران از اسطوره های باستانی تا تحولات معاصر، سرشار از شخصیت هایی است که در شکل گیری هویت، استقلال، فرهنگ و دانش این سرزمین نقش ایفا کرده اند.

- مشاهیر دوره باستان:

نام	دوره	نقش	توضیحات
کاوه آهنگر	اساطیر	قهرمان ملی، نماد قیام مردمی	در اسطوره های ایرانی نماد شورش مردم علیه ظلم است. او نماد اراده جمعی، عدالت خواهی و ریشه کهن فرهنگ مقاومت در ایران است.
کوروش کبیر	قرن ۶ ق.م	بنیان گذار امپراتوری هخامنشی	کوروش دوم، نخستین پادشاه هخامنشی و پایه گذار بزرگ ترین امپراتوری تاریخ جهان. با فتح بابل، اکد، لیدی و بخش هایی از آسیای صغیر، دولتی چندقومیتی بنیان نهاد. منشور کوروش، به عنوان اولین بیانیه حقوق بشر شناخته میشود.

دارپوش بزرگ	قرن ۶ ق.م	شاه هخامنشی، سازمان دهنده دولت	از بزرگ ترین شاهان هخامنشی، که امپراتوری را تثبیت و گسترش داد. ساتراپی ها، راه شاهی، نظام مالیاتی، سیستم پستی و سکه زنی را سازمان دهی کرد. کتیبه های بیستون و تخت جمشید بازتابی از قدرت و نظم اوست.
خسرو پرویز	قرن ۶ م	پادشاه ساسانی	واپسین پادشاه مقتدر ساسانیان که قلمرو ایران را تا مصر و قسطنطنیه گسترش داد. دوران او دوران شکوه هنری و معماری نیز بود. کاخ هایی مانند طاق کسری و شکوفایی هنر ساسانی از میراث این دوران است.
بابک خرمدین	قرن ۹ م قرن ۳ ه.ق	رهبر جنبش خرم دینان	از برجسته ترین چهره های مقاومت در برابر خلافت عباسی. با رهبری جنبش خرم دینان، حدود ۲۰ سال بخش های وسیعی از آذربایجان، اران و ارمنستان را از نفوذ خلافت خارج کرد. وی در ادبیات مقاومت ایرانیان علیه عرب ها، جایگاهی اسطوره ای یافت.
ابوبکر محمد بن زکریای رازی	قرن ۱۰ م قرن ۳ و ۴ ه.ق	پزشک، شیمی دان، فیلسوف	از بزرگترین پزشکان تاریخ اسلام و جهان. مبتکر روش های بالینی و آزمایشگاهی در پزشکی بود و رساله های بسیاری درباره بیماری های عفونی، جراحی و داروسازی نوشت. نخستین کسی بود که اسید سولفوریک را کشف و الکل را از طریق تقطیر خالص سازی کرد.
رودکی	قرن ۱۰ م قرن ۴ ه.ق	شاعر، پدر شعر فارسی	بنیان گذار شعر فارسی دری. شاعر دربار سامانی بود و به عنوان نخستین شاعر بزرگ ایرانی پس از اسلام شناخته می شود. از آثارش تنها بخشی باقی مانده، اما نفوذ و قدرت زبانی او باعث شد مسیر شعر فارسی در قرون بعدی پایه گذاری شود.
ابوالقاسم فردوسی	قرن ۱۰ و ۱۱ م قرن ۴ و ۵ ه.ق	شاعر حماسه سرا	بزرگترین شاعر حماسی سرای ایرانی و خالق شاهنامه؛ اثری بی مانند که تاریخ، اساطیر و افسانه های ایران پیش از اسلام را زنده نگه داشته. وی در دوره ای زندگی میکرد که زبان و فرهنگ عربی غالب بود. اثر او تلاشی آگاهانه برای احیای فرهنگ ایرانی به شمار میرود.
ابن سینا (ابوعلی سینا)	قرن ۱۱ م قرن ۴ و ۵ ه.ق	فیلسوف، پزشک، دانشمند	از بزرگترین متفکران تمام دوران. «قانون در طب» قرن ها در اروپا و جهان اسلام مرجع پزشکی بود. در فلسفه، «شفا» تحلیل عمیقی از منطق، متافیزیک و اخلاق ارائه میکند.
ابوریحان بیرونی	قرن ۱۱ م قرن ۴ و ۵ ه.ق	ریاضی دان، منجم، مورخ، جغرافی دان	از بزرگترین دانشمندان ایرانی و چهره های درخشان دوران طلایی اسلام. وی در ریاضیات، جغرافیا، نجوم، فیزیک و تاریخ تخصص داشت. او برای اولین بار فاصله بین زمین و خورشید را با دقت قابل توجهی محاسبه کرد.
سعدی شیرازی	قرن ۱۳ م قرن ۷ ه.ق	شاعر، نثرنویس	با آثاری چون گلستان و بوستان، یکی از ستون های ادب فارسی است. گلستان مجموعه ای از نثر مسجع با مضامین اخلاقی، اجتماعی و طنزآمیز و بوستان اثری منظوم در حکمت و اخلاق است.
حافظ شیرازی	قرن ۱۴ م قرن ۸ ه.ق	شاعر	قله غزل سرایی فارسی است. دیوان او ترکیبی از عرفان، عشق، نقد اجتماعی، و تاملات فلسفی است. اشعار او به خاطر لایه های متعددی از معنا، زبان آهنگین و نمادپردازی های گسترده، در میان همه اقشار مردم محبوب است.

- مشاهیر دوره معاصر: مشاهیر ایران معاصر، از عصر صفویه تا امروز، نقش مهمی در تحولات سیاسی، علمی، ادبی، هنری و اجتماعی کشور داشته اند.

نام	تاریخ (ه.ش)	نقش	توضیحات
نادرشاه افشار	(۱۱۰۹ - ۱۱۶۰)	پادشاه، بنیان گذار سلسله افشاریه	از قدرتمندترین پادشاهان نظامی ایران پس از صفویه. او ایران را از اشغال افغان ها، عثمانی ها و روس ها آزاد کرد. در نبرد کرنال، ارتش هند را شکست داد و تاج و جواهرات نفیسی، از جمله الماس کوه نور، را به ایران آورد.
امیرکبیر	(۱۱۸۶ - ۱۲۳۰)	صدر اعظم و اصلاح طلب	بزرگترین چهره اصلاحات اداری و اقتصادی دوره قاجار. مدرسه دارالفنون را بنیان گذاشت، نظام مالیاتی را بهبود بخشید، قراردادهای ناعادلانه را لغو کرد، و رشوه خواری و فساد را کاهش داد.

ستارخان	(۱۲۴۵ - ۱۲۸۹)	رهبر مشروطه خواهان تبریز	ملقب به سردار ملی، از پیشگامان مبارزه برای مشروطه در ایران. همراه با باقرخان، با هدایت مردم تبریز، در برابر نیروهای دولتی و استبداد محمدعلی شاه ایستاد.
میرزا کوچک خان	(۱۲۵۷ - ۱۳۰۰)	رهبر جنبش جنگل	از رهبران مبارزات ضد استعماری و ضد استبدادی در دوره قاجار بود. جنبش جنگل را در گیلان علیه نفوذ انگلیس و روس و استبداد داخلی راه اندازی کرد.
سید محمدحسین بهجت تبریزی	(۱۲۸۵ - ۱۳۶۷)	شاعر	ملقب به شهریار، شاعر پرآوازه ایران که در شعر فارسی و ترکی آذری چیره دست بود. منظومه «حیدربابایه سلام» او از شاهکارهای شعر ترکی است و در شعر فارسی نیز با غزل های عاشقانه و اجتماعی اش، جایگاه مهمی دارد.
پروین اعتصامی	(۱۲۸۵ - ۱۳۲۰)	شاعر	از شاعران برجسته زن ایران است که اشعارش سرشار از مضامین اخلاقی، اجتماعی و انسانی است. او در قالب قصیده و مناظره، زبان مظلومان و نقدکننده بی عدالتی ها بود.
دکتر بهشتی	(۱۳۰۷ - ۱۳۶۰)	سیاستمدار، حقوق دان، نظریه پرداز	از چهره های کلیدی انقلاب اسلامی و نخستین رئیس دیوان عالی کشور، از تدوین کنندگان قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
محمود فرشچیان	(۱۳۰۸)	نگارگر، مینیاتوریست	از بزرگترین استادان نگارگری معاصر ایران. آثار او با بهره گیری از تکنیک های سنتی مینیاتور ایرانی و ابتکارات شخصی، جلوه ای تازه به این هنر بخشید.
جهان پهلوان تختی	(۱۳۰۹ - ۱۳۴۶)	قهرمان کشتی آزاد	غلامرضا تختی، قهرمان ملی کشتی ایران، با اخلاق پهلوانی و رفتار مردمی اش در دل مردم ایران جایگاه ویژه ای یافت. او قهرمان المپیک، قهرمان جهان و قهرمان آسیا شد.
دکتر چمران	(۱۳۱۱ - ۱۳۶۰)	فیزیکدان، مبارز، وزیر دفاع	تحصیل کرده فیزیک پلاسما در دانشگاه برکلی و از مبارزان خستگی ناپذیر انقلاب اسلامی. پس از انقلاب، به عنوان وزیر دفاع و نماینده مجلس شورای اسلامی به خدمت پرداخت.
محمدرضا شجریان	(۱۳۱۹ - ۱۳۹۹)	خواننده موسیقی سنتی ایران	از برجسته ترین اساتید آواز ایران و یکی از تأثیرگذارترین چهره های موسیقی سنتی بود. صدای او، با وسعت، قدرت و تحریرهای کم نظیر، در آثار ماندگارش ثبت شده است.
علی صیاد شیرازی	(۱۳۲۳ - ۱۳۷۸)	فرمانده نظامی	فرمانده نیروی زمینی ارتش ایران، نقش مهمی در دفاع مقدس داشت. او با استراتژی های موفق نظامی، در آزادسازی مناطق اشغالی و حفظ مرزهای ایران نقش برجسته ای ایفا کرد.
سردار قاسم سلیمانی	(۱۳۳۵ - ۱۳۹۸)	فرمانده نظامی	فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران و از تأثیرگذارترین فرماندهان نظامی ایران. او در جبهه های مختلف منطقه، نقشی محوری در راهبرد نظامی و سیاسی ایران ایفا کرد.
شهید حسن طهرانی مقدم	(۱۳۳۸ - ۱۳۹۰)	فرمانده نظامی، پدر موشکی ایران	بنیان گذار صنایع موشکی که با خلاقیت و تلاش خستگی ناپذیر، صنایع موشکی ایران را به یکی از بازوهای مهم دفاعی تبدیل کرد. در دوران جنگ ایران و عراق، نقش مهمی در توسعه توان موشکی داشت. او به عنوان «پدر موشکی ایران» شناخته میشود.
علی دایی	(۱۳۴۸)	فوتبالیست، سرمربی	بهترین گلزن تاریخ فوتبال ملی جهان (تا سال ۲۰۲۱) و اسطوره فوتبال ایران است. او با بیش از ۱۰۰ گل ملی، رکورددار گلزنی در فوتبال ملی شد. اخلاق ورزشی، تعصب و منش حرفه ای او، او را به الگوی فوتبالیست های جوان بدل کرده است.
اصغر فرهادی	(۱۳۵۱)	کارگردان، فیلمنامه نویس	از موفق ترین کارگردانان معاصر سینمای ایران که دو بار جایزه اسکار بهترین فیلم خارجی را دریافت کرده. آثار او با نگاهی واقع گرایانه، به روابط انسانی و بحران های اخلاقی پرداخته و سبکی خاص در روایت گری ایرانی پدید آورده است.
هادی ساعی	(۱۳۵۵)	تکواندوکار	پرافتخارترین تکواندوکار تاریخ ایران که دو مدال طلای المپیک و چندین مدال جهانی را به در کارنامه خود دارد. او در المپیک ۲۰۰۴ و ۲۰۰۸ برای ایران افتخارآفرینی کرد. پس از دوران قهرمانی، در عرصه های مدیریتی و ورزشی فعال شد.

- مشاهیر اسلام

مشاهیر اسلام، بزرگان و شخصیت هایی هستند که از آغاز بعثت پیامبر اسلام (ص) تاکنون، نقشی ماندگار ایفا کرده اند.

نام	دوره	نقش	توضیحات
چهره های مذهبی			
بلال حبشی (رض)	(قرن ۱ ه.ق)	از نخستین گرویدگان به اسلام و نخستین مؤذن	غلامی حبشی که پس از ایمان به پیامبر (ص)، از شکنجه مشرکان در امان نماند، اما با استقامت و ایمانش به اسلام، آزاد شد. به عنوان نخستین مؤذن پیامبر (ص)، با صدای رسای خود، اذان را در گوش تاریخ ثبت کرد.
سلمان فارسی (رض)	(۶۰ قبل از هجرت - ۳۲ ه.ق)	از صحابه بزرگ پیامبر (ص)	ایرانی تبار و جستجوگری حق طلب که در مدینه به اسلام گروید. از مشاوران برجسته پیامبر (ص) بود که در جنگ خندق، با پیشنهاد حفر خندق، نقش مهمی ایفا کرد.

نجاشی	(قرن ۱ ه.ق)	پادشاه مسیحی حبشه	پادشاه حبشه که به خاطر عدالت و روحیه انسانی اش، در تاریخ اسلام مورد احترام است. او در زمان پیامبر (ص)، پناهنده شدن مسلمانان مهاجر به حبشه را پذیرفت و آنها را از آزار مشرکان مکه نجات داد.
دانشمندان و فلاسفه			
جابر بن حیان	(۱۰۱ - ۱۹۸ ه.ق)	شیمیدان	از پیشگامان علم شیمی در جهان اسلام. آثار متعددی در کیمیا، داروسازی و شیمی نوشت و نظریه های مهمی درباره اسیدها، مواد معدنی و ترکیبات شیمیایی ارائه کرد. جابر را پدر علم شیمی می دانند.
چهره های موثر در تاریخ اسلام			
مالک اشتر نخعی	(قرن ۱ ه.ق)	از یاران وفادار و سرداران سپاه امام علی (ع)	از اصحاب وفادار امام علی (ع)، شجاع ترین و باوفاترین یاران ایشان. در جنگ های جمل و صفین، به عنوان فرمانده سپاه امام (ع) نقش مهمی ایفا کرد. وی به عدالت خواهی و شجاعت مشهور بود و در اداره امور مصر به عنوان والی منصوب شد.
مختار ثقفی	(۱ - ۶۷ ه.ق)	رهبر قیام خونخواهی شهدای کربلا	با شعار «یا لثارات الحسین»، در کوفه علیه قاتلان امام حسین (ع) قیام کرد. او توانست بسیاری از عاملان حادثه کربلا را مجازات کند. حکومت کوتاه مدت او، نقطه عطفی در تاریخ شیعه و عدالت خواهی بود.
ابومسلم خراسانی	(۱۰۰ - ۱۳۷ ه.ق)	رهبر جنبش عباسیان	سردار ایرانی و استراتژیست های نظامی، با برپایی قیام سپاه جامگان، نقش کلیدی در سقوط امویان و برآمدن خلافت عباسی داشت. او با درایت و تدبیر، بسیاری از مناطق ایران و خراسان را متحد ساخت.
صلاح الدین ایوبی	(۵۳۲ - ۵۸۹ ه.ق)	سلطان ایوبی و رهبر مسلمانان در جنگ های صلیبی	قهرمان مسلمانان در جنگ های صلیبی، بیت المقدس را از دست صلیبیون پس گرفت. او با شجاعت، عدالت و اخلاق نیکو، الگوی یک حاکم مسلمان شد. او علاوه بر جهاد، به عمران و آبادانی سرزمین های اسلامی پرداخت.

بخش سوم: مشاهیر جهان

نام	دوره (میلادی)	توضیحات
دانشمندان و متفکران		
ارشمیدس	(حدود ۲۸۷ - ۲۱۲ ق.م)	دانشمند و ریاضیدان یونانی، از بزرگ ترین نابغه های باستان که در زمینه های ریاضی، فیزیک و مهندسی آثار ماندگاری خلق کرد. قانون ارشمیدس (اصل شناوری) را کشف کرد و در محاسبات هندسی و حجم اجسام نقش مهمی داشت.
گالیلئو گالیله	(۱۵۶۴ - ۱۶۴۲)	فیزیکدان و منجم ایتالیایی، با اختراعات و کشفیاتش، به عنوان پدر علم مدرن شناخته می شود. تلسکوپ را تکمیل کرد و توانست قمرهای مشتری و مراحل زهره را مشاهده کند. با اثبات حرکت زمین و حمایت از نظریه کوپرنیک، با مخالفت کلیسا روبه رو شد.
آیزاک نیوتن	(۱۶۴۳ - ۱۷۲۷)	فیزیکدان و ریاضیدان انگلیسی، با کشف قانون جاذبه عمومی، انقلابی در علم فیزیک ایجاد کرد. او قوانین حرکت نیوتن را تدوین کرد و با انتشار کتاب «اصول ریاضی فلسفه طبیعی»، پایه گذار مکانیک کلاسیک شد. اختراعات او در علم نور و حساب دیفرانسیل، دانش بشری را متحول کرد.
چارلز داروین	(۱۸۰۹ - ۱۸۸۲)	زیست شناس انگلیسی، با ارائه نظریه تکامل و انتخاب طبیعی، تحولی عظیم در زیست شناسی ایجاد کرد. کتاب «منشأ انواع» او، بنیان گذار زیست شناسی مدرن است و درک بشر از حیات و تغییرات گونه ها را متحول کرد.
لوئی پاستور	(۱۸۲۲ - ۱۸۹۵)	میکروب شناس و شیمی دان فرانسوی، بنیان گذار علم میکروب شناسی نوین. با کشف واکسن هاری و شیوه پاستوریزاسیون شیر، جان میلیون ها انسان را نجات داد.
آلفرد نوبل	(۱۸۳۳ - ۱۸۹۶)	شیمی دان و مخترع سوئدی، با اختراع دینامیت و مواد منفجره، انقلاب بزرگی در مهندسی و معدنکاری ایجاد کرد. ثروت خود را برای ایجاد جایزه نوبل اختصاص داد.
نیکولا تسلا	(۱۸۵۶ - ۱۹۴۳)	مهندس و مخترع صرب-آمریکایی، از پیشگامان برق متناوب بود. او در توسعه موتورهای الکتریکی، رادیو و سیستم های مخابراتی نقش مهمی ایفا کرد.
ماری کوری	(۱۸۶۷ - ۱۹۳۴)	فیزیکدان و شیمی دان لهستانی-فرانسوی، نخستین زن برنده جایزه نوبل بود. او به خاطر پژوهش در رادیواکتیویته، عناصر رادیوم و پولونیوم را کشف کرد. او دو بار جایزه نوبل گرفت؛ در فیزیک و شیمی. تلاش های او راه را برای درمان های نوین سرطان گشود.
آلبرت اینشتین	(۱۸۷۹ - ۱۹۵۵)	فیزیکدان آلمانی-آمریکایی، با ارائه نظریه نسبیت خاص و عام، انقلابی در علم فیزیک ایجاد کرد. او در فلسفه علم، سیاست و مسائل انسانی نیز فعال بود و در دفاع از صلح و حقوق بشر کوشید.
رهبران و فعالان انقلابی		
ژولیوس سزار	(۱۰۰ - ۴۴ ق.م)	سردار، سیاستمدار و دیکتاتور رومی، با فتوحات نظامی اش، بخش های بزرگی از اروپا را به قلمرو روم افزود. او نظام سیاسی روم را تغییر داد و با تمرکز قدرت در دست خود، مقدمات پایان جمهوری را فراهم کرد.

چنگیز خان	(حدود ۱۱۶۲ - ۱۲۲۷)	بنیان گذار امپراتوری مغول، با فتوحات نظامی اش بخش بزرگی از آسیا و اروپا را تحت سلطه آورد. او با انضباط آهنین و مهارت نظامی اش، یکی از بزرگ ترین امپراتوری های تاریخ را ساخت.
ناپلئون بناپارت	(۱۷۶۹ - ۱۸۲۱)	امپراتور فرانسه، با فتوحاتش بخش بزرگی از اروپا را تحت سیطره گرفت. او اصلاحات حقوقی (کد ناپلئون) و اداری را در فرانسه اجرا کرد و با جنگ هایش، نظم سیاسی اروپا را تغییر داد.
هنرمندان		
هومر	(تقریب به قرن ۸ ق.م)	هومر، شاعر یونانی، خالق حماسه های ایللیاد و ادیسه است. آثار او، بنیاد ادبیات یونان و اسطوره شناسی غرب را شکل داد. اشعارش درباره دلاوری، افتخار و سرنوشت، الهام بخش نسل ها بوده است.
لئوناردو داوینچی	(۱۴۵۲ - ۱۵۱۹)	هنرمند، دانشمند و مخترع ایتالیایی، از بزرگ ترین نوابع دوره رنسانس. آثار هنری چون «مونالیزا» و «شام آخر» را خلق کرد و در معماری، مهندسی و آناتومی نیز سرآمد بود.
ویلیام شکسپیر	(۱۵۶۴ - ۱۶۱۶)	نمایشنامه نویس و شاعر انگلیسی، بزرگ ترین درام نویس تاریخ شناخته میشود. آثار او همچون «هملت»، «مکبث» و «اتللو»، به عمق روان انسان و مسائل فلسفی پرداخته و ادبیات نمایشی را دگرگون ساخته است.
پابلو نردوا	(۱۹۰۴ - ۱۹۷۳)	نردوا، شاعر شیلیایی، با اشعار عاشقانه و اجتماعی اش، جایگاه ویژه ای در ادبیات لاتین یافت. او جایزه نوبل ادبیات را دریافت کرد و به عنوان صدای مردم آمریکای لاتین شناخته می شود.
نویسندگان و فلاسفه		
کنفوسیوس	(حدود ۵۵۱ - ۴۷۹ ق.م)	فیلسوف و معلم چینی، بنیان گذار مکتب کنفوسیوسی که بر اصول اخلاقی، عدالت و وظایف اجتماعی تأکید دارد. آموزه های او، ستون فقرات فرهنگ چین و آسیای شرقی شد.
سقراط	(حدود ۴۷۰ - ۳۹۹ ق.م)	فیلسوف یونانی، بنیان گذار روش گفتگوی فلسفی (دیالکتیک). با پرسش گری و نقد دیدگاه ها، به جستجوی حقیقت و اخلاق میپرداخت. اندیشه های او، از طریق شاگردش افلاطون، پایه گذار فلسفه غرب شد.
نیکولو ماکیاوولی	(۱۴۶۹ - ۱۵۲۷)	فیلسوف سیاسی ایتالیایی، با کتاب «شهریار»، مفاهیم جدیدی درباره سیاست و قدرت ارائه کرد. او نظریه جدایی اخلاق از سیاست را مطرح کرد. اصطلاح «ماکیاولیسم» به معنای سیاست ورزی واقع گرایانه، از او گرفته شده.
ارنست همینگوی	(۱۸۹۹ - ۱۹۶۱)	نویسنده و روزنامه نگار آمریکایی، با سبکی ساده و بی پیرایه، ادبیات مدرن آمریکا را دگرگون کرد. رمان هایی چون «پیرمرد و دریا» و «وداع با اسلحه» از آثار شاخص اوست. او جایزه نوبل ادبیات را نیز دریافت کرد.
ورزشکاران		
پله	(۱۹۴۰ - ۲۰۲۲)	فوتبالیست برزیلی، به عنوان بزرگترین بازیکن تاریخ فوتبال شناخته میشود. با سه قهرمانی در جام جهانی، رکوردی بی سابقه ثبت کرده. تکنیک خارق العاده، اخلاق ورزشی و فروتنی اش، از او اسطوره ای جهانی ساخته.
محمدعلی کلی	(۱۹۴۲ - ۲۰۱۶)	محمدعلی، بوکسور آمریکایی، با قهرمانی های متعدد در سنگین وزن و مبارزاتش علیه تبعیض نژادی، چهره ای جهانی شد. او به عنوان قهرمان مردم، نماد شجاعت و مبارزه علیه ظلم بود.
مارادونا	(۱۹۶۰ - ۲۰۲۰)	مارادونا، فوتبالیست آرژانتینی، با مهارت های استثنایی و گل معروف «دست خدا»، به عنوان یکی از بزرگ ترین بازیکنان فوتبال تاریخ شناخته می شود. او قهرمانی در جام جهانی ۱۹۸۶ را برای آرژانتین رقم زد.
سایر		
نیل آرمسترانگ	(۱۹۳۰ - ۲۰۱۲)	فضانورد آمریکایی و نخستین انسانی که پا بر کره ماه گذاشت. در سال ۱۹۶۹ با سفینه آپولو ۱۱، مأموریت تاریخی فرود بر ماه را انجام داد و جمله معروف «گامی کوچک برای انسان، جهشی بزرگ برای بشریت» را بر زبان آورد.
یوری گاگارین	(۱۹۳۴ - ۱۹۶۸)	گاگارین، فضانورد شوروی، نخستین انسانی بود که در سال ۱۹۶۱ به فضا سفر کرد. او با سفر تاریخی اش به مدار زمین، نماد پیشرفت فضایی شد و جایگاهی ویژه در تاریخ علم و اکتشافات فضایی پیدا کرد.

بخش هشتم: اطلاعات عمومی حقوقی

- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

- قانون اساسی: بالاترین و مهمترین سند حقوقی هر کشور که چارچوب کلی نظام حکومتی، حقوق و آزادی های ملت و اصول اساسی اداره کشور را تعیین میکند. به مثابه یک قرارداد اجتماعی میان حاکمیت و مردم، مبنای مشروعیت دولت و نهادهای آن را مشخص میسازد و معیار سنجش قوانین عادی و سایر مقررات محسوب میشود. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران پس از انقلاب ۱۳۵۷ و به دنبال همه پرسی سراسری، تدوین و تصویب شد و از آن زمان به عنوان میثاق ملی، پایه گذار نظم سیاسی و حقوقی کشور گردیده.

- ساختار قانون اساسی ایران: نسخه نهایی قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران در ۱۴ فصل تدوین شده است که این فصل ها عبارتند از:

- + فصل اول: اصول کلی
- + فصل دوم: زبان، خط، تاریخ و پرچم رسمی کشور
- + فصل سوم: حقوق ملت
- + فصل پنجم: حق حاکمیت ملت و قوای ناشی از آن
- + فصل چهارم: اقتصاد و امور مالی
- + فصل ششم: قوه مجریه
- + فصل هفتم: شوراها
- + فصل هشتم: رهبر یا شورای رهبری
- + فصل نهم: قوه قضائیه
- + فصل دهم: سیاست خارجی
- + فصل یازدهم: قوه قضائیه
- + فصل دوازدهم: صدا و سیما
- + فصل سیزدهم: شورای عالی امنیت ملی
- + فصل چهاردهم: بازنگری در قانون اساسی

- ارکان نظام سیاسی ایران: با توجه به قانون اساسی ایران، ارکان سیاسی نظام آن را میتوان به صورت زیر ساختار بندی کرد:

+ حاکمیت ملی

+ رهبری

+ قوای سه گانه: حکومت ایران بر مبنای سه قوه مقننه، مجریه و قضائیه استوار است

+ شورا ها

قانون اساسی کشور ایران یکبار در طول تاریخ جمهوری اسلامی مورد بازنگری قرار گرفت. مهمترین تغییراتی که در این بازنگری صورت گرفتند عبارتند از:

+ حذف شرط «مرجعیت» از شرایط رهبری و جایگزینی با «مرجعیت یا صلاحیت علمی لازم».

+ ایجاد مجمع تشخیص مصلحت نظام.

+ تغییر ساختار رهبری از شورایی به فردی (رهبر واحد).

+ ارتقای سطح اختیارات رئیس جمهور.

+ تغییر نام «مجلس شورای ملی» به «مجلس شورای اسلامی».

- نقش قانون اساسی در تعیین حقوق ملت: مهمترین کارکرد قانون اساسی به عنوان بالاترین سند حقوقی یک کشور، تعیین و تضمین حقوق و آزادی های اساسی ملت است. فصل سوم (حقوق ملت) به طور ویژه به حقوق و آزادی های اساسی مردم اختصاص یافته. نقش های اساسی قانون اساسی در تعیین حقوق ملت عبارتند از:

+ تعریف و تثبیت حقوق و آزادی ها

+ ایجاد توازن میان حقوق و تکالیف

+ تعیین مرجع نظارت و اجرا

+ مشروعیت بخشی به قوانین عادی

- جایگاه قانون اساسی در نظام حقوقی: قانون اساسی در رأس هرم نظام حقوقی هر کشور قرار دارد و بالاترین سند قانونی محسوب می شود. هیچ قانونی نباید با مفاد و اصول قانون اساسی مغایرت داشته باشد.

- نهاد ناظر بر اجرای قانون اساسی: برای اطمینان از اجرای صحیح اصول و مفاد قانون اساسی، در نظام جمهوری اسلامی ایران نهادی به عنوان ناظر و تفسیرکننده قانون اساسی تعیین شده است. «شورای نگهبان» براساس اصول ۹۱ تا ۹۹ قانون اساسی، وظیفه نظارت بر مصوبات مجلس شورای اسلامی (از حیث انطباق با قانون اساسی و شرع) را بر عهده دارد.

- ویژگی مهم قانون اساسی: قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران دارای چندین ویژگی مهم است که آن را از بسیاری از قانون های اساسی دیگر متمایز می سازد که این ویژگی ها عبارتند از: اسلامی بودن، مردم سالاری دینی، انعطاف پذیری و جامعیت. - متن قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران: قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران دارای ۱۷۷ اصل، تقسیم شده به ۱۴ فصل میباشد. برای مطالعه آخرین و به روز ترین نسخه این قانون میتوانید به سایت رسمی سامانه ملی قوانین و مقررات جمهوری اسلامی ایران (به آدرس qavanin.ir) مراجعه کنید. در ادامه برخی از مهمترین اصل های قانون اساسی بررسی شده:

❖ اصل اول: حکومت ایران جمهوری اسلامی است که ملت ایران، بر اساس اعتقاد دیرینه اش به حکومت حق و عدل قرآن، در پی انقلاب اسلامی پیروزمند خود به رهبری مرجع عالی قدر تقلید حضرت آیت الله العظمی امام خمینی، در همه پرسی دهم و یازدهم فروردین ماه یک هزار و سیصد و پنجاه و هشت هجری شمسی برابر با اول و دوم جمادی الاول سالی که هزار و سیصد و نود و نه هجری قمری با اکثریت ۹۸/۲٪ کلیه کسانی که حق رأی داشتند، به آن رأی مثبت داد.

❖ اصل دوم: جمهوری اسلامی، نظامی است بر پایه ایمان به:

۱- خدای یکتا (لا اله الا الله) و اختصاص حاکمیت و تشریع به او و لزوم تسلیم در برابر امر او؛

۲- وحی الهی و نقش بنیادی آن در بیان قوانین؛

۳- معاد و نقش سازنده آن در سیر تکاملی انسان به سوی خدا؛

۴- عدل خدا در خلقت و تشریع؛

۵- امامت و رهبری مستمر و نقش اساسی آن در تداوم انقلاب اسلام؛

۶- کرامت و ارزش والای انسان و آزادی توأم با مسئولیت او در برابر خدا، که از راه:

الف- اجتهاد مستمر فقهای جامع الشرایط بر اساس کتاب و سنت معصومین سلام الله علیهم اجمعین؛

ب- استفاده از علوم و فنون و تجارب پیشرفته بشری و تلاش در پیشبرد آنها؛

ج- نفی هرگونه ستمگری و ستم کشی و سلطه گری و سلطه پذیری، قسط و عدل و استقلال سیاسی و اقتصادی و

اجتماعی و فرهنگی و همبستگی ملی را تأمین میکند.

❖ اصل سوم: دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد:

۱- ایجاد محیط مساعد برای رشد فضایل اخلاقی بر اساس ایمان و تقوی و مبارزه با کلیه مظاهر فساد و تباهی

۲- بالابردن سطح آگاهی های عمومی در همه زمینه ها با استفاده صحیح از مطبوعات و رسانه های گروهی و وسایل دیگر

۳- آموزش و پرورش و تربیت بدنی رایگان برای همه، در تمام سطوح و تسهیل و تعمیم آموزش عالی

- ۴- تقویت روح بررسی و تتبع و ابتکار در تمام زمینه های علمی، فنی، فرهنگی و اسلامی از طریق تأسیس مراکز تحقیق و تشویق محققان
- ۵- طرد کامل استعمار و جلوگیری از نفوذ اجانب
- ۶- محو هرگونه استبداد و خودکامگی و انحصارطلبی
- ۷- تأمین آزادیهای سیاسی و اجتماعی در حدود قانون
- ۸- مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی خوی ش
- ۹- رفع تبعیضات ناروا و ایجاد امکانات عادلانه برای همه، در تمام زمینه های مادی و معنوی
- ۱۰- ایجاد نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیر ضروری
- ۱۱- تقویت کامل بنیه دفاع ملی از طریق آموزش نظامی عمومی برای حفظ استقلال و تمامیت ارضی و نظام اسلامی کشور
- ۱۲- پی ریزی اقتصاد صحیح و عادلانه بر طبق ضوابط اسلامی جهت ایجاد رفاه و رفع فقر و برطرف ساختن هر نوع محرومیت در زمینه های تغذیه و مسکن و کار و بهداشت و تعمیم بیمه
- ۱۳- تأمین خودکفایی در علوم و فنون و صنعت و کشاورزی و امور نظامی و مانند اینها
- ۱۴- تأمین حقوق همه جانبه افراد از زن و مرد و ایجاد امنیت قضایی عادلانه برای همه و تساوی عموم در برابر قانون
- ۱۵- توسعه و تحکیم برادری اسلامی و تعاون عمومی بین همه مردم
- ۱۶- تنظیم سیاست خارجی کشور بر اساس معیارهای اسلام، تعهد برادرانه نسبت به همه مسلمان و حمایت بی دریغ از مستضعفان جهان.
- ❧ اصل ششم: در جمهوری اسلامی ایران، امور کشور باید به اتکاء آراء عمومی اداره شود، از راه انتخابات: انتخاب رئیس جمهور، نمایندگان مجلس شورای اسلامی، اعضای شوراها و نظایر این ها، یا از راه همه پرسی در مواردی که در اصول دیگر این قانون معین میگردد.
- ❧ اصل دوازدهم: دین رسمی ایران، اسلام و مذهب جعفری اثنی عشری است و این اصل الی الابد غیرقابل تغییر است و مذاهب دیگر اسلامی اعم از حنفی، شافعی، مالکی، حنبلی و زیدی دارای احترام کامل می باشند و پیروان این مذاهب در انجام مراسم مذهبی، طبق فقه خودشان آزادند و در تعلیم و تربیت دینی و احوال شخصیه (ازدواج، طلاق، ارث و وصیت) و دعاوی مربوط به آن در دادگاه ها رسمیت دارند و در هر منطقه ای که پیروان هر یک از این مذاهب اکثریت داشته باشند، مقررات محلی در حدود اختیارات شوراها بر طبق آن مذهب خواهد بود، با حفظ حقوق پیروان سایر مذاهب.
- ❧ اصل سیزدهم: ایرانیان زرتشتی، کلیمی و مسیحی تنها اقلیت های دینی شناخته میشوند که در حدود قانون در انجام مراسم دینی خود آزادند و در احوال شخصیه و تعلیمات دینی بر طبق آیین خود عمل می کنند.

✎ اصل پانزدهم: زبان و خط رسمی و مشترک مردم ایران، فارسی است. اسناد و مکاتبات و متون رسمی و کتب درسی باید با این زبان و خط باشد، ولی استفاده از زبان های محلی و قومی در مطبوعات و رسانه های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس، در کنار زبان فارسی آزاد است.

✎ اصل هجدهم: پرچم رسمی ایران به رنگ های سبز و سفید و سرخ، با علامت مخصوص جمهوری اسلامی و شعار «الله اکبر» است.

✎ اصل نوزدهم: مردم ایران از هر قوم و قبیله که باشند از حقوق مساوی برخوردارند و رنگ، نژاد، زبان و مانند اینها سبب امتیاز نخواهد بود.

✎ اصل بیست و یکم: دولت موظف است حقوق زن را در تمام جهات با رعایت موازین اسلامی تضمین نماید و امور زیر را انجام دهد:

۱- ایجاد زمینه های مساعد برای رشد شخصیت زن و احیای حقوق مادی و معنوی او

۲- حمایت مادران، بالخصوص در دوران بارداری و حضانت فرزند، و حمایت از کودکان بی سرپرست

۳- ایجاد دادگاه صالح برای حفظ کیان و بقای خانواده

۴- ایجاد بیمه خاص بیوه گان و زنان سالخورده و بی سرپرست

۵- اعطای قیومیت فرزندان به مادران شایسته در جهت غبطه آنها در صورت نبودن ولی شرعی.

✎ اصل بیست و دوم: حیثیت، جان، مال، حقوق، مسکن و شغل اشخاص از تعرض مصون است، مگر در مواردی که قانون تجویز کند.

✎ اصل بیست و سوم: تفتیش عقاید ممنوع است و هیچکس را نمیتوان به صرف داشتن عقیده های مورد تعرض و مؤاخذه قرار داد.

✎ اصل یکصد و نهم: شرایط و صفات رهبر:

۱- صلاحیت علمی لازم برای افتاء در ابواب مختلف فقه

۲- عدالت و تقوای لازم برای رهبری امت اسلام

۳- بینش صحیح سیاسی و اجتماعی، تدبیر، شجاعت، مدیریت و قدرت کافی برای رهبری.

در صورت تعدد واجدین شرایط فوق، شخصی که دارای بینش فقهی و سیاسی قویتر باشد مقدم است.

✎ اصل یکصد و سیزدهم: پس از مقام رهبری، رئیس جمهور عالی ترین مقام رسمی کشور است و مسئولیت اجرای قانون اساسی و ریاست قوه مجریه را جز در اموری که مستقیماً به رهبری مربوط میشود، بر عهده دارد.

✎ اصل یکصد و چهل و سوم: ارتش جمهوری اسلامی ایران پاسداری از استقلال و تمامیت ارضی و نظام جمهوری اسلامی کشور را بر عهده دارد.

❧ اصل یکصد و پنجاهم: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که در نخستین روزهای پیروزی این انقلاب تشکیل شد، برای ادامه نقش خود در نگرانی از انقلاب و دستاوردهای آن پابرجا میماند. حدود وظایف و قلمرو مسئولیت این سپاه در رابطه با وظایف و قلمرو مسئولیت نیروهای مسلح دیگر با تأکید بر همکاری و هماهنگی برادرانه میان آنها به وسیله قانون تعیین میشود.

❧ اصل یکصد و هفتاد و هفتم: بازنگری در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، در موارد ضروری به ترتیب زیر انجام میگردد: مقام رهبری پس از مشورت با مجمع تشخیص مصلحت نظام طی حکمی خطاب به رئیس جمهور موارد اصلاح یا متمیم قانون اساسی را به شورای بازنگری قانون اساسی با ترکیب زیر پیشنهاد می نماید:

۱- اعضای شورای نگهبان ۲- رؤسای قوای سه گانه

۳- اعضای ثابت مجمع تشخیص مصلحت نظام ۴- پنج نفر از اعضای مجلس خبرگان رهبری

۵- ده نفر به انتخاب مقام رهبری ۶- سه نفر از هیئت وزیران

۷- سه نفر از قوه قضائیه ۸- ده نفر از نمایندگان مجلس شورای اسلامی

۹- سه نفر از دانشگاهیان

شیوه کار و کیفیت انتخاب و شرایط آن را قانون معین میکند.

- حقوق مدنی پایه

شاخه ای از علم حقوق است که روابط خصوصی میان اشخاص (اعم از حقیقی و حقوقی) را تنظیم میکند. این بخش از حقوق، به موضوعاتی مانند شخصیت حقوقی، مالکیت، قراردادها، تعهدات، مسئولیت مدنی و خانواده میپردازد و در عمل، نقش مهمی در نظم اجتماعی و حمایت از حقوق افراد ایفا میکند.

- موضوعات کلیدی در حقوق مدنی پایه:

+ شخصیت حقوقی و اهلیت که شامل تعریف شخصیت حقوقی و اهلیت تمتع و استیفاء میباشد. همچنین به تمایز اشخاص حقیقی (افراد) و اشخاص حقوقی (شرکت ها، مؤسسات و...) پرداخته میشود.

+ مالکیت و حقوق عینی نسبت به مالکیت به عنوان حق اصلی در روابط مالی و حدود و قلمرو مالکیت (مالکیت خصوصی، عمومی و دولتی) سخن میگوید و همچنین به حقوق عینی دیگر مثل حق انتفاع و حق ارتفاق میپردازد.

+ قراردادها و الزامات که در آن مفهوم قرارداد، ارکان اصلی (ایجاب، قبول، قصد و رضا، اهلیت، مشروعیت) و انواع آن و همچنین آثار قرارداد و تعهدات طرفین بررسی شده است.

+ مسئولیت مدنی در قانون مدنی شامل مباحثی چون جبران خسارت ناشی از فعل زیان بار، مسئولیت قراردادی و مسئولیت خارج از قرارداد است.

+ مباحث مرتبط با خانواده که در قانون مدنی به آنها پرداخته شده است عبارتند از اهمیت نهاد خانواده در نظام اجتماعی، ازدواج، طلاق، حقوق و تکالیف زوجین و حضانت و نفقه.

- مفاهیم حقوق بین الملل عمومی

- موضوعات کلیدی در حقوق بین الملل عمومی:

+ تعریف حقوق بین الملل عمومی: مجموعه قواعد و اصولی که رفتار کشورها و سازمان های بین المللی را در روابط متقابلشان در عرصه جهانی تنظیم میکند. این قواعد شامل موضوعاتی مانند منع توسل به زور، حقوق بشر، حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات و ... میشوند.

+ تابعان حقوق بین الملل:

دولت ها: مهم ترین و اصلی ترین تابع حقوق بین الملل.

سازمان های بین المللی: مانند سازمان ملل متحد، سازمان بهداشت جهانی (WHO) و یونسکو.

افراد و شرکت ها: در برخی موارد خاص، مانند حقوق بشر و جنایات بین المللی، افراد هم به عنوان تابع حقوق بین الملل شناخته میشوند.

+ منابع حقوق بین الملل: مطابق ماده ۳۸ اساسنامه دیوان بین المللی دادگستری، مهمترین منابع حقوق بین الملل عبارتند از:

معاهدات و کنوانسیون های بین المللی. # عرف بین المللی. # اصول کلی حقوقی. # آرای قضایی و نظریات دکترین.

+ اصول اساسی حقوق بین الملل:

اصل برابری حاکمیتی کشورها. # اصل عدم توسل به زور. # اصل حل و فصل مسالمت آمیز اختلافات.

اصل احترام به حقوق بشر. # اصل عدم مداخله در امور داخلی کشورها.

- واژگان و اصطلاحات پرکاربرد حقوقی

واژه	تعریف
حقوق عمومی	شاخه ای از علم حقوق است که روابط دولت با مردم و همچنین روابط درون حکومتی را با هدف حفظ منافع عمومی، نظم اجتماعی و عدالت تنظیم میکند.
حقوق خصوصی	شاخه ای از حقوق است که روابط حقوقی بین اشخاص حقیقی و حقوقی را بر اساس برابری و حمایت از منافع خصوصی تنظیم میکند.
حقوق اساسی	بخشی از حقوق عمومی است که به اصول کلی، ساختار حکومت، وظایف و اختیارات نهادها و حقوق و آزادی های مردم میپردازد.
حقوق بشر	مجموعه ای از حقوق و آزادی های بنیادین است که هر انسان به دلیل انسان بودن از آن برخوردار است و باید توسط حکومت ها محترم شمرده شود.
حقوق مدنی	شاخه ای از حقوق خصوصی است که روابط حقوقی میان افراد را در موضوعاتی چون مالکیت، قراردادها، مسئولیت مدنی و خانواده تنظیم میکند.
حقوق بین المللی	مجموعه قواعد و اصولی است که روابط میان ایران و سایر کشورها و سازمان های بین المللی را در عرصه جهانی سامان میدهد.
آیین نامه (bylaw)	مجموعه مقررات اجرایی مصوب مقامات صلاحیت دار کشور است که برای توضیح، تبیین و اجرای صحیح قوانین عادی به کار می رود و نباید مغایر قانون باشد.
اساسنامه (Status)	سندی حقوقی است که به تشریح ساختار، وظایف، اختیارات و محدوده فعالیت های یک سازمان، مؤسسه یا شرکت در چارچوب نظام حقوقی کشور میپردازد.
معاهده یا پیمان (Pact)	توافق رسمی و الزام آور بین دولت ایران و سایر دولت ها یا سازمان های بین المللی است که پس از تصویب مجلس شورای اسلامی، در عرصه بین المللی لازم الاجرا میشود.
کنوانسیون یا مقاله نامه (Convention)	نوعی معاهده چندجانبه است که معمولاً در چارچوب یک سازمان بین المللی منعقد میشود و پس از تصویب مجلس شورای اسلامی، برای ایران تعهدآور خواهد بود.
بخشنامه	دستورالعملی است که از سوی مقام اداری بالاتر (مانند وزیر یا رئیس سازمان) به واحدهای تابعه صادر می شود و هدف آن ایجاد هماهنگی در اجرای قوانین و مقررات است.
مصوبه	اصطلاح کلی برای تصمیماتی است که مراجع قانون گذاری یا اجرایی (مثل مجلس شورای اسلامی یا هیئت وزیران) در قالب قانون یا آیین نامه و سایر اسناد رسمی به تصویب می رسانند.
آیین دادرسی	مجموعه مقرراتی است که نحوه رسیدگی به دعاوی و چگونگی اجرای عدالت را در محاکم تعیین میکند؛ در ایران شامل آیین دادرسی مدنی و کیفری است.

بخش نهم: اطلاعات عمومی روزمره

- معلومات عمومی

معلومات عمومی به آن دسته از دانستنی هایی گفته میشود که هر فرد در زندگی روزمره، گفتگوهای اجتماعی و حتی در آزمون های عمومی به آن ها نیاز دارد. این دانش علاوه بر سرگرمی و جذابیت، به عنوان یک پشتوانه علمی و اجتماعی برای فرد محسوب میشوند.

<< **اطلاعات ورزشی:** اطلاعات ورزشی یکی از جذاب ترین بخش های معلومات عمومی است؛ زیرا هم جنبه سرگرمی دارد و هم نشان دهنده افتخارآفرینی های ملی در میادین بین المللی.

- تیم ملی فوتبال ایران: تیم منتخب و بین المللی فوتبال ایران و نماینده ملت ایران در میادین و مسابقات بین المللی، پس از ساخت استادیوم آزادی، این ورزشگاه به عنوان ورزشگاه خانگی تیم ملی معین شد. رنگ اول پیراهن تیم ملی ایران، سفید (با نوار های قرمز و سبز)، رنگ دوم پیراهن قرمز رنگ است (در گذشته سبز بوده).

برترین گلزنان تیم ملی ایران به ترتیب عبارتند از علی دایی (۱۰۸ گل ملی)، سردار آزمون (۵۷) و مهدی طارمی (۵۴).

در جدول زیر، به لیستی از ۵ مورد در زمینه های مختلف تیم ملی اشاره شده است:

کاپیتان تیم ملی	سرربی تیم ملی	ورزشگاه های ایران
علیرضا جهانبخش	امیر قلعه نوئی	ورزشگاه آزادی تهران
احسان حاج صفی	کارلوس کیروش	ورزشگاه نقش جهان اصفهان
مسعود شجاعی	دراگان اسکوچیچ	ورزشگاه یادگار امام تبریز
سیدجلال حسینی	مارک ویلموتس	ورزشگاه پارس شیراز
آندرانیک تیموریان	کارلوس کیروش	ورزشگاه غدیر اهواز

- تیم ملی والیبال ایران: تیم بین المللی والیبال که به نمایندگی از ایران به میدان میرود و زیر نظر فدراسیون والیبال ایران فعالیت میکند، یکی از افتخار آفرین ترین تیم های ملی در بازی های بین المللی میباشد. قهرمانی جام ملت های آسیا، سه طلای بازی های آسیایی، چهارمی لیگ جهانی از دستاوردهای آن هستند. تیم والیبال در ابتدا با لقب شاهزادگان پارسی شناخته میشد اما در سالهای اخیر، با لقب سرو قامتان ایران شناخته میشوند. لباس نخست تیم ملی والیبال ایران یک ست سفید رنگ میباشد و رنگ دوم این تیم، سرخ رنگ میباشد. پیراهن سوم یا در برخی موارد دوم تیم، دارای رنگ آبی تیره (navy blue) است. سرربی های اخیر تیم ملی از سال ۲۰۱۱ تا به امروز به ترتیب عبارتند از: خولیو ولاسکو، اسلوبودان کواچ، رائول لوزانو، ایگور کولاکوویچ، ولادیمیر الکنو، بهروز عطایی، مائوریسیو پائز، روبرتو پیاتزا؛ همچنین پنج کاپیتان اخیر تیم ملی والیبال به ترتیب عبارتند از: جواد کریمی، میلاد عبادی پور، سید محمد موسوی، میلاد عبادی پور و سعید معروف.

- ایران در المپیک: از نخستین حضور رسمی ایران در المپیک در بازی های المپیک تابستانی ۱۹۴۸ تا بازی های المپیک تابستانی ۲۰۲۴، ورزشکاران ایرانی موفق شدند در مجموع ۸۸ مدال برای کشورمان تصاحب کنند. ۲۷ طلا، ۲۹ نقره و ۳۲ برنز حاصل تلاش ۷۰ ورزشکار ایرانی در ۱۹ دوره از بازی های تابستانی المپیک میباشد.

- * اولین ایرانی که موفق به کسب مدال شد جعفر سلماسی بود. مدال برنز و زنه برداری در المپیک ۱۹۴۸ لندن.
- * نخستین ایرانی کسب کننده مدال طلا در المپیک، امامعلی حبیبی با مدال طلای کشتی آزاد در المپیک ۱۹۵۶ ملبورن بود.
- وی لقب ببر مازندران را به خاطر قدرت، سرعت و تکنیک های خارق العاده خود بر دوش میکشد.
- * نخستین زن ایرانی که در مسابقات المپیک مدال گرفت کیمیا علیزاده بود. او در المپیک ۲۰۱۶ ریو و در رشته تکواندو مدال برنز را کسب کرد. وی جوانترین مدال آور المپیک ایران نیز میباشد.
- * پر افتخار ترین ورزشکار ایرانی در المپیک، با کسب دو مدال طلا و یک مدال برنز، هادی ساعی در رشته تکواندو میباشد.
- * حسین رضازاده با کسب دو طلا، غلامرضا تختی با یک طلا و دو نقره و همچنین حسن یزدانی با یک طلا و دو نقره از دیگر افتخار آفرینان ایرانی در بازی های المپیک میباشند.
- * پر افتخار ترین ورزش های ایران در المپیک به ترتیب کشتی (۵۵ مدال) و وزنه برداری (۲۰ مدال) میباشند.
- * بهترین رتبه ایران مربوط به المپیک ۲۰۱۲ لندن میباشد که با مجموعه مدال ۷ طلا، ۵ نقره و یک برنز در رتبه ۱۲ قرار گرفت.

دوره المپیک	طلا	نقره	برنز	کل	رتبه
۲۰۰۸ پکن	۱	۰	۱	۲	۵۲
۲۰۱۲ لندن	۷	۵	۱	۱۳	۱۲
۲۰۱۶ ریو	۳	۱	۴	۸	۲۵
۲۰۲۰ توکیو	۳	۲	۲	۷	۲۷
۲۰۲۴ پاریس	۳	۶	۳	۱۲	۲۱

همچنین مدال های المپیک ایران به تفکیک ورزش در جدول زیر قابل مشاهده میباشد:

مسابقات	کشتی (آزاد و فرنگی)	وزنه برداری	تکواندو	تیر اندازی	کاراته	دو و میدانی	مجموع
طلا	۱۳	۹	۳	۱	۱	۰	۲۷
نقره	۱۹	۶	۳	۰	۰	۱	۲۹
برنز	۲۳	۵	۴	۰	۰	۰	۳۲
مجموع	۵۵	۲۰	۱۰	۱	۱	۱	۸۸

<< **اطلاعات عمومی روز:** در ادامه با ارائه اطلاعاتی در حوزه های گوناگون علمی، ورزشی، اقتصادی و اجتماعی، شما را در جریان مفیدترین دانستنی های عمومی روز قرار میدهد. با توجه به اینکه این بخش پراکندگی اطلاعاتی زیادی دارد، تقسیم بندی صورت نمیگیرد ولی سعی بر این شده تا اطلاعات ذکر شده با کمترین پراکندگی خدمت شما ارائه شود.

- رویداد های مهم تقویم شمسی: (در نظر داشته باشید این لیست تمامی وقایع را دربر ندارد و بهتر است خودتان تقویم را بررسی کنید)

+ **فروردین ماه:**

۱ تا ۴ فروردین: عید نوروز

۱۲ فروردین: روز جمهوری اسلامی ایران

۱۳ فروردین: جشن سیزده بدر

۲۰ فروردین: روز ملی فناوری هسته ای

۲۹ فروردین: روز ارتش جمهوری اسلامی ایران

+ **اردیبهشت ماه:**

۲ اردیبهشت: تاسیس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (۱۳۵۸)

۵ اردیبهشت: شکست حمله نظامی آمریکا به ایران در طیس (۱۳۵۹)

۱۰ اردیبهشت: روز ملی خلیج فارس،

۱۱ اردیبهشت: روز جهانی کارگر

۱۲ اردیبهشت: شهادت استاد مطهری (۱۳۵۸)، روز معلم

+ خرداد ماه:

۳ خرداد: فتح خرمشهر در عملیات بیت المقدس (۱۳۶۱) و روز مقاومت، ایثار و پیروزی

۱۴ خرداد: رحلت حضرت امام خمینی (ره) رهبر کبیر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران (۱۳۶۸) - انتخاب آیت الله خامنه ای به رهبری

۱۵ خرداد: قیام خونین ۱۵ خرداد (۱۳۴۲)

+ تیر ماه:

۱ تیر: سالروز صدور فرمان حضرت امام خمینی (ره) مبنی بر تاسیس سازمان تبلیغات اسلامی (۱۳۶۰)

۱۲ تیر: سقوط هواپیمای مسافربری جمهوری اسلامی ایران توسط ناو آمریکایی وینسنس (۱۳۶۷)، روز افشای حقوق بشر امریکایی

۲۱ تیر: روز عفاف و حجاب

۲۳ تیر: گشایش نخستین مجلس خبرگان رهبری (۱۳۶۲ هـ ش)

+ مرداد ماه:

۱۴ مرداد: سالروز صدور فرمان مشروطیت (۱۲۸۵)

۲۳ مرداد: روز مقاومت اسلامی

۲۶ مرداد: آغاز بازگشت آزادگان به میهن اسلامی (۱۳۶۹)

۲۹ مرداد: اعلام آغاز آتش بس میان ایران و عراق

+ شهریور ماه:

۱ شهریور: روز بزرگداشت ابوعلی سینا، روز پزشک

۲ شهریور: آغاز هفته دولت

۱۰ شهریور: روز بانکداری اسلامی، سالروز تصویب قانون عملیات بانکی بدون ریا (۱۳۶۲)

۱۷ شهریور: جمعه سیاه، قیام ۱۷ شهریور و کشتار جمعی از مردم به دست ماموران ستم شاهی (۱۳۵۷)

۳۱ شهریور: آغاز جنگ تحمیلی (۱۳۵۹)، آغاز هفته دفاع مقدس

+ مهر ماه:

۵ مهر: شکست حصر آبادان در عملیات ثامن الائمه (ع) (۱۳۶۰)

۹ مهر: روز همبستگی و همدردی با کودکان فلسطینی، روز جهانی سالمندان

۲۸ مهر: زادروز ستارخان ملقب به سردار ملی (از سرداران جنبش مشروطه ایران)

+ آبان ماه:

۴ آبان: اعتراض و افشاگری حضرت امام خمینی (ره) علیه پذیرش کاپیتولاسیون (۱۳۴۳)

۱۳ آبان: تبعید امام خمینی به ترکیه (۱۳ آبان ۱۳۴۳)، روز دانش آموز (۱۳۵۷)، تسخیر لانه جاسوسی آمریکا (۱۳۵۸)، روز ملی مبارزه با استکبار جهانی

+ آمنذر ماه:

۵ آذر: روز بسیج مستضعفان، تشکیل بسیج مستضعفان به فرمان امام خمینی (ره) (۱۳۵۸)

۷ آذر: روز نیروی دریایی

۱۲ آذر: روز تصویب قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۵۸)

۱۶ آذر: روز دانشجو

+ دی ماه:

۴ دی: میلاد حضرت مسیح (ع)، جشن کریسمس مسیحیان

۵ دی: سالروز زمین لرزه بزرگ بم (۱۳۸۲)

۱۳ دی: سالروز شهادت سردار قاسم سلیمانی، روز جهانی مقاومت

۲۹ دی: روز غزه

+ بهمن ماه:

۱۲ بهمن: بازگشت حضرت امام خمینی (ره) (۱۳۵۷)

۲۱ بهمن: شکسته شدن حکومت نظامی به فرمان حضرت امام خمینی (ره) (۱۳۵۷)

۲۲ بهمن: پیروزی انقلاب اسلامی ایران و سقوط نظام شاهنشاهی (۱۳۵۷)

۲۹ بهمن: قیام مردم تبریز به مناسبت چهلمین روز شهادت شهدای قم

+ اسفند ماه:

۱۵ اسفند: روز درختکاری

۲۲ اسفند: روز بزرگداشت شهدا، سالروز صدور فرمان حضرت امام خمینی (ره) مبنی بر تأسیس بنیاد شهید انقلاب اسلامی (۱۳۵۸)

۲۲ اسفند: روز تکریم مادران و همسران شهدا، روز بزرگداشت شهدا

۲۵ اسفند: بمباران شیمیایی حلبچه توسط ارتش بعث عراق (۱۳۶۶)، روز بزرگداشت پروین اعتصامی (اختر چرخ ادب)

۲۹ اسفند: روز ملی شدن صنعت نفت ایران (۱۳۲۹)

- رویداد های مهم تقویم قمری:

ماه محرم	۹ محرم: تاسوعای حسینی ۱۰ محرم: عاشورای حسینی
ماه صفر	۲۰ صفر: اربعین حسینی ۲۸ صفر: رحلت پیامبر اسلام (ص) (۱۱ ه.ق) - شهادت امام حسن مجتبی (ع) (۵۰ ه.ق)
ماه ربیع‌الاول	۱ ربیع‌الاول: هجرت پیامبر اسلام (ص) از مکه به مدینه (مبدأ تاریخ هجری) ۱۲ ربیع‌الاول: میلاد پیامبر اسلام (ص) به روایت اهل سنت - آغاز هفته وحدت ۱۷ ربیع‌الاول: ولادت پیامبر اسلام (ص) (۵۳ قبل هجرت) - ولادت امام جعفر صادق (ع) (۸۳ ه.ق)
ماه ربیع‌الثانی	۸ ربیع‌الثانی: ولادت امام حسن عسکری (ع) (۲۳۲ ه.ق) ۱۰ ربیع‌الثانی: وفات حضرت معصومه (س) (۲۰۱ ه.ق)
ماه جمادی الاول	۵ جمادی الاول: ولادت حضرت زینب (س) (۵ ه.ق) - روز پرستار و بهورز ۱۳ جمادی الاول: شهادت حضرت فاطمه زهرا (س) (۱۱ ه.ق) به یک روایت
ماه جمادی الثانی	۳ جمادی الثانی: شهادت حضرت فاطمه زهرا (س) (۱۱ ه.ق) ۲۰ جمادی الثانی: ولادت حضرت فاطمه زهرا (س) (هشتم قبل از هجرت) و روز زن
ماه رجب	۱۳ رجب: ولادت امیر المومنین امام علی (ع) (۲۳ سال قبل از هجرت) - آغاز ایام البیض (اعتکاف) ۲۷ رجب: مبعث رسول مکرم اسلام (ص) (۱۳ سال قبل از هجرت)
ماه شعبان	۳ شعبان: ولادت حضرت امام حسین (ع) (۴ ه.ق) - روز پاسدار ۴ شعبان: ولادت حضرت ابوالفضل (ع) (۲۶ ه.ق) - روز جانباز ۱۱ شعبان: ولادت حضرت علی اکبر (ع) (۳۳ ه.ق) - روز جوان ۱۵ شعبان: ولادت امام زمان (ع.ق) و روز جهانی مستضعفان
ماه رمضان	۱۸، ۲۰ و ۲۲ رمضان: شب قدر ۱۹ و ۲۱ رمضان: ضربت خوردن و شهادت امیر المومنین امام علی (ع) (۴۰ ه.ق) آخرین جمعه ماه رمضان: روز جهانی قدس
ماه شوال	۱ شوال: عید سعید فطر ۲۵ شوال: شهادت امام جعفر صادق (ع)
ماه ذی القعدة	۱۱ ذی القعدة: ولادت امام رضا (ع) ۲۹ ذی القعدة: شهادت امام محمد تقی (ع) «جواد الائمه»
ماه ذی الحجه	۱ ذی الحجه: روز ازدواج حضرت علی (ع) و حضرت فاطمه (س) و روز ازدواج ۹ ذی الحجه: روز عرفه ۱۰ ذی الحجه: عید سعید قربان ۱۸ ذی الحجه: عید سعید غدیر خم

- سازه های معروف جهان: در زیر برخی از سازه های معروف و مهم جهان را بررسی میکنیم

+ برج خلیفه (امارات متحده عربی) با ۱۶۳ طبقه و ۸۲۸ متر ارتفاع، بلندترین برج قابل سکونت و بلندترین سازه جهان.

- + برج مخابراتی اسکای تری (skytree) (توکیو- ژاپن) دومین سازه بلند و بزرگترین برج مخابراتی در جهان.
- + برج های قابل سکونت مرتفع دنیا عبارتند از: برج خلیفه (دبی)، تایپه ۱۰۱ (تایپه)، مرکز مالی جهانی شانگهای، برج های دوقلوی پتروناس (کوالالامپور)
- + برج میلاد با ارتفاع ۴۳۵ متر ارتفاع، رده ششم در دسته برج های مخابراتی و رده بیست و پنجم در دسته سازه های مستقل جهان.
- + پل برج لندن (Tower Bridge) در شهر لندن، دارای ۲۴۴ متر طول میباشد و هر کدام از برج های آن ۶۵ متر ارتفاع دارند.
- + دیوار بزرگ چین طولانی ترین و بزرگ ترین سازه مهندسی در جهان است. در نقشه جغرافیایی چین ۲۱,۱۹۶ کیلومتر طول دارد.
- + مسجد ایاصوفیه در ترکیه که ابتدا یک کلیسای ارتدوکس یونانی بود، بعد از فتح توسط امپراتوری عثمانی به یک مسجد تبدیل شد. این مسجد امروزه به عنوان یک موزه مورد استفاده قرار میگیرد اما بحث هایی برای بازگرداندن کاربری آن به مسجد وجود دارد.
- + موزه لوور پاریس بزرگ ترین موزه هنر جهان و یک بنای تاریخی ارزشمند است. سالانه ۱۰/۲ میلیون بازدیدکننده را به خود جذب میکند. این موزه از سال ۱۷۹۳ افتتاح شده و در دوره های مختلف گسترش یافته است.
- + برج ایفل که یک برج فلزی در میدان شان دو مارس و در کنار رود سن میباشد، در شهر پاریس قرار گرفته است و نام خود را از سازنده و طراح خود کسب کرده است. برج ایفل که امروزه به عنوان نماد فرانسه شناخته می شود، در بین سال های ۱۸۸۷ تا ۱۸۸۹ ساخته شده است.
- + تندیس مسیح در ریو دو ژانیرو برزیل قرار دارد که مجسمه ای ساخته شده برای مسیح منجی است. با ۳۹/۶ متر بلندی در سال ۱۹۲۶ و در ارتفاع ۷۱۰ متری نوک کوه کورکووادو ساخته شده.
- عجایب هفتگانه: تا به اینجا با برخی از مهمترین سازه های دست بشر آشنا شدیم. اما برخی از سازه ها به قدری مهم، شگفت انگیز، با ارزش و عظیم در نظر گرفته میشوند که به آنها لقب عجایب جهان داده میشود. عجایب هفت گانه به هفت اثر برتر معماری و مجسمه سازی دوران باستان گفته میشود. این عجایب عبارتند از: هرم بزرگ جیزه، باغ های معلق بابل، معبد آرتیمیس، تندیس زئوس در المپیا، آرامگاه هالیکارناسوس، غول رودس، فانوس اسکندریه.
- طبیعت جهان: تا به اینجا مواردی بررسی شدند که دست ساز بشر محسوب میشدند. در ادامه به بررسی مواردی میپردازیم که در طبیعت وجود دارند و انسان در آنها دخالتی نداشته است.
- + جنگل آمازون، بزرگترین جنگل بارانی جهان با تنوع زیستی بسیار. با توجه به میزان تولید اکسیژن آن، به عنوان ریه های زمین شناخته میشود.
- + پارک ملی سرنگتی دروازه مناطق حیاط وحش در شمال تانزانیا میباشد. شامل ۱۵,۰۰۰,۰۰۰ هکتار منطقه جنگلی ساوانا است و به دلیل مهاجرت سالانه بیش از ۱/۵ میلیون گاو وحشی افریقایی و ۲۵۰ هزار گورخر و بزرگترین جمعیت شیر در آفریقا شناخته شده است.
- + سالار د اویونی (Salar de Uyuni) بزرگ ترین نمک زار جهان در جنوب غربی بولیوی میباشد که مساحتی حدود ۱۰,۵۸۲ کیلومترمربع دارد. به دلیل پوشش ضخیم نمک، سطح آن مانند آینه ای بزرگ عمل می کند. سالار د اویونی یکی از غنی ترین منابع لیتیوم جهان نیز است.
- + صحارا (Sahara) بزرگترین صحرای داغ جهان که بیشتر مناطق شمال آفریقا را شامل میشود بیشتر مساحت کویر از فلات های سخت و صخره ای و مقدار کمی ماسه تشکیل شده است. در صحارا به طور متوسط سالانه کمتر از ۸ سانتی متر باران میبارد.
- + مثلث برمودا (Bermuda Triangle) از مرموزترین مناطق جهان که در اقیانوس اطلس قرار دارد. به خاطر ناپدید شدن های اسرارآمیز کشتی ها و هواپیماها شهرت یافته است، همچنان موضوع بسیاری از تحقیقات و نظریه های علمی و ماوراءالطبیعه است.
- + دروازه جهنم (Darvaza Gas Crater) در ترکمنستان از عجیب ترین و ترسناک ترین مکان های جهان است. این دهانه که به دلیل فروپاشی یک میدان گازی زیرزمینی به وجود آمده است و بیش از ۵۰ سال است که به طور مداوم در حال سوختن است.
- << اولین ها: شناخت «اولین ها» همواره یکی از جذاب ترین شیوه های آشنایی با تاریخ، تمدن و دستاوردهای بشری است.
- + اولین های تاریخی و سیاسی در جهان:

اولین تمدن شهری جهان: سومر که حدود ۳۵۰۰ سال پیش از میلاد در بین النهرین پدید آمد.

- # اولین خط نوشتاری: خط میخی سومری که در حدود ۳۱۰۰ ق.م توسط سومری ها و برای ثبت معاملات و اسناد ایجاد شد.
- # اولین سیستم پستی دولتی: چاپار ایران که توسط داریوش یکم ایجاد شد.
- # اولین قانون مکتوب: قوانین حمورابی در بابل و حدود ۱۷۵۰ ق.م توسط شاه حمورابی بر سنگ حک شدند.
- # اولین جمهوری: جمهوری روم در سال ۵۰۹ ق.م با سنا و کنسول ها بر اساس انتخاب، اداره کشور را به دست گرفتند.
- # اولین بیمارستان عمومی جهان: بیمارستان عمومی بغداد در دوره عباسیان (قرن ۹ میلادی).

+ اولین های علمی و فناوری جهان:

- # اولین کتاب چاپی: انجیل گوتنبرگ - در سال ۱۴۵۵ میلادی توسط یوهانس گوتنبرگ در ماینتس آلمان چاپ شد.
- # اولین واکسن: آبله - ادوارد جنر انگلیسی، در سال ۱۷۹۶ واکسن آبله را ساخت.
- # اولین تلگراف: توسط ساموئل مورس در سال ۱۸۴۴ نخستین پیام تلگرافی را از واشنگتن به بالتیمور فرستاده شد.
- # اولین تلفن: توسط الکساندر گراهام بل در ۱۸۷۶ اختراع شد و امکان مکالمه صوتی از راه دور را فراهم ساخت.
- # اولین زن برنده جایزه نوبل: ماری کوری (Marie Curie) دانشمند لهستانی-فرانسوی در زمینه فیزیک و شیمی جایزه نوبل گرفت.
- # اولین رایانه الکترونیکی: انیاک که در سال ۱۹۴۶ در آمریکا و برای محاسبات نظامی طراحی شد.
- # اولین ماهواره: اسپوتنیک-۱ ساخت اتحاد شوروی در ۱۹۵۷. اسپوتنیک آغازگر عصر فضا و رقابت فضایی شرق و غرب بود.
- # اولین انسان در فضا: یوری گاگارین، فضانورد شوروی در ۱۹۶۱ با وستوک ۱ به مدار زمین رفت و نخستین انسان فضانورد شد.
- # اولین انسان بر روی ماه: نیل آرمسترانگ در سال ۱۹۶۹ با آپولو ۱۱ بر سطح ماه قدم گذاشت.

+ اولین های فرهنگی و هنری در جهان:

- # اولین حماسه بشری: گیلگمش در حدود ۲۱۰۰ ق.م در بین النهرین نوشته شد و از کهنترین متون ادبی جهان به شمار میرود.
- # اولین المپیک: در سال ۷۷۶ ق.م در شهر المپیا در یونان برگزار شد و رویدادی ورزشی-مذهبی بود که بعدها الگوی المپیک مدرن شد.

+ اولین های اجتماعی، اقتصادی و ورزشی در جهان:

- # اولین بانک مرکزی: بانک انگلستان - در سال ۱۶۹۴ میلادی تأسیس شد و وظیفه مدیریت پول ملی و وام دهی به دولت را بر عهده گرفت.
- # اولین المپیک مدرن: در ۱۸۹۶ در آتن به ابتکار پی یر دو کوپرتن برگزار شد و دوباره سنت المپیک احیا گردید.
- # اولین جام جهانی فوتبال: در سال ۱۹۳۰ در اروگوئه برگزار شد و تیم میزبان قهرمان نخستین دوره شد.
- # اولین فاتحان اورست: سر ادموند هیلاری، کوهنورد نیوزیلندی و تنزینگ نورگای، شریای نپالی نخستین انسان های که اورست را فتح کردند.

- اولین ها در ایران:

- # اولین دولت ایرانی: مادها در هگمتانه نخستین دولت متمرکز ایرانی بودند.
- # اولین امپراتوری ایران: کوروش بزرگ، امپراتوری هخامنشی را بنا و از آسیای میانه تا مصر را تصرف کرد، که نخستین امپراتوری چندقاره ای جهان بود.
- # اولین منشور حقوق بشر: استوانه کوروش (۵۳۹ ق.م) که پس از فتح بابل صادر شد و در آن به آزادی دینی و بازگشت تبعیدیان اشاره شده.
- # اولین سکه ایرانی: دریک طلایی (قرن ۶ ق.م) ضرب شده توسط داریوش که در سراسر امپراتوری ایران معتبر بود.
- # اولین حکومت شیعی در ایران: با روی کار آمدن شاه اسماعیل صفوی، مذهب شیعه دوازده امامی مذهب رسمی ایران شد.
- # اولین مجلس ایران: مجلس شورای ملی در سال ۱۲۸۵ شمسی که نخستین پارلمان ایرانی محسوب میشود.
- # اولین رئیس جمهور ایران: ابوالحسن بنی صدر (۱۳۵۸ ش) - در اولین انتخابات ریاست جمهوری بعد از انقلاب انتخاب شد.

+ اولین های آموزشی و فرهنگی

- # اولین مدرسه نوین ایران: دارالفنون (۱۲۳۰ ش) که به ابتکار امیرکبیر در تهران ساخته شد.

اولین دانشگاه جامع ایران: دانشگاه تهران (۱۳۱۳ ش) که به دستور رضاشاه و طراحی آندره گدار (باستان شناس فرانسوی) ساخته شد.

+ اولین های علمی و فناوری

اولین روزنامه ایران: کاغذ اخبار (۱۲۵۳ ق) - به کوشش میرزا صالح شیرازی منتشر شد.

اولین راه آهن ایران: پیشینه ساخت و بهره برداری موفق نخستین راه آهن در ایران به دوره پادشاهی قاجار در ۱۲۲۷ از بندر انزلی به پیربازار بازمیگردد.

اولین راه آهن سراسری ایران (۱۳۱۷ ش): خط شمال به جنوب کشور (بندر ترکمن تا بندر امام خمینی) افتتاح شد.

اولین بانک ایرانی: بانک ملی (۱۳۰۷ ش) با مدیریت داخلی آغاز به کار کرد. وظیفه اصلی آن انتشار اسکناس و ساماندهی امور مالی کشور بود.

+ اولین های ورزشی و اجتماعی

اولین مدال المپیک ایران: جعفر سلماسی (۱۹۴۸ لندن) در وزنه برداری مدال برنز گرفت و نام ایران را در المپیک ثبت کرد.

اولین مدال طلای المپیک ایران (۱۹۵۶ ملبورن): غلامرضا تختی و امامعلی حبیبی در کشتی آزاد طلا گرفتند. این موفقیت نقطه عطف ورزش ایران بود.

- تبریز، شهر اولین ها: شهر تبریز در تاریخ معاصر ایران جایگاهی ویژه دارد و به درستی به «شهر اولین ها» شهرت یافته:

اولین کودکستان (۱۳۰۳ ش) # اولین مدرسه ناشنوایان (۱۳۰۵ ش) # اولین کتابخانه دولتی (۱۳۱۸ ش)

اولین کتابخانه عمومی (۱۳۲۶ ش) # اولین سینمای ایران (۱۲۸۶ ش) # اولین شهرداری ایران (۱۲۹۰ ش)

اولین شورای شهر (۱۲۸۶ ش) # اولین قیام بزرگ مشروطه ای (۱۲۸۷ ش) # اولین شهربانی

اولین برج ساعت شهری ایران (۱۳۱۸ ش) # اولین پارک عمومی ایران (۱۳۱۸ ش) # اولین تراموا یا قطار شهری (۱۲۸۰ ش)

اولین کارخانه صنعتی (۱۲۸۹ ش) # اولین کارخانه ماشین سازی (دهه ۱۳۴۰ ش) # اولین تلفن شهری

- شخصیت های اولین ایرانی

سیاست و حکومت	# کوروش بزرگ (۵۵۰ ق.م): نخستین پادشاه صادرکننده منشور حقوق بشر. # داریوش بزرگ (۵۲۱ ق.م): نخستین بنیان گذار نظام دیوانی و راه شاهی + نخستین سیستم پستی. # امیرکبیر (قرن ۱۹): نخستین بنیان گذار مدرسه عالی مدرن ایران (دارالفنون).
علم و دانش	# ابوعلی سینا (قرن ۱۱ م): نخستین نویسنده دایرةالمعارف پزشکی جامع. # ابوریحان بیرونی (قرن ۱۱ م): نخستین محاسبه گر علمی شعاع زمین با دقت بالا. # خواجه نصیرالدین طوسی (قرن ۱۳ م): نخستین بنیان گذار رصدخانه بزرگ (مراغه).
هنر و ادبیات	# پروین اعتصامی (قرن ۲۰ م): نخستین زن شاعر ایرانی با دیوان مستقل. # سیمین دانشور (۱۹۶۹): نخستین زن رمان نویس ایرانی («سووشون») # اصغر فرهادی (۲۰۱۲): نخستین ایرانی برنده اسکار بهترین فیلم خارجی.
ورزش	# جعفر سلماسی (۱۹۳۶): نخستین مدال آور ایران در المپیک (وزنه برداری). # غلامرضا تختی (۱۹۵۶): نخستین کشتی گیر ایرانی برنده طلای المپیک. # علی دایی: نخستین فوتبالیست جهان با بیش از ۱۰۰ گل ملی. # زهرا نعمتی: نخستین زن ایرانی قهرمان پارالمپیک و پرچمدار المپیک و پارالمپیک. # عظیم قیچی ساز (۲۰۱۷): نخستین ایرانی فاتح ۱۴ قله بالای ۸۰۰۰ متری جهان.
دستاوردهای خاص	# کلنل محمدتقی خان پسیان: نخستین خلبان ایرانی. # انوشه انصاری (۲۰۰۶): نخستین زن ایرانی و مسلمان فضاانورد.

<< اصطلاحات پرکاربرد عمومی: اصطلاحات عمومی، واژه هایی هستند که در حوزه های مختلف علمی، اقتصادی، اجتماعی و

فرهنگی به طور روزمره استفاده می شوند. این اصطلاحات معمولاً در اخبار و رسانه ها تکرار می شوند و دانستن آن ها باعث

می شود افراد درک بهتری از مسائل روز داشته باشند و در آزمون ها یا گفتگوهای عمومی آمادگی بیشتری پیدا کنند.

اقتصادی و مالی	# GDP (تولید ناخالص داخلی): ارزش کل کالاها و خدمات تولید شده در یک کشور در مدت یک سال است.
	# GNP (تولید ناخالص ملی): مشابه GDP است اما شامل کالاها و خدمات تولید شده توسط شهروندان یک کشور در خارج از مرزها.
	# خصوصی سازی: انتقال مالکیت یا مدیریت بنگاه های دولتی به بخش خصوصی برای افزایش کارایی و کاهش بار مالی دولت.
	# یارانه: کمک مالی دولت به کالاها و خدمات ضروری (مانند نان، سوخت یا دارو) برای ارزان تر شدن آن ها برای مردم.
اجتماعی و	# مالیات: مبلغی که دولت از افراد و شرکت ها دریافت می کند و مهم ترین منبع درآمد دولت ها برای اداره کشور است.
	# حقوق بشر: مجموعه حقوق و آزادی هایی است که همه انسان ها صرف نظر از جنسیت، نژاد، دین یا ملیت باید از آن برخوردار باشند.
	# دموکراسی: نوعی نظام حکومتی که در آن مردم در تصمیم گیری های سیاسی مستقیماً یا از طریق نمایندگان خود نقش دارند.
	# توسعه پایدار: الگویی از توسعه اقتصادی و اجتماعی که منابع طبیعی را برای نسل های آینده حفظ میکند.
علمی و فناوری	# ناسیونالیسم (ملی گرایی): اندیشه ای که بر اهمیت و منافع ملت و کشور تأکید دارد.
	# اپیدمی: شیوع سریع یک بیماری در یک منطقه خاص. شیوع ابولا در آفریقا یک اپیدمی بود.
	# پاندمی: زمانی است که یک بیماری در سطح جهان گسترش می یابد. نمونه بارز آن پاندمی کرونا در سال های ۲۰۲۰-۲۰۲۱ است.
	# هوش مصنوعی (AI): توانایی ماشین ها برای انجام کارهایی است که نیازمند هوش انسانی است، مانند تشخیص صدا، پردازش زبان و ...
	# فناوری هسته ای: استفاده از انرژی آزاد شده از هسته اتم ها در تولید برق یا سلاح ها.

- معلومات تحصيلی

+ زیست شناسی:

- # جوهر مورچه با نام علمی اسید فرمیک، ماده ای که مورچه ها از آن برای دفاع و برقراری ارتباط شیمیایی استفاده میکنند.
 - # کبد بزرگترین غده بدن و در سمت راست بدن است، وظیفه سم زدایی، ذخیره قند به شکل گلیکوژن و ... را بر عهده دارد.
 - # کوچکترین استخوان بدن استخوان رکابی در گوش میانی است که تنها در حدود ۳ میلی متر طول دارد.
 - # مغز انسان: با وزن حدود ۱.۴ کیلوگرم، حدود ۲۰٪ انرژی بدن را مصرف میکند.
 - # بزرگترین غده درون ریز، غده تیروئید است که در جلوی گردن قرار دارد و با ترشح هورمون تیروکسین، سوخت و ساز را تنظیم میکند.
 - # نهنگ آبی با طولی تا ۳۰ متر و وزنی بیش از ۲۰۰ تن، بزرگترین جانور دریایی و بزرگترین موجود شناخته شده روی زمین است.
 - # فیل آفریقایی با وزن تقریبی بیش از ۶ تن بزرگترین موجود خشکی زی روی زمین میباشد.
 - # بزرگترین رگ بدن رگ آئورت میباشد که وظیفه آن انتقال خون غنی از اکسیژن از قلب به سراسر بدن میباشد.
 - # بزرگترین بافت بدن انسان پوست است که سطحی حدود ۲ متر مربع را پوشش میدهد و نقش محافظتی دارد.
- + فیزیک:

- # سرعت نور در خلأ حدود ۳۰۰ هزار کیلومتر بر ثانیه است و سریع ترین پدیده شناخته شده در جهان محسوب میشود.
 - # تغییر مسیر نور هنگام عبور از یک محیط به محیط دیگر را شکست نور گویند؛ مانند زمانی که چوب در آب کوتاهتر دیده میشود.
 - # آینه مقعر بسته به فاصله جسم، میتواند تصویری بزرگ تر، کوچک تر یا وارونه ایجاد کند.
 - # آینه محدب همواره تصویری کوچک تر، مستقیم و مجازی میسازد.
 - # ابرسانا ماده ای است که در دماهای بسیار پایین مقاومت الکتریکی آن تقریباً صفر شده و جریان الکتریکی را بدون اتلاف عبور میدهد.
- + شیمی:

- # هیدروژن سبک ترین و فراوان ترین عنصر در کیهان است که در سوخت ستارگان و ترکیبات شیمیایی پایه نقش اصلی دارد.
- # اورانیوم سنگین ترین فلز طبیعی و رادیواکتیو است که به عنوان سوخت در نیروگاه های هسته ای استفاده میشود.
- # کربن پایه اصلی تمام ترکیبات آلی و اساس حیات محسوب میشود.

- # الماس شکل بلوری کربن و سخت ترین ماده طبیعی می باشد. به دلیل سختی بالا، در صنایع برش و جواهرسازی استفاده میشود.
- # بیشترین عنصر در جو زمین با سهمی حدود ۷۸ درصد، نیتروژن است.
- # نمک طعام همان ترکیب کلرید سدیم (NaCl) است که برای عملکرد اعصاب و ماهیچه ها ضروری است.
- # اسید معده با نام اسید کلریدریک (HCl)، به هضم غذا در معده کمک کرده و محیطی اسیدی برای از بین بردن میکروب ها میسازد.
- # اسید سولفوریک از پرمصرف ترین اسیدها در صنعت بوده و در تولید کودهای شیمیایی، باتری خودرو و مواد شوینده به کار میرود.
- # اسید استیک ترکیب اصلی سرکه است که در صنایع غذایی، دارویی و شیمیایی کاربرد دارد.
- # جوهر نمک با نام اسید کلریدریک (HCl)، علاوه بر استفاده صنعتی، در نظافت و تمیزکاری خانگی هم کاربرد دارد.
- # جوهر گوگرد یا همان اسید سولفوریک، نقش کلیدی در واکنش های صنعتی و شیمیایی دارد.

+ ریاضی:

- # عدد صفر اختراع دانشمندان هندی است که توسط ریاضی دانان مسلمان به جهان منتقل شده.
- # مجموع اعداد ۱ تا n را میتوان با استفاده از رابطه $\frac{n(n+1)}{2}$ به دست آورد.
- # خوارزمی ریاضی دان ایرانی است که با عنوان پدر علم جبر نیز شناخته میشود، واژه «الگوریتم» از نام او گرفته شده است.
- # اقلیدس به پدر هندسه مشهور است و کتاب «اصول» او پایه هندسه کلاسیک شد.

+ جغرافیا:

- # به طور تقریبی ۷۱ درصد از سطح کره زمین را آب ها و ۲۹ درصد را خشکی ها پوشانده اند.
- # اقیانوس آرام بزرگترین اقیانوس جهان میباشد که جدا کننده آسیا و استرالیا از آمریکا است.
- # قاره آسیا بزرگترین قاره جهان از نظر مساحت و جمعیت است
- # بزرگ ترین جزیره جهان، جزیره گرینلند است که مساحتی بیش از ۲.۱ میلیون کیلومتر مربع دارد.
- # خط استوا خطی فرضی است که زمین را به دو نیمکره شمالی و جنوبی تقسیم میکند، گرم ترین نواحی جهان در نزدیکی آن قرار دارند.
- # قطب جنوب سردترین نقطه زمین است که دمای آن تا منفی ۸۹ درجه سانتی گراد هم رسیده است.
- # نفت مهم ترین منبع انرژی فسیلی است که عمدتاً در خاورمیانه، روسیه و آمریکای شمالی یافت میشود.
- # جمعیت جهان بیش از ۸ میلیارد نفر (تا سال ۲۰۲۳) میباشد که بیشتر آن ها در قاره آسیا زندگی میکنند.

+ ادبیات فارسی:

- # نیما یوشیج (علی اسفندیاری) پدر شعر نو فارسی است که با شکستن قالب سنتی، شعر را دگرگون کرد و مبدأ ادبیات معاصر ایران شد.
- # ابوالفضل بیهقی نویسنده و تاریخ نگار قرن ۵ هجری، کتاب «تاریخ بیهقی» منبعی ارزشمند برای شناخت تاریخ غزنویان به شمار میرود.
- # محمدعلی جمالزاده، پدر داستان کوتاه فارسی است؛ داستان «یکی بود یکی نبود» نقطه آغاز نثر داستانی جدید ایران بود.

- اطلاعات علمی و فناوری

- اکتشافات و اختراعات مهم:

+ اختراعات مهم:

- # چرخ حدود ۳۵۰۰ سال پیش از میلاد در بین النهرین که حمل و نقل و کشاورزی را دگرگون کرد.

تقویم در تمدن های مصر و بابل به انسان امکان اندازه گیری زمان و برنامه ریزی کشاورزی را داد.

کاغذ در چین و در قرن دوم پیش از میلاد که موجب انتقال و گسترش دانش و فرهنگ شد.

باروت در چین در قرن نهم میلادی، چهره جنگ را دگرگون کرد و آغازگر عصر جدیدی در جنگ افزارها بود.

میکروسکوپ در قرن هفدهم میلادی شناخت انسان از بدن و دنیای میکروسکوپی را گسترش داد.

واکسن در سال ۱۷۹۶ توسط ادوارد جنر علیه بیماری آبله، نخستین گام بزرگ در پزشکی پیشگیرانه بود.

رایانه در قرن بیستم، ابزار اصلی محاسبات، پژوهش و ارتباطات امروزی را شکل داد.

ترانزیستور در سال ۱۹۴۷، باعث کوچک شدن دستگاه ها و پیدایش الکترونیک مدرن شد.

+ اکتشافات مهم:

کشف کشاورزی حدود ۱۰ هزار سال پیش از میلاد، انسان را به تولیدکننده غذا تبدیل کرد و موجب شکل گیری تمدن ها شد.

کشف قابل اهلی شدن حیوانات مانند سگ، گوسفند و اسب که به انسان امکان حمل و نقل، کشاورزی و ... را داد.

کشف فلزات طبیعی مانند مس و طلا حدود ۵۰۰۰ سال پیش از میلاد، آغازگر عصر ابزارسازی بود.

کشف عدد و حساب در تمدن سومر و بابل، به انسان امکان داد که تجارت، زمان و زمین را اندازه گیری کند.

کشف خاصیت دارویی برخی گیاهی در چین و مصر باستان، نخستین گام در پیدایش طب سنتی و علم پزشکی بود.

کشف میکروب ها توسط آنتونی فان لئوونهوک در قرن ۱۷ میلادی باعث ورود انسان به دنیای میکروسکوپی شد.

کشف اشعه ایکس توسط ویلهلم رونتگن در سال ۱۸۹۵ میلادی، امکان دیدن درون بدن انسان بدون جراحی را فراهم کرد.

کشف آنتی بیوتیک پنی سیلین توسط الکساندر فلمینگ در سال ۱۹۲۸، جان میلیون ها انسان را از بیماری ها نجات داد.

کشف رادیواکتیویته توسط ماری و پیر کوری در اواخر قرن نوزدهم، کاربردهای علمی و صنعتی بیشماری به دنبال داشت.

کشف انسولین در ۱۹۲۱ توسط فردریک بنتینگ و چارلز بست، راهی برای درمان بیماری دیابت گشود.

+ فناوری های نوین:

هوش مصنوعی یا AI # بیوتکنولوژی (زیست فناوری)

فناوری فضایی

رباتیک و اتوماسیون # انرژی های تجدیدپذیر (Renewable energy)

انرژی هسته ای (Nuclear Energy) # فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)

- دانشمندان برجسته ایرانی:

برزویه پزشک (قرن ششم میلادی - دوران ساسانی): رئیس پزشکان دربار انوشیروان ساسانی و سرپرست دانشگاه و بیمارستان بزرگ جندی شاپور.

جابر بن حیان (حدود ۷۲۱ تا ۸۱۵ م): «پدر علم شیمی نوین». شاگرد امام جعفر صادق (ع).

محمد بن زکریای رازی (حدود ۸۶۵ تا ۹۲۵ م): پزشک، فیلسوف و شیمی دان بزرگ که طب را بر مشاهده و تجربه بالینی بنا نهاد.

عمر خیام نیشابوری (۱۰۴۸ تا ۱۱۳۱ م): ریاضیدان و منجم نامدار؛ اصلاح برجسته تقویم ایرانی را رقم زد که به «گاهشمار جلالی» انجامید.

قطب الدین شیرازی (۱۲۳۶ تا ۱۳۱۱ م): پزشک، منجم و نظریه پرداز اپتیک؛ پدیده هایی مانند رنگین کمان را با رویکرد فیزیکی توضیح داد.

غیاث الدین جمشید کاشانی (حدود ۱۳۸۰ تا ۱۴۲۹ م): ریاضی دان وقت که توانسته بود مقدار π را تا ۱۶ رقم اعشار محاسبه کند.

پروفسور محمود حسابی (۱۲۸۱ تا ۱۳۷۱): پایه گذار آموزش فیزیک نوین و از بنیان گذاران دانشگاه تهران.

پروفسور مجید سمیعی (متولد ۱۳۱۶): از برجسته ترین و مشهورترین جراحان مغز و اعصاب در جهان. بنیان گذار مرکز بین المللی علوم اعصاب (INI)

پروفسور مریم میرزاخانی (۱۳۵۶ تا ۱۳۹۶): نابغه ریاضیات و اولین و تنها زن برنده مدال فیلدز. او در هندسه و سیستم های دینامیکی فعالیت میکرد.

- دانشمندان برجسته خارجی

- # تالس ملطی (حدود ۶۲۴-۵۴۶ ق.م): فیلسوف و ریاضیدان یونانی. کسوف ۵۸۵ ق.م را پیشبینی و قضیه ای هندسه مسطح (قضیه تالس) مطرح کرد.
- # کنفوسیوس (۵۵۱-۴۷۹ ق.م، چین): فیلسوف و معلم چینی که نظام اخلاقی و فلسفی مبتنی بر نظم، عدالت و خرد را بنا کرد.
- # بقراط (حدود ۴۶۰-۳۷۰ ق.م): پزشک یونانی و پدر پزشکی علمی که بیماری را پدیده ای طبیعی دانست و معاینه بالینی و پیش آگهی را اصل کرد.
- # نیکلاس کوپرنیک (۱۴۷۳-۱۵۴۳ م): منجم لهستانی و بنیان گذار نظریه خورشید مرکزی. او ثابت کرد زمین و سیارات به دور خورشید میچرخند.
- # رنه دکارت (۱۵۹۶-۱۶۵۰ م): بنیان گذار هندسه تحلیلی و پیوند دهنده جبر و هندسه (مختصات دکارتی).
- # ایزاک نیوتن (۱۶۴۳-۱۷۲۷ م): فیزیک دان و ریاضی دان انگلیسی که با کشف قوانین حرکت و گرانش، بنیان فیزیک کلاسیک را بنا نهاد.
- # چارلز داروین (۱۸۰۹-۱۸۸۲ م): زیست شناس انگلیسی و بنیانگذار نظریه تکامل از طریق انتخاب طبیعی.
- # نیکولا تسلا (۱۸۵۶-۱۹۴۳ م): مخترع و فیزیکدان صرب تبار و معمار جریان متناوب، موتور AC و ترانسفورماتور؛ بنیانگذار توزیع برق مدرن.
- # آلن تورینگ (۱۹۱۲-۱۹۵۴): ریاضیدان و منطق دان انگلیسی و پدر علوم رایانه و هوش مصنوعی؛ ایده وی بنیان هوش مصنوعی و رایانش مدرن است.
- # تیم برنرز لی (متولد ۱۹۵۵): مبدع وب جهان گستر (HTTP/HTML/URL) و معماری پیوندی اطلاعات؛ وب، اقتصاد دانش و ارتباطات را زیرورو کرد.

- اطلاعات فرهنگی و هنری

- << ادبیات فارسی و جهان: ادبیات، زبان روح ملت ها و آینه فرهنگ و اندیشه بشر و یکی از نخستین و ماندگارترین جلوه های فرهنگی بشر است. با زبان ادبی، انسان اندیشه و احساس خود را ماندگار میسازد. ادبیات فارسی، با بیش از هزار سال تاریخ پیوسته، از غنی ترین ادبیات های جهان است؛ شعری که از حماسه و عرفان تا عشق و آزادی را در بر میگیرد.
- ادبیات فارسی: ادبیات فارسی از سده های نخست اسلامی شکل منسجم گرفت و با ترکیب میراث زبانی و فرهنگی ایران باستان و جهان اسلام، به یکی از غنی ترین ادبیات های جهان بدل شد. شعر فارسی، زبان اصلی احساس و اندیشه ایرانیان شد و با آثاری چون شاهنامه فردوسی، بوستان و گلستان سعدی، مثنوی مولوی و دیوان حافظ، مرزهای ملی را درنوردید.
- ادبیات فارسی آمیزه ای از حماسه، عرفان، عشق و خرد است که قرن ها روح فرهنگ ایرانی را زنده نگاه داشته است.
- + سبک های شعر فارسی: سبک خراسانی، سبک عراقی، سبک هندی یا اصفهانی، سبک بازگشت ادبی، # سبک نو.
- + قالب های شعر فارسی: قصیده، غزل، قطعه، مثنوی، رباعی، دوبیتی، چهار پاره، شعر نیمایی (شعر نو).
- + نثر فارسی: نثر مرسل (ساده)، نثر مسجع (موزون)، نثر بینابین (معتدل)، نثر فنی (متکلف)، نثر محاوره ای (شکسته).
- + جریان ها و مکاتب فکری در ادبیات فارسی: ادبیات حماسی و ملی گرایانه، ادبیات عرفانی و فلسفی، ادبیات عاشقانه، ادبیات تعلیمی و اخلاقی، ادبیات طنز و انتقادی، ادبیات اجتماعی و سیاسی (معاصر)، ادبیات فلسفی و اندیشمندانه.

<< ادبیات جهان:

+ نویسندگان:

# هومر (یونان، قرن ۸ پیش از میلاد)	# سوفوکل (یونان، قرن ۵ پیش از میلاد)
# ویرژیل (روم، قرن ۱ پیش از میلاد)	# دانته آلیگیری (ایتالیا، قرن ۱۳-۱۴ م)
# ویلیام شکسپیر (انگلستان، قرن ۱۶-۱۷ م)	# ویکتور هوگو (فرانسه)
# فئودور داستایوفسکی (روسیه)	# لئو تولستوی (روسیه)
# چارلز دیکنز (انگلستان)	# فرانتس کافکا (چک-اتریش)

<< موسیقی (سازهای ایرانی، بزرگان موسیقی جهان):

- موسیقی ایرانی؛ از آغاز تا به امروز: موسیقی ایرانی از کهن ترین نظام های موسیقایی جهان است که همواره با شعر، آیین و فلسفه زندگی ایرانی درآمیخته است.

از اسطوره تا دوره های باستانی، موسیقی در دوره اسلامی، موسیقی ایرانی در دوره صفویه تا قاجار و موسیقی نوین ایران (قرن ۲۰ تا امروز) در سطح جهانی معروف و مشهور هستند.

+ دستگاه های موسیقی ایرانی: دستگاه شور، دستگاه همایون، دستگاه ماهور، دستگاه سه گاه، دستگاه چهارگاه، دستگاه نوا، دستگاه راست پنجگاه. در کنار هفت دستگاه نامبرده، پنج آواز فرعی ابوعطا، بیات ترک، افشاری، بیات اصفهان و دشتی نیز وجود دارد.

<< سینما (اولین فیلم ها، جشنواره ها، جوایز اسکار و کن):

- سینمای ایران؛ از آغاز تا امروز:

+ آغاز سینمای ایران (صامت تا ظهور ناطق | حدود ۱۳۰۹ - ۱۳۱۲ ش): نخستین تولیدات بومی صامت عبارت بودند از آبی و رابی (۱۳۰۹ ش). نخستین فیلم ناطق فارسی، دختر لر (۱۳۱۲ ش، تولید برون مرزی) میباشد.

+ سینمای ایران پس از انقلاب اسلامی (از ۱۳۵۷ تاکنون):

دهه ۶۰ (بازسازی فرهنگی و پیدایش سینمای انقلاب و دفاع مقدس):

عنوان فیلم (سال تولید)	کارگردان	ویژگی برجسته
مرز (۱۳۶۰)	جمشید حیدری	از نخستین فیلم های جنگی پس از انقلاب با محوریت وطن دوستی
عقاب ها (۱۳۶۳)	ساموئل خاچیکیان	پرفروش ترین فیلم جنگی دهه ۶۰؛ نگاهی قهرمان محور به خلبانان ایرانی
روزهای انتظار (۱۳۶۶)	اصغر هاشمی	روایت نقش زنان و خانواده ها در دوران جنگ
دیده بان (۱۳۶۷)	ابراهیم حاتمی کیا	روایت معنوی از جبهه و واقع گرایی در تصویر رزمندگان و درون مایه عرفانی

دهه ۱۳۷۰ (گسترش جهانی):

- از کرخه تا راین (حاتمی کیا، ۱۳۷۱): روایت جانباز ایرانی در غربت، تلفیق وطن دوستی و انسان گرایی.

- بچه های آسمان (مجید مجیدی، ۱۳۷۵): نامزد اسکار بهترین فیلم خارجی؛ تصویر فقر و عشق خواهر-برادر.

- رنگ خدا (مجید مجیدی، ۱۳۷۷) - روایت کننده ستایش خدا در دل کودک نابینا.

- باد ما را خواهد برد (عباس کیارستمی، ۱۳۷۸) - فیلمی با سبک درون نگری و مینیمالیسم تصویری.

دهه ۱۳۸۰ (پویایی اجتماعی و ورود نسل جدید):

- مارمولک (کمال تبریزی، ۱۳۸۲): طنز اجتماعی درباره تظاهر دینی.

- به نام پدر (حاتمی کیا، ۱۳۸۴): تأثیرات پسا جنگ در زندگی خانواده ها.

دهه ۹۰ (باز تعریف ارزش ها):

- جدایی نادر از سیمین (اصغر فرهادی، ۱۳۸۹) - برنده اسکار بهترین فیلم خارجی؛ نگاهی انسانی به اخلاق و خانواده.

- چ (ابراهیم حاتمی کیا، ۱۳۹۲): زندگی شهید چمران و وقایع کردستان.

- بادبیار (ابراهیم حاتمی کیا، ۱۳۹۴): مفهوم مسئولیت و حفاظت از ارزش ها.

+ فیلم سازان و آثار شاخص سینمای ایران (نمونه های پرتکرار در آزمون ها و منابع اطلاعات عمومی)

فیلم ساز	آثار شاخص
ابراهیم حاتمی کیا	دیده بان، مهاجر، از کرخه تا راین، آژانس شیشه ای، چ، بادیگارد
عباس کیارستمی	خانه دوست کجاست؟، طعم گیلان، باد ما را خواهد برد
مجید مجیدی	بچه های آسمان، رنگ خدا، باران، آواز گنجشک ها
داریوش مهرجویی	گاو، دایره مینا، هامون، سارا
مسعود کیمیایی	قیصر، گوزن ها، ضیافت، سلطان
اصغر فرهادی	درباره الی...، جدایی نادر از سیمین، فروشنده
کمال تبریزی	مارمولک، لیلی با من است
محمدحسین مهدویان	ایستاده در غبار، ماجرای نیمروز، رد خون، لاتاری
نرگس آبیار	شیار ۱۴۳، نفس، سرخ پوست

نکات زیر پرکاربرد ترین نکات این بخش هستند:

۱- نخستین فیلم ناطق فارسی: دختر لر (۱۳۱۲ ش، عبدالحسین سپنتا).

۲- نخستین فیلم پس از انقلاب: مرز (۱۳۶۰).

۳- پرفروشترین فیلم جنگی دهه ۶۰: عقاب ها (ساموئل خاچیکیان).

۴- نخستین فیلم ایرانی نامزد اسکار: بچه های آسمان (مجید مجیدی).

۵- برنده نخل طلای کن: طعم گیلان (عباس کیارستمی).

۶- برنده دو جایزه اسکار بهترین فیلم خارجی: جدایی نادر از سیمین و فروشنده (اصغر فرهادی).

۷- برنده جوایز مقاومت و فجر: بیشتر آثار حاتمی کیا و ملاقلی پور.

۸- نماد سینمای زنانه و انسانی: آثار نرگس آبیار و رخشان بنی اعتماد.

- جوایز و جشنواره های سینمای ایران:

+ جشنواره فیلم فجر: در سال ۱۳۶۱ و هم زمان با دهه فجر انقلاب اسلامی تاسیس شد. این جشنواره توسط سازمان سینمایی

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و در شهر تهران برگزار میشود. هدف این جشنواره پاسداشت سینمای ملی، ارزش های انقلاب

اسلامی و معرفی بهترین آثار سال میباشد. نماد جشنواره فجر، پرندۀ افسانۀ ای ایرانی، یعنی سیمرغ میباشد.

در میان کارگردانانی که نامزد سیمرغ بلورین بهترین کارگردانی شده اند، مجید مجیدی با ۶ نامزدی و ۴ برد، در صدر این

لیست قرار دارد. نفرات بعد از وی به ترتیب عبارتند از ابراهیم حاتمی کیا (۶ نامزدی و ۳ برد) و اصغر فرهادی (۵ نامزدی و ۳

برد) و داریوش مهرجویی (۱۰ نامزدی و ۲ برد).

در میان بازیگران مرد، پرویز پرستویی با ۱۲ نامزدی و ۴ برد، در صدر لیست مردان برنده سیمرغ بلورین بازیگر نقش اول شده

است. بعد از وی فرامرز قریبیان با ۵ نامزدی و ۳ برد در مقام دوم قرار دارد و پس از وی عزت الله انتظامی با ۲ برد از ۸

نامزدی را میتوان نام برد. امین حیایی و خسرو شکیبایی نیز هر دو ۲ برد از ۶ نامزدی را در رزومه خود دارند

در میان بازیگران زن، بانوان لیلا حاتمی (۲ از ۱۰ نامزدی)، فاطمه معتمد آریا (۲ از ۱۰ نامزدی)، باران کوثری (۲ از ۶ نامزدی)،

هدیه تهرانی (۲ از ۵ نامزدی)، مریلا زارعی (۲ از ۴ نامزدی)، پروانه معصومی (۲ از ۳ نامزدی)، هنگامه قاضیانی (۲ از ۲

نامزدی) را نیز در سابقه درخشان خود دارند.

+ از دیگر جشنواره های مهم ایرانی میتوان به جشنواره بین المللی فیلم رشد، جشنواره بین المللی فیلم های کودکان و نوجوانان، جشنواره فیلم کوتاه تهران و جشنواره سینماحقیقت و ... اشاره کرد.

- جوایز و جشنواره های جهانی سینما: جشنواره ها و جوایز سینمایی به عنوان مهمترین شاخص های سنجش ارزش هنری و اجتماعی فیلم ها، نقش بسیار پررنگی در معرفی آثار برجسته و پیشرفت صنعت سینما دارند.

+ اسکار (Academy Awards) + جشنواره فیلم کن (Cannes Film Festival)

+ جشنواره ونیز (Venice Film Festival) + جشنواره برلین (Berlin International Film Festival)

<< نقاشی و معماری (سبک ها و آثار) ایران و جهان:

- سبک های هنری و هنرمندان: رئالیسم (واقع گرایی - قرن ۱۹)، امپرسیونیسم (Impressionism - اواخر قرن ۱۹)، پست امپرسیونیسم (Post-Impressionism)، کوبیسم (Cubism - اوایل قرن ۲۰)، اکسپرسیونیسم (Expressionism)، سوررئالیسم (Surrealism - دهه ۱۹۲۰ به بعد)، هنر انتزاعی و مدرن (Abstract / Modern).

- سبک ها و سنت های هنری در ایران: نگارگری ایرانی (مینیاتور)، نقاشی دیوارنگاری ایرانی (فرسک و رنگ و روغن)، نقاشی قهوه خانه ای، نقاشی کلاسیک دوره قاجار (اثربرداری از غرب)، مکتب کمال الملک (نقاشی واقع گرا و آکادمیک)، نقاشی مدرن ایران.

- آثار مشهور هنری ایران و جهان: برخی آثار هنری در طول تاریخ به نمادهای فرهنگی و جهانی تبدیل شده اند.

+ آثار مشهور هنری جهان (تابلوهای معروف دنیا):

مونالیزا (Mona Lisa)، شام آخر (The Last Supper)، شب پرستاره (Starry Night)، جیغ (The Scream)، گوئرینیکا (Guernica)

+ آثار مشهور هنری ایران:

نگاره های «شاهنامه شاه پهماسبی»، نگاره «جنگ رستم و اسفندیار»، «عصر عاشورا»، «ضامن آهو»، «تالار آینه»، تابلوهای نقاشی قهوه خانه ای با موضوع عاشورا و شاهنامه

- معماری ایرانی و اسلامی: معماری ایرانی یکی از کهن ترین و غنی ترین سنت های معماری جهان است. از تخت جمشید تا مساجد صفوی، این معماری بر پایه اصول هندسی دقیق، زیبایی های تزئینی و نمادپردازی دینی شکل گرفته است.

+ عناصر و ویژگی های اصلی معماری ایرانی: طاق و قوس، گنبد، ایوان، مقرنس، کاشی کاری، نقوش هندسی و اسلیمی، حیاط مرکزی (باغ ایرانی)

+ دوره های مهم معماری ایرانی: دوره هخامنشی (۵۵۰-۳۳۰ ق.م)، دوره ساسانی (۲۲۴-۶۵۱ میلادی)، معماری اسلامی (پس از قرن ۱ هجری)، دوره سلجوقی، دوره ایلخانی، دوره صفوی، دوره قاجار

+ بناهای مهم معماری ایرانی:

- تخت جمشید (پرسپولیس) از دوره هخامنشی - طاق کسری (ایوان مدائن) از دوره ساسانی

- طاق بستان از دوره ساسانی - مسجد جامع اصفهان از دوره سلجوقی

- گنبد سلطانیه از دوره ایلخانی

- شاهکارهای معماری جهان: پارتئون (یونان باستان) - کولوسئوم (روم باستان) - تاج محل (هند) - دیوار بزرگ چین (چین) - ایاصوفیه (استانبول) - اهرام جیزه (مصر) - برج ایفل (پاریس) - معبد آنگکور وات (کامبوج) - کلیسای نوتردام (فرانسه) - مسجدالحرام (عربستان) - موزه لوور (پاریس) - بیگ بن و کاخ وست مینستر (لندن) - ماچو پیچو (پرو).

- آشنایی با سازمان های بین المللی (سازمان ملل، یونسکو، WHO، اوپک و ...)

<< سازمان ها و نهاد های داخلی ایران:

- کمیته امداد امام خمینی (ره) (اسفند ۱۳۵۷)
- سازمان تبلیغات اسلامی (۱۳۶۰)
- دادگاه ویژه روحانیت (۱۳۶۱)
- بنیاد مستضعفان انقلاب اسلامی (پس از پیروزی انقلاب (۱۳۵۸))
- بنیاد مسکن انقلاب اسلامی (۱۳۵۸ به فرمان امام خمینی (ره))
- ستاد اجرایی فرمان حضرت امام (ره) (۱۳۶۸ با فرمان مستقیم رهبر معظم انقلاب)
- آستان قدس رضوی (سازمان یافته در ساختار جمهوری اسلامی)
- سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی (۱۳۷۴)
- دیوان عالی کشور (بر پایه قانون اساسی (اصل ۱۶۱))
- دادستانی کل کشور (مطابق اصل ۱۶۲ قانون اساسی)
- سازمان بازرسی کل کشور (بر اساس اصل ۱۷۴ قانون اساسی)
- دیوان عدالت اداری (مطابق اصل ۱۷۳ قانون اساسی)
- سازمان ثبت اسناد و املاک کشور (۱۲۹۰ هجری شمسی)
- سازمان قضائی نیروهای مسلح (با تصویب قانون در سال ۱۳۶۴)
- سازمان پزشکی قانونی کشور (۱۳۱۷ هجری شمسی)
- سازمان زندان ها و اقدامات تأمینی و تربیتی کشور (به موجب قانون در سال ۱۳۶۴)
- دیوان محاسبات کشور (۱۳۶۱ هجری شمسی)
- سازمان هواپیمایی کشوری (۱۳۲۸ هجری شمسی)
- راه آهن جمهوری اسلامی ایران (۱۳۰۶ هجری شمسی)
- سازمان سنجش آموزش کشور (۱۳۵۴ هجری شمسی)
- سازمان اوقاف و امور خیریه (شکل گیری رسمی در سال ۱۳۵۷)
- سازمان امور مالیاتی کشور (۱۳۸۱ هجری شمسی)
- گمرک جمهوری اسلامی ایران (۱۳۰۰ هجری شمسی)
- بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۳۹ هجری شمسی)
- سازمان بورس و اوراق بهادار (۱۳۸۴ هجری شمسی)

<< سازمان های منطقه ای و بین المللی:

- سازمان های منطقه ای:

- سازمان همکاری های اقتصادی (ECO) - ۱۹۸۵: ارتقای همکاری اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی میان کشورهای عضو به ویژه در آسیای مرکزی و خاورمیانه.
مقر: تهران، ایران

- سازمان کنفرانس اسلامی (OIC) - ۱۹۶۹: تقویت همبستگی اسلامی، دفاع از حقوق مسلمانان و توسعه همکاری میان کشورهای اسلامی. مقر: جده، عربستان سعودی

- گروه D-8 (هشت کشور در حال توسعه) - ۱۹۹۷: افزایش توان اقتصادی کشورهای در حال توسعه اسلامی در زمینه های تجاری، مالی، صنعتی و علمی.
مقر: استانبول، ترکیه

- اتحادیه عرب - ۱۹۴۵: تحکیم روابط میان کشورهای عربی و هماهنگی فعالیت های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی. مقر: قاهره، مصر
- شورای همکاری خلیج فارس (GCC) - ۱۹۸۱: توسعه همکاری سیاسی، اقتصادی، امنیتی و نظامی میان شش کشور عربی حوزه خلیج فارس. مقر: ریاض، عربستان سعودی

- بانک توسعه اسلامی (IDB) - ۱۹۷۵: حمایت از توسعه اقتصادی و پیشرفت اجتماعی کشورهای عضو مطابق اصول شریعت اسلامی. مقر: جده، عربستان سعودی

- سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک - OPEC) - ۱۹۶۰: هماهنگ سازی سیاست های نفتی کشورهای عضو برای تثبیت قیمت نفت و منافع تولیدکنندگان. مقر: وین، اتریش

- مجمع کشورهای صادرکننده گاز (GEFC) - ۲۰۰۱: تضمین منافع کشورهای صادرکننده گاز از طریق همکاری و تبادل اطلاعات. مقر: دوحه، قطر
- مجمع بین المللی انرژی (IEF) - ۱۹۹۱: ارتقای گفتگو میان تولیدکنندگان و مصرف کنندگان انرژی برای ثبات بازار انرژی. مقر: ریاض، عربستان سعودی
- پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو - NATO) - ۱۹۴۹: اتحاد نظامی کشورهای عضو برای دفاع جمعی در برابر تهدیدات. مقر: بروکسل، بلژیک
- اتحادیه اروپا (EU) - ۱۹۹۳: همگرایی سیاسی و اقتصادی کشورهای اروپایی و ایجاد بازار مشترک. مقر: بروکسل، بلژیک

- سازمان های بین المللی:

- سازمان ملل متحد (UN) - ۱۹۴۵: بزرگ ترین نهاد بین المللی تأسیس شده پس از جنگ جهانی دوم برای حفظ صلح و امنیت جهانی، توسعه روابط دوستانه بین ملت ها، همکاری در حل مشکلات بین المللی و ترویج حقوق بشر. مقر: نیویورک، آمریکا

- مجمع عمومی سازمان ملل متحد - ۱۹۴۵: یکی از شش نهاد اصلی سازمان ملل؛ مکانی برای گفتگو و تصمیم گیری در مسائل مهم جهانی با حضور همه اعضای سازمان ملل. هر کشور دارای یک رأی است. مقر: نیویورک، آمریکا

- شورای امنیت سازمان ملل متحد - ۱۹۴۵: مرجع اصلی تصمیم گیری درباره مسائل صلح و امنیت جهانی. دارای ۱۵ عضو، از جمله ۵ عضو دائم (آمریکا، روسیه، چین، فرانسه، بریتانیا) با حق وتو. مقر: نیویورک، آمریکا

- یونسکو (UNESCO) - ۱۹۴۵: سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد. هدف آن ارتقای صلح از طریق همکاری های بین المللی در حوزه های آموزش، علم، فرهنگ و حفاظت از میراث فرهنگی جهان است. مقر: پاریس، فرانسه

- یونیسف (UNICEF) - ۱۹۴۶: صندوق کودکان سازمان ملل متحد. مسئول حمایت از حقوق کودکان، کمک های انسانی، آموزش، بهداشت و کاهش فقر در میان کودکان و زنان. مقر: نیویورک، آمریکا

- سازمان بهداشت جهانی (WHO) - ۱۹۴۸: مرجع سلامت جهانی؛ وظیفه نظارت، هماهنگی و مقابله با بحران های بهداشتی، تدوین دستورالعمل های بهداشتی و ارتقای سلامت عمومی جهانی را دارد. مقر: ژنو، سوئیس

- سازمان بین المللی کار (ILO) - ۱۹۱۹: ارتقای عدالت اجتماعی از طریق تنظیم استانداردهای بین المللی کار، حمایت از حقوق کارگران و بهبود شرایط کاری در سطح جهانی. مقر: ژنو، سوئیس

- سازمان تجارت جهانی (WTO) - ۱۹۹۵: نهاد ناظر بر تجارت جهانی که با تنظیم قواعد تجارت آزاد و حل اختلافات تجاری، به تسهیل بازرگانی بین کشورها کمک می کند. مقر: ژنو، سوئیس
- سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد (FAO) - ۱۹۴۵: تلاش برای نابودی گرسنگی در جهان، ارتقای امنیت غذایی، حمایت از کشاورزی پایدار و توسعه روستایی. مقر: رم، ایتالیا
- اتحادیه بین المللی مخابرات (ITU) - ۱۸۶۵: قدیمی ترین نهاد تخصصی سازمان ملل. تنظیم استانداردهای جهانی در زمینه مخابرات و فناوری اطلاعات و تسهیل همکاری های فنی در این حوزه. مقر: ژنو، سوئیس
- کمیساریای عالی پناهندگان سازمان ملل (UNHCR) - ۱۹۵۰: پشتیبانی از پناهندگان و بی خانمان ها در سراسر جهان، فراهم سازی کمک های انسانی و یافتن راه حل های بلندمدت برای اسکان آن ها. مقر: ژنو، سوئیس
- آژانس بین المللی انرژی اتمی (IAEA) - ۱۹۵۷: نهاد ناظر بر استفاده صلح آمیز از انرژی هسته ای، بازرسی از تأسیسات هسته ای، و جلوگیری از گسترش سلاح های هسته ای. مقر: وین، اتریش
- بانک جهانی (WB) - ۱۹۴۴: ارائه وام و کمک های مالی و فنی به کشورهای در حال توسعه برای پروژه های عمرانی، آموزشی، بهداشتی و زیربنایی. مقر: واشنگتن، آمریکا
- سازمان توسعه صنعتی ملل متحد (UNIDO) - ۱۹۶۶: حمایت از توسعه صنعتی پایدار در کشورهای در حال توسعه و ترویج بهره وری، فناوری های پاک و اشتغال زایی. مقر: وین، اتریش
- صلیب سرخ جهانی (ICRC) - ۱۸۶۳: سازمان بین المللی بشردوستانه برای حمایت از قربانیان جنگ، بحران های انسانی و کمک رسانی در شرایط اضطراری. مقر: ژنو، سوئیس
- صندوق بین المللی پول (IMF) - ۱۹۴۴: نظارت بر ثبات مالی جهانی، ارائه وام به کشورهای دچار بحران اقتصادی و توصیه های سیاستی برای توسعه اقتصاد کلان. مقر: واشنگتن، آمریکا
- اینترپول (INTERPOL) - ۱۹۲۳: بزرگ ترین نهاد هماهنگی پلیس های جهان برای مبارزه با جرایم بین المللی و ایجاد بانک اطلاعات مجرمان. مقر: لیون، فرانسه
- دیوان بین المللی کیفری (ICC) - ۲۰۰۲: دادگاه دائمی برای رسیدگی به جنایات جنگی، جنایات علیه بشریت و نسل کشی. مقر: لاهه، هلند
- دیوان بین المللی عدالت (ICJ) - ۱۹۴۵: نهاد قضایی اصلی سازمان ملل برای حل اختلافات حقوقی بین کشورها و ارائه نظریات مشورتی حقوقی. مقر: لاهه، هلند
- اتاق بازرگانی بین المللی (ICC) - ۱۹۱۹: پشتیبانی از تجارت جهانی، تدوین قواعد و استانداردهای بازرگانی بین المللی، و حل و فصل اختلافات تجاری. مقر: پاریس، فرانسه
- سازمان بین المللی استانداردسازی (ISO) - ۱۹۴۷: تدوین و ترویج استانداردهای بین المللی برای بهبود کیفیت، ایمنی، و بهره وری در تولید کالا و خدمات. مقر: ژنو، سوئیس.

❖ فصل سوم: هوش و توانمندی های ذهنی (خلاصه)

◀ بخش اول: هوش منطقی (استدلالی)

- درک مطلب

هدف از این بخش از سوالات هوش، سنجش توانایی فرد در درک متون، قدرت تجزیه و تحلیل، یافتن اطلاعات خاص و به کار بردن اطلاعات می باشد. در توضیحی دیگر میتوان گفت که سوالات این بخش، توانایی های فرد را در موارد زیر ارزیابی میکنند: تشخیص اطلاعات صریح، برداشت مفاهیم ضمنی، تحلیل ساختار متن، نتیجه گیری منطقی، درک هدف نویسنده

<< با توجه به موارد ذکر شده در بالا میتوان گفت که ماهیت و نوع سوالات در بخش درک مطلب به طور کلی به صورت زیر می باشد:

+ منظور اصلی نویسنده از متن چیست؟
 + کدام گزینه ارتباط پاراگراف با متن را به خوبی بیان میکند؟
 + بهترین نتیجه گیری ممکن از متن داده شده چیست؟
 + مناسب ترین عنوان برای متن داده شده کدام می باشد؟
 + جمله داده شده در کدام جایگاه میتواند قرار بگیرد؟
 + و ...

<< اصولی ترین راهکار برای پاسخ دهی به این دسته از سوالات، مطالعه اصولی و دقیق و تحلیلی متن است. این مطالعه را میتوان در سه گام انجام داد:

+ گام اول (خواندن صورت سوال ها): صورت سوال ها بدون توجه به گزینه ها خوانده میشود.
 + گام دوم (خواندن دقیق متن): نیاز است که اطلاعات کلیدی و نکات مهم موجود در متن مشخص شوند.
 + گام سوم (پاسخ به سوالات): ابتدا نوع سوالات را مشخص میکنیم و سپس با استفاده از تکنیک مرتبط با هر نوع، نسبت به پاسخ دهی به سوال اقدام کنیم.

* مهمترین نکته در پاسخ دهی به سوالات درک مطلب این است که نتیجه گیری و پاسخ دهی باید بر اساس آنچه در متن داده شده است باشد، خواه این موارد صحیح باشند یا غلط، خواه مورد توافق با باور های ذهنی ما باشند یا نه.

- سوالات کلی متن:

* یافتن ایده یا پیام اصلی متن: برخی سوالات در پی این هستند که فرد بتواند ایده یا پیام اصلی متن و یا بهترین عنوان متن را بیابد. در پاسخ دهی به این دسته سوالات باید جمله اول و آخر هر متن یا پاراگراف به دقت مطالعه شود. در برخی موارد نویسنده با ارائه چند ایده و نظر و با آوردن کلمات کلیدی نظیر «ولی»، «اما»، «با وجود این» و ... به دنبال رد آنها می باشد که پاسخ در جمله بعد از این کلمات نهفته است.

* یافتن ساختار کلی متن: برخی سوالات نوع و ارتباط بین پاراگراف ها و برداشت کلی از یک پاراگراف را هدف قرار میدهند. از مهمترین انواع روابط پاراگراف ها عبارتند از نظر، مقایسه، تعریف و اختلاف.

* جزئیات اشاره شده در متن: برخی سوالات جزئیات خاصی را در ارتباط با یک موضوع هدف قرار میدهند. در این سوالات باید به کلمات کلیدی توجه شود و پس از یافتن خود آن یا معادلش در متن، پاسخ سوال را پیدا کرد. صورت این دسته از سوالات به حالت «متن فوق نشان میدهد که...»، «بر طبق متن، کدامیک از گزینه ها صحیح میباشد؟» و ... میباشد.

- استدلال منطقی

هدف از طرح این دسته از سوالات، سنجش و ارزیابی توانایی فرد در درک و تشخیص ساختار استدلال درست و نادرست میباشد. سوالات استدلالی به دو دسته سوالات تحلیل متنی و سوالات گزاره های منطقی تقسیم بندی میشوند. در این دو دسته متن کوتاهی آورده میشود که برای پاسخ دهی به آنها باید با انواع استدلال آشنایی داشته باشید تا بتوانید از متن نتیجه گیری مطلوب را حاصل کنید. انواع استدلال عبارتند از: استدلال قیاسی (استنتاجی)، استدلال استقرایی، استدلال تشبیهی.

- سوالات منطقی در آزمون ها به حالت های زیر طراحی میشوند:

+ در خصوص تضعیف استدلال + در خصوص تقویت و تحکیم استدلال

+ در خصوص فرضیه پردازی و نتیجه گیری + در خصوص یافتن فرض پنهان

- تضعیف استدلال: در این دسته از پرسش ها، پس از ارائه یک متن کوتاه، از فرد خواسته میشود تا گزینه ای را که بیش از همه، استدلال موجود در متن را تضعیف میکند انتخاب نماید.

- تقویت استدلال: در پرسش های مطرح شده از تقویت استدلال، پس از ارائه یک متن کوتاه، از فرد خواسته میشود تا گزینه ای را که بیش از همه، استدلال موجود در متن را تقویت میکند، انتخاب نماید.

<< تکنیک های حل مسئله: در ادامه به معرفی تکنیک های مناسب و بعضا لازم برای حل سوالات استدلال منطقی میپردازیم که برای موفقیت در این بخش، میتوانید از آن استفاده نمایید:

- تحلیل گام به گام: تقسیم بندی اطلاعات داده شده به قطعات کوچکتر و بررسی دقیق هر قطعه. تعجیل در پاسخ دهی ممکن است منجر به اشتباه شود.

- رسم نمودار یا جدول: در سوالات تحلیلی یا ترتیبی، رسم نمودار یا جدول کمک شایانی به ثبات اطلاعات و سازماندهی آنها میکند و باعث رسیدن سریعتر به پاسخ صحیح میشود.

- تحلیل منطقی

تحلیل منطقی یکی از مهمترین بخش های آزمون های هوش و استعداد است که مهارت های استدلالی، تحلیلی و نتیجه گیری فرد را مورد ارزیابی قرار میدهد. این بخش با تمرکز بر فهم روابط پیچیده، شناسایی الگوها و ...، توانایی فرد در برخورد با مسائل غیرمعمول را محک میزند.

<< هدف طراحی این دسته از سوالات ارزیابی و بررسی توانایی های فرد در زمینه های زیر میباشد:

+ درک روابط پیچیده + تفکر نظام مند + استنتاج و تعمیم + حل مسائل چندبخشی

این مهارت ها در موقعیت های روزمره و شغلی نیز کاربردی هستند، زیرا به فرد کمک میکنند تا با مسائل پیچیده به شکلی سازمان یافته و منطقی برخورد کند. سوالات این بخش نیاز به هیچ پیش فرض ذهنی ندارند و برای پاسخ دهی به این سوالات باید سه گام اصلی طی شود:

- + مدل سازی مسئله تعریف شده بر اساس قواعد موجود
 - + خلاصه کردن قواعد بر اساس مدل بدست آمده
 - + پاسخ به سوالات براساس مدل و قواعد مسئله
- <> تکنیک های حل مسئله: برای حل سوالات تحلیل منطقی، در زیر به معرفی تکنیک های لازم و مناسب میپردازیم که برای بررسی و حل سوالات این بخش، میتوانید از آنها استفاده نمایید:

- خواندن دقیق سوال: مطالعه دقیق سوال و شرایط آن. زیرا که حتی یک کلمه ممکن است سرنخی مهم در مسئله باشد.
- تحلیل گام به گام: تقسیم بندی اطلاعات داده شده به قطعات کوچکتر و بررسی دقیق هر قطعه. تعجیل در پاسخ دهی ممکن است منجر به اشتباه شود.
- رسم نمودار یا جدول: در سوالات تحلیلی یا ترتیبی، رسم نمودار یا جدول کمک شایانی به ثبات اطلاعات و سازماندهی آنها میکند و باعث رسیدن سریعتر به پاسخ صحیح میشود.

- مسائل جدول بندی و ترکیبی

از مهمترین بخش های سوالات تحلیل منطقی، سوالات جدول بندی و مسائل ترکیبی هست. برای حل این نوع مسائل نیازی به هیچ نوع پیش فرضی ذهنی نیست. حل این مسائل را میتوان در طی سه گام انجام داد که این گام ها عبارتند از:

- + مدل سازی مسئله تعریف شده بر اساس قواعد موجود
- + خلاصه کردن قواعد بر اساس مدل به دست آمده
- + پاسخ به سوالات بر اساس مدل و قواعد مسئله

پس از مدل سازی و خلاصه کردن قواعد، با یک مسئله تک حالت و یا چند حالت روبرو خواهیم شد. در مسئله تک حالت بین سوالات مختلف رابطه وجود داشته و پاسخ به هر سوال بخشی از اطلاعات مربوط به مدل را تکمیل خواهد نمود. در مسائل چند حالت، به هر سوال مستقل از سایر سوالات باید پاسخ داده شود؛ در واقع هر اطلاعاتی که در هر سوال مطرح میشود، فقط برای همان سوال صدق میکند.

- الگویابی منطقی

بحث الگویابی در سوالات هوش مسئله ای مهم است که در انواع مختلفی مشاهده میشود. از انواع این الگو ها میتوان به الگو های عددی، الگو های تصویری و الگو های کلامی و ترکیب این سه مورد اشاره کرد. سه مورد اول هر کدام در بخش های مربوط به خود، به طور کامل توضیح داده خواهند شد و تمرکز ما در این بخش بر روی الگو های ترکیبی است.

- الگوی ترکیبی عدد و شکل: این دسته از الگو ها، الگو هایی هستند که اعداد موجود در آنها را نمیتوان دنباله ای ساده از اعداد در نظر گرفت، زیرا که این سوالات ترکیبی از اعداد و اشکال هستند.

- الگوی ترکیبی عدد و حرف: در این دسته از سوالات، هر چند نامشخص و مخفی، رابطه ای از اعداد نیز در سوالات وجود دارد. در این دسته از سوالات موارد مختلفی همانند تعداد حروف و یا حتی تعداد نقاط باید مورد توجه واقع شود.

بخش دوم: هوش کلامی

سوالات بخش هوش کلامی در آزمون ها، از قسمت های مختلفی تشکیل شده اند. فارغ از تفاوت های ظاهری که در میان سوالات این دسته وجود دارد، در همه سوالات مفهوم مورد نظر در قالب کلمات و عبارات ذکر گردیده است که از این نظر همگی مشابه هم هستند. سوالات هوش کلامی به طور عمده شامل حالت های زیر می باشد:

+ طبقه بندی کلمات + نسبت کلامی (استدلال کلامی) + طبقه کلمات
+ کلمات متضاد و مترادف + معنی لغات

سوالات این بخش شباهت کمتری به سوالات هوش دارد. بعضی از سوالات مانند معانی لغات یا کلمات متضاد و مترادف و چیزهایی از این نوع، شباهت های زیادی به سوالات ادبیات فارسی آزمون ها دارند.

- طبقه بندی کلمات

بخش طبقه بندی کلمات خود به دو دسته تقسیم میشود.

+ یک موضوع بین تمامی گزینه ها به غیر از یک گزینه مشترک است و هدف، یافتن گزینه غیرمشترکه
+ کلمه یا عبارت داده شده با گزینه ها ارتباط نزدیکی دارد، اما از نظر منطقی با یکی از گزینه ها، ارتباط بیشتر و نزدیک تری از نظر طبقه ای یا معنایی دارد.

- تناسب لغوی

در این نوع از سوالات رابطه بین کلمات مورد نظر است. معمولاً در متن سوال نوعی رابطه یا نسبت بین دو کلمه مشخص شده و از فرد خواسته میشود که چنین رابطه ای را بین دو کلمه دیگر برقرار کند.
* نکته بسیار مهمی را که باید به آن اشاره کرد این است که در این دسته از سوالات، همانند سوالات طبقه بندی کلمات، باید به دنبال رابطه اساسی بود. اگر نسبت یا رابطه ی کشف شده تا حدی سطحی بوده و به ظاهر کلمات بستگی دارد، باید به بررسی و کاوش بیشتری پرداخته شود. فقط در صورتی میتوان رابطه کشف شده را به کار برد که بعد از بررسی های لازم نتوان رابطه دیگری را پیدا کرد.

از انواع رابطه هایی که میتوان میان واژه ها عبارت ها در این دسته از سوالات دید، میتوان موارد زیر را نام برد:

+ رابطه هدف + رابطه علت و معلول + رابطه جزء و کل + رابطه جزء و جزء
+ رابطه فعل و مفعول + رابطه مترادف و متضاد + رابطه مکان + رابطه کار و کارگر
+ رابطه ابزار و اندازه + رابطه ابزار و کاربر + رابطه ابزار و کاربرد + رابطه کمیت و واحد
+ رابطه والد و اولاد + رابطه محصول و ماده اولیه

بخش سوم: هوش ریاضی

بخش کمیتی سوالات هوش در مجموع شامل سوالات حل مسئله، سوالات مقایسه های کمی، کار با داده های آماری، هوش عددی و هندسه میشود که هر بخش نکات و تکنیک های خاص خود را دارد؛ که میتوانید با تمرین بر روی این تکنیک ها شانس موفقیت خود را در این بخش افزایش دهد.

- سوالات حل مسئله: لازمه پاسخ دهی به سوالات حل مسئله، تسلط کافی بر روی مفاهیم ریاضی متوسطه میباشد.
- سوالات مقایسه های کمی: در این سوالات دو عبارت ریاضی داده شده و خواسته مسئله این است که به کمک قوانین ساده مربوط به نامساوی ها و نامعادلات، باهم مقایسه شده و نتیجه مطلوب به دست بیاید.
- سوالات کار با داده های آماری: در این بخش نتایج کمی یک تحقیق آماری در قالب جدولی از اعداد آورده میشود و داوطلب باید بتواند با تحلیل این داده ها به نتایج جدید دست یابد و یا نواقص جدول را برطرف نمایند.

- نسبت و تناسب

- رابطه میان دو کمیت همجنس از نظر اندازه، که مشخص میکند یک کمیت چند برابر دیگری است را نسبت میگویند. نسبت کمیت a به b ، به صورت $\frac{a}{b}$ نشان داده میشود. این حالت در مسائل هوش به صورت های مختلفی استفاده میشود که از جمله آنها میتوان به موارد زیر اشاره کرد:

- از انواع تناسب میتوان به مواردی همچون تناسب مستقیم، تناسب معکوس و تناسب مرکب اشاره کرد.
- + تناسب مستقیم: افزایش یا کاهش یکی از متغیر ها باعث افزایش یا کاهش دیگری میشود.
- + تناسب معکوس: تناسبی که ارتباط بین نسبت ها معکوس میباشد یعنی با افزایش یکی، دیگری کاهش میابد و برعکس.
- + تناسب معکوس شکسته: این نوع از تناسب در مسائلی به کار میرود که در آنها یکی از کمیت ها پس از طی دوره ای تغییر میکند.
- + تناسب مرکب: این دسته از تناسب ترکیبی از دو حالت قبلی میباشد. اگر تعداد و اجزا یک تناسب بیش از دو جز باشد (۳) به بالا) با این نوع از نسبت سر و کار داریم.

+ میانگین توافقی یا همساز: میانگین توافقی اعداد مثبتی همچون $x_1, x_2, \dots, x_n$ به صورت $\frac{1}{\frac{1}{x_1} + \frac{1}{x_2} + \dots + \frac{1}{x_n}}$ تعریف میشود.

- درصد (خرید و فروش - سود و زیان - رشد و زوال)

در صورتی که در نسبت دو عدد، مخرج کسر برابر با ۱۰۰ نباشد، برای بیان آن به صورت درصدی، کافی است که عدد را در ۱۰۰ ضرب کنیم و آن را به صورت درصدی بیان کنیم: $\frac{2}{5} * 100 = 0.4 * 100 = 40\%$

<< حالت های کلی برای مسائل درصدی را میتوانید در زیر مشاهده کنید:

- # چنانچه تعداد مسافران هواپیمایی برابر a نفر باشد و x درصد آنها خانمها باشند، چند نفر خانم در هواپیما هستند؟
- # فردی کالایی را با قیمت x خریده است، در صورتی که وی بخواهد y درصد سود کند، با چه قیمتی باید کالا را بفروشد؟

مسائل درصدی که با حالت هایی مشابه سه حالت نهایی در بالا طراحی میشوند، تحت عنوان مسائل خرید و فروش یا سود و زیان نیز بیان میشوند.

- الگوها و روابط عددی

بخشی دیگر سوالات هوش ریاضی، سوالاتی هستند که در آنها دسته ای از اعداد داده میشود که در میان آنها رابطه یا الگوی خاصی وجود دارد. این بخش از سوالات انواع مختلفی دارند که در ادامه به بررسی و تشریح آنها میپردازیم:

- دسته اول دنباله هایی هستند که از یک دنباله حسابی یا هندسی پیروی میکنند. این دسته از سوالات در زمره راحت ترین سوالات هوش هستند که با سوالات ریاضی مشترک هستند:

- دسته دوم دنباله هایی هستند مشابه دسته اول، با این تفاوت که قدر نسبت آنها، خود از یک الگوی خاص پیروی میکند.
- دسته سوم دنباله هایی هستند که دو قدر نسبت دارند. به عنوان مثال جمله های فرد و جمله های زوج دارای قدر نسبت های متفاوت هستند.

- دسته چهارم دنباله هایی هستند که از قواعد دنباله های حسابی یا هندسی پیروی نمیکنند. این دسته از دنباله ها اکثرا به صورت جمع دو عدد قبلی یا نسبت دو عدد قبلی به دست می آیند از معروفترین این دنباله ها، دنباله فیبوناچی است.

- کار با داده های آماری/ عددی

در سوالات این بخش، داده های کمی یک تحقیق در قالب یک جدول یا نمودار و یا ترکیبی از آنها داده میشود و از داوطلبان خواسته میشود تا با تحلیل داده ها، به اطلاعات دقیقتری دست یابند. سوالات این بخش را به طور کلی میتوان در سه دسته زیر تقسیم بندی کرد:

- سوالات مبتنی بر جداول اطلاعاتی.

- سوالات مبتنی بر نمودار های آماری.

- سوالات مبتنی بر ترکیب جدول و نمودار.

* به شاخص های میانگین و میانه و مد، شاخص های مرکزی گفته میشود.

- میانگین: برای به دست آوردن میانگین چندین داده عددی، ابتدا مجموع آنها را به دست میآوریم و سپس مقدار مجموع را

بر تعداد آنها تقسیم میکنیم. اگر مجموع n داده آماری برابر با X باشد، میانگین آنها برابر است با $\bar{x} = \frac{X}{n}$.

+ چنانچه عددی همچون a را به داده ها اضافه کنیم میانگین جدید برابر خواهد بود با: $\bar{x} = \frac{X+a}{n+1}$

+ اگر تمامی داده ها با عدد ثابتی جمع شوند یا به عدد ثابتی ضرب شوند، میانگین نیز با آن عدد جمع میشود یا در آن ضرب میشود.

میانه: داده ای است از مجموعه داده های موجود که نصف داده ها از آن بزرگتر و نصف دیگر از آن کوچکتر هستند.

+ میانه در مواجهه با جمع یا ضرب داده ها با عدد ثابت، همانند میانگین رفتار میکند.

مد: سومین شاخص مرکزی مد است که برای به دست آوردن آن کافی است تعداد داده ها را بشماریم. داده ای که بیشترین

تعداد و تکرار را داشته باشد، به عنوان مد مجموعه شناخته میشود.

<< دسته دیگر از شاخص ها که به داده های آماری مرتبط هستند، شاخص های پراکنده هستند که کاربرد خاصی در این دسته از سوالات ندارند ولی اشاره کوتاهی به آنها میکنیم.

- شاخص های پراکندگی میزان پراکندگی یا میزان اختلاف بین داده ها و یا تفسیر داده ها را در جامعه آماری یا نشان میدهند. دامنه تغییرات، واریانس، انحراف معیار از جمله شاخص های پراکندگی هستند.

- آنالیز ترکیبی

اصول شمارش عبارت است از روش های شمارش و تعیین تعداد حالات ممکن، بدون شمارش هر یک از حالات. از جمله این اصول میتوان به اصل ضرب و اصل جمع اشاره کرد که در ادامه به تعریف آنها میپردازیم

- اصل جمع: اگر کاری را بتوان به دو روش انجام داد بطوریکه روش اول به n طریق و روش دوم به m طریق قابل انجام باشد، و این دو روش مستقل از همدیگر و غیرهمزمان باشند، برای انجام کار مورد نظر، $m + n$ روش وجود دارد. تشخیص این اصل در سوالات با استفاده از واژه «یا» میباشد: «انجام این کار یا آن کار».

- اصل ضرب: اگر کاری در طی دو مرحله انجام شود که مرحله اول به n روش و مرحله دوم به m روش قابل انجام باشد (این دو مرحله همزمان هستند)، آنگاه آن کار را میتوان به $m \times n$ روش انجام داد. تشخیص این اصل در سوالات با استفاده از واژه «و» میباشد: «انجام این کار و آن کار».

- جایگشت: به تعداد حالت های قرار گرفتن n شی در کنار هم، جایگشت n شی گفته میشود. در حالت عادی که ترتیب قرارگیری مهم است، تعداد حالت های ممکن برای جایگشت n شی متمایز برابر $n!$ میباشد.

* جایگشت حالت های مختلفی دارد که به صورت خلاصه داریم:

حالت	رابطه	حالت	رابطه
k شی معین از n شی متمایز کنار هم <u>باشند</u>	$(k)! \times (n - k + 1)!$	k شی معین از n شی متمایز کنار هم <u>نیاشند</u>	$(n - k)! \times (n - k + 1)!$
قراردهی یک در میان اعضای دو دسته متمایز دارای n شی متمایز	$n! \times n! \times 2$	قرار دهی یک در میان اعضای دو دسته متمایز دارای n و $n+1$ شی متمایز	$n! \times (n + 1)!$
قرار دادن n شی متمایز به صورت دایره وار (میز گرد)	$(n - 1)!$	جایگشت n شی که شامل k نوع باشد	$\frac{n!}{n_1! * n_2! * \dots * n_k!}$
جایگشت r تایی از n شی (ترتیب)	$P(n, r) = \frac{n!}{(n - r)!}$	جایگشت r تایی از n شی که در آن ترتیب مهم نباشد (ترکیب)	$C(n, r) = \frac{n!}{r! \times (n - r)!}$
جایگشت r تایی از n شی که k شی خاص در همه آنها موجود باشد	$P(r, k) \times P(n - k, r - k)$	جایگشت r تایی از n شی که فاقد k شی خاص باشند	$P(n - k, r)$

- ترکیب: انتخاب r شی از میان n شی متمایز که ترتیب چیده شدن در آن مهم نیست:

$$C(n, r) = \binom{n}{r} = \frac{n!}{r!(n-r)!}$$

- ترتیب: انتخاب r شی از میان n شی متمایز که ترتیب قرار گرفتن در آن ها اهمیت دارد:

$$P(n, r) = \frac{n!}{(n-r)!}$$

- بخش پذیری: اگر a و b دو عدد صحیح باشند، میگوییم a بر b بخش پذیر (قابل قسمت) است، به شرطی که عددی صحیح مانند c وجود داشته باشد که $a = bc$:
- + بخش پذیر بر ۲: یکانش رقم زوج باشد
 - + بخش پذیر بر ۳: مجموع ارقامش بر ۳ بخش پذیر باشد
 - + بخش پذیر بر ۴: دو رقم آخر صفر (۰۰) باشد یا دو رقم آخر بر ۴ بخش پذیر باشد.
 - + بخش پذیر بر ۵: رقم یکانش صفر یا ۵ باشد.
 - + بخش پذیر بر ۶: هم بر ۲ و هم بر ۳ بخش پذیر باشد.
 - + بخش پذیر بر ۷: رقم یکان را از عدد جدا کرده و ۲ برابر آنرا از عدد مانده کم کنیم، حاصل بر ۷ بخش پذیر باشد.
 - + بخش پذیر بر ۹: مجموع ارقامش بر ۹ بخش پذیر باشد.

بخش چهارم: هوش بصری (هندسی)

بخش بصری سوالات هوش آزمون های استخدامی، نسبت به سایر بخش های این سوالات، از اعتبار، فراوانی و سختی نسبتاً بالایی برخوردار هستند. تنوع طراحی در این دسته از سوالات نیز بالا میباشد و دست طراح برای بازی با ذهن داوطلب باز تر از سایر قسمت ها است.

- مروری بر اشکال (دو بعدی - سه بعدی)

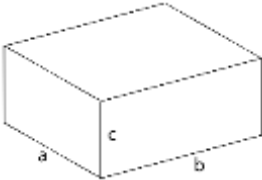
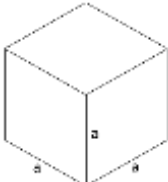
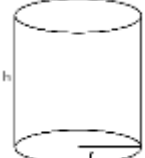
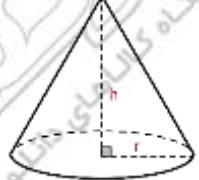
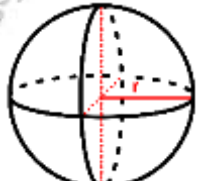
در این بخش به مرور انواع اشکال هندسی و ویژگی های پرکاربرد و مهم آنها میپردازیم
<< اشکال دو بعدی:

دایره: یک منحنی بسته است و شامل نقاطی است که فاصله آنها از یک نقطه معین و ثابت، مقداری ثابت میباشد. به آن نقطه ثابت مرکز و به فاصله ای که مقدار ثابت بین مرکز تا نقطه ها است، شعاع دایره گفته میشود.
مساحت دایره ای با شعاع r از رابطه $S = \pi r^2$ و محیط آن از رابطه $P = 2\pi r$ به دست می آید.
مثلث: یک سه ضلعی مسطح بسته که تمامی اضلاع آن خط راست میباشند. محیط آن برابر مجموع اندازه تمامی اضلاع بوده و مساحت آن برابر نصف حاصلضرب قاعده در ارتفاع نظیر آن میباشد. مجموع زوایای داخلی تمامی مثلث ها همواره برابر 180° درجه میباشد. بر اساس اندازه زاویه های مثلث میتوان آن را به سه دسته زیر تقسیم بندی کرد:
چهار ضلعی ها:

- دوزنقه: چهارضلعی که فقط دو ضلع آن موازی باشد، دوزنقه نامیده میشود. مساحت آن برابر نصف حاصل ضرب ارتفاع در مجموع دو قاعده میباشد. از انواع خاص دوزنقه میتوان به دوزنقه متساوی الساقین و دوزنقه قائم الزاویه اشاره کرد.
- متوازی الاضلاع: چهارضلعی که در آن اضلاع روبرو موازی و برابر همدیگر باشند. در این چهارضلعی زاویه های مقابل به هم برابر هم بوده و زاویه های مجاور، مکمل یکدیگر میباشند.
- مستطیل: نوع خاصی از متوازی الاضلاع که در آن تمامی زوایا برابر 90° درجه میباشند.

- مربع: نوعی از انواع متوازی الاضلاع که در آن تمامی زوایا برابر ۹۰ درجه بوده و اندازه تمامی اضلاع یکسان میباشد.
- لوزی: نوعی متوازی الاضلاع که در آن اندازه تمامی اضلاع یکسان میباشد اما زوایای آن حتما یکسان نیستند.
- * مربع نوعی مستطیل است که اضلاع آن مساوی است و نوعی لوزی است که زوایای آن ۹۰ درجه است

<< اشکال سه بعدی

حجم	ویژگی ها	شکل	فرمول ها
مکعب مستطیل	* دارای ۶ وجه مستطیل شکل * دارای ۸ راس و ۱۲ یال		مساحت کل: $S = 2(ab + b + ac)$ مساحت جانبی: $S_s = 2(ac + bc)$ حجم: $V = a \times b \times c$
مکعب مربع	* دارای ۶ وجه مربعی * دارای ۸ راس و ۱۲ یال		مساحت کل: $S = 6a^2$ مساحت جانبی: $S_s = 4a^2$ حجم: $V = a^3$
استوانه	* دارای دو قاعده دایره شکل به قطر r * بدون یال و راس * دارای وجه جانبی یکپارچه مستطیلی		مساحت کل: $S = 2\pi r^2 + 2\pi rh$ مساحت جانبی: $S_s = 2\pi rh$ حجم: $V = h\pi r^2$
هرم	* با قاعده n ضلعی منتظم * دارای وجه ها جانبی مثلثی شکل * دارای n+1 راس و 2n یال		مساحت کل: مساحت قاعده + مساحت جانبی حجم: $V = \frac{1}{3}Ah$
مخروط	* دارای قاعده دایره شکل * دارای یک راس و یک یال (محل اتصال قاعده به سطح جانبی)		مساحت کل: $S = \pi r(r + \sqrt{r^2 + h^2})$ حجم: $V = \frac{1}{3}\pi r^2 h$
کره	* دارای قاعده نبوده و محصور بین چند وجه نمیشد		مساحت کل: $S = 4\pi r^2$ حجم: $V = \frac{4}{3}\pi r^3$

- روابط میان شکل ها (نسبت بین شکل ها - ترکیب شکل ها - شباهت شکل ها - الگو های تصویری)

<< برای پیدا کردن الگویی که میان شکل ها نهفته است میتوان مشابه الگو های عددی اقدام میکنیم. باید دید که میان هر تصویر با تصویر بعدی خود چه تفاوت هایی وجود دارد، آیا این تفاوت ها در سایر شکل ها نیز وجود دارد؟ آیا این تفاوت ها از الگوی خاصی پیروی میکنند؟ این تفاوت ها میتوانند شامل مواردی همچون اندازه، دوران و چرخش، قرینه شدن، تعداد و ... باشد:

نوع تغییر	توضیح	توصیف تصویری
اندازه شکل	در هر الگو امکان دارد که اندازه کل یا بخشی از شکل در هر مرتبه دچار تغییر شود. در مثال مقابل دایره در شکل راست نسبت به شکل میانی کوچکتر شده و در شکل چپ بزرگتر.	
دوران شکل	در هر الگو، شکل میتواند حول مرکز شکل یا یک نقطه خاص دوران یافته به شکل دیگر تبدیل شود. در برخی از مسائل ممکن است دو نوع دوران داشته باشیم که برای هر قسمتی از شکل متفاوت باشد. در مثال مقابل شکل راست نسبت به شکل میانی ۹۰ درجه ساعتگرد و در شکل چپ ۹۰ درجه پادساعتگرد دوران داشته است.	
قرینه شکل	در برخی از الگوهای تصویری، امکان دارد که تصویر حول محورهای افقی یا عمودی و در برخی موارد محورهای اریب، قرینه شده باشد. در مثال مقابل شکل سمت راست قرینه شکل میانی نسبت به محور عمودی و شکل سمت چپ قرینه آن نسبت به محور اریب میباشد.	
تعداد شکل	در الگوی تصویری یکی از مواردی که میتواند تغییر کند تعداد شکل ها باشد. به عنوان مثال خطوط داخل یک شکل، اضلاع یک چندضلعی و ... این تغییرات میتواند به صورت افزایشی یا کاهششی و یا نوسانی باشد. در مثال مقابل در شکل راست یک عدد از خطوط داخل شکل نسبت به شکل میانی کم شده و در شکل چپ این تعداد یک عدد افزایش داشته است.	

در دسته دیگری از سوالات چندین تصویر داده میشود که یکی از آنها متفاوت است و فرد باید تصویری که با سایر آنها متفاوت است را انتخاب نماید. در این دسته از سوالات اکثرا شکل ها با دوران مطابق هم میشوند به غیر از یک گزینه که آن گزینه به احتمال زیاد به جای دوران، قرینه سایر شکل ها میباشد.

- چرخش چرخ دنده ها

در برخی از مسائل با چرخش چرخ دنده ها و یا تسمه ها مواجه هستیم. برای حل یان دسته از مسائل از دوران و قواعد فیزیکی آنها کمک میگیریم. دو چرخ دنده یا دو دیسک که با تسمه به هم وصل شده اند بر روی هم دو نوع تاثیر میگذارند:

+ تاثیر مستقیم: در این حالت چرخش چرخ یا دیسک در یک جهت منجر به چرخش دیسک یا چرخ دیگر در همان جهت میشود در این حالت چرخ دنده ها یا داخل هم هستند یا تسمه اتصال دیسک ها، خود را قطع نمیکند.

+ تاثیر معکوس: در حالت تاثیر معکوس، چرخش چرخ یا دیسک در یک جهت منجر به چرخش دیسک یا چرخ دیگر در خلاف جهت دیسک اولیه میشود. در این حالت چرخ دنده ها بیرون هم هستند و تسمه اتصال دیسک ها، خود را قطع میکند.

- حجم های گسترده فضایی

در اینگونه سوالات، معمولا گسترده ایی از یک حجم سه بعدی داده میشود و چهار شکل سه بعدی به عنوان پاسخ پیشنهاد میگردد، که یکی از آنها مربوط به شکل گسترده میباشد و فرد باید آنرا مشخص کند.

معمولا در این دسته از سوالات ترتیب به همین شکل است، ولی در برخی موارد ممکن است شکل سه بعدی به عنوان سوال و چهار گسترده آن به عنوان پاسخ داده شوند.

- شمارش حجم های فضایی

این دسته از سوالات بدین صورت است که حجمی متشکل از چند مکعب داده میشود و از فرد خواسته میشود که تعداد مکعب های تشکیل دهنده شکل را مشخص کند.

شکل های داده شده به دو دسته تقسیم میشوند:

+ اشکالی که میتوان با شمارش ابعاد شکل اصلی و کم کردن یا اضافه کردن چند مکعب به آن، پاسخ صحیح را مشخص نمود
 + اشکالی که ابعاد شکل اصلی در آنها مشخص نیست. برای شمارش مکعب های اینگونه شکل ها ابتدا آن را طبقه بندی کرده و سپس مکعب های هر طبقه را جداگانه شمارش میکنیم که مجموع آنها، همان تعداد مکعب های تشکیل دهنده شکل اصلی خواهد بود.

❖ فصل چهارم: فناوری اطلاعات (مهارت های هفتگانه ICDL) (خلاصه)

◀ بخش اول: مفاهیم مقدماتی سیستم های رایانه ای

سیستم (system) مجموعه ای از عناصر و اجزای مرتبط به هم میباشد که یک هدف خاصی را دنبال میکنند و به طور کلی دارای سه بخش اصلی میباشند: ورودی - input، عملیات - process، خروجی - output

رایانه (کامپیوتر - Computer) دستگاهی است دارای حافظه و قابل برنامه ریزی که میتواند عملیات های ریاضی، منطقی و مقایسه ای را با سرعت بالایی انجام داده و نتیجه را ارائه دهد. در تعریفی کلی تر میتوان گفت که رایانه دستگاهی است که بتواند سه عمل دریافت داده، پردازش داده و اعلام نتیجه پردازش شده (اطلاعات) را انجام دهد.

مقادیر ورودی به سیستم را داده (data) مینامند و حاصل پردازش داده ها در سیستم را اطلاعات (information) مینامند

قسمت اول: آشنایی با رایانه و سخت افزار

<< انواع سیستم های رایانه ای و کاربردهای آنان: رایانه ها بسته به نوع کاربرد، توان پردازشی، اندازه و نحوه استفاده، در دسته های مختلفی طبقه بندی میشوند. در ادامه به بررسی دسته بندی رایانه ها و نقش هر دسته در دنیای فناوری میپردازیم.

کامپیوترها از نظر قدرت پردازشی و کاربرد به گروه هایی مثل ابررایانه ها، رایانه های بزرگ، رایانه های رومیزی، لپ تاپ ها و کامپیوترهای کوچک تر مانند تبلت و موبایل تقسیم میشوند. شناخت تفاوت آنها، به ما کمک میکند تا برای نیازهای مختلف، سیستم مناسبی را انتخاب کنیم.

نوع رایانه	توضیحات
ابر رایانه ها (Super computers)	این دسته از رایانه ها، از نظر اندازه بزرگترین و از نظر سرعت پردازش سریعترین هستند. موارد استفاده آنها عبارتند از؛ پیش بینی آب و هوا - شبیه سازی های علمی - تحقیقات هسته ای - تجزیه و تحلیل داده های ماهواره و فضاپیما و ...
رایانه های بزرگ (Mainframe Computers)	رایانه های بزرگ به گونه ای طراحی شده اند که بتوانند به صورت همزمان از صد ها یا هزاران کاربر پشتیبانی کنند. مانند بانک ها و بخش های مخابراتی و ...
رایانه های کوچک (Mini computers)	رایانه های کوچک، چند پردازشی و با اندازه متوسط هستند. این دسته از رایانه ها میتوانند به طور متوسط بین ۴ تا ۲۰۰ کاربر را پشتیبانی کنند. بیشتر در موسسه ها و بخش های کوچکتر ادارات و شرکت ها و برای مواردی همچون حسابداری و مدیریت موجودی و ... به کار میروند. مانند workstation ها و سرور ها (Servers)
ریز رایانه ها (Micro computers)	کوچکترین و ارزان ترین رایانه ها. به خاطر استفاده روزمره کاربران در منازل و محیط های کاری، به آنها رایانه های شخصی (Personal Computer) گفته میشود. های شخصی با توجه به اندازه و قابلیت حمل به انواع مختلفی همچون Desktop، کیفی یا Laptop، جیبی یا Palmtop و ... تقسیم بندی میشوند

<< آشنایی با سخت افزار و اجزای رایانه:

- تعریف سخت افزار: «اجزای فیزیکی سیستم رایانه ای که قابل لمس برای کاربر باشد، سخت افزار گفته میشود». این اجزا شامل مجموعه ای از قطعات و مدارات الکتریکی و مکانیکی میباشند. چندین مورد از سخت افزارها وجود دارند که پایه اصلی یک سیستم رایانه ای میباشد و در صورت نبود آنها، امکان راه اندازی سیستم رایانه ای وجود ندارد. استفاده از سایر سخت افزار ها بستگی به نیاز کاربر دارد.

- سخت افزار خارجی: تجهیزات سخت افزاری قرار گرفته در خارج از رایانه. از جمله سخت افزار های خارجی میتوان مانیتور، صفحه کلید، ماوس و پرینتر و ... را نام برد.

- سخت افزار داخلی: مجموعه سخت افزار های درون رایانه که در داخل کیس نصب میشوند، سخت افزار داخلی گفته میشود. از جمله سخت افزار های این دسته میتوان به مادربرد، پردازنده مرکزی (CPU)، رم (Ram) اشاره کرد.

<< اجزای اصلی سیستم رایانه ای: رایانه برای انجام عملیات ها از چهار بخش کلیدی تشکیل شده است که این بخش ها عبارتند از واحد پردازنده مرکزی، حافظه، واحد ورود و واحد خروجی.

- واحد پردازنده مرکزی (CPU): هر رایانه یک واحد مرکزی پردازش دارد که این واحد به عنوان مغز رایانه تلقی میشود. وظیفه اصلی پردازش داده های ورودی بر عهده آن میباشد. عمل پردازش توسط CPU در سه مرحله فراخوانی (Fetch)، رمزگشایی (Decode) و پردازش و اجرا (Execute) صورت میگیرد.

* پردازنده مرکزی (CPU) یک تراشه الکتریکی میباشد که انجام عملیات پردازشی، منطقی، ریاضی و کنترلی را بر عهده دارد. این قطعه اصلی ترین و مهمترین قسمت از یک رایانه میباشد. قسمت های تشکیل دهنده یک CPU عبارتند از:

+ واحد کنترل (CU) + حافظه ثابت (Register) + واحد حساب و منطق (ALU) + حافظه سریع (Cache)

- حافظه (Memory): مکانی که اطلاعات به صورت موقت یا دائم در آن نگهداری میشود. به دو نوع کلی حافظه اصلی و حافظه جانبی تقسیم بندی میشود. حافظه اصلی همچون RAM و ROM و حافظه جانبی همانند هارد دیسک ها میباشد.

* واحد های اندازه گیری حجم حافظه:

واحد	توضیحات
بیت / bit - b	به کوچکترین واحد اندازه حافظه که تنها میتواند دو مقدار 0 و 1 را داشته باشد، بیت میگویند
نیبل / Nibble	به مجموعه چهار بیت که کنار هم قرار گرفته اند یک نیبل گفته میشود
بایت / Byte - B	از کنار هم قرار گرفتن ۸ بیت، یک بایت تشکیل میشود. بایت واحد اصلی حافظه است و به صورت باینری (دودویی) باشد

* سایر واحد های حافظه نسبت به بایت را در جدول زیر میتوانید مشاهده کنید:

ده دهی		دودویی		کاربرد عمومی	
نام (نماد)	استاندارد بین المللی	نام (نماد)	مقدار	نام (نماد)	مقدار
کیلوبایت (kB)	$1KB = 10^3 B$	کیبی بایت (KiB)	$1KiB = 2^{10} B = 1024B$	کیلوبایت (KB)	$1KB = 2^{10} B$
مگابایت (MB)	$1MB = 10^6 B$	مبی بایت (MiB)	$1MiB = 2^{20} B = 1024KB$	مگابایت (MB)	$1MB = 2^{10} KB$
گیگابایت (GB)	$1GB = 10^9 B$	گیبی بایت (GiB)	$1GiB = 2^{30} B = 1024MB$	گیگابایت (GB)	$1GB = 2^{10} MB$
ترابایت (TB)	$1TB = 10^{12} B$	تبی بایت (TiB)	$1TiB = 2^{40} B = 1024GB$	ترابایت (TB)	$1TB = 2^{10} GB$

- واحد های ورودی و خروجی (Input and Output)

+ واحد ورودی (Input Unit): واحدی است که داده ها را از دستگاه های ورودی دریافت میکند. داده ها از طریق ورودی به حافظه اصلی و سپس به CPU منتقل میشوند تا پردازش شوند.

+ واحد خروجی (Output Unit): بعد از پردازش داده ها توسط CPU، اطلاعات به حافظه اصلی منتقل میشوند و از آنجا توسط واحد خروجی به دستگاه های خروجی ارسال میشوند.

- برد اصلی یا مادربرد (Motherboard): اصلی ترین بخش سیستم های رایانه ای، مادربرد است. مهم ترین کاربرد مادربرد، کنترل پردازشگر مرکزی (CPU) و ایجاد ارتباط بین آن با سایر بخش ها است. مادربرد برای ارتباط با اجزای یاد شده از سوکت ها، اسلات ها، شیار ها و ... استفاده میکند.

<< **دستگاه های ورودی و خروجی:** با توجه به اینکه واحد های ورودی و خروجی از دستگاه ها برای دریافت داده و ارائه اطلاعات استفاده میکنند نیاز به آشنایی با دستگاه های ورودی و خروجی داریم. تعامل کاربر با رایانه از طریق دستگاه های ورودی و خروجی انجام میشود. این دستگاه ها اطلاعات را وارد رایانه کرده و یا نتایج پردازش شده توسط رایانه را به کاربر ارائه میدهند. در برخی از موارد دستگاه های وجود دارد که هر دو نقش را به طور هم زمان دارند.

- دستگاه های ورودی: دستگاه هایی که برای گرفتن ورودی از کاربر مورد استفاده قرار میگیرند را دستگاه های ورودی مینامند. از جمله دستگاه های ورودی میتوان به کیبورد، ماوس و

- دستگاه های خروجی: دستگاه هایی که برای انتقال اطلاعات پردازش شده توسط رایانه به کاربر مورد استفاده قرار میگیرند. با توجه به تنوع نوع اطلاعات خروجی، دستگاه های خروجی متعددی از جمله صفحه نمایش، چاپگر، بلندگو و ... را داریم.

- دستگاه های ورودی/خروجی: دستگاه هایی هستند که همزمان میتوانند به عنوان ورودی و خروجی عمل کنند. این دستگاه ها در اکثر موارد ترکیبی از دو یا چندین دستگاه ورودی و خروجی میباشد.

* در جدول زیر به طور کلی دستگاه های ورودی و خروجی را بررسی کرده ایم:

ورودی / خروجی	خروجی	ورودی
هدست - Headset	صفحه نمایش - Monitor	صفحه کلید - Keyboard
صفحه نمایش لمسی - Touch screen	چاپگر - Printer	موشواره - Mouse
مودم - Modem	گوشی - Headphone	قلم نوری - Light pen
DVD/CD - Writer	بلندگو - Speaker	لوح لمسی - Touch pad

قسمت دوم: آشنایی با نرم افزار و سیستم عامل

برای بهره برداری کامل از سخت افزار رایانه، به نرم افزار هایی نیاز داریم که کنترل سیستم و اجرای وظایف را بر عهده داشته باشد. این بخش به معرفی مفاهیم پایه ای نرم افزار و نقش حیاتی سیستم عامل در مدیریت و هماهنگی منابع سیستم دارد.

<< **نرم افزار و انواع آن:** مجموعه ای از دستورالعمل ها هستند که برای انجام کارهای خاص روی رایانه اجرا میشوند.

- نرم افزار: «هر بخشی از کامپیوتر که به صورت فیزیکی قابل لمس توسط کاربر نباشد، نرم افزار محسوب میشود» و یا «به تمامی برنامه ها و دستورالعمل هایی که برای ارتباط کاربر با رایانه و استفاده از آن به کار میروند، نرم افزار گفته میشود».

- نرم افزار های کاربردی (Application software): نرم افزار هایی هستند که برای انجام وظیفه خاص و بر اساس نیاز کاربران طراحی و تولید میشوند.

- نرم افزار های سیستمی (System software): به نرم افزار هایی که مدیریت سیستم را به طور کلی یا جزئی بر عهده دارند، نرم افزار های سیستمی گفته میشود. نرم افزار های سیستمی را میتوان در دسته های زیر تقسیم بندی کرد:

+ سیستم های عامل + کامپایلر ها و مفسر ها + درایور ها + نرم افزار های کمکی

<< سیستم های عامل و وظایف آنها: سیستم عامل مهم ترین نرم افزار رایانه است که اجرای برنامه ها و ارتباط میان سخت افزار و نرم افزار را ممکن میسازد.

- آشنایی با سیستم عامل و وظایف آن: سیستم عامل مهمترین نرم افزار سیستمی یک رایانه محسوب میشود. جایگاه این نرم افزار در سیستم رایانه ای را میتوان به عنوان یک رابط میان کاربر و نرم افزار های کاربردی با سخت افزار دانست.

- انواع رایج سیستم عامل ها: سیستم عامل ها بر اساس نوع دستگاه و نیاز کاربر متفاوت اند. در ادامه سیستم عامل های پرکاربرد برای انواع سیستم های رایانه ای شده اند.

* در جدول زیر به بررسی کلی برخی از سیستم های عامل میپردازیم:

نرم افزار سیستم	نوع نرم افزار		تعداد کاربران		تعداد برنامه ها		محیط کار	
	محیط عامل	سیستم عامل	تک کاربره	چند کاربره	تک وظیفه	چند وظیفه	متنی	گرافیکی
DOS		✓	✓		✓		✓	
Windows 3.1	✓		✓		✓			✓
Windows 95		✓	✓			✓		✓
Windows 98		✓	✓			✓		✓
Windows 7		✓		✓		✓		✓
Windows 8		✓		✓		✓		✓
Windows 10		✓		✓		✓		✓
MAC OS		✓		✓		✓		✓
Linux		✓		✓		✓	✓	✓
Android		✓	✓			✓		✓
IOS		✓	✓			✓		✓

قسمت سوم: شبکه های کامپیوتری و اینترنت

<< شبکه های رایانه ای و انواع آن: شبکه های رایانه ای بستر ارتباطی قدرتمندی میان دستگاه های دیجیتال ایجاد میکنند که هدف آن ها فراتر از صرفاً تبادل داده است.

- مفهوم شبکه رایانه ای (Computer network): شبکه رایانه ای به اتصال دو یا چند سیستم رایانه ای با توانایی ارسال و دریافت داده گفته میشود. این انتقال داده ها میتواند با کابل یا بیسیم انجام شود.

- انواع شبکه از نظر نوع اتصال یا ارتباط: نحوه اتصال فیزیکی دستگاه ها، مانند سیمی یا بی سیم بودن شبکه، در عملکرد و هزینه راه اندازی شبکه مؤثر است. انواع اتصال به صورت اتصال با کابل (شبکه هایی اتصال با کابل های فلزی برقرار میباشد)، اتصال با فیبر نوری (شبکه ای که در آن از فیبر های نوری استفاده شده) و اتصال بی سیم (شبکه ای که با استفاده از امواج رادیویی ارتباط برقرار میشود) میباشد.

- انواع شبکه ها از نظر وسعت: شبکه های ارتباطی را میتوان بر اساس گستره جغرافیایی به دسته های مختلفی تقسیم بندی کرد. برخی از این دسته ها عبارتند از: WLAN، WAN، LAN، MAN، PAN

- انواع شبکه ها از نظر توپولوژی: به نوع به همبندی سیستم های رایانه ای در یک شبکه ارتباطی، توپولوژی شبکه گفته میشود. برخی از مهمترین های آنها عبارتند از Star، Ring، BUS، Line، P2P.

قسمت چهارم: امنیت شبکه و اطلاعات و حریم خصوصی

<< اصول امنیت شبکه و اطلاعات: امنیت شبکه و اطلاعات به محافظت از داده ها و سیستم های رایانه ای در برابر تهدیدات داخلی و خارجی اشاره دارد. اصول سه گانه امنیت شبکه و اطلاعات شامل محرمانگی (Confidentiality)، یکپارچگی (Integrity) و دسترس پذیری (Availability) میباشد.

<< انواع حملات سایبری (Cyber attacks): شبکه و اطلاعات همواره هدف حملات سایبری (دیجیتالی) قرار میگیرند و امنیت شبکه و اطلاعات همواره در معرض تهدید این دسته از حملات میباشد.

- بدافزار ها (Malware) - حملات مهندسی اجتماعی (Social engineering attacks)

- حملات منع سرویس (DoS / DDoS) - حمله مرد میانی (Man-in-the-middle)

<< روش های مقابله با تهدیدات امنیتی: روش های محافظت از شبکه و اطلاعات که برخی میان هر دو مشترک و برخی منحصر به یکی از این موارد میباشد.

- استفاده از فایروال (Firewall) - رمز گذاری داده ها (Data encryption)

- استفاده از پروتکل های امن (Safety Protocols) - مدیریت دسترسی کاربران (User access management)

- سیستم های تشخیص نفوذ (IDS) - سیستم پیشگیری از نفوذ (IPS)

- احراز هویت دو مرحله ای (2FA) - استفاده از نرم افزار های آنتی ویروس و ضد بدافزار

<< حریم خصوصی (Privacy) و حفاظت از آن:

حریم خصوصی به حق افراد برای کنترل اطلاعات شخصی خود و جلوگیری از دسترسی غیرمجاز به آنها اشاره دارد، حفظ حریم خصوصی به معنای محافظت از اطلاعات شخصی کاربران در برابر سوءاستفاده میباشد.

-روش های حفاظت از حریم خصوصی: روش های حفاظتی، اقداماتی مانند تنظیمات امنیتی، استفاده از رمز های قوی و پرهیز از به اشتراک گذاری اطلاعات حساس را شامل میشوند

+ مدیریت تنظیمات حریم خصوصی در حساب های آنلاین + استفاده از رمز های عبور قوی و مدیریت آنها

+ استفاده از احراز هویت دو مرحله ای (2FA) + مرور امن و ناشناس در اینترنت

+ رمزگذاری داده های شخصی

قسمت پنجم: کاربرد فناوری اطلاعات در زندگی

<< آشنایی با IT و ICT: آشنایی با مفاهیم فناوری اطلاعات (IT) و فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT) برای درک کاربرد رایانه در زندگی روزمره و محیط های کاری کاملاً ضروری است. این دو واژه گرچه گاهی به جای یکدیگر استفاده میشوند، اما تفاوت های ظریفی دارند.

<< کاربرد فناوری اطلاعات در زندگی روزمره:

- فناوری اطلاعات در آموزش: یادگیری آنلاین (E-Learning)، کلاس های آنلاین، منابع الکترونیکی

- فناوری اطلاعات در کسب و کار: دورکاری، تجارت الکترونیک (E-Commerce)، بانکداری اینترنتی (E-Banking)

- فناوری اطلاعات در سلامت: پرونده الکترونیک سلامت، پزشکی از راه دور (Telemedicine)، هوش مصنوعی در تشخیص بیماری، جراحی رباتیک

- فناوری اطلاعات در سرگرمی

<< **ارگونومی و سلامت در کار با کامپیوتر:** کار طولانی مدت با رایانه میتواند منجر به مشکلات جسمی شود. برای جلوگیری از بروز این مشکلات و یا کاهش آنها، به بررسی اصول ارگونومی میپردازیم.

- ارگونومی (Ergonomics) علمی است که به طراحی صحیح محیط کار و تجهیزات برای افزایش راحتی و کاهش آسیب های جسمانی میپردازد. اصول ارگونومی به هنگام کار با رایانه عبارتند از وضعیت صحیح نشستن، ارتفاع میز کار و صندلی، موقعیت و فاصله صفحه نمایش، استفاده از ماوس و کیبورد مناسب و نور محیط.

بخش دوم: استفاده از سیستم های رایانه ای و مدیریت فایل ها

وظایف سیستم عامل عبارتند از مدیریت فایل ها و پوشه ها، مدیریت منابع سخت افزاری مانند پردازنده ها، مدیریت حافظه های اصلی و جانبی، کنترل عملکرد دستگاه های ورودی و خروجی، برقراری امنیت در سیستم، اشتراک و بهینه سازی منابع سیستم (حافظه و پردازشگر) و مدیریت و اجرای همزمان برنامه ها و کنترل ارتباط میان آنها.

قسمت اول: آشنایی با سیستم عامل ویندوز

<< **معرفی سیستم عامل ویندوز (Windows OS):** ویندوز یکی از سیستم عامل های گرافیکی است که توسط شرکت مایکروسافت توسعه داده شده و به عنوان یکی از محبوب ترین سیستم عامل ها در دنیا شناخته میشود. سخت افزار توصیه شده برای استفاده بهینه از ویندوز ۱۰ برای نسخه ۳۲ و ۶۴ بیتی این ویندوز عبارتند از.

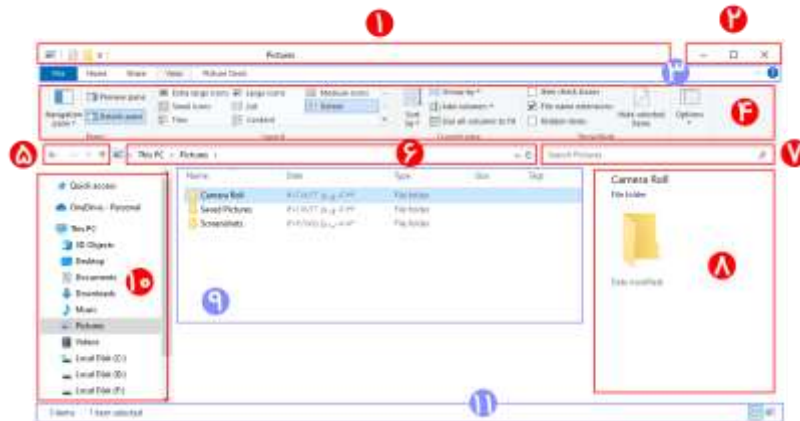
سیستم ۶۴ بیتی	سیستم ۳۲ بیتی	قطعه
چهار هسته ای با سرعت ۲٫۵ گیگاهرتز یا سریعتر	دو هسته ای با سرعت ۲ گیگاهرتز یا سریعتر	پردازنده - CPU
۴ گیگابایت یا بیشتر	۲ گیگابایت یا بیشتر	حافظه اصلی - RAM
۱۲۸ گیگابایت یا بیشتر (ترجیحا SSD)	۶۴ گیگابایت یا بیشتر (ترجیحا SSD)	فضای دیسک سخت - Hard disk

<< **راه اندازی و خاموش کردن سیستم رایانه ای:** یکی از اولین مهارت های عملی در کار با رایانه، راه اندازی صحیح و خاموش کردن اصولی سیستم است.

+ روشن کردن (Start): برای روشن کردن سیستم رایانه ای، از دکمه Power موجود بر روی کیس استفاده میکنیم.
 + راه اندازی مجدد (Restart): هنگام روشن بودن رایانه، با استفاده از دکمه ریستارت، میتوان رایانه را مجدد راه اندازی کرد.
 + خاموش کردن: پس از اتمام کار کاربر با رایانه، بسته به نیاز کاربر، رایانه را میتوان در حالت های مختلفی قرار داد که این حال ها عبارتند از: خاموش کردن (Shut down)، خروج از حساب کاربری (Sign out/Log off)، تغییر کاربر (Switch user)، خواب (Sleep)، هایبرنت یا خواب عمیق (Hibernate)، قفل کردن (Lock)

<< **محیط کاربری ویندوز:** کاربر پس از ورود به ویندوز، با محیط گرافیکی روبه رو میشود که شامل دسکتاپ، نوار وظیفه و منوی استارت است.

- میز کار (Desktop) و اجزای آن: محیط اصلی سیستم عامل است که کاربران از طریق آن میتوانند به برنامه ها و فایل های خود دسترسی داشته باشند. اجزای دسکتاپ عبارتند از:
 - + آیکن ها (Icons): آیکن های سیستمی، میانبر ها (Shortcuts)، پوشه ها (Folders)، فایل ها (Files)
 - + نوار وظیفه (Taskbar): دکمه استارت (Start button)، نوار جستجو (Search Bar)، برنامه های در حال اجرا
 - + منو استارت (Start)
- پنجره ها (windows): به طور معمول پوشه ها و برنامه های کاربردی در ویندوز، در کادر های مستطیل شکلی که به آنها پنجره گفته میشود، اجرا و نمایش داده میشود.

- ۱- نوار عنوان (title bar)
 - ۲- کلید های پنجره (windows buttons)
 - ۳- نوار منو (menu bar)
 - ۴- نوار ابزار (tool bar)
 - ۵- کلیدهای پیمایش (navigation buttons)
 - ۶- نوار آدرس (address bar)
 - ۷- باکس جستجو (search box)
 - ۸- پنل جزئیات (details pane)
 - ۹- پنل محتویات (content pane)
 - ۱۰- پنل پیمایش (navigation pane)
 - ۱۱- نوار وضعیت (status bar)
- مرتب سازی پنجره ها: برای نظم دادن به نمایش پنجره های باز شده در دسکتاپ ویندوز و مرتب سازی آنها میتوان گزینه های مرتب سازی پنجره ها: برای نظم دادن به نمایش پنجره های باز شده در دسکتاپ ویندوز و مرتب سازی آنها میتوان گزینه های مرتب سازی استفاده کرد.

<< **تنظیمات اولیه و شخصی سازی ویندوز:** ویندوز این امکان را به کاربر میدهد تا ظاهر و عملکرد سیستم را بر اساس نیاز خود تنظیم کند.

- تنظیمات دسکتاپ در ویندوز: میز کار قابلیت شخصی سازی دارد و میتوان با استفاده از تنظیمات آن تغییرات مورد نظر را در آن اعمال کرد.

- + تصویر پس زمینه (Background)
- + تنظیم اندازه تصویر
- + رنگ ها (Colors)
- + صفحه قفل (Lockscreen)
- + تم (Theme)
- + فونت ها (Fonts)
- + منوی استارت (Start)
- + نوار وظیفه (Taskbar)

- تنظیمات صفحه نمایش: بخش Display Settings شامل تنظیماتی برای کنترل و بهینه سازی نمایشگر سیستم است.

قسمت دوم: مدیریت فایل ها و پوشه ها

<< **آشنایی با فایل ها و پوشه ها:** فایل ها و پوشه ها نقش کلیدی در سازمان دهی اطلاعات در ویندوز دارند. فایل ها واحد های اصلی ذخیره سازی داده ها در سیستم عامل هستند. هر فایل اطلاعات خاصی را در خود ذخیره میکند و بنابر نوع اطلاعات، نوع فایل نیز متفاوت خواهد بود و پوشه ها برای سازماندهی فایل ها به کار میروند. به جای ذخیره فایل ها به طور پراکنده در مسیر های مختلف، میتوان فایل ها را در پوشه ها قرار داد و به این ترتیب کار مدیریت فایل ها را ساده تر کرد.

<< **کار با فایل ها و پوشه ها:** در این قسمت به عملیات هایی میپردازیم که میتوان بر روی فایل ها و پوشه ها انجام داد.

- ایجاد پوشه جدید (New Folder) - ایجاد فایل جدید (New File) - انتخاب کردن فایل ها و پوشه
- تغییر نام (Rename) - حذف کردن (delete) - کپی کردن و انتقال فایل ها

<< **استفاده از File explorer (فایل اکسپلورر):** File Explorer ابزار مرکزی مدیریت فایل ها و مهمترین پنجره در ویندوز میباشد.

<< **مدیریت فضای ذخیره سازی:** فایل ها و پوشه هایی که کاربر در رایانه ذخیره میکند، در حافظه های جانبی همچون هارد های HDD و SSD ذخیره میشوند. برای جلوگیری از پر شدن حافظه سیستم و کندی عملکرد، آشنایی با نحوه مشاهده و مدیریت فضای ذخیره سازی بسیار مهم است.

قسمت سوم: تنظیمات و ابزار های کمکی ویندوز

<< **تنظیمات سیستم رایانه ای:** کاربر میتواند با مراجعه به تنظیمات سیستم، مواردی مانند وضوح تصویر، تنظیم ساعت و تاریخ یا کنترل صدا را مطابق نیاز خود تنظیم کند. این تنظیمات پایه برای راحتی و دقت در کار با سیستم ضروری اند.

<< **ابزار های سیستمی و نگه داری ویندوز (system tools):** ویندوز دارای ابزارهای متعدد برای مدیریت عملکرد سیستم، بهینه سازی پردازش ها، نظارت بر منابع سخت افزاری و افزایش کارایی سیستم است. از جمله این ابزار های میتوان به مواردی مانند task manager (مدیریت پردازش) و Disk Cleanup (بهینه سازی فضای ذخیره) اشاره کرد.

<< **امنیت فایل ها و سیستم:** امنیت اطلاعات در ویندوز یکی از مهمترین مباحثی است که هر کاربر باید با آن آشنا باشد. حفاظت از فایل ها، مدیریت سطح دسترسی کاربران و استفاده از ابزارهای امنیتی مانند Windows Defender برای جلوگیری از بدافزارها، از جمله راهکارهایی هستند که امنیت سیستم را تضمین میکنند.

قسمت چهارم: برنامه های جانبی ویندوز

<< **برنامه های کاربردی اصلی ویندوز:** در ویندوز برنامه های متنوعی وجود دارند که ممکن است کاربر در طول روز به آنها نیاز پیدا کند. برخی از مهمترین برنامه های جانبی ویندوز عبارتند از: Calculator، Paint، Voice recorder، Notepad، windows media player، Sticky note، Snipping tool

<< **مجموعه برنامه های Ease of access:** ویندوز مجموعه ای از ابزارها را با عنوان Ease of Access، برای کمک به افراد با نیازهای ویژه فراهم کرده است. این ابزارها به طور خاص برای افرادی با مشکلات بینایی، شنوایی یا حرکتی طراحی شده اند. این ابزار ها عبارتند از: راوی، ذره بین، صفحه کلید مجازی، تبدیل گفتار به نوشتار، تنظیم High contrast

قسمت پنجم: مدیریت حساب کاربری در ویندوز

<< **آشنایی با حساب های کاربری در ویندوز:** حساب کاربری مجموعه ای از مجوزها، فایل ها و تنظیمات اختصاصی برای هر کاربر سیستم است.

- انواع حساب کاربری در ویندوز: در سیستم عامل ویندوز دو نوع حساب کاربری Local account و Microsoft account وجود دارد.

- انواع حساب ها بر اساس سطح دسترسی: برای حساب های کاربری سطوح دسترسی متفاوتی وجود دارند که هر یک نقش خاصی در مدیریت سیستم ایفا میکنند. این دسته از حساب ها عبارتند از:

- + حساب مدیر (Administrator)
- + حساب استاندارد (Standard account)
- + حساب مهمان (Guest account)
- + حساب کاربری دامنه (Domain account)
- + حساب کاربری کودک (Child account)
- + حساب کاربری کاری یا تحصیلی (Work or School account)

<< **مدیریت حساب های کاربری در ویندوز:** در سیستم عامل ویندوز، برای هر کاربر میتوان حساب جداگانه ای ایجاد کرد که شامل اطلاعات شخصی، تنظیمات و دسترسی های اختصاصی او باشد

- آشنایی با مدیریت حساب کاربری: مدیریت حساب کاربری در ویندوز، از طریق پنجره های settings یا control panel انجام میشود.

- افزودن حساب کاربری: برای ایجاد حساب کاربری در ویندوز ۱۰ از طریق setting اقدام میکنیم. برای اینکار در settings به بخش Accounts رفته و از منوی راست، بر روی گزینه Family and other users کلیک میکنیم.

- حذف حساب کاربری: برای حذف حساب کاربری نیز از طریق setting و از بخش Accounts ممکن میباشد.

- تنظیمات امنیتی حساب کاربری: میتوان با استفاده از روش های مختلف برای افزایش امنیت حساب کاربری اقدام کرد. روش های ورود به ویندوز ۱۰ عبارتند از: Password، Windows hello PIN، Windows hello Fingerprint، Windows

Dynamic Lock، Security Key، Picture password، hello Face

بخش سوم: آشنایی با مفاهیم شبکه و اینترنت

در دنیای امروزی، اینترنت و ارتباطات یکی از اجزای جدایی ناپذیر زندگی افراد و سازمان ها شده است. اینترنت نه تنها بستری برای دسترسی به اطلاعات، ارتباطات جهانی و تجارت الکترونیک فراهم کرده است، بلکه به یکی از ابزارهای اصلی در آموزش، اشتغال و مدیریت اطلاعات تبدیل شده است.

قسمت اول: آشنایی با مفاهیم پایه اینترنت و شبکه های کامپیوتری

<< **تعریف اینترنت و تاریخچه آن:** اینترنت یک شبکه جهانی از میلیون ها کامپیوتر و دستگاه های دیجیتالی متصل به یکدیگر است که به کمک پروتکل های ارتباطی، امکان اشتراک گذاری داده ها، برقراری ارتباط و دریافت اطلاعات از سراسر جهان را فراهم میکند. امروزه، اینترنت به عنوان یک ابزار کلیدی در ارتباطات، آموزش، تجارت و سرگرمی شناخته میشود.

- شبکه جهانی وب (WWW - world wide web): وب یک سرویس مبتنی بر اینترنت می باشد که به کاربران امکان دسترسی به اطلاعات را از طریق صفحات وب را میدهد.

- اهمیت اینترنت: امروزه، اینترنت بخش مهمی از زندگی مدرن را تشکیل میدهد و در زمینه های ارتباطات، تجارت، آموزش، سرگرمی و خدمات دولتی کاربرد دارد.

<< شبکه های کامپیوتری و انواع آن ها: شبکه های کامپیوتری مجموعه ای از دستگاه های متصل به هم هستند که اطلاعات را به اشتراک می گذارند. این شبکه ها در اندازه های مختلف از شبکه های خانگی کوچک (LAN) گرفته تا شبکه ی عظیمی مانند اینترنت (WAN) وجود دارند.

* انواع شبکه از نظر وسعت: در جدول زیر به بررسی دقیق شبکه های ارتباطی از نوع وسعت میپردازیم:

نوع	توضیح	محدوده	سرعت انتقال	هزینه
PAN (personal area network)	اتصال دستگاه های مجاور فرد	1 - 10 m	بسیار بالا	خیلی کم
LAN (local area network)	دستگاه های متصل شده در یک منطقه محلی به صورت فیزیکی	حداکثر 2km	بسیار بالا	کم
WLAN (Wireless local area network)	دستگاه های متصل شده در یک منطقه محلی به صورت بی سیم	حداکثر 2km	بسیار بالا	کم
MAN (metropolitan area network)	اتصال چندین LAN در منطقه شهری	5 - 50 km	متوسط	زیاد
WAN (wide area network)	اتصال شبکه ارتباطی در محدوده خیلی وسیع همانند کشور	بیش از 5km	پایین	خیلی زیاد

* انواع شبکه ها از نظر توپولوژی: به نوع به هم بندی سیستم های رایانه ای در یک شبکه ارتباطی، توپولوژی گفته میشود.

نوع	توضیح
P2P (نقطه به نقطه)	شامل دو میزبان مانند دو رایانه، سوئیچ یا روتر و که به صورت سر به سر با استفاده از یک تکه کابل به همدیگر وصل شده اند
Line (خطی)	همه دستگاه ها به طور متوالی به هم متصل هستند. به غیر از دستگاه های اول و آخر. همه دستگاه به دو دستگاه دیگر متصل اند.
BUS (اتوبوسی)	هر دستگاه به یک کابل مشترک متصل است. به این کابل مشترک کابل Backbone گفته میشود
Ring (حلقوی)	هر دستگاه به دو دستگاه مجاور خود متصل است. در این توپولوژی اطلاعات در یک جهت حرکت میکنند
Star (ستاره ای)	همه دستگاه ها و رایانه ها از طریق کابل به یک هاب مرکزی متصل هستند. این هاب گره مرکزی میباشد و تمام گره های دیگر به آن متصل میشوند
Mesh (توری)	هر دستگاه از طریق یک لاین ارتباطی به دستگاه های دیگر متصل است. در این توپولوژی از پروتکل هایی چون DHCP و AHCIP استفاده میشود
Hierarchy / Tree (درختی)	نوعی توپولوژی ستاره ای تغییر یافته است که در آن از توپولوژی خطی استفاده شده. این توپولوژی یک حالت سلسله مراتبی و هرمی دارد
Hybrid (ترکیبی)	چنانچه از نام آن پیداست از ترکیب انواع دیگر توپولوژی های شبکه به وجود می آید. ایجاد چنین پیکربندی، به نیاز شبکه بستگی دارد.

<< آشنایی با اینترنت و روش های اتصال به آن:

- اینترنت (Internet): اینترنت یک شبکه جهانی از کامپیوترها و دستگاه های مختلف است که با استفاده از اتصالات فیزیکی و فناوری های ارتباطی، به یکدیگر متصل شده اند. این شبکه از طریق استفاده از پروتکل ها و استانداردهای مشترک، ارتباطات و تبادل اطلاعات را میان افراد و سازمان ها فراهم میکند. برخی از انواع اینترنت عبارتند از:

+ اینترنت Dial-up + اینترنت موبایل (cellular) + اینترنت فیبرنوری (Fiber optic)
+ اینترنت ماهواره ای (Satellite) + اینترنت خطوط تلفنی (DSL)

- وب (web): شبکه جهانی وب یا world wide web یک سرویس مبتنی بر اینترنت است که به کاربران امکان دسترسی به اطلاعات را از طریق صفحات وب را میدهد.

- اینترنت (Intranet): اینترنت یک شبکه خصوصی است که تنها از طریق کاربران مجاز داخلی قابل دسترسی است.

- اکسترانت (Extranet): مشابه با اینترنت، با این تفاوت که این نوع از شبکه از طریق پرتال وب قابل دسترسی میباشد.

- اتصال رایانه به اینترنت: اتصال کامپیوتر یا لپتاپ به اینترنت با دو روش کابل (Ethernet) و وای فای (Wi-Fi) میسر میباشد.

- تنظیمات اینترنت در settings ویندوز: ویندوز ۱۰ گزینه های مختلفی برای مدیریت شبکه و رفع مشکلات اتصال به اینترنت

ارائه میدهد. برای دسترسی به این تنظیمات به پنجره settings رفته و گزینه Network & internet را انتخاب میکنیم.

<< مفاهیم پایه ای اینترنت: اینترنت از مجموعه ای از فناوری ها و پروتکل ها تشکیل شده که ارتباط بین میلیون ها دستگاه

را در سراسر جهان ممکن می سازد. برای استفاده بهینه از اینترنت، درک مفاهیم پایه ای مانند URL، DNS، ISP، IP Address،

پروتکل های اینترنت، کوکی ها (Cookies)، کش (Cache)، فایروال (Firewall) و VPN ضروری است.

- URL (آدرس اینترنتی): URL (Uniform Resource Location)، یک آدرس منحصر به فرد است که برای شناسایی و دسترسی

به صفحات وب استفاده میشود.

- پروتکل (Protocol): بخش ابتدایی یک آدرس اینترنتی میباشد که روش ارتباط بین مرورگر و سرور را تعیین میکند.

- زیردامنه (Subdomain): بخشی از دامنه که قبل از دامنه اصلی قرار میگیرد و معمولاً برای تقسیم بندی خدمات مختلف

یک وبسایت استفاده میشود.

- دامنه رده دوم - SLD (Second level domain): همان نام اصلی وبسایت و نشانگر هویت آن میباشد که توسط صاحب

دامنه ثبت میشود و شناخت آسان کسب و کار در فضای وب را ممکن میسازد.

- دامنه رده بالا - TLD (Top level domain): آخرین بخش از آدرس اصلی دامنه است که نوع و ماهیت وبسایت را مشخص

میکند. به انواع رده بالای عمومی (Generic TLD)، رده بالای خاص (sponsored TLD) و رده بالای کد کشوری (country

code TLD) تقسیم میشود.

- دامنه اصلی (Root domain): دامنه اصلی، ترکیبی از دامنه رده دوم (SLD) و دامنه رده بالا (TLD) است و نشان دهنده نام

اصلی یک وبسایت میباشد.

- آدرس IP (IP address): شماره یکتایی که برای شناسایی دستگاه های متصل به اینترنت یا شبکه داخلی استفاده میشود.

- سیستم نام دامنه یا DNS (Domain name system): یک سیستم نام گذاری است که نام های دامنه (مانند google.com) را به آدرس های IP عددی تبدیل میکند.

- ارائه دهنده خدمات اینترنتی یا ISP: Internet service provider شرکتی است که اتصال به اینترنت را برای کاربران خانگی و سازمان ها فراهم میکند.

قسمت دوم: کار با مرورگر های وب (Web Browsers)

<< **معرفی مرورگرهای اینترنتی:** مرورگر وب نرم افزاری است که امکان دسترسی به صفحات وب و محتوای اینترنتی را برای کاربران فراهم میکند. مرورگر های متعددی وجود دارد که با یکدیگر متفاوت میباشند. این تفاوت ها ناشی از مواردی همچون سرعت، امنیت، افزونه ها و ... میباشد. مهم ترین اجزای یک مرورگر وب عبارتند از:

+ نوار عنوان (Title Bar) + نوار آدرس (Address bar) + Omnibox +

+ دکمه های کنترلی مرورگر + دکمه منو و تنظیمات مرورگر + صفحه نمایش محتوای وب

+ نوار بوکمارک (Bookmark Bar) + زبانه ها (Tabs) + نوار دانلود + افزونه ها (Extensions)

<< **مدیریت مرورگر ها و تنظیمات کاربردی:** برای استفاده بهینه از مرورگرهای وب، کاربران باید بتوانند زبانه ها را مدیریت کنند، بوکمارک های خود را ذخیره و دسته بندی کنند، از قابلیت های امنیتی مانند مرور خصوصی استفاده کنند و تاریخچه مرورگر را کنترل کنند.

<< **افزونه ها و شخصی سازی مرورگرها:** مرورگرهای مدرن قابلیت های گسترده ای برای شخصی سازی و افزودن امکانات بیشتر از طریق افزونه ها و تغییرات ظاهری ارائه می دهند.

قسمت سوم: جستجو ارزیابی اطلاعات در اینترنت

<< **معرفی موتورهای جستجو:** در اینترنت، میلیاردها صفحه وب وجود دارد که دربردارنده اطلاعات مختلفی هستند. برای دسترسی سریع به این اطلاعات، موتورهای جستجو طراحی شده اند تا بتوانند محتوای اینترنت را بررسی، دسته بندی و نمایش دهند. موتور جستجو یا search engine یک نرم افزار آنلاین است که به کاربران کمک میکند عبارت های موردنظر را در اینترنت جستجو کرده و اطلاعات مرتبط را بیابد. از جمله موتور های جستجوی معروف میتوان به مواردی همچون Google، Bing، Yahoo و ... اشاره کرد.

<< **استفاده از جستجوی پیشرفته و فیلتر کردن نتایج:** در بسیاری از مواقع، کاربران هنگام جستجو در اینترنت با حجم عظیمی از نتایج غیرمرتبط مواجه میشوند و یافتن اطلاعات صحیح دشوار میشود. موتورهای جستجو ابزارهایی برای انجام جستجوهای پیشرفته ارائه میدهند که به کاربران اجازه میدهد نتایج را بهتر فیلتر کرده و سریعتر به اطلاعات دسترسی پیدا کنند.

<< **نحوه استفاده از موتورهای جستجو برای یافتن اطلاعات خاص:** همه کاربران اینترنت روزانه برای جستجوی اطلاعات مختلف از موتورهای جستجو استفاده میکنند. اما گاهی کاربران نیاز دارند به اطلاعات خاص، دقیق و تخصصی دسترسی پیدا کنند.

<< **ارزیابی اعتبار منابع اینترنتی:** تشخیص منابع معتبر از منابع نامعتبر بسیار مهم است. بسیاری از وبسایت ها و شبکه های اجتماعی پر از اطلاعات نادرست، شایعات، اخبار جعلی و محتوای گمراه کننده هستند که ممکن است کاربران را سردرگم کنند. بررسی اعتبار منابع اینترنتی، یک مهارت کلیدی برای همه کاربران اینترنت است.

<< **مدیریت و سازماندهی نتایج جستجو:** پس از جستجو در اینترنت و یافتن اطلاعات ارزشمند، مدیریت صحیح نتایج جستجو اهمیت زیادی دارد. مدیریت صحیح به کاربران کمک میکند دسترسی آسان و سریع تری به اطلاعات مورد نیاز خود داشته باشند و از اتلاف وقت جلوگیری کنند.

قسمت چهارم: کار با ایمیل (E-mail) و پیام های الکترونیکی

<< **آشنایی با ایمیل و سرویس دهندگان محبوب:** ایمیل یا Email (Electronic Mail) یک روش ارتباطی الکترونیکی است که امکان ارسال پیام های متنی، فایل ها و تصاویر را در بستر اینترنت فراهم میکند. میتوان گفت که ایمیل یک سیستم دیجیتالی برای ارسال و دریافت پیام ها از طریق اینترنت است که توسط سرویس دهندگان مختلف ارائه میشود.

- ایجاد حساب ایمیل در سرویس های مختلف و مدیریت آن: برای استفاده از ایمیل، ابتدا باید یک حساب ایمیل ایجاد کرده و آن را مدیریت کرد.

<< **مدیریت صندوق پست الکترونیکی:** پس از ایجاد حساب ایمیل، یکی از مهمترین مهارت هایی که کاربران باید یاد بگیرند، مدیریت صحیح صندوق پستی است. مدیریت صندوق شامل مواردی همچون مشاهده ایمیل های دریافتی، ارسال پیام جدید، استفاده از CC و BCC، پاسخ دهی به ایمیل ها، فیلتر کردن پیام ها و سازماندهی ایمیل ها میشود.

< **پیوست فایل ها و تنظیمات امنیتی ایمیل:** یکی از قابلیت های مهم ایمیل، امکان ارسال فایل های ضمیمه مانند اسناد، تصاویر، فایل های صوتی و ویدئویی است. در محیط های کاری و آموزشی، ارسال فایل ها از طریق ایمیل یکی از روش های اصلی تبادل اطلاعات محسوب میشود.

- گزارش هرزنامه و مدیریت پیام های ناخواسته: هرزنامه ها (Spam) شامل ایمیل های تبلیغاتی، پیام های جعلی و ایمیل های حاوی بدافزار هستند که می توانند امنیت کاربران را تهدید کنند. اکثر سرویس های ایمیل دارای فیلترهای خودکار برای شناسایی ایمیل های اسپم هستند، اما کاربران نیز باید روش های شناسایی ایمیل های خطرناک را بدانند.

<< **مدیریت پیشرفته ایمیل و افزایش بهره وری:** با افزایش تعداد ایمیل های دریافتی، یافتن پیام های مهم، سازماندهی مکاتبات و افزایش بهره وری اهمیت بیشتری پیدا میکند. ابزارهایی مانند زمان بندی ارسال ایمیل، برچسب گذاری، بایگانی پیام ها و بازیابی ایمیل های ارسال شده، به کاربران کمک میکنند تا ارتباطات خود را به طور موثرتری مدیریت کنند.

قسمت پنجم: امنیت در اینترنت و حفاظت از اطلاعات شخصی

<< **تهدیدات رایج در اینترنت:** هر کاربری که به اینترنت متصل میشود، در معرض تهدیدات سایبری قرار دارد. هکرها و مجرمان سایبری از روش های مختلفی برای سرقت اطلاعات، آلوده کردن دستگاه ها و دسترسی غیرمجاز به داده های کاربران

استفاده میکنند. مهم ترین تهدیدات امنیتی اینترنت عبارتند از: ویروس ها و بدافزارها (Virus and Malware)، حملات فیشینگ (Phishing)، کلاهبرداری های اینترنتی و مهندسی اجتماعی، جاسوس افزار ها (Spyware) و ابزار های نظارتی << **روش های افزایش امنیت در فضای آنلاین:** با گسترش استفاده از اینترنت، حفظ امنیت اطلاعات شخصی و جلوگیری از سرقت اطلاعات به یکی از چالش های مهم کاربران تبدیل شده است. روش های افزایش امنیت در فضای آنلاین عبارتند از استفاده از رمزهای عبور قوی و مدیریت آنها، فعال سازی تایید هویت دو مرحله ای (2FA)، شناسایی وبسایت های امن و جلوگیری از ورود به سایت های جعلی، اصول استفاده ایمن از دستگاه های عمومی و اینترنت اشتراکی << **تنظیمات امنیتی ایمیل و محافظت از حساب های کاربری:** ایمیل به عنوان مهم ترین ابزار ارتباطی، همواره مورد استفاده هکرها و مجرمان سایبری برای نفوذ و سرقت اطلاعات کاربران میباشد.

قسمت ششم: شبکه های اجتماعی و ابزار های ارتباطی آنلاین

<< **معرفی شبکه های اجتماعی و پیام رسان ها:** شبکه های اجتماعی (social network) یک بستر آنلاین برای ارتباط اجتماعی، اشتراک گذاری محتوا و تعامل کاربران با یکدیگر است. پیام رسان های اینترنتی (internet messenger) نرم افزار هایی هستند که امکان ارسال پیام های متنی، صوتی و تصویری بین افراد را فراهم میکند.

ویژگی	شبکه های اجتماعی	پیام رسان های اینترنتی
هدف اصلی	اشتراک گذاری محتوا و تعامل عمومی	ارسال پیام خصوصی و گروهی
نوع ارتباط	عمومی یا نیمه خصوصی	خصوصی و فوری
مزایا	تعامل گسترده، فرصت تبلیغات، اشتراک گذاری محتوای چندرسانه ای	ارتباط سریع، امنیت بالاتر، ارسال فایل و تماس صوتی
معایب	نقض حریم خصوصی، اعتیاد به شبکه های اجتماعی، گسترش اخبار جعلی	وابستگی به اینترنت، مشکلات امنیتی در برخی پیامرسان ها، کاهش تعامل حضوری

<< **مدیریت حریم خصوصی و امنیت در شبکه های اجتماعی:** حفظ حریم خصوصی در شبکه های اجتماعی یکی از مهمترین چالش ها است. بسیاری از افراد بدون آگاهی، اطلاعات شخصی را در دسترس عموم قرار میدهند که باعث سوءاستفاده های مختلف شود.

<< **ابزار های همکاری آنلاین و مدیریت اسناد مشترک:** با گسترش کار از راه دور و تیم های مجازی، ابزارهای همکاری آنلاین به یکی از مهم ترین ابزارهای مورد نیاز کاربران تبدیل شده اند. این ابزارها امکان ویرایش هم زمان اسناد، برگزاری جلسات مجازی و اشتراک گذاری فایل ها را فراهم می کنند.

قسمت هفتم: مهارت های پیشرفته در اینترنت و ایمیل

<< **استفاده از اینترنت برای تجارت و کسب و کار:** خرید و فروش آنلاین به یکی از محبوب ترین روش های تجارت در سراسر جهان تبدیل شده است. امروزه افراد میتوانند محصولات و خدمات را از طریق اینترنت را بفروشند و بخرند << **استفاده از ابزارهای حرفه ای ایمیل:** ایمیل ها فقط برای ارسال و دریافت پیام ها استفاده نمیشوند؛ بلکه قابلیت های پیشرفته ای دارند که کاربران حرفه ای می توانند برای افزایش بهره وری و مدیریت بهتر ارتباطات خود از آن ها استفاده کنند.

<< مدیریت و استفاده بهینه از فضای ذخیره سازی ابری: فضای ابری (Cloud Storage) یکی از مهم ترین فناوری های دیجیتال است که امکان ذخیره سازی، اشتراک گذاری و همگام سازی داده ها را بدون نیاز به حافظه فیزیکی فراهم میکند.

بخش چهارم: آشنایی با نرم افزار واژه پرداز Word

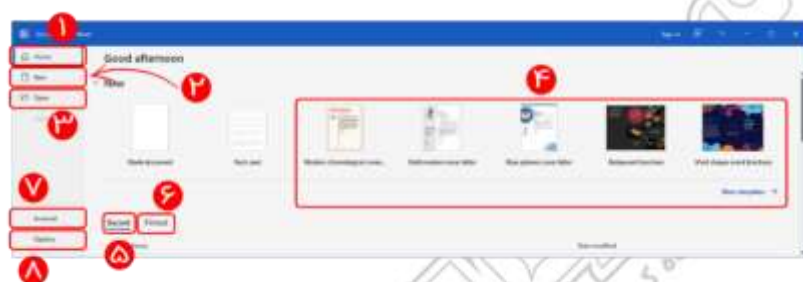
نرم افزار Word یکی از پرکاربردترین و قدرتمندترین ابزارهای پردازش متن است که به کاربران امکان ایجاد، ویرایش و قالب بندی اسناد متنی را میدهد.

قسمت اول: آشنایی با نرم افزار Word و محیط کاربری آن

<< معرفی نرم افزار Word و کاربردهای آن: این نرم افزار امکان ویرایش متون، تنظیم قالب بندی، اضافه کردن تصاویر و نمودارها، مدیریت منابع و استنادها، و ایجاد اسناد حرفه ای را فراهم میکند. به دلیل امکانات گسترده ای که دارد، در بسیاری از حوزه ها از جمله کسب و کار، آموزش و کارهای شخصی مورد استفاده قرار میگیرد.

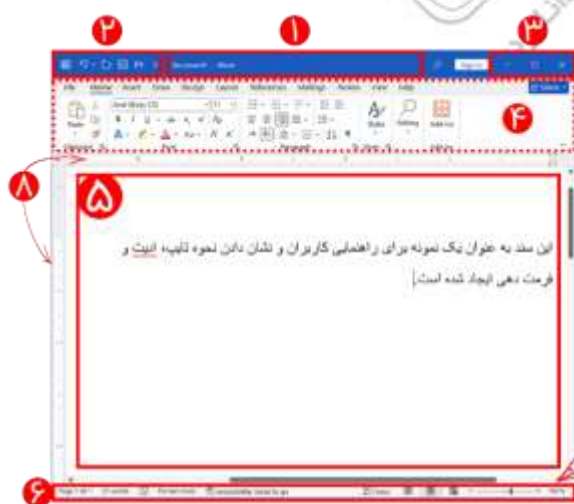
<< آشنایی با نرم افزار Word: محیط کاربری Word شامل ابزارهای متنوعی برای مدیریت و ویرایش اسناد است. هر بخش از این محیط وظایف خاصی دارد که دانستن عملکرد آنها برای کار با اسناد ضروری است

بخش های اصلی صفحه آغازین در Word مطابق با تصویر زیر عبارتند از:

- Home - ۱
- New - ۲
- Open - ۳
- Templates - ۴
- Pinned - ۶
- Option - ۸
- Recent - ۵
- Account - ۷

- محیط اولیه و اجزای پنجره Word در تصویر زیر مشخص شده اند که در ادامه هر کدام به طور کلی بررسی خواهند شد.

- ۱- نوار عنوان - Title bar
- ۲- نوار ابزار دسترسی سریع - Quick access toolbar
- ۳- دکمه های کنترلی - Control buttons
- ۴- نوار ابزار - Ribbon
- ۵- بخش ویرایشگر متن - Text editor
- ۶- نوار وضعیت - Status bar
- ۷- نوار پیمایش - Scroll bar
- ۸- خط کش - Ruler

- نوار عنوان (Title bar): نوار عنوان بالاترین نوار موجود در پنجره است که در آن عنوان سندی که در دست ویرایش میباشد نمایش داده میشود. این نوار همچنین شامل دو مورد دسته دکمه های کنترلی و نوار دسترسی سریع میباشد

- نوار ابزار (Ribbon): از مهم ترین اجزای محیط کاربری Word است که ابزارهای مختلف را در دسته بندی های مشخص در اختیار کاربران قرار میدهد.

- منوی File و گزینه های مدیریت اسناد: منوی File از دیگر مهم ترین بخش های Word است که به کاربران امکان مدیریت اسناد، ذخیره سازی، چاپ، تنظیمات و سایر گزینه های کاربردی را میدهد.

- نوار وضعیت (Status Bar): در پایین پنجره نمایش داده میشود و اطلاعات مهمی درباره سند فعلی در اختیار کاربر قرار میدهد. این نوار به کاربران کمک میکند تا وضعیت فعلی سند را مشاهده کرده و برخی تنظیمات نمایش را سریع تغییر دهند.

<< **آشنایی با تب های Ribbon:** نوار ابزار به صورت دسته بندی شده طراحی شده است و هر دسته یا تب شامل گروهی از ابزار های مرتبط میباشد که برای انجام وظایف خاصی در ورد استفاده میشوند. این دسته بندی ها عبارتند از:

- سربرگ Home (ویرایش و قالب بندی)

- سربرگ Insert (درج اشیا در سند)

- سربرگ Design (طراحی و زیبا سازی سند)

- سربرگ Layout (تنظیمات صفحه و چیدمان متن)

- سربرگ References (ارجاع و استناد)

- سربرگ Mailings (مدیریت ایمیل و ارسال انبوه)

- سربرگ Review (بررسی و اصلاح متن)

- سربرگ View (مدیریت نمایش سند)

<< **مدیریت و تنظیمات اولیه Word:** مدیریت صحیح اسناد و آشنایی با گزینه های ذخیره سازی، تنظیمات زبان، واحد اندازه گیری و سایر گزینه های مهم، باعث افزایش بهره وری و کاهش احتمال از دست رفتن اطلاعات میشود.

- آشنایی با تنظیمات نرم افزار word: تنظیمات پیش فرض نرم افزار word شامل مجموعه ای از گزینه ها میباشد که به کاربران اجازه میدهد تجربه خود با word را بهینه سازی کنند. بخش های اصلی word option عبارتند از: Display، General،

Add-ins، Trust center، Quick access toolbar، Customize ribbon، Advanced، Language، Save، Proofing

<< **تنظیمات عمومی نرم افزار Word:** نرم افزار Word این امکان را فراهم میکند که کاربران برخی ویژگی های نرم افزار را مطابق نیاز خود تنظیم کنند. این ویژگی ها شامل زبان نمایش، واحد اندازه گیری، ذخیره خودکار و ... دیگر میباشد.

قسمت دوم: ایجاد، ویرایش و قالب بندی متن

<< **ایجاد و ویرایش متن:** ایجاد و ویرایش متن شامل عملیات اولیه ای است که کاربران برای کار با سند های متنی در نرم افزار Word انجام میدهند. این عملیات شامل ایجاد یک سند متنی جدید، تایپ متن، حذف و جابجایی محتوای سند، استفاده از ابزار های ویرایشی مانند copy، cut و paste و اصلاح تغییرات با عمل های Undo و Redo میباشد.

<< **قالب بندی متن در word:** قالب بندی صحیح باعث افزایش خوانایی، جذابیت بصری و حرفه ای تر شدن اسناد میشود. مهارت های مرتبط با این کار عبارتند از: تغییر فونت متن (نوع قلم) - تغییر اندازه متن - تغییر سبک و رنگ متن - تغییر افکت متن.

<< **قالب بندی پاراگراف در word:** پس از قالب بندی متن، مرحله بعدی قالب بندی پاراگراف ها میباشد. قالب بندی پاراگراف ها نیز همانند قالب بندی متن جهت ایجاد نظم و ترتیب و زیبایی سند صورت میگیرد. مهارت هایی این کار عبارتند

از ترازبندی متن، تنظیم فاصله بین خطوط و پاراگراف ها، تورفتگی متن، چندستونی کردن پاراگراف ها و ایجاد لیست های شماره گذاری و نشانه دار.

<< **ویژگی های پیشرفته قالب بندی سند در word:** ویژگی های پیشرفته قالب بندی سند، امکان مدیریت حرفه ای تر اسناد را فراهم میکنند. این ابزارها شامل استایل های سفارشی، ابزار Format Painter، تم های آماده، قالب بندی خودکار و حذف فرمت های اضافی است. استفاده از این ویژگی ها باعث صرفه جویی در زمان و افزایش هماهنگی در قالب بندی اسناد میشود.

<< **الگو های آماده (Templates):** الگو ها یا templates ها در نرم افزار word، فایل های از پیش طراحی شده ای هستند که شامل ساختار، قالب بندی و محتوای اولیه یک سند ورد میباشد. استفاده از این الگو ها به کاربران کمک میکند تا اسناد حرفه ای تر و منظم تری را با سرعت بالاتر و دردسر کمتر تهیه کنند.

<< **جستجو و جایگزینی متن:** در اسناد طولانی، پیدا کردن سریع کلمات یا عبارت های خاص و جایگذاری آنها با کلمات یا عبارت های دیگر در کل سند به صورت دستی بسیار زمان بر است. نرم افزار ورد با ابزار خاصی به کاربر این اجازه را میدهد تا کلمات خاصی را در سند جستجو کرده و در صورت نیاز، آن ها را با عبارت های جدید جایگزین کنند.

قسمت سوم: کار با جداول، تصاویر، اشکال و نمودار ها

<< **ایجاد و ویرایش جدول ها:** جداول (Tables) یکی از کاربردی ترین ابزار های نرم افزار word میباشد که برای دسته بندی، سازماندهی و نمایش داده ها به شکل ساختار یافته مورد استفاده قرار میگیرد. با استفاده از جدول ها میتوان اطلاعات را در قالب ردیف ها و ستون ها مرتب کرد و ظاهر سند را حرفه ای تر و خواناتر نمود. هنگام کار با جدول، سربرگ های Table design و Table Layout فعال میشوند و امکان ویرایش کامل جدول را فراهم میکنند. table design برای تغییر ظاهر جدول و table layout برای مدیریت ساختار جدول به کار میرود.

- افزودن و حذف سلول، سطر و ستون به جدول: ممکن است گاهی اوقات تعداد سطر ها یا ستون هایی که در ابتدا برای ایجاد جدول تعریف کرده ایم کم یا زیاد باشد. در اینصورت با استفاده از امکاناتی که word در اختیار کاربر قرار داده میتوان تعداد لازم از سطر ها یا ستون ها را به جدول اضافه یا از آن حذف کرد.

<< **افزودن تصاویر و ویرایش آنها:** از مهمترین ویژگی های نرم افزار Word، قابلیت افزودن عناصر گرافیکی مانند تصاویر و اشکال است. استفاده از تصاویر در اسناد متنی باعث جذابیت بیشتر محتوا، انتقال بهتر مفاهیم و حرفه ای تر شدن ارائه ها میشود. به کمک تصاویر میتوان توضیحات متنی را تکمیل کرد و با اشکال گرافیکی، مفاهیم را بهتر نمایش داد.

<< **درج آیکن ها (Icons) و اشکال سه بعدی (3D models):** علاوه بر تصاویر معمولی، از عناصر گرافیکی پیشرفته تری مانند آیکن های برداری (Icons) و مدل های سه بعدی (3D Models) نیز میتوان استفاده کرد. آیکن ها برای نشان دادن مفاهیم به صورت نمادین، ساده و مینیمال مناسب اند و مدل های سه بعدی امکان نمایش اشیای واقعی با جزئیات فضایی را فراهم میکنند. این امکانات به اسناد جلوه بصری حرفه ای و مدرن میبخشند.

<< **درج اشکال (Shapes) و SmartArt:** اشکال گرافیکی (Shapes) و ساختارهای گرافیکی هوشمند (SmartArt) از ابزارهای قدرتمند در Word هستند که برای نمایش مفاهیم، فرآیندها، سلسله مراتب، نمودارهای سازمانی و ایده ها استفاده میشوند. با استفاده از این ابزارها میتوان اسناد را بصری تر و حرفه ای تر کرد. در این بخش، نحوه درج و ویرایش انواع اشکال و SmartArt را با جزئیات بررسی میکنیم.

<< **افزودن نمودار ها و گراف ها:** نمودارها ابزارهای بصری برای نمایش داده های عددی و آماری هستند. با استفاده از نمودارها میتوان الگو ها، روند ها و روابط بین داده ها را بهتر درک کرد. در نرم افزار Word میتوان از نمودارهای ستونی، خطی، دایره ای و انواع دیگر استفاده کرد. همچنین امکان ویرایش داده ها، تغییر نوع نمودار و تنظیمات ظاهری آن نیز در word وجود دارد.

<< **افزودن نماد ها و معادلات ریاضی:** در بسیاری از اسناد اداری، آموزشی و علمی، نیاز به وارد کردن نمادهای خاصی همچون علائم ریاضی، واحدهای اندازه گیری، حروف یونانی و ... و همچنین نوشتن فرمول های ریاضی وجود دارد. نرم افزار Word ابزارهای کاملی برای درج این عناصر در اختیار کاربران قرار میدهد که در این بخش به بررسی آنها میپردازیم.

قسمت چهارم: تنظیمات صفحه و مدیریت بخش ها

<< **تنظیمات صفحه و حاشیه ها:** موارد مرتبط با تنظیمات کلی سند بهتر است پیش از شروع تایپ در Word مشخص شوند. این موارد میتوانند شامل اندازه صفحه، حاشیه ها، جهت کاغذ و رنگ پس زمینه باشند. این تنظیمات تعیین میکنند که محتوا در هنگام نمایش یا چاپ، چگونه دیده شود.

- تغییر اندازه و جهت صفحه: برگه های Word به طور پیش فرض به صورت عمودی هستند، اما در مواردی مثل طراحی بروشور یا جدول های عریض، بهتر است از حالت افقی برای صفحات استفاده شود. همچنین میتوان اندازه کاغذ را نیز بر اساس نیاز تغییر داد. از جمله تنظیمات قابل اعمال، اندازه صفحات میباشد:

عنوان	ابعاد	کاربرد
Letter	8.5 * 11 inch	برای اسناد رسمی، نامه ها و گزارش های اداری در ایالات متحده
11*17	11 * 17 inch	مشابه tabloid بوده و برای نشریات، بروشورها و اسناد بزرگ استفاده میشود
Legal	8.5 * 14 inch	مورد استفاده در قرارداد ها و اسناد قانونی
Statement	5.5 * 8.5 inch	برای یادداشت ها، اسناد کوتاه و مکاتبات غیررسمی
Executive	7.25 * 10.5 inch	استفاده در اسناد اداری و تجاری رسمی
A4	29.7 * 21 cm	استفاده در بیشتر اسناد اداری، گزارش ها و مکاتبات عمومی
B4	35.3 * 25 cm	برای نقشه ها، کاتالوگ ها و بروشورهای تبلیغاتی
Envelope monarch	23.5 * 10.5 cm	اندازه متداول پاکت نامه های کوچک، برای ارسال نامه های رسمی و ارسال های کوچک
Envelope No.10	10.16 * 24.13 cm	اندازه رایج پاکت های استاندارد برای ارسال نامه های اداری، صورت حساب ها و دعوت نامه

<< **مدیریت چندین بخش در یک سند:** در اسناد طولانی تر مانند گزارش ها، پایان نامه ها یا کتاب ها، ممکن است نیاز باشد تا قسمت های مختلف سند، تنظیمات مختلف و متفاوتی نیاز داشته باشند. برای اینکار نرم افزار Word ابزارهایی تحت عنوان Breaks را در اختیار کاربران گذاشته است که امکان تقسیم منطقی سند به چند بخش را فراهم میکند.

<< **مدیریت سربرگ و پابرگ:** سربرگ (Header) و پابرگ (Footer) بخش هایی از سند هستند که به ترتیب در بالا و پایین هر صفحه قرار گرفته و در کل سند تکرار میشوند، معمولاً شامل اطلاعاتی مثل شماره صفحه، تاریخ، عنوان سند یا نام شرکت میباشند. استفاده درست از این عناصر میتواند باعث حرفه ای شدن ساختار سند شود و در بسیاری از مدارک رسمی و اداری مسئله ای ضروری میباشد. در این قسمت به بررسی نحوه مدیریت و شخصی سازی این عناصر میپردازیم.

<< **ایجاد فهرست مطالب و ارجاع دهی:** در اسناد طولانی همچون گزارش ها، جزوه ها، کتاب ها یا پایان نامه ها، وجود یک فهرست مطلب به خواننده کمک میکند به سرعت به بخش های مختلف سند دسترسی پیدا کند. ایجاد فهرست مطالب، لینک های داخلی و ارجاع های دقیق بین بخش های مختلف از یک سند، نه تنها خواندن آن را راحت تر میکند، بلکه باعث حرفه ای تر شدن سند میشود.

قسمت پنجم: بررسی املا، دستور زبان و ابزار های زبانی

<< **ویرایش زبانی و نگارشی:** ویژگی بررسی املا و دستور زبان در نرم افزار Word یکی از قابلیت های کلیدی و پرکاربرد است. این ابزار به صورت هم زمان با تایپ یا از طریق بررسی دستی، به کاربر کمک میکند که غلط های املایی و گرامری را شناسایی و اصلاح کند. همچنین میتوان واژه های خاص یا تخصصی را به لغت نامه شخصی اضافه کرد تا در بررسی های آینده به عنوان غلط تشخیص داده نشوند.

قسمت ششم: ذخیره سازی و چاپ اسناد

<< **ذخیره سازی اسناد در فرمت های مختلف:** نرم افزار word این امکان را به کاربر میدهد تا اسناد ایجاد شده را در فرمت های گوناگونی ذخیره کند، از جمله فرمت های قابل ویرایش مانند Doc و Docx تا فرمت های مخصوص مشاهده یا چاپ همچون PDF. همچنین با ابزارهایی مانند ذخیره خودکار (AutoSave) و بازیابی نسخه های قبلی (AutoRecover) میتوان از اطلاعات محافظت کرد و در مواقع اضطراری به آنها دسترسی داشت.

<< **تنظیمات چاپ و پیش نمایش سند:** پیش از چاپ یک سند در Word، باید مطمئن شویم که محتوای آن دقیقاً همانطور که میخواهیم روی کاغذ ظاهر خواهد شد. برای این کار، Word ابزارهایی مانند پیش نمایش چاپ (Print Preview) و تنظیمات پیشرفته چاپ را در اختیار کاربر قرار داده است. در این بخش با نحوه چاپ اسناد، تنظیم محدوده چاپ، انتخاب چاپگر و چاپ به صورت رنگی یا سیاه و سفید آشنا میشویم.

قسمت هفتم: نکات پیشرفته و کاربری در Word

نرم افزار Word امکاناتی فراتر از تایپ و قالب بندی در اختیار کاربران قرار می دهد. در بخش های پیشرفته تر این نرم افزار، قابلیت هایی وجود دارد که می توان به کمک آن ها کارهای تکراری را خودکارسازی کرد (با ماکروها) و از اسناد در برابر تغییرات، ویرایش یا دسترسی غیرمجاز محافظت نمود. این قابلیت ها مخصوصاً برای کار در سازمان ها، تولید اسناد رسمی، یا استفاده حرفه ای از Word بسیار ارزشمند هستند. در ادامه ابتدا با ماکروها و سپس با قابلیت های امنیتی اسناد در word آشنا میشویم.

<< کار با ماکروها و خودکار سازی وظایف: ماکرو (Macro) مجموعه ای از اقدامات و فرمان هاست که ضبط میشود و میتوان آن را بارها با یک کلیک یا کلید میانبر اجرا کرد. چنانچه کاربر کاری را مکررا در Word انجام دهد (مثل وارد کردن یک جدول، فرمت دهی خاص، یا نوشتن متن ثابت)، استفاده از ماکرو باعث صرفه جویی در زمان و جلوگیری از خطاهای انسانی میشود. - ضبط و اجرای ماکروهای ساده در Word برای خودکار سازی وظایف: با ابزار ماکرو میتوان فعالیت های کاربر را ضبط کرده و سپس آن ها را هر بار به صورت خودکار اجرا کرد. این کار ساده است و نیاز به برنامه نویسی ندارد و برای کارهای پایه ای مناسب میباشد.

<< امنیت و حفاظت از اسناد: در محیط های کاری و اسناد رسمی، اغلب نیاز داریم از سند در برابر ویرایش، مشاهده یا چاپ ناخواسته محافظت کنیم. نرم افزار Word ابزارهایی برای رمزگذاری، محدودسازی و کنترل دسترسی فراهم کرده است تا سند فقط توسط افراد مجاز قابل مشاهده یا ویرایش باشد. برخی از مهمترین آیکن ها و عنوان آنها عبارتند از:

آیکن	عنوان	آیکن	عنوان	آیکن	عنوان
	bold		italic		underline
	strikethrough		increase font size		decrease font size
	text color		text highlight color		shading color
	text effect		clear all formatting		format painter
	line spacing		subscript		superscript
	align right		align center		align left
	justify		increase indent		decrease indent
	bullets		numbering		multilevel list
	insert table		draw table		eraser
	text direction		borders		border painter
	page break		pictures		shapes
	SmartArt		chart		text box
	header		footer		page number
	WordArt		equation		symbols
	page borders		page colors		watermark
	page size		margins		orientation

بخش پنجم: آشنایی با نرم افزار صفحه گسترده Microsoft Excel

نرم افزار Microsoft Excel یکی از قدرتمند ترین ابزارهای مجموعه Microsoft Office است که برای مدیریت، تحلیل و نمایش داده ها به صورت جدول بندی شده به کار میرود. Excel به کاربران این امکان را میدهد که با استفاده از سلول ها، فرمول ها، توابع، نمودارها و ابزارهای تحلیلی، داده های عددی و متنی را به شکلی دقیق و هوشمندانه مدیریت کنند.

قسمت اول: آشنایی با نرم افزار Excel و محیط کاربری آن

<< معرفی excel و کاربرد های آن: Excel نه تنها برای محاسبات مالی، بلکه برای مدیریت زمان، طراحی فرم، ایجاد گزارش ها و تحلیل داده نیز کاربرد دارد. آشنایی با کاربردهای متنوع این برنامه، باعث میشود نگاه ما به آن، محدود به جدول کشی ساده نباشد. نرم افزار Excel برای سازماندهی، محاسبه و تحلیل داده ها در قالب جدول استفاده میشود. excel از ساختاری به نام Workbooks تشکیل شده است که شامل صفحات متعددی به نام Worksheets میباشد. در هر صفحه، داده ها در سلول هایی قرار میگیرند که با سطر و ستون مشخص میشوند. کاربرد های رایج Excel در حوزه های مختلف، متفاوت میباشد که در زیر به بررسی برخی از این موارد میپردازیم:

حوزه	کاربرد
مالی و حسابداری	مدیریت هزینه ها، بودجه بندی، محاسبه سود و زیان و صورت های مال
آموزشی	برنامه درسی، حضور و غیاب و محاسبه نمرات
اداری و سازمانی	فهرست مخاطبان، پیگیری پروژه، فرم های گزارش گیری
تحلیل داده و آمار	محاسبات آماری، رسم نمودار، گزارش گیری دینامیک
کار های شخصی	مدیریت زمان، کنترل مخارج، برنامه ریزی سفر و مناسبات

<< آشنایی با محیط کاربری excel: در صورتی که نرم افزار به صورت اجرای اولیه باز شده باشد، صفحه اولیه (Start Screen) نمایش داده میشود که شامل گزینه های مختلف برای مدیریت است. این صفحه به کاربران کمک میکند به سرعت یک workbook جدید ایجاد کنند، موارد اخیر را مشاهده کرده و یا تنظیمات نرم افزار را مدیریت کنند. بخش های اصلی صفحه آگازین به طور کلی میان نرم افزار های مجموعه آفیس، تا حدودی مشترک میباشد

- هر فایل Excel شامل یک یا چند صفحه کاری است که به آنها worksheet، کاربرگ و یا برگه گفته میشود. مجموعه ای از چند worksheet که کنار هم یک فایل excel را تشکیل میدهند، workbook، کارپوشه یا دفترکار نام دارد

- سلول ها، سطر ها و ستون ها: برگه ها به صورت جدولی بزرگ میباشد که در یک صفحه نمایش داده میشود. هر جدول از تعدادی سلول تشکیل شده است که در به صورت تعداد مشخصی از سطر ها و ستون ها در کنار هم قرار گرفته اند.

+ سلول ها کوچکترین واحد داده در اکسل هستند. هر سلول آدرس منحصر بفردی دارد که این آدرس ترکیبی از حرف ستون و شماره سطر قرار گرفته در آن میباشد.

+ سطر ها به ردیف های افقی متشکل از سلول ها در worksheet سطر یا Row گفته میشود. از ۱ تا ۱,۰۴۸,۵۷۶ شماره گذاری شده اند.

+ ردیف های عمودی در اکسل ستون نامیده میشوند. ستون ها با استفاده از حروف لاتین A تا Z نام گذاری میشوند. اولین ستون A و آخرین سلول به نام XFD میباشد که تعداد آنها به ۱۶,۳۸۴ ستون میرسد.

- نوار ابزار (Ribbon) ابزار های مختلف مورد استفاده در این نرم افزار را در دسته بندی های مختلف در خود جای داده است. سربرگ های نوار ابزار نرم افزار excel عبارتند از: File، Home، Insert، Page Layout، Formula، Data، Review، view

- نوار آدرس (Cell address bar): نوار آدرس در واقع نشانگر آدرس سلول فعال (سلولی که ویرایش میشود) میباشد.

- مدیریت نمایش صفحات کاری: در اکثر workbook های نرم افزار excel، معمولاً بیش از یک برگه (Worksheet) وجود دارد. به همین دلیل توانایی افزودن برگه جدید، پیمایش بین برگه ها و مرتب سازی و جابجایی آنها، پنهان سازی و نمایش مجدد برگه ها یک مهارت اساسی در کار با این نرم افزار است.

<< **تنظیمات عمومی و اولیه در excel:** نرم افزار Excel علاوه بر امکانات پیش فرض، مجموعه ای از تنظیمات اولیه و عمومی را در اختیار کاربر قرار میدهد تا محیط کاری نرم افزار را مطابق با نیاز و سلیقه خود تنظیم کند. از جمله این تنظیمات میتوان به تنظیم نحوه نمایش صفحه، شخصی سازی نوار ابزار، تنظیم زبان و نحوه ذخیره سازی پیش فرض فایل ها اشاره کرد.

قسمت دوم: ایجاد فایل Excel و مدیریت اولیه آن

<< **ایجاد و مدیریت فایل ها:** در این قسمت با ایجاد، ذخیره سازی، باز کردن و بستن فایل ها آشنا میشویم که اساس مدیریت فایل در این نرم افزار است. یادگیری تفاوت های کلیدی بین Save و Save As، همچنین شناخت مسیرهای دسترسی به فایل های اخیر، برای هر کاربر ضروری است.

<< **انواع داده ها و درج و ویرایش آنها:** در نرم افزار Excel، داده ها مهمترین عناصر میباشند. هر کاری که در این نرم افزار انجام میشود، از محاسبه و تحلیل تا رسم نمودار و گزارش گیری، بر پایه داده هایی است که در سلول ها وارد میشوند. - آشنایی با انواع داده ها در excel: نرم افزار Excel داده های وارد شده را بر اساس ساختار آنها شناسایی و مدیریت میکند. دانستن نوع داده ای که وارد میکنیم، برای انجام محاسبات، قالب بندی و گزارش گیری دقیق بسیار مهم و حیاتی میباشد. انواع داده های پرکاربرد در اکسل عبارتند از:

نوع داده	توضیح
عدد - Number	برای محاسبات ریاضی و فرمول ها استفاده میشود
متن - Text	داده های غیرعددی بدون کارکرد در محاسبات
تاریخ و زمان - Date & Time	اکسل این داده ها را به صورت عددی ذخیره میکند تا بر روی آنها عملیات محاسباتی انجام دهد
فرمول - Formula	فرمول هایی که با علامت مساوی (=) آغاز میشوند و نتیجه ای محاسبه شده تولید میکنند
منطقی - Boolean	نتیجه منطقی برخی از فرمول ها یا شرط های به کار رفته در آن ها

<< **قالب بندی سلول ها:** قالب بندی سلول ها در Excel فقط به زیباسازی برگه و کارپوشه ختم نمیشود؛ بلکه نقش بسیار مهمی در خوانایی داده ها، تأکید بر اطلاعات مهم و فهم بهتر ساختار جدول ها دارد. گزینه های قالب بندی سلول ها در جدول زیر توضیح داده شده اند:

عنوان	توضیح و ویژگی ها
General - عمومی	فرمت پیشفرض برای همه داده های عددی. Excel به طور خودکار نوع داده را شناسایی کرده و آن را در قالب پایه و مناسب نمایش می دهد
number - عدد	برای نمایش داده های عدد به کار میرود. با قابلیت تنظیم تعداد اعشار، علامت هزارگان و همچنین قیمت ها
currency - ارز	برای نمایش داده ها به صورت ارز (مثلاً دلار، یورو، ریال) به کار میرود و شامل نماد های ارزی (مثل ریال) و امکان تنظیم تعداد اعشار میباشد
accounting - حسابداری	مشابه Currency میباشد اما تنظیمات خاص تری برای حسابداری دارد. با قابلیت نمایش علائم منفی داخل پرانتز و فاصله گذاری استاندارد
date - تاریخ	برای نمایش داده ها به صورت تاریخ (روز/ماه/سال یا سال/ماه/روز) به کار میرود و شامل فرمت های مختلف تاریخ مانند DD/MM/YYYY میباشد.

برای نمایش داده ها به صورت زمان (ساعت:دقیقه:ثانیه) کاربرد دارد و شامل فرمت های مختلف زمان مانند HH:MM:SS است	time - زمان
جهت نمایش داده ها به صورت درصد استفاده میشود. در این فرمت داده های عددی به صورت درصد نمایش داده می شوند (مانند ۲۵٪ ← ۰.۲۵)	percentage - درصد
مورد استفاده برای نمایش داده ها به صورت کسر (مثل ۱/۲). در این فرمت میتوان کسری مانند ۲/۱ یا ۴/۳ را در سلول ها وارد کرد	fraction - کسر
برای نمایش داده ها به صورت نمایی (Scientific Notation) استفاده می شود. به عنوان مثال نمایش اعداد بزرگ به صورت ۲۳/۰۵۱+E.	scientific - علمی / مهندسی
برای ذخیره سازی و نمایش داده ها به صورت متنی استفاده میشود. تمام داده ها به عنوان متن ذخیره میشوند، حتی اگر حاوی اعداد باشند	text - متن
این فرمت برای ذخیره داده ها به صورت خاص استفاده میشود. شامل فرمت هایی مانند شماره تلفن، کد پستی و ... میباشد	special - ویژه
این فرمت به کاربر این امکان را میدهد تا فرمت های خاص خود را ایجاد کند. میتوان فرمت های دلخواه را برای تاریخ ها، اعداد و متن ها ساخت	custom - سفارشی

- قالب بندی شرطی (conditional formatting): قالب بندی شرطی به کاربر این امکان را میدهد تا ظاهر سلول ها را بر اساس مقدار آن ها تغییر دهد.

<< مدیریت سطر ها و ستون ها: در نرم افزار excel، سطر ها (Rows) و ستون ها (Columns) ساختار اصلی کاربرگ ها (worksheets) را تشکیل میدهند. یادگیری نحوه درج، حذف، تغییر اندازه و پنهان سازی ردیف ها و ستون ها از مهارت های پایه ای برای مدیریت بهتر داده ها در فایل های اکسل محسوب میشود.

قسمت سوم: فرمول نویسی و توابع پرکاربرد

<< معرفی فرمول های پایه و فرمول نویسی: فرمول ها در اکسل روشی برای محاسبه، تحلیل و پردازش داده ها میباشند. هر فرمول مجموعه ای از علائم، عملگر ها، توابع و آدرس های سلول ها میباشد که در کنار هم محاسبات کاربر را انجام میدهند. - آشنایی با فرمول ها و ساختار آنها: برای ایجاد هر فرمول در Excel، قواعد مشخصی باید رعایت شوند. فرمول ها در Excel همواره با علامت مساوی (=) شروع میشوند و سپس عملگرها، مقادیر یا مراجع سلول ها قرار میگیرند. در صورتی که در سلولی فرمولی تایپ شود، پس از زدن کلید enter مقدار نهایی آن نمایش داده میشود.

<< توابع پرکاربرد در اکسل: توابع (Functions) قلب فرمول نویسی در excel میباشند. توابع آماده به کاربر این امکان را میدهند تا بدون نیاز به نوشتن فرمول های طولانی، محاسبات و پردازش های پیچیده را به سادگی انجام دهد. برخی از فرمول های پرکاربرد عبارتند از: SUM - جمع، AVERAGE - میانگین، MAX/MIN - کمترین/بیشترین مقدار، ROUND - گرد کردن - توابع منطقی (logical): توابع منطقی برای تصمیم گیری در مورد داده ها بر اساس شرایط خاص استفاده میشوند. این توابع خروجی های صحیح/غلط (True/False) یا نتایج مختلف بر اساس شرط ها تولید میکنند. از جمله توابع پرکاربرد منطقی میتوان به مواردی چون AND و OR و IF و ... اشاره کرد که در جدول بعدی آنها را بررسی خواهیم کرد.

- توابع متنی (text): توابع متنی در اکسل به کاربر این امکان را میدهند تا متن ها را جستجو، اصلاح، ترکیب، و مدیریت کند. - توابع جستجو و مرجع (lookup & reference): توابع جستجو و مرجع به کاربر این امکان را میدهند که داده ها را جستجو کرده و از مقادیر مرتبط در محدوده های مختلف استفاده کند.

<< استفاده از فرمول های ترکیبی: در Excel بسیاری از محاسبات ساده را میتوان با یک تابع انجام داد، اما برای حل مسائل پیچیده تر، معمولاً نیاز است چند تابع یا فرمول با هم ترکیب شوند. ترکیب فرمول ها به کاربر اجازه میدهد چندین عملیات را به طور همزمان در یک سلول انجام دهد، تحلیل های پیشرفته بسازد و اسناد هوشمندتری تولید کند.

<< آشنایی با خطاهای رایج در اکسل: در نرم افزار excel هنگام کار با فرمول ها و توابع ممکن است به خطاهایی برخورد کنیم که به جای نتایج محاسبه شده، پیام های خاصی را نمایش میدهند. برای هر نوع خطای محاسباتی یا منطقی، یک کد خطای مشخص نمایش داده میشود. آشنایی با این کد ها باعث شناسایی و رفع هر چه سریعتر مشکل میشود.

عنوان خطا	معنی خطا	توضیح
#DIV/0!	تقسیم بر صفر	فرمولی تلاش کرده بر عدد صفر یا سلول خالی تقسیم کند
#VALUE!	نوع داده اشتباه	استفاده نادرست از نوع داده در فرمول (مثلاً متن به جای عدد)
#REF!	مرجع نامعتبر	ارجاع به سلولی که حذف شده یا وجود ندارد
#NAME?	نام ناشناخته	تایپ اشتباه نام تابع یا استفاده از نام تعریف نشده
#NUM!	خطای عددی	عددی خارج از محدوده قابل پردازش Excel یا محاسبات غیرمجاز
#N/A	در دسترس نبودن	جستجو یا فرمول نتوانسته مقدار مناسب را پیدا کند
#NULL!	اشتباه در اتصال ناحیه ها	استفاده نادرست از اپراتورهای مرجع در فرمول (مثلاً فاصله اشتباه)

قسمت چهارم: کار با نمودار ها و ابزار های گرافیکی

<< درج نمودار ها در excel: اولین قدم در ساخت نمودار ها در اکسل، انتخاب درست داده ها و شناخت انواع مختلف نمودار ها میباشد. هر نوع از نمودار ها برای نمایش یک نوع خاصی از اطلاعات مناسب تر میباشد. هر داده ای را نمیتوان با استفاده از هر نوع نموداری نشان داد؛ انتخاب نمودار مناسب بر اساس ماهیت داده ها اهمیت بسیاری دارد و از این رو اکسل انواع متنوعی از نمودار ها را برای نیاز های مختلف ارائه میدهد.

<< ویرایش و تنظیم نمودار ها: برای اینکه نمودار حرفه ای، دقیق و قابل فهم باشد، لازم است آن را ویرایش و تنظیم کرد. این عملیات شامل افزودن عناوین، برچسب های داده، تنظیم نوع نمودار، محورهای نمودار، رنگ بندی و ... میباشد.

<< اشکال و SmartArt در excel: علاوه بر جدول ها و نمودارها، در Excel میتوان از اشکال گرافیکی (Shapes) و SmartArt برای ایجاد نمایش های بصری و ساختارمند استفاده کرد. این ابزارها امکان طراحی نمودارهای سازمانی، فلوچارت ها، فرآیندها و روابط بین عناصر را به روشی آسان و حرفه ای فراهم میکنند.

قسمت پنجم: مدیریت داده ها و تحلیل آماری

<< مرتب سازی (Sort) و فیلترگذاری (Filter) داده ها: مرتب سازی و فیلترگذاری از اولین و مهمترین گام های مدیریت داده در Excel میباشد. با این ابزارها میتوان داده ها را بر اساس حروف الفبا، اعداد یا تاریخ مرتب کرد، یا تنها اطلاعات خاصی را در میان انبوه داده ها مشاهده کرد. این مهارت در کارهای مالی، آماری، فهرست های تماس، فروش و هزاران کاربرد دیگر بسیار حیاتی است.

<< **آشنایی با جداول پویا (Pivot Tables):** هنگامی که با داده های زیادی در اکسل کار میکنیم، تحلیل و خلاصه سازی آنها به شیوه ای سریع و منعطف، اهمیت بسیاری پیدا میکند. جداول پویا (Pivot tables) یکی از قویترین ابزار های excel هستند که به کاربران این امکان را میدهند تا به راحتی داده های خام را به گزارش های تحلیلی، خلاصه شده و قابل فهم تبدیل کنند.

قسمت ششم: امنیت و حفاظت از فایل های Excel

<< **محافظت از سلول ها و صفحات کاری:** گاهی در فایل Excel، فقط بخش هایی از داده باید برای کاربران قابل ویرایش باشد و سایر قسمت ها باید محافظت شده باقی بمانند. Excel این امکان را فراهم میکند که سلول های دلخواه را قفل کنیم و ویرایش را محدود نماییم.

<< **رمزگذاری و تنظیم سطح دسترسی فایل ها:** در بسیاری از موارد، فایل های Excel شامل اطلاعات حساس یا مهمی هستند که نباید بدون مجوز مشاهده یا ویرایش شوند. Excel امکان رمزگذاری کامل فایل و تعیین سطح دسترسی کاربران را فراهم کرده است تا از اطلاعات محافظت شود.

قسمت هفتم: امنیت و حفاظت از فایل های Excel

<< **آماده سازی سند برای چاپ:** قبل از چاپ یک فایل Excel، لازم است که مشخص کنیم چه بخشی از داده ها چاپ شود، پیش نمایشی از نتیجه چاپ ببینیم و تنظیمات چاپگر را بررسی کنیم. گاهی لازم است که فقط بخشی از داده های موجود در برگه و فایل چاپ شوند. برای اینکار از گزینه print area استفاده میشود.

<< **تنظیمات صفحه برای چاپ:** برای اینکه داده ها در صفحه چاپ شده به صورت مرتب و مناسب ظاهر شوند، لازم است صفحه را به درستی تنظیم کنیم؛ از جمله تنظیمات میتوان به انتخاب اندازه کاغذ، تعیین جهت صفحه، تنظیم حاشیه ها و مقیاس بندی داده ها برای جلوگیری از قطع شدن اطلاعات اشاره کرد.

بخش ششم: آشنایی با نرم افزار پایگاه داده Microsoft Access

با توجه به افزایش روزافزون داده و حجم بالای آنها، مدیریت صحیح اطلاعات به یکی از حیاتی ترین مهارت ها تبدیل شده است. نرم افزار Access یکی از انواع نرم افزار های پایگاه داده رابطه ای میباشد که به کاربران این اجازه را میدهد تا داده ها را صورت ساختار یافته ذخیره، سازماندهی، جستجو و تحلیل کند. Access ابزار قدرتمندی برای ساخت پایگاه های داده با قابلیت های حرفه ای و بدون نیاز به دانش برنامه نویسی پیشرفته را فراهم میکند.

قسمت اول: مقدمه ای بر پایگاه داده و Access

<< **معرفی پایگاه داده و مفهوم مدیریت داده ها:** پایگاه داده ابزاری برای ذخیره و مدیریت اطلاعات به روشی سازمان یافته است. بدون وجود پایگاه های داده، کنترل بر داده های حجیم غیرممکن یا بسیار سخت خواهد بود.

- تعریف پایگاه داده (Database): پایگاه داده مجموعه ای از داده های سازمان یافته است که به طوری طراحی شده اند که بتوان اطلاعات را به راحتی ذخیره، مدیریت، بازیابی و تحلیل کرد. پایگاه های داده میتوانند کوچک (مثل یک دفترچه تلفنی) یا بسیار بزرگ (مثل پایگاه اطلاعاتی بانک ها و فروشگاه های آنلاین) باشند.

<< **آشنایی با محیط کار Access:** محیط کاربری اکسس به گونه ای طراحی شده است که کاربران بتوانند به راحتی داده های خود را ذخیره، سازماندهی و مدیریت کنند. اجزای اصلی محیط کاربری access عبارتند از:

- + نوار عنوان (Title bar)
- + دکمه های کنترلی (Control buttons)
- + نوار دسترسی سریع (Quick access)
- + صفحه اصلی (Workspace)
- + ناحیه ناوبری (Navigation pane)
- + نوار ابزار (Ribbon)
- + نوار وضعیت (Status bar)

- اجزای اصلی محیط کاری access: هر پایگاه داده در Access از چند مؤلفه اصلی تشکیل شده است که در ادامه به بررسی آنها میپردازیم:

+ Table (جدول) + Query (پرس و جو) + Form (فرم) + Report (گزارش)

هر کدام از این مؤلفه ها بخش مهمی از عملکرد کلی پایگاه داده را بر عهده دارند و به کاربر کمک می کنند داده ها را بهتر سازماندهی و تحلیل کند.

قسمت دوم: طراحی و ایجاد پایگاه داده

<< **ایجاد و مدیریت فایل های پایگاه داده:** برای شروع کار ابتدا باید یک فایل پایگاه داده جدید ایجاد کرده یا فایل موجودی را باز کنیم. همچنین آشنایی با روش های ذخیره سازی، فرمت فایل ها و بستن درست فایل بخشی از مهارت های پایه ای کار با Access است.

<< **تعریف جداول، فیلدها و انواع داده ها:** جدول (Table) مهم ترین بخش هر پایگاه داده رابطه ای است زیرا که Access تمامی داده ها را در جداول ذخیره میکند. برای طراحی یک جدول باید فیلدهایی با نام، نوع داده و خواص مشخص تعریف کنیم.

<< **کار با جداول و مدیریت ساختار آن ها:** بعد از ایجاد جدول، ممکن است نیاز باشد فیلدهایی را اضافه یا حذف کنیم، خواص فیلدها را ویرایش کنیم، یا ساختار کلی جدول را تغییر دهیم. مدیریت ساختار جدول یکی از مهارت های ضروری در طراحی و نگهداری پایگاه های داده است، چون به ما امکان میدهد پایگاه را به روز، دقیق و هماهنگ با نیازهای واقعی نگه داریم.

قسمت سوم: ایجاد و مدیریت روابط بین جداول

یکی از مهمترین مزیت های پایگاه داده های ارتباطی مانند Access، امکان ایجاد ارتباط بین جداول مختلف است. وقتی اطلاعات در چند جدول مختلف و جداگانه ذخیره و نگهداری میشوند، برای حفظ انسجام و جلوگیری از تکرار داده ها باید بتوان این جداول را به صورت اصولی به هم مرتبط کرد. در این بخش با مفهوم رابطه بین جداول، انواع رابطه ها، نحوه تعریف آنها و نقش کلید اصلی و کلید خارجی آشنا میشویم.

<< **تعریف روابط (Relationships) و انواع آن:** برای آن که بتوان داده های پراکنده در چند جدول را به صورت یکپارچه استفاده کرد، باید بین آن ها رابطه منطقی برقرار شود. این روابط باعث میشوند بتوان از داده ها به صورت ساخت یافته تر، سریع تر و بدون تکرار استفاده کرد. Access ابزار ساده ای برای تعریف و مدیریت این روابط در اختیار کاربران قرار میدهد.

<< ایجاد رابطه در Access و یکپارچه سازی داده ها: بعد از آشنایی با انواع رابطه ها، نوبت به ایجاد روابط بین جدول ها در اکسس میباشد. تعریف کردن صحیح یک رابطه و ایجاد درست آن باعث ایجاد یکپارچگی بین داده، حذف تکرار و قابلیت جستجوی پیشرفته بین جدول ها میشود.

- ابزار Relationships در نرم افزار: نرم افزار اکسس برای تعریف رابطه بین جدول ها و مدیریت آنها از ابزاری به نام Relationship window استفاده میکند. این ابزار به کاربر اجازه میدهد ارتباط تصویری و ساختاری بین جداول مختلف تعریف و مدیریت کند.

قسمت چهارم: طراحی و استفاده از فرم ها (Forms)

<< ایجاد فرم ها برای ورود و نمایش داده ها: ایجاد فرم، یکی از اولین گام ها در ساخت واسط کاربری برای پایگاه داده است. Access ابزارهایی ساده و قدرتمند برای ایجاد فرم ها فراهم کرده است، به طوری که میتوان با چند کلیک، فرم دلخواه را برای ورود یا نمایش اطلاعات ساخت. دو روش پرکاربرد برای ساخت فرم عبارتند از استفاده از Form Wizard و طراحی دستی با استفاده از Blank Form.

<< شخصی سازی و کنترل فرم ها: پس از ایجاد فرم، برای حرفه ای تر شدن رابط کاربری و بهبود تجربه کاربر، باید فرم را شخصی سازی کرد. این کار با استفاده از کنترل ها (مانند دکمه ها، جعبه متن، فهرست کشویی و...) و تنظیم ویژگی های فرم (Properties) انجام میشود.

قسمت پنجم: طراحی و اجرای پرس و جوها (Queries)

در پایگاه های داده Access، اطلاعات ممکن است در چندین جدول مجزا ذخیره شده باشند. اما معمولاً کاربر به تمام داده ها به صورت یکجا نیاز دارد، آن هم تحت شرایطی خاص. برای انجام چنین عملیات هایی از پرس و جو ها (Queries) استفاده میشود که ابزاری است که به کاربر اجازه میدهد اطلاعات را جستجو، فیلتر، مرتب و یا حتی تغییر دهد

<< انواع پرس وجوها در Access: Access چند نوع مختلف پرس و جو در اختیار کاربران قرار میدهد که هر کدام کاربرد خاص خود را دارند. برخی فقط برای نمایش اطلاعات هستند، برخی دیگر برای ویرایش و حذف داده ها و برخی نیز برای دریافت ورودی پویا از کاربر استفاده میشوند.

قسمت ششم: طراحی و تولید گزارش ها (Reports)

در بسیاری از موارد، کاربران پایگاه داده به خروجی هایی نیاز دارند که قابل چاپ، ارائه یا تحلیل پذیر باشند، مانند صورت حساب ها، لیست سفارش ها یا خلاصه عملکرد. در اینجا ابزار Report (گزارش) در Access وارد عمل میشود. گزارش ها امکان نمایش داده ها به شکل ساختار یافته، زیبا و چاپ پذیر را فراهم میکنند.

<< ایجاد و شخصی سازی گزارش ها: گزارش ها نمایشی گرافیکی از داده های پایگاه داده هستند که برای چاپ یا تهیه خروجی حرفه ای استفاده میشوند. در Access، ابزارهایی برای ساخت سریع گزارش با ساختار مشخص (Report Wizard) و همچنین طراحی دستی گزارش از ابتدا وجود دارد.

<< فیلتر و گروه بندی داده ها در گزارش ها: زمانی که داده ها زیاد و متنوع باشند، نمایش ساده آن ها در گزارش، چندان مفید نخواهد بود. برای خوانایی و تحلیل اطلاعات بهتر، میتوان داده ها را در گزارش فیلتر یا گروه بندی کرد.

قسمت هفتم: امنیت و پشتیبان گیری از پایگاه داده

از وظایف مهم مدیر پایگاه داده، حفاظت از اطلاعات ذخیره شده و اطمینان از پایداری آن هاست. در Access، ابزارهایی برای ایمن سازی فایل ها، محدود کردن دسترسی کاربران، رمزگذاری پایگاه داده و تهیه نسخه پشتیبان وجود دارد.

<< محافظت از داده ها و تعیین سطوح دسترسی: پایگاه های داده اغلب شامل اطلاعات حساس یا تجاری هستند و دسترسی نامناسب میتواند منجر به نشت داده یا دستکاری اطلاعات شود.

<< تهیه نسخه پشتیبان و بازیابی داده ها: هیچ پایگاه داده ای ایمن نیست مگر آن که نسخه پشتیبان منظم و قابل اعتماد از آن تهیه شده باشد. عوامل مختلفی مانند حذف تصادفی اطلاعات، خرابی فایل، یا خرابی سیستم میتوانند باعث از بین رفتن داده ها شوند. Access امکان گرفتن نسخه پشتیبان از فایل پایگاه داده را به صورت دستی و سریع فراهم کرده است.

بخش هفتم: آشنایی با نرم افزار ارائه مطلب Microsoft PowerPoint

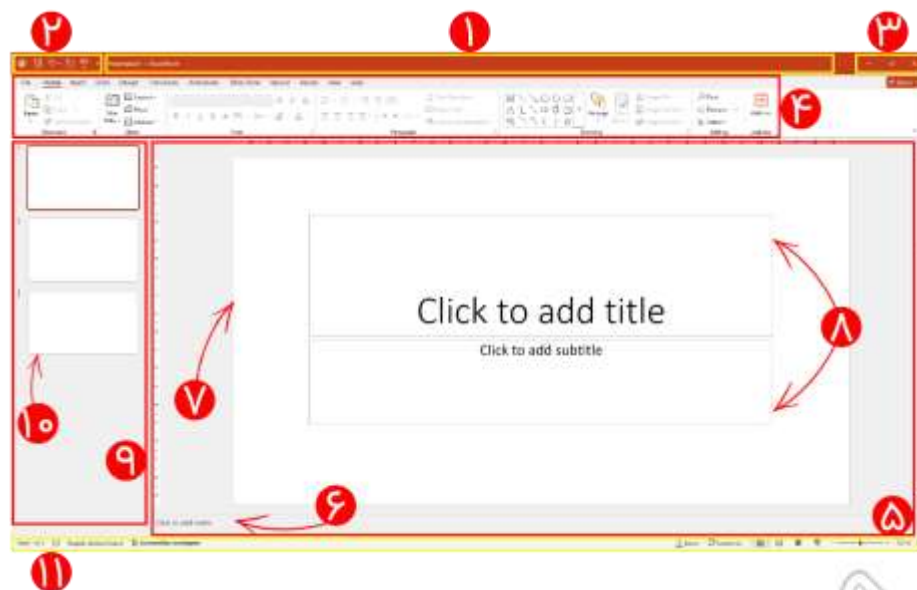
نرم افزار PowerPoint یکی از محبوب ترین نرم افزارهای مجموعه Microsoft Office است که برای ساخت و ارائه اسلایدهای حرفه ای استفاده میشود. این نرم افزار در زمینه های آموزشی، تجاری، پژوهشی و حتی شخصی کاربرد فراوانی دارد. با استفاده از PowerPoint میتوان مجموعه ای از اسلایدها شامل متن، تصویر، نمودار، صدا و ویدیو را طراحی کرد و با به کار گیری افکت ها، انیمیشن ها و زمان بندی ها، یک ارائه تأثیرگذار و منظم داشت.

قسمت اول: آشنایی با PowerPoint و محیط کاربری آن

<< معرفی نرم افزار و کاربردهای آن: نرم افزار PowerPoint ابزاری حرفه ای برای ساخت اسلایدهای تعاملی و چندرسانه ای هست. مهمترین قابلیت های این نرم افزار عبارت اند از ساخت و سازماندهی اسلایدها، درج محتوای متنی و بصری، قالب بندی و طراحی، استفاده از افکت ها، ضبط و زمان بندی ارائه و خروجی حرفه ای

<< آشنایی با محیط کاربری PowerPoint: برای استفاده موثر از PowerPoint لازم است با اجزای مختلف محیط کاری آن آشنا شویم. رابط کاربری PowerPoint به گونه ای طراحی شده که کاربران، حتی کاربران مبتدی، بتوانند به سرعت اسلاید بسازند، ویرایش کنند، جلوه های تصویری اضافه کنند و محتوای چندرسانه ای را در اسلایدها قرار دهند. در این قسمت مهمترین اجزای محیط نرم افزار را بررسی میکنیم تا آماده ورود به مرحله ساخت محتوا شویم.

- بخش ها و اجزای اصلی محیط کاربری نرم افزار PowerPoint عبارتند از:

۱- title bar (نوار عنوان)

۲- quick access (دسترسی سریع)

۳- control buttons (کلید های کنترلی)

۴- Ribbon (نوار ابزار)

۵- workplace (محیط کاری)

۶- notes pane (پنل یادداشت ها)

۷- Slide (برگه اسلاید)

۸- placeholders (باکس محتوا)

۹- slides pane (پنل اسلاید ها)

۱۰- slide preview (پیش نمایش اسلاید)

۱۱- status bar (نوار وضعیت)

- نوار ابزار (Ribbon) در نرم افزار پاورپوینت شامل سربرگ های اصلی زیر میباشد:

view, review, record, slide show, animations, transition, design, draw, insert, home

- انواع حالت های نمایش (view modes): PowerPoint نیز همانند سایر نرم افزار های گروه office دارای حالت های

نمایشی مختلفی است که عبارتند از: normal, slide sorter, slide show, reading view, outline view, note page view

قسمت دوم: ایجاد، مدیریت و ویرایش اسلایدها

<< ایجاد ارائه جدید و مدیریت فایل ها: هر بار که نرم افزار PowerPoint را اجرا و باز میکنیم، یک ارائه (Presentation)

جدید ساخته میشود. اما مدیریت فایل ها شامل مراحل بیشتری مثل ایجاد پروژه جدید، ذخیره آن در قالب مناسب، و باز

کردن یا بستن پروژه های قبلی است. مدیریت مؤثر ارائه ها فراتر از این موارد است؛ ذخیره سازی اصولی، باز کردن فایل

های موجود، ایجاد نسخه جدید و انتخاب فرمت مناسب از جمله وظایف پایه ولی مهم هستند.

<< مدیریت اسلایدها و ساختار ارائه: پس از ساخت فایل ارائه، باید بتوان اسلایدهای آن را به درستی مدیریت کرد. منظور از

مدیریت اسلاید ها، افزودن اسلایدهای جدید، حذف، کپی یا جابجایی آن ها و انتخاب ساختار مناسب (Layout) برای هر

اسلاید میباشد. با این مهارت ها میتوان ارائه ای سازمان یافته، منظم و حرفه ای طراحی کرد.

<< قالب بندی محتوا در اسلایدها: طراحی یک اسلاید حرفه ای فقط به درج محتوا محدود نمیشود. برای اینکه پیام کاربر به

درستی منتقل شود، لازم است متن، تصاویر، فهرست ها و سایر عناصر به شکل مرتب، خوانا و جذاب قالب بندی شوند.

قسمت سوم: کار با اشکال گرافیکی، جداول و چندرسانه ای

<< افزودن عناصر گرافیکی: افزودن تصاویر و اشیای گرافیکی، باعث افزایش درک مخاطب و ایجاد تنوع در اسلاید ها میشود.

نرم افزار PowerPoint ابزارهای ساده و در عین حال قدرتمندی برای وارد کردن و ویرایش انواع اشیای گرافیکی در اختیار

کاربران قرار میدهد.

<< **افزودن و مدیریت ویدئو و صوت:** برای جذاب تر شدن ارائه و تأثیر گذاری بیشتر، میتوان از فایل های چندرسانه ای مانند ویدئو و صوت در اسلاید ها استفاده کرد. افزودن این محتوا نه تنها تنوع بصری ایجاد میکند، بلکه باعث درگیر شدن بیشتر مخاطب با محتوای ارائه میشود.

قسمت چهارم: طراحی و زیباسازی ارائه

یکی از مهم ترین عوامل موفقیت یک ارائه، ظاهر زیبا، منسجم و حرفه ای آن است. در PowerPoint، ابزارهای متنوعی برای طراحی گرافیکی اسلایدها، استفاده از قالب های آماده، رنگ بندی، جلوه های بصری، انیمیشن و طراحی یکپارچه ارائه در دسترس هستند. در این بخش، یاد میگیریم که چگونه با استفاده از تم ها (Themes)، پس زمینه ها، افکت ها، انیمیشن ها و Slide Master، اسلایدهایی جذاب، استاندارد و هماهنگ ایجاد کنیم که علاوه بر زیبایی، باعث جلب توجه و درک بهتر مخاطب شوند.

<< **استفاده از قالب های آماده و طراحی سفارشی (Themes & Variants):** پاورپوینت برای راحتی کاربران، قالب های آماده ای به نام Theme فراهم کرده است که شامل مجموعه ای از رنگ ها، فونت ها، افکت ها و پس زمینه های پیش فرض هستند. با استفاده از این قالب ها، میتوان در چند ثانیه ظاهر حرفه ای برای کل ارائه ایجاد کرد و در صورت نیاز، ظاهر آن را به صورت سفارشی نیز تنظیم کرد.

<< **پس زمینه و جلوه های بصری:** پس زمینه هر اسلاید به عنوان بستر بصری محتوا شناخته میشود. انتخاب پس زمینه مناسب و استفاده از جلوه های بصری باعث میشود ارائه آماده شده حرفه ای تر، چشم نوازتر و هماهنگ تر به نظر برسد. در PowerPoint، امکاناتی برای تنظیم رنگ، تصویر، بافت و افکت های ظاهری اسلاید ها فراهم شده است که هم در سطح یک اسلاید و هم در کل ارائه قابل اعمال اند.

<< **استفاده از Master Views برای طراحی یکپارچه:** در ارائه های حرفه ای، هماهنگی و یکپارچگی ظاهری بین اسلایدها اهمیت زیادی دارد. در پاورپوینت ابزارهای کلی برای مدیریت قالب اسلایدها، درج عناصر و شخصی سازی فرمت های چاپی وجود دارند اما اگر بخواهیم در هر اسلاید به طور دستی اینکار ها را انجام دهیم (لوگو قرار دهیم، فونت و رنگ تیتراها را تنظیم کنیم، شماره گذاری کرده و پس زمینه را یکنواخت تنظیم کنیم)، زمان زیادی تلف میشود و احتمال خطا یا بی نظمی نیز وجود خواهد داشت. راه حل حرفه ای این است که همه این کارها را تنها یک بار و در محیط Master View انجام دهیم. در این حالت، هر اسلایدی که به ارائه اضافه میشود، به صورت خودکار طراحی اجرا شده در masters view را خواهد داشت.

<< **انیمیشن ها و گذر اسلایدها (Animations and Slide Transitions):** یکی از مؤثرترین راه ها برای افزایش جذابیت و تاثیرگذاری ارائه، استفاده از حرکت و پویایی در اسلاید ها است. در نرم افزار پاورپوینت این کار با استفاده از انیمیشن ها و افکت های گذر (Transition) صورت میگیرد. برای ایجاد جریان، تمرکز و توجه بیشتر مخاطب در ارائه، با کمک این ابزارها کاربر میتواند کنترل کند که چه محتوایی، در چه زمانی، و چگونه نمایش داده شود.

در جدول زیر به بررسی کلی و کلیدی میان انیمیشن (animation) و گذر (transition) میپردازیم:

ویژگی	animation	transition
المان تاثیر	اجزا و المان های داخل اسلاید	خود اسلاید
محل تنظیم	سربرگ animations	سربرگ transitions
موعد اجرا	در طول اسلاید	هنگام ورود به اسلاید

قسمت پنجم: ارائه و تنظیمات پیشرفته

<< **حالت های نمایش و اجرای ارائه:** نرم افزار PowerPoint چندین حالت برای مشاهده و اجرای اسلایدها، چه در مرحله آماده سازی، چه در هنگام ارائه نهایی در نظر گرفته است. حالت های مختلف نمایش (view modes) در پاورپوینت به صورت زیر می باشد: normal view - نمای معمولی، slide sorter - نمای تنظیم اسلاید، reading view - نمای خواننده، slide show - نمای اسلاید شو، presenter view - نمای سخنران

<< **زمان بندی ارائه (Rehearse Timings):** در برخی شرایط، لازم است ارائه به صورت خودکار، با زمان بندی مشخص و بدون دخالت کاربر اجرا شود. این قابلیت به ویژه در نمایشگاه ها، آموزش های ضبط شده یا ارائه های بدون مدرس کاربرد دارد. پاورپوینت برای این منظور، ابزاری به نام Rehearse Timings در اختیار کاربر قرار میدهد که امکان ضبط مدت زمان نمایش هر اسلاید را فراهم میکند. همچنین از این زمان بندی میتوان در کنار ابزار Set Up Slide Show برای اجرای خودکار و بدون کلیک استفاده کرد.

قسمت ششم: ذخیره سازی و خروجی گرفتن از ارائه

<< **آشنایی با فرمت های فایل های ارائه:** نرم افزار PowerPoint امکان ذخیره سازی فایل در فرمت های مختلفی را فراهم میکند؛ هر کدام از این فرمت ها ویژگی های خاصی دارند که برای موقعیت های مختلفی مثل ویرایش، ارائه نهایی، الگوهای آماده یا فایل های دارای ماکرو به کار میروند.

بر اساس نیاز کاربر میتوان فرمت لازم برای وی را نیز تعیین کرد:

<< **ذخیره سازی فایل های ارائه:** پس از طراحی کامل اسلایدها، باید آن را در فرمت مناسب و در مکان مطمئن ذخیره کرد. پاورپوینت امکان ذخیره سازی در قالب های مختلفی مانند فایل قابل ویرایش (pptx)، نسخه نهایی اجرا (ppsx)، و حتی فایل غیرقابل ویرایش (pdf) را فراهم میکند.

<< **خروجی گرفتن (Export) از ارائه:** در برخی موارد لازم است محتوای ارائه در فرمت هایی غیر از فایل پاورپوینت ذخیره شود، برای مثال به عنوان فایل ویدئو، تصویر متحرک یا فایل متنی. این کار ممکن است برای اهدافی مانند بارگذاری در سایت، ارسال در شبکه های اجتماعی یا استفاده در ویرایشگر های دیگر انجام شود. از مهمترین روش های مختلف خروجی گرفتن از PowerPoint میتوان به تبدیل به ویدئو (MP4)، تصویر (PNG, JPEG)، یا فایل متنی (Outline / RTF) اشاره کرد.

بخش هشتم: کلید های میانبر و پرکاربرد

کلیدهای میانبر یکی از مهم ترین ابزارهای افزایش سرعت و بهره وری در استفاده از سیستم عامل و نرم افزارهای مختلف هستند. استفاده از این کلیدها باعث کاهش نیاز به استفاده از ماوس شده و کاربر را قادر میسازد تا وظایف خود را سریعتر

انجام دهد. در این فصل، مهم ترین کلیدهای میانبر در سیستم عامل ویندوز و نرم افزارهای مجموعه آفیس و همچنین مرورگرهای وب (از جمله Chrome، Firefox و Edge) بررسی خواهند شد. علاوه بر این، توضیحاتی درباره نحوه استفاده از این کلیدها و مزایای آن ها ارائه میشود.

- مجموعه کلید های میانبر سیستم عامل و windows explorer:

کلید میانبر	عملکرد	توضیحات
* کلید های میانبر کار با ویندوز		
Win + E	نمایش پنجره Windows explorer	
Win + D	نمایش Desktop	
Win + S	باز کردن پنجره Search	
Ctrl + Shift + Esc	باز کردن پنجره Task manager	
Alt + F4	نمایش پنجره خاموش کردن ویندوز	
Alt + Tab	جابجایی بین پنجره های فعال	
Alt + Shift	تغییر زبان تایپ در ویندوز	
PrtScn	عکس گرفتن از صفحه (Screenshot)	
Alt + PrtScn	عکس گرفتن از پنجره فعال	
Win + Shift + S	عکس گرفتن از بخش انتخابی صفحه	فقط در ویندوز های ۱۰ و ۱۱ فعال میباشد
* کلید های میانبر کار با Windows Explorer		
Home	رفتن به اولین فایل یا پوشه در پنجره فعال	
End	رفتن به آخرین فایل یا پوشه در پنجره فعال	
Delete (Del)	حذف کردن فایل یا پوشه	
Shift + Del	حذف کردن دائمی فایل یا پوشه	
Ctrl + Shift + N	ایجاد پوشه جدید	
F2	تغییر نام فایل یا پوشه	
F5	رفرش (Refresh) کردن پنجره یا صفحه فعال	معادل کلید ترکیبی Ctrl + R
Alt + F4	بستن پنجره فعال در ویندوز	
Ctrl + C	کپی (Copy) متن، فایل یا پوشه	
Ctrl + X	برش (Cut) متن، فایل یا پوشه	
Ctrl + V	چسباندن (Paste) متن، فایل یا پوشه	

مجموعه کلید های میانبر مرورگر های وب:

کلید میانبر	عملکرد	توضیحات
* کلید های میانبر مدیریت تب ها		
Ctrl + N	باز کردن پنجره جدید	
Ctrl + T	باز کردن تب جدید و رفتن به آن	
Ctrl + Shift + T	باز کردن مجدد تب بسته شده	
Ctrl + W	بستن تب فعال	معادل Ctrl + F4
Ctrl + Tab	جابجایی بین تب ها با رفتن به تب بعدی	معادل Ctrl + page down
Ctrl + Shift + Tab	جابجایی بین تب ها با رفتن به تب قبلی	معادل Ctrl + page up
Ctrl + click	باز کردن لینک کلیک شده در تب جدید	
* کلید های میانبر صفحه اصلی		
F6	جابجایی بین نوار آدرس، نوار زبانه ها و نوار بوکمارک ها	
F11	نمایش صفحه وب در حالت تمام صفحه	با فشردن مجدد از این حالت خارج میشود
Alt + left arrow (←)	رفتن به صفحه وب قبلی	
Alt + right arrow (→)	رفتن به صفحه وب بعدی	
F5	بارگذاری مجدد صفحه وب جاری	معادل Ctrl + R
Ctrl + F5	بارگذاری مجدد صفحه وب جاری با حذف کش صفحه وب در مرورگر	معادل Shift + F5

- مجموعه کلید های میانبر نرم افزار Microsoft Office Word:

کلید میانبر	عملکرد	توضیحات
* کلید های میانبر اصلی		
Ctrl + N	ایجاد سند جدید	
Ctrl + O	باز کردن یک سند	
Ctrl + W	بستن سند فعال	
Ctrl + S	ذخیره کردن فایل	
F12	ذخیره کردن سند به عنوان فایل جدید	قبلا از ترکیب Ctrl + Shift + S استفاده میشد
* کلید های میانبر ویرایشی (ویرایش متن - آرایش پاراگراف ها)		
Ctrl + Shift + C	کپی کردن قالب متن انتخاب شده	format painter
Ctrl + Shift + V	پیست کردن قالب متن کپی شده بر روی متن انتخابی	
Ctrl + D	باز کردن پنجره font	
Ctrl + B	ضخیم کردن متن (Bold)	
Ctrl + I	مورب کردن متن (Italic)	
Ctrl + U	زیرخط دار کردن کل متن (Underline)	

- مجموعه کلید های میانبر نرم افزار Microsoft Office Excel:

کلید میانبر	عملکرد	توضیحات
* کلید های میانبر اصلی		
Shift + F11	ایجاد یک برگه جدید بعد از برگه فعال	معادل Alt + Shift + F1
Ctrl + W	بستن کارپوشه فعال	معادل Ctrl + F4
Ctrl + G	باز کردن پنجره Go to	معادل کلید F5
Alt + Shift	تغییر زبان تایپ در ویندوز	
F7	بررسی املایی و نگارشی سند	
F1	باز کردن پنل راهنما (Help)	
* کلید های حرکتی در برگه (sheet)		
Right / Left	رفتن به سلول راست و چپ	
Ctrl + Right / Left	رفتن به سلول راست و چپ دارای محتوا	در این حالت سلول خالی رد میشود
up / down	رفتن به سلول بالا و پایین	
Ctrl + Up / Down	رفتن به سلول بالا و پایین دارای محتوا	در این حالت سلول خالی رد میشود
Home	رفتن به اولین سلول در سطر	
Ctrl + Home	رفتن به سلول A1 در برگه	

- مجموعه کلید های میانبر نرم افزار Microsoft Office Access:

کلید میانبر	عملکرد	توضیحات
* کلید های میانبر اصلی		
Ctrl + P	چاپ کردن فرم یا گزارش	
Esc	لغو آخرین عمل انجام شده	
Ctrl + Z	لغو کردن آخرین تایپ در یک رکورد (undo typing)	
Ctrl + F	باز کردن زبانه Find در پنجره جستجو	
Ctrl + H	باز کردن زبانه Replace در پنجره جستجو	
* کلید های حرکتی (navigation)		
Ctrl + F6	رفتن به تب (جدول، فرم و ...) بعدی در محیط کار	
Ctrl + + Shift + F6	رفتن به تب (جدول، فرم و ...) قبلی در محیط کار	
Right / Left	رفتن به فیلد بعدی / قبلی	
up / down	رفتن به رکورد قبلی / بعدی	در همان فیلد
Ctrl + Up / Down	رفتن به اولین / آخرین رکورد	
Home / End	رفتن به اولین / آخرین فیلد در رکورد	

- مجموعه کلید های میانبر نرم افزار Microsoft Office PowerPoint:

کلید میانبر	عملکرد	توضیحات
* کلید های میانبر اصلی		
Ctrl + A	انتخاب تمامی متن، المان ها و اسلایدها	متن داخل کادر، المان داخل اسلاید
Alt + Shift	تغییر زبان تایپ در ویندوز	
F7	بررسی املائی و نگارشی سند	
F1	باز کردن پنل راهنما (Help)	
Ctrl + C	کپی (Copy) متن، المان یا اسلاید انتخاب شده	
Ctrl + X	برش (Cut) متن، المان یا اسلاید انتخاب شده	
Ctrl + V	چسباندن (Paste) متن، المان یا اسلاید کپی یا کات شده	اسلاید بعد از اسلاید انتخابی paste میشود
Alt + F10	باز کردن پنل انتخاب المان (selection pane)	
* کلید های میانبر کار با اسلاید ها		
Ctrl + M	وارد کردن یک اسلاید خالی در انتهای ردیف اسلاید ها	با ساختار پیش فرض title and content
Ctrl + D	ایجاد اسلایدی دقیقاً مشابه با اسلاید انتخاب شده بعد از آن	انجام دادن عمل duplicate
Ctrl + Shift + D	ایجاد اسلایدی دقیقاً مشابه با اسلاید انتخاب شده بعد از آن	این میانبر هنگام کار در اسلاید نیز عمل میکند
Backspace / Delete	پاک کردن اسلاید انتخاب شده	
Page up	رفتن به اسلاید قبلی	
Page down	رفتن به اسلاید بعدی	
Home / End	رفتن به اولین و آخرین اسلاید	